

การศึกษาวิเคราะห์กฎแห่งกรรม : ศึกษาเฉพาะงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์

นางสาวสุจิต พรศิริประสาท

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๔๖

ISBN 974-364-070-3

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**AN ANALYTICAL STUDY OF THE LAW OF KARMA:
A CASE STUDY OF THE WORKS OF T.LIENGPIBUL**

SUTCHARIT PHORNSIRIPRASART

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement For The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ)

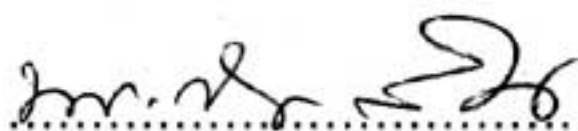
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

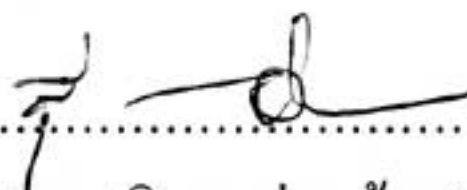
ประธานกรรมการ

(พระมหาต่วน สิริธมฺโม)

กรรมการ

(พระมหาเทียบ สิริธนาโณ)

กรรมการ

(รศ.ดร.สุจิตรา อ่อนค้อม)

กรรมการ

(นายอดิศักดิ์ ทองบุญ)

กรรมการ

(นายสนิท ศรีสำแดง)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระมหาเทียบ สิริธนาโณ

ประธานกรรมการ

นายอดิศักดิ์ ทองบุญ

กรรมการ

นายสนิท ศรีสำแดง

กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาวิเคราะห์กฎแห่งกรรม : ศึกษาเฉพาะงานเขียนของ
ท. เลียงพิบูลย์

ผู้วิจัย : นางสาวสุจิต พรศิริประสาท

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาเทียบ สิริธำโน ป.ธ.๙, M.A., Ph.D.

: นายสนิท ศรีสำแดง ป.ธ.๙, พธ.บ., น.บ. (ธรรมศาสตร์) M.Ed.

: นายอดิศักดิ์ ทองบุญ ป.ธ.๗, พธ.บ., M.A.

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๙ มีนาคม ๒๕๔๗

บทคัดย่อ

ตัวอย่างเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วมีบันทึกไว้ในพระไตรปิฎก ที่นำเหตุการณ์ต่างๆ สมัยพุทธกาลมาเล่าบันทึกไว้ให้บุคคลภายหลังได้มีโอกาสได้อ่านและพิจารณาเรื่องที่เคยเกิดมาแล้ว เพื่อให้มีความเกรงกลัวต่อบาป ผลของอกุศลกรรม อบาขภูมิ ๔ และให้มีความเชื่อมั่นในการทำความดี ปราธนามนุชย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และจนถึงจุดสูงสุดของศาสนาพุทธ คือ นิพพานสมบัติ

ปัจจุบัน คนส่วนใหญ่ไม่ได้อ่านพระไตรปิฎก อีกทั้งมีความไม่เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม เนื่องจากระยะเวลาการส่งผลของกรรมที่เป็นรูปธรรมไม่สามารถเห็นได้ชัดเจนนัก ถึงแม้ว่าการส่งผลของกรรมที่เป็นนามธรรมมีอยู่ซึ่งเกิดขึ้นทันทีหลังจากกระทำความกรรมนั้นๆ แล้ว แต่คนมักจะมองข้ามไป ทำให้คนหลงผิดทำกรรมชั่วกันมากขึ้น

การเห็นผลของกรรมที่เป็นรูปธรรมจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์ไม่น้อย ซึ่งเรื่องเล่าในพระไตรปิฎก ธรรมบทต่างๆ มีประโยชน์ในระดับหนึ่ง แต่เนื่องจากปัจจุบัน วัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีพในแต่ละสังคมมีความเปลี่ยนแปลงซับซ้อนมากขึ้นกว่าในสมัยพุทธกาล ทำให้ไม่สามารถเทียบเคียงเลียนแบบได้มากนัก

งานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ เป็นการบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งเรื่องของคนที่ได้ประสบ
 เองและของบุคคลอื่นเกี่ยวกับการกระทำความดี กรรมชั่ว ผลของการกระทำ ซึ่งสามารถพอมอง
 เห็นได้เป็นรูปธรรม

ในงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ นอกจากจะเขียนถึงเรื่องกรรมแล้ว ยังเขียนถึงความลี้
 ลับของวิญญาน การเป็นห่วงหาวนไทย และเรื่องอื่นๆ

คำสอนที่ ท.เลียงพิบูลย์ เขียนแทรกอยู่ในเรื่องเล่า ส่วนใหญ่มีความใกล้เคียงกับพระ
 ไตรปิฎก อาจมีบางส่วนผิดเพี้ยนไปบ้างแต่ไม่ร้ายแรง บางส่วนอาจเป็นมุมมองเดียวแต่มีปริมาณไม่
 มาก

ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น ๕ บท ในแต่ละบท ได้ศึกษางานสำคัญ ดังนี้

- บทที่ ๑ ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- บทที่ ๒ กฎแห่งกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- บทที่ ๓ วิเคราะห์ผลงานของ ท.เลียงพิบูลย์
- บทที่ ๔ งานเขียนของท.เลียงพิบูลย์กับทฤษฎีเรื่องกรรมในพระไตรปิฎก
- บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

งานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ ถือว่ามีคุณค่าสำหรับบุคคลทั่วไป มีเนื้อหาสาระที่ไม่หนัก
 ไม่นั่นวิชาการ ให้แง่คิดต่างๆ ในการดำเนินชีวิตให้เป็นคนดี ละความชั่ว เพื่อให้ชีวิตมีความสุขใน
 บั้นปลายชีวิต แล้วแต่ความสามารถของผู้ใดจะพัฒนาขึ้นไปถึงระดับไหน แต่จุดสูงสุดก็คือการเข้า
 ถึงนิพพานสมบัติเหมือนกัน

Thesis Title : An analytical Study of The Law of Karma: A Case Study of the works of T.Liengpibul

Researcher : Sutcharit Phornsiriprasart

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

- : Phramaha Thiab Siriñāṇo, Pali IX., M.A., Ph.D.
- : Mr. Sanit Srisamdaeng, Pali IX., B.A., LL.B., M.Ed.
- : Mr. Adisak Thongboon, Pali VII., B.A., M.A.

Date of Graduated : March 29, 2004

ABSTRACTS

The examples of good deeds VS bad deeds and their results are in the Tripitika which records several facts during the lifetime of the Buddha so that the later generations will be able to read and study. It was probably hoped that each story would make the readers become fearful of sins and the consequences of bad deeds and Apāyabhūmi 4 as well as to encourage them to believe in doing good things and aspire to the celestial man and reach the highest aim of Buddhism: nirvana.

At present, most people fail to read the Tripitika. They do not believe in the Law of Karma because they are not able to see clearly the physical results of Karma in due time. Even though the abstract results of Karma took place right after the deeds, they are overlooked. More men, therefore, tend to commit more sins.

Seeing the abstract result of Karma is quite essential. Dharma lessons conveyed through the stories in Tripitika are beneficial, but to a certain extent. For one reason, each society experiences more complicated cultures, customs and ways of life incompatible to what took place during the lifetime of the Buddha.

T.Liengpibul has compiled events witnessed by himself as well as others. All events are related to good deeds, bad deeds and their results of which some may be physically seen. He also wrote about the mysteries of the spirits and his deep concern for the Thai youths and so on.

The moral lessons between the lines share some similarities to the Tripitika. Some may deviate but they do no harm. Some may be totally subjective but not to a great quantity.

The main topics for study are divided into five chapters as follows:

Chapter I : Background and Purposes of the Research

Chapter II : Law of Karma in the Buddhist Scriptures

Chapter III : Analysis of T.Liengpibul's Works

Chapter IV : The T.Liengpibul's Works and theory of Karma in the
Tripitika

Chapter V : Conclusion of the Research and Suggestion

T.Liengpibul's works are worth reading and studying for all. They contains neither serious nor pure academic matters. They provide food for thoughts for living : to be a good man and refrain from doing bad in order to achieve happiness at the end. The level of achievement depends on each person's capability, but the final attainment remains the same: nirvana.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากหลายๆ ท่าน ผู้วิจัยขอ
ขอบพระคุณพระมหาเทียบ สิริธนา โณ ป.ธ.๕ Ph.D. คณบดีคณะพุทธศาสตร์ ซึ่งเป็น
ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์สนิท ศรีสำแดง อาจารย์ยอติศักดิ์
ทองบุญ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขวิทยานิพนธ์
ด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ
ที่ให้โอกาสทางการศึกษา และขอขอบพระคุณพระมหาราชัน จิตตปาโล นายประจักษ์
จันทร์ราช นายเรวัตติ เจริญล้ำเลิศ เพื่อนครูโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ และเพื่อน
ร่วมรุ่น ๒ ท่าน อาจารย์รังษิ สุทนต์ คุณพรรณราย รัตนไพฑูรย์ ที่ให้คำแนะนำ และ
ช่วยเหลือด้านต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณอธิการโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ทั้งอดีต (เชอร์โรส
เลก) และปัจจุบัน (เชอร์วาลเลนดิน มุ่งหมาย) ที่อนุญาตให้ใช้เวลาราชการมาศึกษา

ขอขอบพระคุณห้องสมุดโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ พระอาจารย์มานพ
อุปสโม พระมหาชัยณรงค์ วัดนายโรง ที่กรุณาอนุเคราะห์หนังสือเพื่อการวิจัย

ความดีและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยขออุทิศส่วนกุศลแด่
มารดา บิดา และอาจารย์ ตลอดถึงผู้มีอุปการคุณของผู้วิจัยทุกท่าน

สุจิต พรศิริประสาท

๒๕ มีนาคม ๒๕๔๗

เรื่อง

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย

(๑)

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

(๓)

กิตติกรรมประกาศ

(๕)

บทที่ ๑ บทนำ

๑

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๖

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๖

๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๖

๑.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๗

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

๑๒

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑๒

บทที่ ๒ กฎแห่งกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๑๓

๒.๑ ความหมายและความสำคัญ

๑๓

๒.๒ แนวความคิดและพัฒนาการ

๑๕

๒.๓ แนวคิดเชิงพุทธ

๒๓

๒.๔ กฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎธรรมชาติ

๕๐

๒.๕ กฎแห่งกรรมกับสังสารวัฏ

๕๓

๒.๖ การทดสอบสมมติฐานเรื่องกรรม

๕๕

บทที่ ๓ วิเคราะห์ผลงานของ ท.เลียงพิบูลย์

๗๕

๓.๑ วิธีคิด

๗๕

๓.๒ แหล่งข้อมูล

๘๕

๓.๓ วิธีนำเสนอ	๙๖
๓.๔ เป้าหมายของงาน	๙๗
๓.๕ ทฤษฎีความสอดคล้อง	๑๐๔
๓.๖ ผลทางจริยธรรม	๑๐๗
๓.๗ การพิสูจน์และการทดสอบ	๑๐๙

บทที่ ๔ งานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์กับทฤษฎีเรื่องกรรมในพระไตรปิฎก	๑๑๓
๔.๑ มาตรฐานทางวิชาการ	๑๑๓
๔.๒ ความน่าเชื่อถือ	๑๑๖
๔.๓ แนวคิดของ ท.เลียงพิบูลย์ กับพระพุทธศาสนา	๑๑๙
๔.๔ อิทธิพลต่อความเชื่อของผู้อ่าน	๑๒๘

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๓๘
บรรณานุกรม	๑๔๗
ภาคผนวก	๑๕๐
ประวัติ จุดมุ่งหมาย และแนวความคิดของ ท.เลียงพิบูลย์	๑๕๑
เนื้อหางานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ โดยย่อ	๑๕๖
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎก ภาษาบาลี และพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎก ภาษาบาลี ฉบับสมโภชพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๖๐ พรรษา พระบรมราชินีนาถ

การใช้หมายเลขย่อ

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาบาลี จะแจ้งเล่ม ข้อ หน้า ตามลำดับ เช่น วิ.มหา. (บาลี) ๑/๒๑/๑๑ หมายถึง วินยปิฎก มหาวิภังคปาติ เล่ม ๑ ข้อ ๒๑ หน้า ๑๑ ฉบับมหาจุฬาลงกรณ ๒๕๐๐

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทย จะแจ้งเล่ม ข้อ หน้า ตามลำดับ เช่น อง. จก. (ไทย) ๒๒/๔๐/๓๒๖ หมายถึง สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จักกนิบาต เล่ม ๒๒ ข้อ ๔๐ หน้า ๓๒๖ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕

เรียงตามกัมภีร์ ดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (บาลี)	=	วินยปิฎก มหาวิภังคปาติ (ภาษาบาลี)
วิ.มหา. (ไทย)	=	วินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)
วิ.จุ. (บาลี)	=	วินยปิฎก จุฬาคุคปาติ (ภาษาบาลี)
วิ.จุ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก จุฬวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค (ภาษาไทย)
ที.ม. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวคคปาติ (ภาษาบาลี)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค (ภาษาไทย)

ม.มฺว. (บาลี)	=	สูตรนคปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสกปาติ (ภาษาบาลี)
ม.มฺว. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก (ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมนิพนธาสก (ภาษาไทย)
ม.อ. (บาลี)	=	สูตรนคปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปณณาสกปาติ (ภาษาบาลี)
ม.อ. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปณณาสก (ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค (ภาษาไทย)
ส.นิ. (บาลี)	=	สูตรนคปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวคคปาติ (ภาษาบาลี)
ส.นิ. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค (ภาษาไทย)
ส.สพ. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก สังยุตตนิกาย สพายตนวรรค (ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค (ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก อังคุตตรนิกาย ทิกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (บาลี)	=	สูตรนคปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิปาตปาติ (ภาษาบาลี)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ปญจก. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ฉกก. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก อังคุตตรนิกาย ฉกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.สตุตก. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.อฏฐก. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ทสก. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.เอกาทสก. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก เอกาทสกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ข. (บาลี)	=	สูตรนคปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาจปาติ (ภาษาบาลี)
ขุ.ข. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ (ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (บาลี)	=	สูตรนคปิฎก ขุททกนิกาย ธมมปทปาติ (ภาษาบาลี)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สูตรนคปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท (ภาษาไทย)
ขุ.อ. (บาลี)	=	สูตรนคปิฎก ขุททกนิกาย อุทานปาติ (ภาษาบาลี)

ขุ.อุ. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อุทาน (ภาษาไทย)
ขุ.เปต. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย เปตวัตถุ (ภาษาไทย)
ขุ.ป. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค (ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ. (บาลี)	=	อภิธมฺมปิฎก วิจฺจกปาติ (ภาษาบาลี)
อภิ.วิ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก วิภังค์ (ภาษาไทย)
อภิ.ก. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก กถาวัตถุ (ภาษาไทย)

ปกรณวิเสส

วิสุทฺธิ. (ไทย)	=	วิสุทฺธิมรรคปกรณ (ภาษาไทย)
-----------------	---	----------------------------

ข. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากอรรถกถา -ฎีกา ภาษาบาลี และอรรถกถา-ฎีกา ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การใช้หมายเลขย่อ

การใช้หมายเลขอ้างอิงอรรถกถา-ฎีกา ภาษาบาลี จะแจ้งเล่ม ข้อ หน้า หรือเล่มหน้า ที่ไม่จัดเป็นลำดับเล่ม จะแจ้ง ข้อ หน้า หรือ หน้า เช่น ขุ.เถร.อ. (บาลี) ๑/๒๔๘/๕๗๐ หมายถึง ขุททกนิกาย ปรมัตถทีปนี เถรคาถาอฏฺฐกถา เล่ม ๑ ข้อ ๒๔๘ หน้า ๕๗๐ ฉบับมหาจุฬาอฏฺฐกถา

การใช้หมายเลขอ้างอิงอรรถกถา-ฎีกา ภาษาไทย จะแจ้งเล่ม ข้อ หน้า ตามลำดับ เช่น ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒/๑๒๑-๑๒๕ หมายถึง ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๒ หน้า ๑๒๑-๑๒๕ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕

เรียงตามคัมภีร์ ดังนี้

อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก

ที.สี.อ. (บาลี)	=	ทีฆนิกาย สุมงฺคฺลวิลาสิณี สีลกฺขนฺธวคฺคอฏฺฐกถา (ภาษาบาลี)
-----------------	---	---

ที.ม.อ. (บาลี)	=	ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี สีสัณฐวรรคอรรรถกถา (ภาษาไทย)
ที.ม.อ. (ไทย)	=	ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี มหาวรรคอรรรถกถา (ภาษาไทย)
ที.ปา.อ. (บาลี)	=	ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี ปาฐิกวคคอกุจกถา (ภาษาบาลี)
ม.มฺว.อ. (บาลี)	=	มัชฌิมนิกาย ปปญจสุทนี มูลปณณาสกคอกุจกถา (ภาษาบาลี)
ม.อ.อ. (ไทย)	=	มัชฌิมนิกาย ปปญจสุทนี อุปปริปัญญาสกักรรรถกถา (ภาษาไทย)
สํ.ม.อ. (บาลี)	=	สํยัตตนิคาย มหาวกคคอกุจกถา (ภาษาบาลี)
สํ.ม.อ. (ไทย)	=	สังยัตตนิคาย มหาวรรคอรรรถกถา (ภาษาไทย)
อง.ติก.อ. (บาลี)	=	องคฺตุตฺตนิคาย มโนรณปุรณิ ติกนินิปาตคอกุจกถา (ภาษาบาลี)
อง.ติก.อ. (ไทย)	=	อังกคฺตุตฺตนิคาย มโนรณปุรณิ ติกนินิปาตอรรรถกถา (ภาษาไทย)
จุ.ธ.อ. (บาลี)	=	จุททกนิกาย ฐมมปทคอกุจกถา (ภาษาบาลี)
จุ.ธ.อ. (ไทย)	=	จุททกนิกาย ธรรมบทอรรรถกถา (ภาษาไทย)
จุ.เปต.อ. (บาลี)	=	จุททกนิกาย ปรมตฺถโงิกา เปตวคคอกุจกถา (ภาษาบาลี)
จุ.ชา.อ. (บาลี)	=	จุททกนิกาย ชาตคอกุจกถา (ภาษาบาลี)
จุ.ป.อ. (บาลี)	=	จุททกนิกาย สทฺฐมมปฺปกาสินิ ปฏิสมฺภิทามคคอกจกถา (ภาษาบาลี)

อรรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก

อภิ.สงฺ.อ.(บาลี)	=	อภิธมฺมปิฎก ฐมมสงฺคณิ คอกุจกถา (ภาษาบาลี)
อภิ.ปญจ.อ. (บาลี)	=	อภิธมฺมปิฎก ปญจปกรณคอกุจกถา (ภาษาบาลี)
อภิ.ปญจ.อ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก ปญจปกรณัอรรรถกถา (ภาษาไทย)

อรรรถกถาปกรณ์วิเสส

อภิ.วตาร.(บาลี)	=	อภิธมฺมวตาร (ภาษาบาลี)
-----------------	---	------------------------

ฎีกาพระวินัยปิฎก

สํ.ส.ฎีกา (บาลี)	=	สํยัตตนิคาย สีนตฺถปฺปกาสินิ สํยัตตฎีกา (ภาษาบาลี)
------------------	---	---

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักธรรมของพระพุทธศาสนามีอยู่หลายหมวด เช่น เรื่องอริยสัจ เรื่องปฏิจจสมุปบาท เรื่องไตรลักษณ์ เรื่องกุศลกรรมบถ อกุศลกรรมบถ หรือหลักกรรม หลักธรรมเหล่านั้นล้วนแต่เป็นหลักใหญ่และสำคัญทั้งสิ้น สำหรับหลักกรรม ประชาชนทั่วไปมีความรู้สึกว่าเกี่ยวข้องกับชีวิตตนเอง^๑ เพราะทุกคนต้องทำกรรมอยู่เป็นประจำ ไม่มีผู้ใดจะอยู่โดยไม่ทำกรรม ถ้าไม่ทำกรรมดีก็ต้องทำกรรมชั่ว ถ้าไม่ทำกรรมชั่วมก็ต้องทำกรรมดี มีบ้างแต่ก็น้อยมากที่จะเป็นกลางๆ คือไม่ดีและไม่ชั่ว^๒

ปัจจุบันนี้ คนเป็นจำนวนมากมีความเข้าใจไขว้เขวไปจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” โดยกล่าวอ้างปรากฏการณ์ที่ว่า บางคนทำชั่วมาก แต่กลับร่ำรวย ได้รับความนับหน้าถือตา เป็นคนมีชื่อเสียง สังคมก็ยอมรับ ส่วนบางคนซึ่งทำดีมาก ชื่อสัตย์ สุจริต แต่ต้องอยู่อย่างลำบากยากจน ถึงกับมีคำกล่าวในทางตรงข้ามว่า “ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป”^๓ การให้ผลของกรรมมีต่างๆ กัน บางอย่างเร็วทันตาเห็น บางอย่างช้า บางอย่างช้ามานาน เพราะเหตุที่กรรมให้ผลเร็วบ้างช้าบ้างนี้เอง บางคนจึงเข้าใจผิดว่าทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว คนยอมสำคัญผิดตราบเท่าที่กรรมนั้นๆ ยังไม่ให้ผล^๔ กรรมดียอมให้ผลดี กรรมชั่วยอมให้ผลชั่ว แต่

^๑พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า ๑.

^๒สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช, ผู้ทำความดี...ยอมได้ที่ฟืน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิอิทธิธรรมมหาธาตุ, ๒๕๓๒), หน้า ๒.

^๓หลวงพ่อบุช ฐานิโย, กรรมกับผลแห่งวิบากกรรม, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๕), หน้า (ก).

^๔สุชีพ ปุญญานุภาพ, หลักพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๒๐), หน้า ๑๗.

เพราะกรรมจะให้ผลก็ต่อเมื่อสุกเต็มที่แล้ว (Maturation)^๕ เมื่อผลแห่งกรรมยังไม่ปรากฏ การมองบุคคลทำกรรม มองได้หลายแง่มุม ในเบื้องต้นพระพุทธองค์ตรัสเป็นพื้นฐานว่าบุคคลจงใจกระทำกรรมที่ให้ผลเช่นไร ย่อมได้รับผลตรงตามนั้น ดังที่ตรัสไว้ในมหากรรมวิภังคสูตรมีใจความว่า อย่าเชื่อในเรื่องที่ตนเห็นแต่เพียงบางส่วนว่าที่เห็นเป็นจริง ที่ต่างออกไปเป็นเท็จ เพราะที่ต่างออกไปอาจเป็นจริงก็มี และอย่านำผลของคนหนึ่งไปปักใจเชื่อว่าผู้อื่นที่ทำกรรมเช่นเดียวกันจะต้องได้รับผลเช่นนั้นเสมอไป ผลอาจต่างกันได้ขึ้นอยู่กับกรรมดีหรือชั่วที่ได้กระทำไว้แล้วในชาติก่อนด้วย^๖

ผู้เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมได้กำไรกว่าผู้ไม่เชื่อ คือ ทำให้เว้นชั่ว ทำดีได้มั่นคง ยั่งยืนกว่าผู้ไม่เชื่อ ทำให้เป็นคนดีในโลกนี้ จากโลกนี้ไปแล้วก็บันเทิงในโลกหน้า เมื่อประสบปัญหาชีวิตอันแสนเผ็ด ก็สามารถทำใจได้ว่ามันเป็นผลแห่งกรรมชั่ว เมื่อประสบความรื่นรมย์ในชีวิตก็ไม่ประมาท มองเห็นผลแห่งกรรมดีและหาทางพอกพูนกรรมดีต่อไป^๗ อีกทั้งทำให้มีความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนา ยิ่งขึ้น ย่อมมุ่งมั่นที่จะทำความดีเพื่อตนและส่วนรวม หลีกหนีให้ห่างไกลจากความชั่ว และยังทำให้เข้าใจหลักธรรมข้ออื่นๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย^๘

หนังสือชุด “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หรือ “กฎแห่งกรรม” ซึ่งเขียนโดย ท.เลียงพิบูลย์ มีด้วยกันทั้งหมด ๒๖๒ เรื่อง เป็นการเรียบเรียงจากประสบการณ์ที่ได้พบเห็นเองและจากคำบอกเล่าของผู้อื่นบ้าง โดยเรียบเรียงในลักษณะร้อยแก้ว เป็นแบบเล่าเรื่องของบุคคลต่างๆ แต่ผู้เขียนมีความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราวได้เป็นอย่างดี เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา ใช้สำนวนที่อ่านง่าย ทั้งเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องกรรม และกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา เนื่องจากได้มีการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาก่อนลงมือเขียน

เนื้อหาของงานเขียนนี้ประกอบด้วยชีวิตของบุคคลผู้เป็นต้นเรื่อง ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสมัยนั้นๆ เกร็ดประวัติศาสตร์ของชาติไทยในยุคนั้นๆ เกร็ดความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เล่า เป็นต้น โดยเน้นหนักที่เหตุและผล

^๕ วสิน อินทสระ, หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔.

^๖ ม.อ. (บาลี) ๑/๒๕๕-๓๐๓/๒๖๕-๒๗๘, ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๕๕-๓๐๓/๓๕๘-๓๖๗.

^๗ วสิน อินทสระ, หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๕.

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า (๓).

ของการกระทำกรรมนั้น ซึ่ง ท.เลียงพิบูลย์ สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน ให้แก่งคิดและคติสอนใจสำหรับนำไปประพฤติปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

การรวบรวมและบันทึกเรื่องราวต่างๆ นี้มีคุณค่าแก่นุชนรุ่นหลังเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้น ถ้าไม่มีการบันทึกไว้ เมื่อเวลาผ่านไป เรื่องราวเหล่านั้นก็จะหายไปกับความทรงจำของผู้รู้เหตุการณ์ อีกทั้งการที่จะไปติดตามผลการกระทำของบุคคลใดด้วยตนเอง ต้องใช้เวลานานกว่าจะสรุปเหตุสรุปผลได้ การที่ ท.เลียงพิบูลย์ ได้เรียบเรียงบันทึกชีวิตของผู้ประสบเคราะห์กรรมต่างๆ ไว้ จึงมีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับใช้เป็นบทเรียนชีวิต ดังนั้น การศึกษา “กฎแห่งกรรม” ของ ท. เลียงพิบูลย์ จึงเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตในอนาคต^๕

งานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ นอกจากจะให้สาระความรู้ดังกล่าวแล้ว ยังให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ช่วยยกระดับคุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมเพื่อให้อยู่ร่วมกันด้วยความปกติสุข ทำให้คนในสังคมตระหนักถึง “กรรม” และ “ผลกรรม” จึงพยายามละเว้นความชั่ว กระทำความดี ด้วยเหตุนี้เอง ถึงแม้ว่างานเขียนนี้ผ่านมาเป็นเวลานานแล้ว แต่คุณค่าไม่ได้ลดน้อยลงไปตามกาลเวลา สามารถนำมาเป็นอุทาหรณ์สอนใจแก่นุชนปัจจุบันให้รู้ตระหนักถึงกฎแห่งกรรมได้จริงอยู่เรื่องของกรรมเป็นหลักธรรมที่ลึกซึ้ง เป็นเรื่องที่ไม่ควรคิดด้วยปัญญาชั้น โลภียก็ตาม แต่เนื่องจากเป็นหลักเหตุผลที่ทนต่อการพิสูจน์ เราจึงพอจะพิจารณาด้วยปัญญาอันสุขุมให้เห็น โดยเด่นชัดได้ว่า ชีวิตของสรรพสัตว์นั้นตกอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรม^๖ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ผลย่อมเกิดจากเหตุ ถ้าไม่มีเหตุแล้วผลก็ไม่มี ใครไม่เคยทำกรรมชั่วไว้ก็ย่อมจะไม่ได้รับความทุกข์เพราะกรรมนั้น ด้วยเหตุนี้เมื่อใดที่เราได้รับความทุกข์ ก็อย่าได้ไปหลงโทษว่าคนโน้นคนนี้ทำให้ ขอให้โทษตัวเองและยอมรับผลแห่งกรรมที่เราทำไว้เองโดยสงบ พร้อมกันนั้นก็อย่าลืมพิจารณาไตร่ตรองว่า ทำอย่างไรเราจึงจะพ้นจากผลแห่งกรรมเหล่านี้ ไม่ต้องรับผลแห่งกรรมเหล่านี้อีก พระผู้มีพระภาคตรัสถึงทางที่จะพ้นจากกรรมนั้นไว้ว่ามีอยู่ทางเดียวเท่านั้น คือ มัชฌิมาปฏิปทา การเจริญมรรคมีองค์ ๘^๗

^๕ วิเทศกรณีย์, กฎแห่งกรรมคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร : สันสนบุรณ, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า ๑.

^๖ กิตติวุฑโฒ ภิคุ, กรรมเวร, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : มุลนิธิอิทธิกรรมมหาธาตุวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๑.

^๗ คณะสหภาพธรรม, กรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มุลนิธิอิทธิกรรมมหาธาตุวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๕๒-๕๓.

คำสอนเรื่องกรรมที่ประกอบอยู่ในเรื่องเล่านั้น อธิบายกำกับไว้ให้ในระดับหนึ่ง แต่ด้วยข้อจำกัดที่งานเขียนนั้นไม่ใช่งานทางวิชาการ จึงทำให้เนื้อหาคำสอนไม่ละเอียดลึกซึ้งมากนัก เพียงแต่มีคำสอนประกอบตรงกับเนื้อเรื่องที่เล่าเท่านั้น คือ เป็นเพียงข้อสรุปอย่างกะทัดรัดว่า เล่าถึงเรื่องอะไร มีคำสอนอะไรที่พอจะประกอบกันได้ คำสอนแต่ละเรื่องจึงไม่ค่อยเนื่องกันแล้วแต่ความเหมาะสม อาจจะเพื่อให้เข้าใจง่ายและไม่ทำให้งานเขียนแต่ละเรื่องยาวเกินไป คำสอนของงานเขียนนี้จึงไม่ปรากฏที่มาว่ามาจากไหน พระสูตรชื่ออะไร พระพุทธเจ้าสอนแก่ผู้ใด มีต้นเหตุเป็นมาอย่างไร การไม่ให้รายละเอียดและไม่อ้างที่มาของหลักธรรมนั้น ทำให้งานเขียนนี้ขาดน้ำหนักความน่าเชื่อถือไปบ้าง ในสายตาของผู้ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรมมาก่อน อาจเข้าใจว่างานเขียนนี้เป็นนิทานหลอกเด็ก เป็นเรื่องมกขา ไร้สาระ ฉะนั้น การนำคำสอนจากพระไตรปิฎกมาอ้างอิงย่อมเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือ ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจทั้งในหลักทฤษฎีที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและหลักปฏิบัติของผู้ทำกรรมดีหรือผู้ทำกรรมชั่ว ตลอดจนผลของการทำกรรมต่างๆ ที่ปรากฏในงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์

ตัวอย่างคำสอนในงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ เรื่องที่ ๑๓๑ เล่มที่ ๑๕ หน้า ๒ มีใจความตอนหนึ่งว่า “เมื่อคิดถึงหลักธรรมของพุทธศาสนาที่สอนว่า อย่าเชื่อสิ่งใดก่อนที่จะได้พิจารณาหาเหตุผลแม้สิ่งนั้นจะได้ปฏิบัติต่อๆ กันมาแต่โบราณ แม้แต่หลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงสอนก็ให้พิจารณาก่อน เมื่อเห็นผลเห็นความจริงแล้วค่อยเชื่อถือ”

หลักคำสอนนี้ปรากฏอยู่ในพระสูตร ชื่อเกสปุตติสูตร กล่าวว่า “มาเถิด กาลามชนทั้งหลาย ท่านทั้งหลาย

๑. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา
๒. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบๆ กันมา
๓. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ
๔. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์
๕. อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ (การคิดเอาเอง)
๖. อย่าปลงใจเชื่อเพราะการอนุมาน
๗. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล
๘. อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้าได้รับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว
๙. อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้
๑๐. อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา

กาลามะทั้งหลาย เมื่อใด ท่านทั้งหลายพึงรู้ด้วยตนเองเท่านั้นว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล ธรรมเหล่านี้มีโทษ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้ดีเตือน ธรรมเหล่านี้ที่บุคคลถือปฏิบัติบริบูรณ์แล้วย่อมเป็นไป เพื่อไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์ เมื่อนั้น ท่านทั้งหลายควรละธรรมเหล่านั้นเสีย”^{๑๒}

ฉะนั้น ถ้านำข้อความในพระสูตรนี้มาอธิบายต่อท้ายเรื่องที่ ๑๓๑ ไปด้วย ก็จะทำให้งานเขียนเรื่องนี้มีคุณค่าทางวิชาการยิ่งขึ้น

ผู้ที่เชื่อว่ากรรมไม่มี ผลแห่งกรรมไม่มี บุคคลเหล่านี้มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะกรรมมักไม่ส่งผลทันทีทันใด ทำให้ไม่กลัวบาปบ้าง ไม่รู้ว่าทำบาปแล้วต้องรับผลของตนบ้าง จึงทำกรรมที่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น สุดท้ายผู้กระทำชั่วก็ต้องมารับผลของตนที่ได้เคยกระทำมาแล้วด้วยความทุกข์ทรมาน ความเข้าใจเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดจะช่วยแก้ปัญหาวินิจฉัยได้ ทุกแง่ทุกมุม ทำให้ไม่ต้องน้อยใจในชะตาชีวิตของตน และไม่ริษยาความสุขของผู้อื่นเพราะได้เห็นแจ้งแล้วว่า ความสุขทุกข์ ความรุ่งเรืองหรือล้มเหลวในชีวิตของแต่ละคนนั้นเป็นผลรวมแห่งกรรมของตนหรือกรรมของหมู่คณะของตน เป็นต้น”^{๑๓}

กรรมเกี่ยวข้องกับชีวิตคนทั้งในปัจจุบันและอนาคต คือ หลังจากตายไปแล้วด้วย ดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค ความว่า “บุคคลทำกรรมใดด้วยกาย วาจา หรือด้วยใจ กรรมนั้นแหละเป็นของเขา และเขาย่อมพาเอากรรมนั้นไปด้วย อนึ่งกรรมนั้นย่อมติดตามเขาไป เหมือนเงาติดตามคนไปฉะนั้น ด้วยเหตุนี้บุคคลควรทำกรรมดี สังสมสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ในภายหน้า เพราะความดีทั้งหลายย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายทั้งในโลกลี้และในโลกลอน”^{๑๔}

งานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ เป็นตัวอย่างเตือนใจอันดีสำหรับ

๑. ผู้ที่ได้ทำกรรมชั่วแล้ว อ่านแล้ว ไม่กล้าทำกรรมชั่วอีก
๒. ผู้ที่จะทำกรรมชั่ว อ่านแล้ว ไม่กล้าลงมือทำกรรมอีก
๓. ผู้ที่ไม่เคยทำกรรมชั่ว อ่านแล้ว ไม่กล้าทำกรรมชั่วตาม
๔. ผู้ที่ได้ทำกรรมดีแล้ว อ่านแล้ว มีกำลังใจในการทำกรรมดียิ่งขึ้น
๕. ผู้ที่จะทำกรรมดีแต่ยังไม่ได้ทำ อ่านแล้ว จะได้รับทำกรรมดี
๖. ผู้ที่ไม่คิดจะทำกรรมดี อ่านแล้ว อาจอยากทำกรรมดี

^{๑๒} อกุ.ติก. (ไทย) ๒๐/๖๖/๒๕๖-๒๕๗.

^{๑๓} วสิน อินทสระ, หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๑.

^{๑๔} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๓๑/๑๕๕-๑๖๐.

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์งานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ ว่ามีความสอดคล้องกับ ทฤษฎีเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาอย่างไร เรื่องไหนเล่าเรื่องอะไร สอนเรื่องอะไร ในพระพุทธศาสนา มีการกล่าวเพิ่มเติมหรือไม่ ทฤษฎีเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาสามารถอธิบายความเป็นไปของชีวิตเหล่านั้นได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจนำไปประยุกต์ปฏิบัติในชีวิตประจำวันสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดสำคัญเรื่องกรรมตามทัศนะของพระพุทธศาสนา
๒. เพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเหตุและผลของการกระทำความผิดในงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์
๓. เพื่อศึกษาแนวการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ที่ควรนำไปปฏิบัติตามในงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์
๔. เพื่อเปรียบเทียบทฤษฎีเรื่องกรรมในพระไตรปิฎกกับงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑. เรื่องกรรมในงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ เป็นตัวอย่างตามทฤษฎีเรื่องกรรมในทางพระพุทธศาสนาอย่างไร
๒. งานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ มีข้อดีหรือข้อบกพร่องอย่างไร
๓. งานเขียนนี้มีคุณค่าสามารถเข้ากับสังคมไทยปัจจุบันได้หรือไม่ อย่างไร

๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

บุญ หมายถึง เครื่องชำระสัณดาน ความดี กุศล ความสุข ความประพฤตินิยมทางกาย วาจา และใจ กุศลธรรม^{๑๕}

บาป หมายถึง ความชั่ว ความร้าย กรรมชั่ว อกุศลกรรมที่ส่งผลถึงความเดือดร้อน สภาพที่ทำให้ถึงคติอันชั่ว สิ่งที่ทำให้จิตใจตกสู่ที่ชั่ว^{๑๖}

^{๑๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๓๘.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๖.

ทาน หมายถึง การให้ ให้ของที่ควรให้แก่คนที่ควรให้เพื่อประโยชน์แก่เขา สละให้ปันสิ่ง
ของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น^{๑๗}

ศีล หมายถึง ความประพฤติดีทางกายและวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย การ
รักษาปกติตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว^{๑๘}

โลกธรรม ๘ หมายถึง ธรรมที่มีประจำโลก ธรรมดาของโลก ธรรมที่ครอบงำสัตว์โลก
และสัตว์โลกก็เป็นไปตามมัน มี ๘ อย่าง คือ มีลาภ ไม่มีลาภ มียศ ไม่มียศ นินทา สรรเสริญ สุข ทุกข์^{๑๙}

ปฏิจจสมุปบาท หมายถึง สภาพอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงเกิดมี
ขึ้น การที่ทุกข์เกิดขึ้นเพราะอาศัยปัจจัยต่อเนื่องกันมา มีองค์คือหัวข้อ ๑๒^{๒๐}

กรรม หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือทำด้วยความตั้งใจดีและชั่ว การ
กระทำที่ดีเรียกว่ากรรมดี ที่ชั่วเรียกว่า กรรมชั่ว^{๒๑}

๑.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๕.๑ พระราชวิสุทธิโสภณ (วิลาศ ญาณวโร) ได้กล่าวถึงประเภทของกรรมไว้ใน
หนังสือกรรมที่ปณี ว่า

กรรมประเภทที่ ๑ เรียกว่า กิจจตุกกะ กรรมที่ว่าโดยหน้าที่ มี ๔ คือ

๑. ชนกกรรม ทำหน้าที่ยังปฏิสนธิให้บังเกิดขึ้น
๒. อุปถัมภกกรรม มีหน้าที่ช่วยอุปถัมภ์ค้ำชูสัตว์ทั้งหลายที่เกิดในภูมิต่างๆ ให้ได้รับ
ความทุกข์และความสุขตามสมควรแก่กรรมของตน
๓. อุปปีฬกกรรม ทำหน้าที่เบียดเบียนซึ่งสุขและทุกข์อันกรรมอื่นให้บังเกิด
๔. อุปมาตกกรรม มีหน้าที่เข้าไปฆ่ากรรมอื่นและวิบากคือผลแห่งกรรมอื่นให้สั้นลง
อย่างเด็ดขาดทีเดียว

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๒.

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๐.

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๓.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

คือ

กรรมประเภทที่ ๒ เรียกว่า ปากทานปริยาจตุกกะ กรรมที่ว่าโดยลำดับการให้ผล มี ๔

๑. ครุกรรม เป็นกรรมหนักมาก สามารถที่จะให้ผลแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมในชาติหน้า กรรมอื่นๆ ไม่มีอำนาจที่จะสามารถกัณการให้ผลแห่งครุกรรมนี้ไว้ได้
๒. อาสันนกรรม คือ การกระทำสิ่งที่ดีหรือกระทำสิ่งที่ไม่ดีในเวลาที่ไม่ควรจะตาย
๓. อาจิณณกรรม คือ การกระทำสิ่งที่ดีและไม่ดีอยู่เสมอ
๔. กตัตตากรรม หมายถึงอกุศลกรรมและอกุศลกรรมอย่างสามัญ

กรรมประเภทที่ ๓ เรียกว่า ปากกาลจตุกกะ กรรมที่ว่าโดยเวลาให้ผล มี ๔ คือ

๑. ทิฏฐธัมมเวทนียกรรม เป็นกรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน คือให้ผลในชาตินี้
๒. อุปปีชชเวทนียกรรม เป็นกรรมที่ให้ผลในชาติที่ ๒
๓. อปราปรีชเวทนียกรรม เป็นกรรมที่ให้ผลในภพอื่นๆ ก็ตั้งแต่ภพที่ ๓ เป็นต้นไป
๔. อโหสิกรรม เป็นกรรมที่ไม่มีโอกาสให้ผล

ผลแห่งกรรม เรียกว่า ปากฐานจตุกกะ มี ๔ คือ

๑. อกุศลกรรม ทำหน้าที่บันดาลผลวิบากอันเป็นความทุกข์ความเดือดร้อน
 ๒. กามาวจรกุศลกรรม ทำหน้าที่บันดาลผลวิบากอันเป็นความสุขความเจริญ
 ๓. รูปาวจรกุศลกรรม ทำหน้าที่บันดาลผลวิบากอันเป็นความสุขอย่างประณีตให้เกิดขึ้น
 ๔. อรูปาวจรกุศลกรรม ทำหน้าที่บันดาลผลวิบากอันเป็นความสุขอย่างประณีตวิเศษสุด
- การเผาผลาญกรรม เผาอกุศลกรรมบถทั้ง ๑๐ ประการด้วยวิปัสสนา^{๒๒}

๑.๕.๒ พระลัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ ได้กล่าวถึงประเภทของกรรมไว้ในหนังสือปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริจเฉทที่ ๕ เล่ม ๒ กัมมจตุกกะ-มรณุปัตติจตุกกะ มีหัวข้อเหมือนหนังสือกรรมที่ปณี มีส่วนที่เพิ่มคือ มรณุปัตติจตุกกะ แสดงความตาย ๔ ประการ คือ

๑. อายุขยมรณะ ตายเพราะสิ้นอายุ
๒. กัมมขยมรณะ ตายเพราะสิ้นกรรม
๓. อุภยขยมรณะ ตายเพราะสิ้นอายุและสิ้นกรรม

^{๒๒} พระราชวิสุทธิโสภณ (วิลาศ ญาณวโร), กรรมที่ปณี, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า

๔. อุปปิจเจตกมรณะ ตายเพราะกรรมเข้าไปตัดรอน^{๒๓}

๑.๕.๓ วสิน อินทสระ ได้กล่าวไว้ในหนังสือหลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดว่า “การทำดีเป็นหน้าที่ของบุคคลผู้รักดี ส่วนการให้ผลเป็นหน้าที่ของกรรม เหมือนการไถหว่านเป็นหน้าที่ของชาวนา ส่วนการออกรวงเป็นหน้าที่ของต้นข้าว มันย่อมออกรวงตามเวลาอันสมควร เมื่อยังไม่ถึงเวลาอันสมควร จะอ่อนวอนสักเท่าไรก็หาสมปรารถนาไม่ แต่พอถึงเวลาออกรวง ใครจะอ่อนวอนไม่ให้ออกก็ไม่ได้ เรื่องการให้ผลของกรรมก็ทำนองเดียวกันนี้

ผลแห่งกรรมชั่วคอยติดตามบีบคั้น ส่วนผลแห่งกรรมดีคอยติดตามประคับประคองช่วยเหลือผู้ท่องเที่ยวอยู่ในสังสารวัฏ การมองชีวิตต้องมองในระยะยาวและกว้างไกล จึงจะเห็นวิถีชีวิตโดยตลอด”^{๒๔}

๑.๕.๔ พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ) ได้กล่าวไว้ในหนังสือกฎแห่งกรรมว่า “อันโชคดีหรือโชคร้ายที่เราได้ประสบอยู่ในปัจจุบัน ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับอำนาจภายนอกหรืออำนาจดวงดาวใดๆ เลย แท้ที่จริง ขึ้นอยู่กับผลกรรมที่เราได้สั่งสมไว้ในอดีต ติดตามมาให้ผลในปัจจุบันนั่นเอง และการที่เราจะได้รับความสุขหรือความทุกข์อยู่ในปัจจุบัน ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับกรรมที่เราได้สร้างไว้ในปัจจุบันอย่างเดียวนะ อาจจะขึ้นอยู่กับกรรมในอดีตด้วย เราต้องยอมรับอดีตชาติ ต้องยอมรับการกระทำของเราในวัน ในเดือน ในปี และในชาติที่ผ่านมา ว่าเป็นสิ่งที่เราทำไว้เอง และสิ่งที่เราทำในปัจจุบัน เราก็ต้องยอมรับด้วยว่า นั่นคือสิ่งที่คลับแคลชีวิตของเราให้เป็นไปในอนาคตและเป็นไปตามกฎแห่งกรรมนั้น”^{๒๕}

๑.๕.๕ คณะสหนายธรรม ได้กล่าวไว้ในหนังสือกรรมว่า กรรมไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วมีอยู่ ๔ ประเภท คือ กรรมที่ทำในชาตินี้ ๑ กรรมที่ทำในชาติที่แล้ว ๑ กรรมที่ทำหลังจากชาติที่แล้วไปอีก ๑ และกรรมที่ทำเมื่อใกล้จะตาย ๑ กรรมทั้ง ๔ ประเภทนี้ สามารถจะให้ผลนำเกิด

^{๒๓} พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎฐิกา ปริจเฉทที่ ๕ เล่ม ๒ กัมม-จตุกกะ-มรณุปปัตติจตุกกะ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : ทิพยวิสุทธ-มูลนิธิตัทธัมมโชติกะ, ๒๕๓๕), หน้า ๒๓๐.

^{๒๔} วสิน อินทสระ, หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๑๔.

^{๒๕} พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), กฎแห่งกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๓.

ในชาติหน้าได้ทั้งสิ้น ส่วนจะนำเกิดในที่ดีหรือชั่ว และเมื่อเกิดมาแล้วจะเสวยสุขหรือทุกข์ก็แล้วแต่ประเภทของกรรมที่ทำไว้ ถ้าทำกรรมดีก็ไปเกิดในที่มีความสุข ถ้าทำกรรมชั่วก็ไปเกิดในที่ชั่วได้รับทุกข์^{๒๖}

๑.๕.๖ **ธรรมรักษา** ได้กล่าวไว้ในหนังสือพระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับกรมลิขิตว่า การให้ผลของกรรมในแต่ละคนนี้ ย่อมจะไม่เหมือนหรือเท่ากัน คือ บางคนทำดีแล้วได้รับความทุกข์ (ก็มี) ส่วนบางคนทำชั่วแล้วได้รับความสุข (ก็มี) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวแปรของกรรมในอดีตชาติหรืออดีตกรรมในชาตินี้ด้วย

แต่ที่ชาวพุทธเราแน่ใจได้อย่างยิ่งก็คือ ใครทำดีก็ต้องได้รับผลดีตอบสนองอย่างแน่นอน และใครทำชั่วก็ต้องได้รับผลชั่วตอบสนองเช่นกัน จะต่างกันก็แต่ว่าจะช้าหรือเร็วกว่ากันเท่านั้น^{๒๗}

๑.๕.๗ **ดร.บุญ นิลเกษ** ศึกษาวิเคราะห์ประจักษ์พยานตายแล้วเกิด^{๒๘} พบว่า สภาวะแห่งปรโลกมิใช่เป็นเพียงความเชื่อของบางกลุ่ม หากแต่เป็นข้อเท็จจริงที่สามารถพิสูจน์เชิงประจักษ์ได้ในยุคนี้ นักประวัติศาสตร์เป็นผู้ยืนยันข้อเท็จจริงเรื่องนี้โดยตรง เราคงหาคำตอบไม่ถ้อยนักต่อปัญหาเช่นนี้ นอกเสียแต่จะพูดตามหลักพระพุทธศาสนาว่า สัตว์ทั้งหลายเคยตาย-เกิดมานานแสนนานแล้ว เพียงแต่ความจำเรื่องเดิมถูกจำกัดไว้ด้วยกาละและเทศะ คนทั่วไปสามารถเห็นมนุษย์และดิรัจฉานได้ด้วยสายตาศาปคติ ไม่สามารถรู้เห็นพวกนรก เปรต และเทวดาด้วยประสาททั้ง ๕ ซึ่งอยู่เหนือภาวะที่เราจะวิเคราะห์ได้ด้วยหลักแห่งเหตุผลพื้นฐานที่มีอยู่ทั่วไป ทำให้เกิดปัญหาสำหรับความจริงเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถรู้เห็นและพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง เพราะมันเป็นกระบวนการชีวิตของแต่ละคนอยู่แล้วซึ่งต้องใช้วิจารณ์ญาณและสติปัญญาหาคำตอบ จะทำให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นในการตั้งจุดยืนและอุดมการณ์ชีวิตของตนเองให้มั่นคงบนพื้นฐานแห่งสุจริตธรรม มองเห็นโทษความชั่วร้ายและหันมาใช้ชีวิตที่มีคุณค่ายิ่งกว่าเดิม การวิจัยนี้มุ่งส่งเสริมสุจริตชนให้มีกำลังใจและความกล้าหาญในการพัฒนาชีวิตด้วยการทำความดีต่อไปให้มากยิ่งขึ้น

^{๒๖} คณะสหภาพธรรม, กรรม, หน้า ๒๕.

^{๒๗} ธรรมรักษา, พระไตรปิฎก และอรรถกถา ฉบับกรมลิขิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งแสงการพิมพ์สติ, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า ๓.

^{๒๘} ดร.บุญ นิลเกษ, โครงการวิจัย : ข้อมูลประจักษ์ตายแล้วเกิด, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สหมิตรออฟเซต, ๒๕๓๓), หน้า (๑)-(๒).

๑.๕.๔ พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ ศึกษาวิเคราะห์นรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท^{๒๕} โดยรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์โลกศาสตร์ และวรรณกรรมพุทธศาสนายุคปัจจุบันบางส่วน เพื่อนำเสนอทฤษฎีอันเป็นการยืนยันว่า นรกและสวรรค์มีอยู่จริง ทั้งที่เป็นสถานที่ (รูปธรรม) และภาวะทางจิตใจ (นามธรรม) ซึ่งในคัมภีร์พระไตรปิฎกมีการกล่าวถึงนรกและสวรรค์อยู่หลายที่ มักเป็นการกล่าวสรุปถึงคติ (ที่ไป) ที่บุคคลผู้ทำความชั่วและความดีจะต้องไปเกิดหลังการตาย แม้ว่านรกและสวรรค์ที่เป็นสถานที่ที่อยู่อาศัยจะไม่สามารถนำมาพิสูจน์ให้เห็นประจักษ์ชัดได้ แต่เมื่อนำทฤษฎีโลก ๓ ทฤษฎีปรโลก ทฤษฎีกำเนิด ๔ ทฤษฎีเทพ ๓ และทฤษฎีอภิญญา ๖ มาศึกษาประกอบแล้ว ทำให้สามารถยืนยันได้อย่างสมเหตุสมผลว่า นรกและสวรรค์ที่เป็นสถานที่ในชาติหน้ามีอยู่จริงในฐานะเป็นองค์ประกอบของสังสารวัฏ

๑.๕.๕ สมเกียรติ วันทะนะ ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่องวรรณกรรมพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน พิจารณากรณี : กฎแห่งกรรมของ ท.เลียงพิบูลย์^{๒๖} ว่ากฎแห่งกรรมของท.เลียงพิบูลย์และกฎแห่งกรรมตามแนวพุทธธรรมมีความเห็นที่แตกต่างกัน โดยผู้เขียนใช้วิธีการตัดสินดังต่อไปนี้

๑. ด้วยการเปรียบเทียบคำพูดจากเรื่องหนึ่งของ ท.เลียงพิบูลย์ไปเปรียบเทียบกับคำพูดอีกเรื่องหนึ่งของ ท.เลียงพิบูลย์ จึงทำให้ขัดแย้งกัน เช่น จากเรื่อง “ครั้งหนึ่งในชีวิต” ท.เลียงพิบูลย์เปรียบเทียบการทำความดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วกับเสียงสะท้อนในโบสถ์ว่า ตะโกนคำใดก็ย่อมได้รับเสียงสะท้อนของคำนั้น ผู้เขียนนำไปเปรียบเทียบกับเรื่อง “คนมีบาป” ที่ว่าการสร้างความดีกว่าจะเห็นผลมันนาน การทำชั่วเพียงครั้งเดียวสามารถลบล้างความดีที่ทำมานานได้ ผู้เขียนจึงสรุปว่าความคิดในแต่ละเรื่องไม่สอดคล้องกัน

๒. ด้วยการนำวรรณกรรมชาวบ้านซึ่งเป็นการเขียนสำหรับชาวบ้าน ในลักษณะพระสูตรของ ท.เลียงพิบูลย์ไปเปรียบเทียบกับคำราทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นการเขียนสำหรับนักวิชาการ ในลักษณะคัมภีร์ ตั้งคำถามต่างๆ ขึ้นแล้วผู้เขียนหาคำตอบจากงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์กับงานเขียนของท่านพุทธทาส ตัวอย่างเช่น ต่อคำถามที่ว่า ชีวิตมาจากไหน ผู้เขียนยกข้อความที่ ท.เลียงพิบูลย์กล่าวไว้ในเรื่อง “เรื่องของลุงสินธุ” ว่า กรรมดี กรรมชั่วเป็นบารมีส่งผลมาให้ลูกเกิดเป็นนาย ส่วนพ่อแเจ้งนั้นบารมีสร้างกรรมดีมาน้อย ต้องมาเกิดเป็นบ่าวของลูก แต่หากว่าลูกของแม่เริ่ม

^{๒๕} พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ, “นรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า (๑)-(๒).

^{๒๖} สมเกียรติ วันทะนะ, สังคมศาสตร์วิถีชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วลี, ๒๕๒๔), หน้า ๑๗๓-๒๑๐.

ประกอบกรรมชั่ว ทั้งความดี เป็นที่แน่นอนว่ากรรมชั่วจะเกิดผลตามสนอง ผู้เขียนนำมาเปรียบเทียบกับที่ท่านพุทธทาสอ้างถึงบาลีมหาตณหาสังขยสูตรว่า ต้องประกอบด้วยองค์ ๓ เมื่อบิดามารดาอยู่ร่วมกัน มารดามีระดูแล้ว แล้วก็คันธัพพะ^{๓๑} มันก็ตั้งครรภ์ขึ้นมาได้

๓. ผู้เขียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาในระดับที่ว่า ภพหรือชาติ หมายถึง ช่วงชีวิตตั้งแต่การเกิดจากครรภ์มารดาจนถึงสิ้นลมหายใจ เรียกว่า ปฏิสงสมุปบาท ฉะนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า ท.เลียงพิบูลย์มีความคิดแบบยึดถืออัตตา โดยยกตัวอย่างจากเรื่อง “เมตตากรรณ” ว่า “เออ! อีจุก! เองทำไปเช่นนั้นก็ดีแล้วลูก ได้บุญนะช่วยคนแก่หลงทางเช่นนี้ ถ้าเราเกิดชาติหน้าคงไม่ยากจน”

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑. รวบรวมข้อมูลและสรุปแนวคิดเรื่องกรรมตามทัศนะของพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎกอรรถกถา ฎีกา อнуฎีกา ปกรณ์พิเศษ งานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์และตำราเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
๒. ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด
๓. เปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องกรรมระหว่างแนวคิดตามทัศนะของพระพุทธศาสนากับวรรณกรรมกฎแห่งกรรมของ ท.เลียงพิบูลย์
๔. เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบถึงความคิดสำคัญ เรื่องกรรมตามทัศนะของพระพุทธศาสนา
๒. ทำให้ทราบถึงเรื่องเหตุและผลของการกระทำความผิดในงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์
๓. ทำให้ทราบถึงแนวการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ที่ควรนำไปปฏิบัติตามในงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์
๔. ทำให้ทราบถึงทฤษฎีเรื่องกรรมในพระไตรปิฎกกับงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์

^{๓๑} ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๔๐๘/๒๑๘, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๐๘/๔๔๓-๔๔๔, คันธัพพะในที่นี้ หมายถึง ทารกที่จะมาเกิดในครรภ์ (คือปฏิสนธิวิญญาณ).

บทที่ ๒

กฎแห่งกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๒.๑ ความหมายและความสำคัญ

กรรมในความหมายอย่างกว้าง หมายถึง สภาวะที่สัตว์ทั้งหลายกระทำ สภาวะนั้นแล ชื่อว่ากรรม^๑ เป็นคำกลางๆ ไม่ดีไม่ชั่ว เป็นเพียงกิริยาไม่เล็งถึงผล

กรรมในความหมายอย่างแคบ เล็งถึงผลที่จะเกิดจากการกระทำนั้นๆ เป็นการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ไม่ว่าจะเป็นทางกาย ทางวาจา หรือทางใจ มี ๒ อย่าง คือ

๑. อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศล, กรรมชั่ว, การกระทำที่ไม่ดี ไม่ฉลาด ไม่เกิดจากปัญญา ทำให้เสื่อมเสียคุณภาพชีวิต หมายถึง การกระทำที่เกิดจากอกุศล-มูล คือ โลภะ โทสะ หรือโมหะ
๒. กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล กรรมดี, การกระทำที่ดี ฉลาด เกิดจากปัญญาส่งเสริมคุณภาพของชีวิตจิตใจ หมายถึง การกระทำที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ หรืออโมหะ^๒

นักปราชญ์ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความหมายของคำว่ากรรมจากหลักฐานต่างๆ ดังนี้

ธรรมรักษา กล่าวว่ากรรม หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา เจตนา คือ ความจงใจหรือจงใจทำ จะเป็นการกระทำดีหรือชั่วก็ตาม ถือว่าเป็นกรรมทั้งสิ้น กรรมดี เรียกว่า กุศลกรรม (บุญ) และกรรมชั่ว เรียกว่า อกุศลกรรม (บาป) การทำกรรม มีอยู่ ๓ ทาง คือ ทางกาย เรียกว่า กายกรรม ทางวาจา เรียกว่า วาจากรรม และทางใจ เรียกว่า มโนกรรม^๓

^๑ อภิ.สง.อ.(บาลี) ๑/๖๓๖/๓๘๓, ตี.ส.ฎีกา (บาลี) ๑/๒๒๒/๕๖.

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๖๕.

^๓ ธรรมรักษา, พระไตรปิฎก และอรรถกถา ฉบับกรมลิขิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สติ, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) กล่าวว่าพระพุทธศาสนาถือว่ามโนกรรมสำคัญที่สุด เพราะมโนกรรมเป็นจุดเริ่มต้น เป็นตัวกำหนดวิถีหรือชี้แนวทางให้ความคิด ความนิยม ความเชื่อ^๕ และได้พูดถึงเรื่องกรรมว่าคนทั่วไปมองความหมายของคำว่ากรรมในแง่ของผลร้ายของการกระทำชั่วในอดีตชาติ ในแง่ตัวผล คือ เป็นผลของการกระทำ เราจึงพูดว่ากัมหนำรับกรรม แต่ตามหลักธรรมที่แท้จริง กรรมคือการกระทำที่เป็นตัวการกระทำประกอบด้วยเจตนา เป็นเหตุมากกว่าเป็นผล มุ่งถึงกาลเป็นอดีต ปัจจุบัน อนาคตก็ได้ ไม่เฉพาะต้องเป็นอดีตอย่างเดียว คือปัจจุบันที่ทำอยู่นี้เป็นกรรม มองในแง่ลักษณะว่าดีหรือชั่วก็ได้ คือ กรรมดีก็มี กรรมชั่วก็มี แล้วแสดงออกได้ทั้งกายวาจาใจ กรรมมีตั้งแต่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ ในความคิดแต่ละขณะ ฉะนั้นเราต้องยอมรับผลของการกระทำนั้น เป็นความรับผิดชอบต่อตนเอง ยอมรับความผิดที่ตนเองก่อขึ้น และต้องแก้ไขปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น^๖

มีพระพุทธพจน์ว่าด้วยเรื่องกรรม พระองค์ตรัสว่าเราจะแสดงกรรมเก่า กรรมใหม่ ความดับกรรม และทางดับกรรม กรรมเก่าคือจักขุ โสตะ ฆานะ ชิวหา กาย มโน กรรมใหม่คือการกระทำที่เราทำอยู่ในบัดนี้ ความดับกรรมคือความดับแห่งกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ทางดับกรรมคือมรรคมรรค ๘ ประการอันประเสริฐ^๗

พระพุทธศาสนาถือหลักเหตุและผล ถือว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัย ผลจะเกิดขึ้นต้องมีเหตุและเมื่อเหตุเกิดขึ้นแล้ว ผลก็ย่อมเป็นไปโดยอาศัยเหตุปัจจัยนั้น กรรมเป็นเรื่องของเหตุ ผลที่เกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ ไม่ได้ปฏิเสธกรรมเก่า ถือว่ากรรมเก่านั้นมันเสร็จไปแล้ว เราย้อนกลับไปทำหรือไม่ทำอีกไม่ได้ “กตสุส นตฺถิ ปฏิการํ” การกระทำที่ทำไปแล้ว เราไปหวนกลับให้กลายเป็นไม่ได้ทำไม่ได้ การกระทำในอดีตที่กระทำไปแล้วย่อมมีผล แต่ว่าเรามีทางใช้ประโยชน์จากมันได้ คือ ในแง่ที่จะทำให้เกิดเป็นบทเรียนแก่ตนเอง จะได้รู้จักพิจารณาไตร่ตรอง มองเห็นเหตุผล รู้จุดที่จะแก้ไขปรับปรุง ทำให้เป็นคนหนักแน่นในเหตุผลและทำให้เป็นคนรู้จักรับผิดชอบตนเอง ไม่มัวโทษผู้อื่น และทำปัจจุบันให้ถูกต้อง^๘

^๕ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), กรรม นรก สวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ไม่ปรากฏปี พ.ศ.ที่พิมพ์), หน้า ๖๗.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒-๖.

^๗ ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๑๔๖/๑๗๕.

^๘ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), กรรม นรก สวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่, หน้า ๑๗-๑๘.

สุนทร ฌ รังสี ได้ให้ความหมายของกรรมตามทัศนะของพุทธปรัชญาว่า การกระทำ ไม่จำเป็นต้องเป็นกรรมเสมอไป การกระทำที่จะจัดเป็นกรรมและมีผลทางศีลธรรมนั้นจะต้องเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาหรือความจงใจในการกระทำ กล่าวคือ เจตนาในการกระทำนั้นเอง จัดเป็นกรรม ดังพระพุทธพจน์ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม บุคคลจงใจแล้ว ย่อมกระทำความกรรมทางกาย ทางวาจา (หรือ) ทางใจ”^๔

พระพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การกระทำที่จัดเป็นกรรมนั้นจะต้องเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาหรือความจงใจ การกระทำที่ปราศจากเจตนาไม่จัดเป็นกรรม เรียกว่า กิริยา คือ เป็นอาการสักแต่ว่ากระทำ ไม่ก่อให้เกิดผลดีผลชั่วทางศีลธรรมแก่ผู้กระทำ ฉะนั้นจึงไม่รวมถึงการกระทำที่เกิดขึ้นโดยปราศจากความจงใจซึ่งอาจมีผลเสียหายแก่บุคคลหรือสัตว์อื่น

การกระทำที่เรียกว่า กิริยา มี ๒ กรณี คือ

๑. ในกรณีของปุถุชนถึงพระอริยบุคคลตั้งแต่พระอนาคามีลงมาที่กระทำลงไปโดยปราศจากเจตนา
๒. ในกรณีของพระอรหันต์ซึ่งแม้จะกระทำด้วยความจงใจ (ในทางที่ดีเท่านั้น) ก็ไม่จัดว่าเป็นกรรม เพราะกิเลสซึ่งเป็นเหตุให้เกิดกรรมได้ละเด็ดขาดสิ้นเชิงแล้ว^๕

เมื่อการกระทำมีทั้งดีและชั่ว บุคคลจึงควรระมัดระวังไม่กระทำการใดๆ อันเป็นเหตุให้เกิดผลชั่ว หลักการตรวจสอบเบื้องต้นสำหรับปุถุชน คือ ไม่กระทำเหตุอันทำให้กรรมไม่บริสุทธิ์ที่เรียกว่า กรรมกิเลส

กรรมกิเลส กรรมเครื่องเศร้าหมอง, ข้อเสื่อมเสียของความประพฤติก มี ๔ คือ

๑. ปาณาติบาต การตัดรอนชีวิต
๒. อทินนาทาน ถือนำของที่เจ้าของมิได้ให้, ลักขโมย
๓. กาเมสุมิถจาร ประพฤติผิดในกาม
๔. มุสาวาท พูดเท็จ^๖

^๔ อกุ.ฉก. (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๗๗.

^๕ สุนทร ฌ รังสี, พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑). หน้า ๑๖๗-๑๖๘.

^๖ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๕/๒๐๐.

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา พระพุทธองค์ทรงสอนให้ศาสนิกชนใช้เหตุผล และการทดสอบด้วยตัวของเราเองก่อนจะเชื่อ มีบางเรื่องเท่านั้นที่ทรงสอนให้เชื่อโดยไม่ตรัสสอนให้ทดสอบก่อน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ (๑) เกินปัญญาของคนธรรมดา และ (๒) ทดสอบแล้วอาจเกิดความเสียหาย เช่น ไปทำปิตุฆาต เพื่อพิสูจน์กรรมชั่ว เรื่องที่ทรงสอนให้ใช้ศรัทธาเป็นตัณหา มี ๔ ประการ เกี่ยวข้องกับกรรม ๔ ประการ คือ

๑. กัมมสัทธา เชื่อกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งที่รู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดี มีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่า และเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจอนหรืออนาคตโชค เป็นต้น

๒. วิปากสัทธา เชื่อวิบาก, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว

๓. กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน, เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของ จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน

๔. ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง ๕ ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง

ศรัทธา ๔ อย่างนี้ มีมาในบาลีเฉพาะข้อที่ ๔ อย่างเดียว เพราะว่าโดยใจความแล้ว ศรัทธา ๓ ข้อต้น ย่อมรวมลงในข้อที่ ๔ ได้ทั้งหมด^{๑๑}

ผู้เป็นอุบาสกอุบาสิกาเป็นผู้ใกล้ชิดพระรัตนตรัย มีกฎเกณฑ์บังคับว่า ไม่ถือนมกลตันข้าว เชื่อกรรม ไม่เชื่อนมกลที่ผู้อื่นบัญญัติขึ้น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับมงคลแตกต่างกันไปต่างๆ นานา มักเป็นความเชื่อนอกพระพุทธศาสนา ถือโซกลาง ของขลัง ไม่ได้เป็นไปเพื่อความสุข ความเจริญในโลกนี้หรือโลกหน้า

ทศพลญาณ บาลีเรียก ตถาคตพลญาณ ๑๐ คือ พระญาณอันเป็นกำลังของพระตถาคต ๑๐ ประการ ที่ทำให้พระองค์สามารถบันลือสีหนาท ประกาศพระศาสนาได้มั่นคง มี ๑๐ อย่าง ใน ๑๐ อย่างนี้มีความรู้เรื่องผลกรรมเป็น ๑ ใน ๑๐ เรียกว่า กรรมวิปากญาณ คือ ปริชาหยั่งรู้ผลแห่งกรรม

^{๑๑} อัง.สตุตถก. (ไทย) ๒๓/๔/๕-๖, อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๗๕๓/๕๐๕, ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน พระธรรม

คือ สามารถกำหนดแยกการให้ผลอย่างสลับซับซ้อน ระหว่างกรรมดีกับกรรมชั่วที่สัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อมต่างๆ มองเห็นรายละเอียดและความสัมพันธ์ภายในกระบวนการก่อผลแห่งกรรมอย่างชัดเจน แสดงว่าความรู้เรื่องผลแห่งกรรมเป็นความรู้ชั้นสูง ผู้ที่จะรู้เรื่องนี้อย่างแจ่มชัดมีแต่พระคณาจารย์เท่านั้น ความรู้เรื่องกรรมมิใช่ความรู้โดยอาศัยการคาดเดา แต่เป็นความรู้เกิดจากปัญญาอันเกิดจากการตรัสรู้ ในเทวทหสูตร พระพุทธองค์ทรงวิพากษ์การคาดเดาเรื่องผลกรรมของพวกนิครนถ์ว่ามีหลักความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมคล้ายกับพระพุทธศาสนา แต่ที่ต่างกับพระพุทธศาสนา คือลัทธินิครนถ์เชื่อว่ากรรมเก่าทุกอย่างต้องให้ผลแน่นอน ไม่มีข้อยกเว้น ส่วนพระพุทธศาสนาเชื่อว่ากรรมเก่าบางอย่างอาจถูกหักล้างด้วยอหัตตมรรค ทำให้กรรมเหล่านั้นเป็นอโหสิกรรมเลิกให้ผลได้ พระสูตรนี้กล่าวถึงความพยายามที่ไร้ผล ความเพียรที่ไร้ผลของลัทธินิครนถ์ และความพยายามที่มีผล ความเพียรที่มีผลของพระพุทธศาสนาเพื่อทำกิจที่ควรทำให้เสร็จ^{๑๒}

ในวิชา ๓ และวิชา ๘ คือ ความรู้แจ้ง, ความรู้วิเศษอันเป็นความรู้ของผู้ได้ญาณ กล่าวถึงความรู้เรื่องกรรมเรียกว่า จุตูปปาตญาณ คือ ญาณกำหนดรู้จุติ (ตาย) และอุบัติ (เกิด) ของสัตว์ทั้งหลาย อันเป็นไปตามกรรม เป็นปัญญาที่สามารถรู้ว่าสัตว์ทั้งหลายเมื่อเสียชีวิตแล้วจะไปเกิดเป็นใคร ที่ไหน^{๑๓}

ข้อที่สตรีก็ตาม บุรุษก็ตาม คฤหัสถ์ก็ตาม บรรพชิตก็ตาม ควรพิจารณาเนืองๆ กรรมเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ยกเป็นหัวข้อพิจารณา เพื่อให้เกิดธรรมสังเวชอันนำไปสู่ความกระตือรือร้น เพื่อให้เรารีบเร่งทำความเพียรพยายามพัฒนาคุณธรรมให้สูงขึ้นไปตามลำดับ ไม่ประมาทมัวเมา เรียกว่า กัมมัตสกตา คือ ควรพิจารณาเนืองๆ ว่า เรามีกรรมเป็นของตน เราทำกรรมใดดีก็ตาม ชั่วก็ตาม จัดเป็นทายาทของกรรมนั้น^{๑๔}

กรรม เกิดจากเจตนาเป็นที่ตั้ง จึงเกี่ยวข้องกับกุศล อกุศล หรือบุญ บาป บุญและกุศล แปลว่า ความดี บาปและอกุศล แปลว่า ความชั่ว ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาใช้ทั้งบุญ กุศล และบาป อกุศล ในระหว่างคำว่าบุญกับกุศลและบาปกับอกุศล มีความแตกต่างกันค่อนข้างเห็นได้ยากพอสมควร คำว่าบาปเป็นคำใช้กันทั่วไปในศาสนาฮินดู หมายถึง ความชั่ว ในศาสนาพุทธเมื่อจะกล่าว

^{๑๒} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๕/๑-๑๔.

^{๑๓} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๗/๒๔-๒๕.

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๑๐.

โดยบุคคลาธิษฐานเรียกว่า มาร พระพุทธเจ้าทรงเรียกมารว่า ปาปิมะ^{๑๕}

ส่วนกุศลเป็นคำทางพระพุทธศาสนา คำว่าบุญก็เป็นคำที่ใช้ในศาสนาฮินดู หมายถึง ความดี ความบริสุทธิ์ การกระทำก่อให้เกิดบุญ เรียกว่า บุญกรรม ไม่ได้ตรงกับกุศลกรรมเสียทีเดียว บุญกรรมเน้นการทำความดี การทำบุญยังไม่อาจทำให้พ้นสังสารวัฏ แต่ถ้าถึงขั้นเป็นกุศลกรรม มักเน้นด้านจิตใจเป็นสำคัญ กุศลกรรมสูงถึงขั้นโลกุตตระ เพราะรากของกุศล คือ อโลภะ (ไม่โลภ) อโทสะ (ไม่โกรธ) และอโมหะ (ไม่หลง) การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ เป็นต้น ในกุศลกรรมบถ ๑๐ ไม่ใช่กุศล แต่เป็นทางเข้าถึง “กุศล” แยกความหมายได้ ๔ อย่าง

ความหมายที่ ๑ อโรคยะ แปลว่า ไม่มีโรค หมายความว่า เป็นสิ่งที่เกื้อกูลต่อสุขภาพของจิตใจ ทำให้จิตใจเข้มแข็งสมบูรณ์ เนื่องจากร่างกายแข็งแรง จิตใจไม่ถูกรอคคือกิเลสเบียดเบียนทำให้จิตใจแข็งแรงสมบูรณ์

ความหมายที่ ๒ อนวัชชะ แปลว่า ไม่มีโทษ คือไม่มีสิ่งมัวหมอง ไม่สกปรก ไม่บกพร่อง สะอาด บริสุทธิ์

ความหมายที่ ๓ คือ โสภณสัมภูต แปลว่า เกิดจากปัญญา เกิดจากความฉลาด รู้เท่าทัน รู้เหตุผล มองเห็นความดีความชั่ว รู้คุณรู้โทษ รู้ประโยชน์ มองเห็นอะไรๆ ถูกต้องตามความเป็นจริง

ความหมายที่ ๔ คือ สุขวิปากะ มีสุขเป็นผล ทำให้เกิดความสุข ผ่องใส

ลักษณะของกุศลที่เกิดขึ้นในใจ เช่น มีเมตตา ทำให้จิตใจไม่มีโรค จิตใจมีความแข็งแรง ผ่องใส มีความรู้ความเข้าใจอยู่ภายในว่าคนอื่นเขามีความสุขความทุกข์อย่างไร ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากมีโทสะเกิดขึ้น ทำให้จิตเป็นโรค ไม่สบาย ถูกเบียดเบียน ไม่มองเห็นบุญเห็นคุณ เคียดร้อนใจ เพราะฉะนั้น กุศลและอกุศลนี้ไม่ต้องไปรอดูผลข้างนอก มันเกิดขึ้นในใจทันที^{๑๖}

คำว่าบุญกับกุศลและบาปกับอกุศล ในที่หลายแห่งใช้แทนกันได้ ในพระพุทธพจน์ที่ตรัสถึงเรื่อง ปธาน ๔ คือความเพียร ก็ตรัสคำว่าอกุศลกับคำว่าบาปไปด้วยกัน อยู่ในประโยคเดียวกัน เป็นข้อความที่ช่วยขยายความซึ่งกันและกัน แต่กุศลนั้นใช้ได้ทั้งโลกียะและโลกุตตระ เป็นคำกลางๆ และเป็นคำที่ใช้ในทางหลักวิชาการมากกว่า บางทีก็ระบุว่าเป็นโลกียกุศล โลกุตตรกุศล แต่ถ้าพูดเป็นกลางๆ จะเป็นโลกียะก็ได้ เป็นโลกุตตระก็ได้ ส่วนคำว่าบุญนั้นนิยมใช้ในระดับโลกียะ แต่ก็ไม่เสมอไป มีบางแห่งเหมือนกันที่ท่านใช้ในระดับโลกุตตระ

^{๑๕} ที.ม. (บาลี) ๑๐/๑๖๘/๕๓, ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๖๘/๑๑๓.

^{๑๖} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), กรรม นรก สวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่, หน้า ๕๕-๖๑.

บุญ อีกนัยหนึ่ง แปลว่า เป็นเครื่องชำระสันดาน เป็นเครื่องชำระล้างให้จิตใจสะอาด ความหมายอื่นๆ คือ ทำให้เป็นคนน่าบูชา และทำให้เกิดผลที่น่าชื่นชม ใกล้กับพระพุทธพจน์ที่ว่า สุขุเสโต อริวงนํ ยทิตํ ปุณฺณานิ ภิกษุทั้งหลาย คำว่าบุญนี้เป็นชื่อของความสุข

บาป แปลว่า สภาวะที่ทำให้ถึงทุกข์ หรือทำให้ไปในที่ชั่ว หมายถึง สิ่งที่ทำให้จิตตกต่ำ พอบาปเกิดขึ้น ความคิดไม่ดีเกิดขึ้น จิตก็ตกต่ำลงไปและนำไปสู่ทุกข์ด้วย อีกความหมายหนึ่งคือ เป็นสิ่งที่คนดีพากันรักษาดนให้ปราศจากไป^{๑๗}

๒.๒ แนวความคิดและพัฒนาการ

สมัยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงพระชนมชีพประกาศพระศาสนาอยู่นั้น มีเจ้าลัทธิตั้งอยู่ ๓ คน ที่ปฏิเสธกรรมและผลแห่งกรรมไว้ชัดเจน

คนแรกชื่อว่า ท่านปุณณะ กัสสป มีชื่อเสียงโด่งดัง มหาชนบางหมู่ยกย่องว่าเป็นพระอรหันต์ เพราะท่านมีชีวิตรัดตนแตกต่างจากมนุษย์ธรรมดา

ท่านปุณณะ กัสสป เกิดเป็นทาสคนที่ ๑๐๐ ของเศรษฐีคนหนึ่ง ถือว่าเป็นมงคลทาส จึงได้รับสิทธิพิเศษไม่ต้องทำงานอะไร เมื่อโตเป็นหนุ่มเกิดความเบื่อหน่ายจึงหนีออกจากบ้านท่องเที่ยวไป วันหนึ่งถูกโจรปล้นหมดตัว ไม่มีผ้าผ่อนพันกาย เมื่อหิวก็เดินเข้าไปขออาหารชาวบ้าน ชาวบ้านต่างพากันเข้าใจว่าเป็นพระอรหันต์ เป็นนักบวชมักน้อยสันโดษ จึงได้นำอาหารอย่างดีมาให้ ด้วยคิดว่าจะได้บุญมาก ทำให้ท่านปุณณะ กัสสป เข้าใจผิด คิดว่า อยู่เฉยๆ ยังเป็นอรหันต์ได้ แสดงว่าบุญบาปไม่มี ไม่ต้องทำอะไรทั้งนั้น ปฏิเสธกรรม เป็นอกิริยทิจิ ท่านปุณณะ กัสสปจึงสอนว่า “เมื่อกระทำบาปเอง ผู้ทำจะได้ชื่อว่ากระทำบาปก็หาไม่ เมื่อใช้ให้ผู้อื่นกระทำบาปผู้ใช้จะชื่อว่ากระทำบาปก็หาไม่”^{๑๘}

เจ้าลัทธิตั้งที่ ๒ ชื่อ ท่านมกขลิ โกศล เดิมเป็นทาสรับใช้เจ้านาย อยู่มาวันหนึ่งเดินแบกไหน้ำมันตกแตก ทำให้เจ้านายโกรธวังโลดี้ ท่านได้วิ่งหนีจนผ้าหลุดหนีเจ้านายไปได้ เมื่อหิวจึงไปขออาหารชาวบ้าน ชาวบ้านก็เข้าใจว่าเป็นพระอรหันต์ เป็นที่เคารพบูชา ได้ลากสักการะมากมาย ทำให้ท่านมกขลิเข้าใจผิดคิดว่า การที่ได้เป็นพระอรหันต์เพราะกิริยาที่ไม่นุ่งผ้า ปฏิเสธกรรม และผลวิบากแห่งกรรม เป็นนัตถิกทิจิ สอนว่า “ไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัย เพื่อความเศร้าหมองแห่งสัตว์

^{๑๗} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), กรรม นรก สวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่, หน้า ๖๓-๖๕.

^{๑๘} ที.สี. (ไทย) ๘/๑๖๕/๕๒-๕๓.

ทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายหาเหตุมิได้หาปัจจัยมิได้ เมื่อจะเศร้าหมองก็ย่อมเศร้าหมองเอง เมื่อจะบริสุทธิ์ก็ย่อมบริสุทธิ์เอง”^{๑๕}

เจ้าลัทธิตนที่ ๓ ชื่อ อชิตะ เกสกัมพล เดิมเป็นชาวบ้าน เกิดความเบื่อหน่ายในภราวาสจึง ออกบวช นุ่งผ้าที่ทอด้วยผมกน ทำให้คนทั้งปวงเลื่อมใสศรัทธาว่าเป็นผู้มกน้อย สันโดษ ปฏิเสธ ผลวิบากแห่งกรรม เป็นอุจเฉททิฐิ สอนคนทั้งหลายว่า

ผลทานไม่มี ผลแห่งการบูชาใหญ่น้อยก็ไม่มี สวรรค์ไม่มี นรกไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าก็ไม่มี ผลที่ปฏิบัติบิคารมาศาไม่มี สัตว์บุคคลเกิดมาทุกวันนี้ เกิดมาชาติเดียว แต่พอตายแล้วก็สิ้นสูญกัน เท่านั้นเอง ที่ตายแล้วและจะไปเกิดในชาติหน้านั้นหาไม่ได้ จะกระทำดีสักเท่าใดๆ จะกระทำชั่วสักเท่าใดๆ ก็มีกำหนดกันเพียงแค่ว่าตาย สุดเกณฑ์กันเพียงตายเท่านั้น^{๑๖}

เมื่อเจ้าลัทธิตนทั้ง ๓ ตายแล้ว มิจฉาทิฐิอุกุศลกรรมได้พาไปนิรขภูมิ บังเกิดเป็นสัตว์นรก ได้รับทุกข์โทษอย่างแสนสาหัสในโลกันตนรก ส่วนสาวกผู้มีความคิดผิดตามเจ้าลัทธิตนเป็นนิยต มิจฉาทิฐิกบุคคลย่อมไปเกิดเป็นสัตว์นรกเสวยทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส

เจ้าลัทธิตนทั้ง ๓ และสาวกถูกมิจฉาทิฐิอุกุศลกรรมนำไปเกิดเป็นสัตว์นรก เนื่องจาก กรรม เพราะการไม่เข้าใจเรื่องกรรม ไม่รู้เรื่องกรรม เป็นเหตุให้ดูหมิ่นกรรม เข้าใจผิดในเรื่องกรรม ทำให้เกิดความเห็นผิด ปฏิเสธเรื่องกรรมและผลแห่งกรรม จึงถูกกรรมที่ตนดูหมิ่นพาไปให้ได้รับทุกข์อยู่ในโลกันตนรก

เจ้าลัทธิตนและสาวกเป็นคนภายนอกพระพุทธศาสนา เรียกว่า เคียรธีย์ พวกเขาไม่สามารถทราบชัดในเรื่องของกรรมแล้วเกิดความเข้าใจผิดเป็นนิยตมิจฉาทิฐิกบุคคล แม้แต่พุทธศาสนิกชนบางคนก็ยังไม่เข้าใจในเรื่องกรรม^{๑๗}

อุกุศลกรรมย่อมมีวิบากทำให้เป็นทุกข์ และกุศลกรรมย่อมมีวิบากทำให้ประสบสุข เป็นเช่นนี้ตลอดไป ไม่ว่าบุคคลนี้ บุคคลไหน ชาตินี้ ชาติไหน ความเข้าใจผิดเรื่องกรรมวิบากนี้เกิดได้ทั้งแก่ มนุษย์ธรรมดา ผู้ได้บรรลุนาม มีตาทิพย์ หูทิพย์ มีหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในเรื่องมหากัมมวิภังคสูตร^{๑๘} ว่า

^{๑๕} ที.สี. (ไทย) ๕/๑๖๘/๕๔.

^{๑๖} ที.สี. (ไทย) ๕/๑๗๑/๕๖.

^{๑๗} พระราชวิสุทธิโสภณ, กรรมที่ปณี, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๒-๑๖.

^{๑๘} ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๒๕๘-๓๐๓/๓๕๗-๓๖๗.

ในสมัยพุทธกาล ปริพาชกชื่อโปตลีบุตรได้สนทนากับพระสมิทธิว่า คนได้ฟังมาเฉพาะ พระพัคตร์พระสมณโคดมว่า กายกรรมเป็นโมฆะ วจีกรรมเป็นโมฆะ มโนกรรมเท่านั้นที่เป็นจริง และสมบัติที่บุคคลเข้าแล้วไม่เสวยเวทนาอะไรๆ นั้นก็มีอยู่ พระสมิทธิกล่าวว่า อย่างกล่าวคู่พระผู้มีพระภาคอย่างนั้น การกล่าวคู่พระผู้มีพระภาคไม่ดีเลย เพราะพระผู้มีพระภาคมิได้ตรัสไว้เช่นนั้น โปตลีบุตรถามว่า บุคคลทำกรรมที่ประกอบด้วยความจงใจทางกาย ทางวาจา และทางใจแล้ว จะเสวยผลอะไร พระสมิทธิตอบว่าบุคคลทำกรรมที่ประกอบด้วยความจงใจทางกาย ทางวาจา ทางใจ จะได้เสวยความทุกข์ ปริพาชกโปตลีบุตรฟังแล้วก็ลุกจากไป พระสมิทธิจึงไปเล่าให้พระอานนทฟัง พระอานนทจึงชวนพระสมิทธิไปเข้าเฝ้าสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้ากราบทูลถึงเรื่องที่พระสมิทธิตอบปริพาชกโปตลีบุตร พระพุทธเจ้าตรัสว่าที่พระสมิทธิตอบไปนั้นพูดเพียงแง่เดียวเท่านั้น คำถามของโปตลีบุตรต้องแยกตอบ แล้วทรงอธิบายให้ฟังว่า ในโลกนี้มีบุคคล ๔ จำพวก คือ

พวกที่ ๑ ทำบาปใดๆ แล้ว ไปสู่ทุกคติ เพราะเหตุที่เขาทำกรรมชั่วช้าที่ให้ผลเป็นทุกข์ไว้ในกาลก่อนๆ หรือในกาลภายหลัง หรือว่ามีมิจฉาทิฐิพริ้งพร้อมสมาทานแล้วในเวลาที่จะใกล้จะตาย

พวกที่ ๒ ทำบาปใดๆ แล้ว ไปสู่สุคติ เพราะเหตุที่เขาทำกรรมที่ให้ผลเป็นสุขไว้ในกาลก่อนๆ หรือในกาลภายหลัง หรือว่ามีสัมมาทิฐิพริ้งพร้อมสมาทานแล้วในเวลาที่จะใกล้จะตาย

พวกที่ ๓ ทำบุญใดๆ แล้ว ไปสู่สุคติ เพราะเหตุที่เขาทำกรรมดีที่ให้ผลเป็นสุขไว้ในกาลก่อนๆ หรือในกาลภายหลัง หรือว่ามีสัมมาทิฐิพริ้งพร้อมสมาทานแล้วในเวลาที่จะใกล้จะตาย

พวกที่ ๔ ทำบุญใดๆ แล้ว ไปสู่ทุกคติ เพราะเหตุที่เขาทำกรรมชั่วช้าที่ให้ผลเป็นทุกข์ไว้ในกาลก่อนๆ หรือในกาลภายหลัง หรือว่ามีมิจฉาทิฐิพริ้งพร้อมสมาทานแล้วในเวลาที่จะใกล้จะตาย

จากการศึกษาข้อมูลเรื่องกรรมตามที่พระภิกษุสมิทธิตอบคำถามของปริพาชกโปตลีบุตร พระพุทธองค์ตรัสว่าเป็นคำตอบไม่ถูกต้องก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ถึงกับทรงประณามพระภิกษุสมิทธิว่าเป็น โมฆบุรุษ คำตอบที่ถูกต้อง คือ

(๑) บุคคลกระทำความกรรมประกอบด้วยเจตนาอันเป็นที่ตั้งแห่งความสุขทางกาย วาจา ใจ เขาย่อมได้รับความสุข

(๒) บุคคลกระทำความกรรมประกอบด้วยเจตนาอันเป็นที่ตั้งแห่งความทุกข์ทางกาย วาจา ใจ เขาย่อมได้รับความทุกข์

(๓) บุคคลกระทำความกรรมประกอบด้วยเจตนาอันจะก่อให้เกิดความไม่สุขไม่ทุกข์ทางกาย วาจา ใจ เขาย่อมได้รับผลไม่สุขไม่ทุกข์

หลักการดังกล่าวเป็นหลักหรือกฎสากลเกี่ยวกับกฎแห่งกรรม (กัมมนิยาม) แต่กฎแห่งกรรมเป็นสิ่งที่สลับซับซ้อน เมื่อมีกฎก็ย่อมมีข้อยกเว้น พระพุทธองค์จึงตรัสเกี่ยวกับบุคคล ๔ จำพวก คือ (๑) บุคคลบางคนทำชั่ว เช่น ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ จนถึงกับเป็นมิฉชาติปฏิรูป หลังตายแล้วไปเกิดในทุคติ (๒) บุคคลบางคนทำชั่ว หลังตายไปแล้วเกิดในสุคติ (๓) บุคคลบางคนทำดี เช่น เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ เป็นต้น หลังตายแล้ว ไปเกิดในสุคติ และ (๔) บุคคลบางคนทำดี หลังตายแล้วไปเกิดในทุคติ^{๒๓}

ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้บุคคลบางพวกแม้บรรลุ (ได้) เจโตสมาธิ มีทิพพจักขุ เห็นอมนุษย์ ธรรมดา แต่มองเห็นไม่ตลอดสาย สรุปว่า (๑) กรรมชั่วมีและผลกรรมชั่วมีจริง (๒) กรรมชั่วไม่มีและผลกรรมชั่วก็ไม่มี (๓) กรรมดีมีและผลกรรมดีมีจริง และ (๔) กรรมดีไม่มีและผลกรรมดีก็ไม่มี

บุคคลทั้ง ๔ จำพวก ยืนยันความเห็นของตนแบบกระต่ายขาเดียวว่า ผู้ใดรู้ตามที่พวกเขาเชื่อถือว่ารู้ชอบ ผู้ใดรู้เป็นอย่างอื่น ถือว่า รู้ไม่ถูกต้อง พวกเขาเชื่อมั่นในความรู้ตาม (๑)-(๔) เท่านั้นว่า นี่คือความจริง อย่างอื่นเป็นเท็จ

แล้วพระพุทธองค์ตรัสกับพระอานนท์ว่า การที่สมณะหรือพราหมณ์บางพวกกล่าวว่า กรรมชั่วไม่มีและผลกรรมชั่วไม่มี พระองค์ไม่เห็นด้วย แต่การที่ใครกล่าวว่า เขาเห็นคนทำชั่วบางคน หลังตายไปเกิดในสุคติ พระองค์เห็นด้วย ดังนั้นใครก็ตาม ที่สรุปว่า คนทำชั่วทุกคนไปเกิดในสุคติ พระองค์ไม่เห็นด้วย และใครก็ตามที่ยืนยันว่า ความเห็นของตนเท่านั้นถูก ผู้เห็นเป็นอย่างอื่นผิด ก็ไม่ทรงเห็นด้วย

การที่สมณะหรือพราหมณ์กล่าวว่า กรรมดีและผลกรรมดีมี พระองค์ทรงเห็นด้วย การที่ใครก็ตามกล่าวว่า ผู้ทำชั่วบางคนคนรกก็ทรงเห็นด้วย แต่ใครที่กล่าวว่า ผู้ทำดีทุกคนหลังตายไปสุคติ พระองค์ไม่ทรงเห็นด้วย และผู้ที่ยืนยันว่า ความเห็นดังกล่าวเท่านั้นถูก อย่างอื่นผิดก็ไม่ทรงเห็นด้วย^{๒๔}

แล้วพระพุทธองค์ทรงแสดงตัวแปรต่างๆ ที่ทำให้คนทำดีทำชั่วมีคติพลิกผันไม่เป็นไปตามกฎสากล คือ (๑) บาปหรือบุญเก่าตามมาให้ผล (๒) บาปหรือบุญที่ทำภายหลังสุดให้ผล และ (๓) ความเห็นผิดที่ผู้นั้นสมาทาน (รับ) ในขณะใกล้ตาย^{๒๕}

^{๒๓} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๐๐/๓๖๐.

^{๒๔} ดูรายละเอียดใน ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๐๐-๓๐๓/๓๕๕-๓๖๗.

^{๒๕} ดูรายละเอียดใน ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๐๓/๓๖๖-๓๖๗.

ความมุ่งหมายของพระพุทธเจ้าที่ทรงสอนเรื่องกรรม

๑. ให้เลิกแบ่งแยกชนชั้นโดยชาติกำเนิด พระพุทธองค์ทรงสอนเรื่องกรรมเพื่อขจัดความเชื่อถือและการประพฤติปฏิบัติในสังคมของศาสนาพราหมณ์เดิมเกี่ยวกับเรื่องวรรณะ ใครเกิดในวรรณะไหนต้องเป็นวรรณะนั้นตลอดไปแล้วแต่ชาติกำเนิด แก้ไขไม่ได้ พระพุทธเจ้าทรงเน้นเรื่องกรรมเกี่ยวกับวรรณะว่า คนเรานั้นไม่ได้เป็นคนถ้อย คนต่ำทราม เพราะชาติกำเนิด และก็ไม่ได้เป็นพราหมณ์ คือคนสูงเพราะชาติกำเนิด แต่จะเป็นคนทรามก็เพราะกรรม และเป็นพราหมณ์ก็เพราะกรรม^{๒๖} ในพระไตรปิฎกมีพระสูตรต่างๆ ที่พยายามนำหลักกรรมมาแก้ไขเรื่องการแบ่งชั้นวรรณะโดยชาติกำเนิดนี้มากมาย

๒. ให้รู้จักพึ่งตนเองและหวังผลสำเร็จด้วยการลงมือทำ ความเพียรพยายามในการพึ่งตนเองและรู้จักแก้ไขปรับปรุงตนเอง พระพุทธเจ้าทรงสอนย้ำบ่อยๆ เช่น อตุตา หิ อตุตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน หรือ ตุมฺเหหิ กิจฺจํ อาตปฺปํ ความเพียรทำนทั้งหลายต้องทำเอง อกุขาตาโร ตถาคตา ตถาคตทั้งหลายเป็นผู้บอกเป็นผู้ชี้ทางให้ อย่าไปมัวหวังพึ่งปัจจัยภายนอกเพราะไม่แน่นอน^{๒๗}

๒.๓ แนวคิดเชิงพุทธ

เรื่องกรรมปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาต่างๆ ทางพระพุทธศาสนามีคัมภีร์มโนรลปุรณี ัมมปัทฏฐกถา ชาติกัฏฐกถา สุมังคลวิลาสินี เป็นต้น

กรรมประเภทต่างๆ พร้อมทั้งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ผลของกรรมเหล่านั้น มี ๓ หมวด หมวดละ ๔ อย่าง รวมเป็นกรรมทั้งสิ้นจำนวน ๑๒ อย่าง คือ^{๒๘}

หมวดที่ ๑ ว่าโดยปากกาล คือ จำแนกตามเวลาที่ให้ผล มี ๔ อย่าง คือ

๑. ทิฏฐุธรรมเวทนียกรรม กรรมให้ผลในปัจจุบันคือในภพนี้
๒. อุปปัชชเวทนียกรรม กรรมให้ผลในภพที่จะไปเกิดคือในภพหน้า
๓. อปฺราปรียเวทนียกรรม กรรมให้ผลในภพต่อๆ ไป
๔. อโหสิกรรม กรรมเลิกให้ผล ไม่มีผลอีก^{๒๙}

^{๒๖} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๔๖๐/๕๘๑.

^{๒๗} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), กรรม นรก สวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่, หน้า ๒๐-๒๒.

^{๒๘} วิสุทธิ.๓/๒๒๓.

^{๒๙} ุรยละเอียดใน ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๒๓๔-๒๓๕/๓๖๓-๓๖๘, ขุ.ป.อ. (บาลี) ๒/๒๓๔-๒๓๕/๒๐๓-

ทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรม

ทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรม เป็นกรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน คือ เมื่อบุคคลกระทำทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมเข้าแล้ว ย่อมได้รับผลในชาตินี้ ไม่ต้องไปรอรับผลเอาในชาติหน้า เป็นกรรมที่ให้ผลทันตาเห็น

ทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรม ได้แก่ เจตนาที่ประกอบอยู่ในปฐมชวนจิตดวงที่ ๑ การกระทำต่างๆ ของคนเราไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา ทางใจ กุศลกรรม หรืออกุศลกรรม ในขณะที่กระทำ ย่อมจะต้องมีชวนจิตเกิดขึ้น ๘ ครั้งเสมอ และวิถีจิตที่มีชวนจิตเกิดขึ้น ๘ ครั้ง เกิดขึ้นมากมายนับไม่ถ้วน เจตนาที่อยู่ในชวนจิตดวงที่ ๑ เรียกว่า ทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรม โดยมีคำรับรองไว้ในอภิธัมมปิฎกาวตารว่า

ทฤษฎีธรรม เวทนิย ปฐม ชวน จิต ภาเว = ทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมนั้น ได้แก่ เจตนาที่ประกอบอยู่ในชวนจิต ดวงที่ ๑^{๐๐}

ทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมฝ่ายอกุศลและฝ่ายกุศล ย่อมมีอำนาจให้ผลแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมในปัจจุบันภพ คือ ให้ได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้รส ได้สัมผัส ทั้งที่ดีและไม่ดีในชาติปัจจุบัน ไม่มีอำนาจให้ผลในชาติหน้า คือไม่สามารถให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมไปเกิดในสุคติภูมิหรือทุคติภูมิได้ เพราะกุศลเจตนาและอกุศลเจตนาซึ่งประกอบอยู่ในชวนจิตดวงที่ ๑ มีกำลังน้อย ไม่มีกำลังมากเหมือนชวนจิตดวงที่ ๒-๘ เนื่องจากเป็นชวนจิตที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ได้รับความช่วยเหลือจากอาเสวนปัจจัย คือชวนจิตด้วยกัน ฉะนั้น จึงไม่สามารถที่จะให้ผลแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมในชาติหน้าได้ หากว่าในชาติปัจจุบันนี้ไม่มีโอกาสให้ผลแล้ว ทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรมนี้ก็จะกลายเป็นอโหสิกรรมไปทันที

ทฤษฎีธรรมเวทนิยกรรม มีอยู่ ๒ อย่าง คือ

๑. ปฏิปัทททฤษฎีธรรมเวทนิยกรรม

๒. อปฏิปัทททฤษฎีธรรมเวทนิยกรรม

ปฏิปัทททฤษฎีธรรมเวทนิยกรรม ได้แก่ กรรมที่บันดาลให้ได้รับผลทันตาเห็นในชาตินี้ ซึ่งถึงความแก่กล้า กรรมชนิดนี้สามารถที่จะบันดาลให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรม ได้รับผลภายใน ๘ วันอย่างแน่นอน ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงบุคคลผู้ได้รับผลแห่งกรรมชนิดนี้ไว้มากมายหลายคน เช่น

^{๐๐} อภิ.วตาร. (บาลี) ๕/๓๕๕/๓๑.

ฝ่ายกุศล

๑. นายมหาทศกคะ ชายบากจนเชิงใจ ได้มีโอกาสถวายภัตตาหารแด่พระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้กลายเป็นเศรษฐีร่ำรวยมหาศาลภายใน ๗ วัน^{๓๑}

๒. นายปณณะพร้อมภรรยา ได้มีโอกาสถวายภัตตาหารแด่พระสารีบุตร ซึ่งเพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติ ได้กลายเป็นเศรษฐี มีสมบัติมาก ภายใน ๗ วัน^{๓๒}

๓. นายกาฬพิยะพร้อมภรรยาได้มีโอกาสถวายภัตตาหารแด่พระมหากัสสปะ ซึ่งเพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติ ได้กลายเป็นเศรษฐีร่ำรวยมหาศาลภายใน ๗ วัน^{๓๓}

ฝ่ายอกุศล

๑. นายนันทะ ได้ทำกาเมสุมิจนจารในพระอุบลวรรณาเถรีซึ่งเป็นพระอรหันต์ ถูกธรณีสูบไปเสวยทุกข์อยู่ในนรกภายใน ๗ วัน^{๓๔}

๒. พระเจ้าสุปปพุทธะ ราชาริบดีแห่งเทวทหนคร พระราชบิดาของเจ้าฟ้าหญิงยโสธรา มีจิตพยาบาทต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เข้าปิดกั้นทางโคจรบิณฑบาตด้วยอาการมีนเมา ถูกธรณีสูบไปเสวยทุกข์อยู่ในนรกภายใน ๗ วัน^{๓๕}

๓. นายโคมาตใช้มือสอดเข้าไปในปากโค จับลิ้นดึงออกมาแล้วใช้มีดตัดนำไปปิ้ง เสร็จแล้วหันเป็นชิ้นหีบข้าวใส่ปากแล้วหีบเนื้อชิ้นหนึ่งใส่ปากเคี้ยว ขณะกำลังเคี้ยวลิ้นของเขาขาดตกลงในภาชนะ เลือดไหลเหมือนโคที่ถูกตัดลิ้น เทีศวกลานร้องกรวญคราง ๒-๓ วันก็ตายไปเกิดในอเวจี^{๓๖}

๔. นันทะยักษ์ตีศีรษะท่านพระสารีบุตรแล้วถูกธรณีสูบ^{๓๗}

^{๓๑} พ.ร.อ. (ไทย) ๑/๒/๒/๓๑๘-๓๓๐.

^{๓๒} ม.อ.อ. (ไทย) ๗/๓/๑๒๒.

^{๓๓} ม.อ.อ. (ไทย) ๗/๔/๑๒๒.

^{๓๔} วิ.มหา. (บาลี) ๑/๖๘/๔๖, วิ.มหา (ไทย) ๑/๖๘/๕๖-๕๗, พ.ร.อ. (ไทย) ๑/๒/๒/๒๑๒-๒๑๔.

^{๓๕} พ.ร.อ. (ไทย) ๑/๒/๓/๖๑-๖๕.

^{๓๖} พ.ร.อ. (ไทย) ๑/๒/๔/๖-๗.

^{๓๗} อ.จุ.คิก.อ. (ไทย) ๑/๓/๑๒๒.

อปปริปักกทิกฏฐธรรมเวทนียกรรม ได้แก่ กรรมที่บันดาลให้ได้รับผลในชาตินี้ ซึ่งยังไม่ถึงความแก่กล้า กรรมชนิดนี้ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายกุศล อกุศลก็ตาม ย่อมสามารถส่งผลให้ปรากฏแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรม หลังจากที่เขากระทำ ๗ วันล่วงไปแล้ว แต่ภายในปัจจุบันภพ คือ ในชาตินี้ ไม่ข้ามภพข้ามชาติ โดยมีกำหนดการให้ผลดังนี้

อปปริปักกทิกฏฐธรรมเวทนียกรรมทั้งฝ่ายอกุศลและฝ่ายกุศลที่บุคคลกระทำแล้วในปฐมวัย บางชนิดก็อาจบันดาลให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมนั้นได้รับผลในปฐมวัยนั่นเอง บางชนิดก็ให้ได้รับผลในมัชฌิมวัย บางชนิดก็ให้ได้รับผลในปัจฉิมวัย

อปปริปักกทิกฏฐธรรมเวทนียกรรมทั้งฝ่ายอกุศลและฝ่ายกุศลที่บุคคลกระทำแล้วในมัชฌิมวัย บางชนิดก็อาจบันดาลให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมนั้นได้รับผลในมัชฌิมวัยนั่นเอง บางชนิดก็ให้ได้รับผลในปัจฉิมวัย

อปปริปักกทิกฏฐธรรมเวทนียกรรมทั้งฝ่ายอกุศลและฝ่ายกุศลที่บุคคลกระทำแล้วในปัจฉิมวัย บางชนิดก็อาจบันดาลให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมนั้นได้รับผลในปัจฉิมวัยนั่นเอง^{๓๔}

ทิกฏฐธรรมเวทนียกรรมที่สามารถคลบบันดาลให้ปรากฏผลแก่สัตว์ผู้เป็นเจ้าของกรรมนั้น จะต้องประกอบด้วยลักษณะ ๔ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ^{๓๕}

๑. เป็นทิกฏฐธรรมเวทนียกรรมที่ไม่ได้ถูกเบียดเบียนจากกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ หมายความว่า ถ้าเป็นทิกฏฐธรรมเวทนียกรรมฝ่ายอกุศลก็ไม่ได้ถูกเบียดเบียนจากทิกฏฐธรรมเวทนียกรรมฝ่ายกุศล จึงจะมีโอกาสส่งผลได้ ถ้าถูกเบียดเบียนแล้วย่อมกลายเป็นอโหสิกรรมไป

๒. เป็นทิกฏฐธรรมเวทนียกรรมที่มีกำลังพิเศษ เพราะได้รับความอุปการะช่วยเหลือจากปัจจัยพิเศษ

ในกรณีฝ่ายอกุศล ต้องประกอบด้วยวิบัติ ๔ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ

- ก. คติวิบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบความวิบัติเพราะคติโดยเป็นสัตว์เกิดในทุคติภูมิ
- ข. กาลวิบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบความวิบัติเพราะกาล โดยเกิดในสมัยที่พระราชบิดาเป็นมิจฉาทิฐิกบุคคล ประชาชนทั้งหลายในสมัยนั้นและในประเทศนั้น มีสันทานบาปหยาบช้า ไม่รู้จักคุณค่าแห่งพระพุทธศาสนา

^{๓๔} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๗/๕.

^{๓๕} อ.อ. (บาลี) ๒/๓๔/๑๒๕.

ค. อุปธิวิบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบความวิบัติเพราะอุปธิคือร่างกายของตน โดยเป็นบุคคลที่เกิดมาแล้วมีอวัยวะน้อยใหญ่พิการ ไปโดยประการต่างๆ หรือขาดตกบกพร่องไม่ครบถ้วน

ง. ปโยควิบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบความวิบัติเพราะความเพียรผิด^{๔๐}

ในกรณีฝ่ายกุศล ต้องประกอบด้วยสมบัติ ๔ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ

- ก. คติสมบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบสมบัติคือคติ โดยเป็นสัตว์เกิดในสุคติภูมิ
- ข. กาลสมบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบสมบัติคือกาลโดยเกิดในสมัยที่พระราชาธิบดีเป็นสัมมาทริภูมิบุคคล ประชาชนทั้งหลายในสมัยนั้นและในประเทศนั้นมีปัญญามองเห็นคุณค่าแห่งพระพุทธศาสนา
- ค. อุปธิสมบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบสมบัติเพราะอุปธิคือร่างกายของตน โดยเป็นบุคคลที่เกิดมาแล้วมีอวัยวะน้อยใหญ่สมบูรณ์ ครบถ้วน ไม่พิการเลย
- ง. ปโยคสมบัติ ได้แก่ สัตว์ทั้งหลายที่ประสบสมบัติเพราะความเพียรอันถูกต้อง^{๔๑}

ในการทำกรรมต้องทำให้ถูกทั้ง ๒ ชั้น ชั้นที่ ๑ ตัวกรรมนั้นต้องเป็นกรรมดี ไม่ใช่กรรมชั่ว แล้วผลดีชั้นที่ ๑ ก็เกิดขึ้น จิตใจของเราก็ตี ได้รับผลดีที่เป็นความสุข มีความสุขเป็นวิบาก ในชั้นที่ ๒ จะทำให้การทำงานได้ผลดีต้องพิจารณาเรื่อง คติ อุปธิ กาล ปโยค เข้ามาประกอบ คนบางคนนำเรื่องนี้เข้ามาใช้โดยวิธีฉวยโอกาส เช่น กาลสมบัติ ฉวยโอกาสว่า กาลสมัยนี้ คนกำลังต้องการอะไร ก็ทำในสิ่งที่เขาต้องการโดยจะดีหรือไม่ก็ไม่สนใจ ให้ได้ผลที่ต้องการ เรียกว่า มุ่งแต่ผลชั้นที่ ๒ แต่ผลชั้นที่ ๑ ไม่คำนึง นี่เป็นสิ่งที่เสียหายในทางกรรม^{๔๒}

๓. เป็นทิฏฐุธรรมเวทนียกรรมที่มีกำลังหนักแน่นด้วยอำนาจแห่งปัญญาภิสังขาร ซึ่งมีสภาพเหมาะสมแก่ชวนจิตดวงที่ ๑ หมายความว่า ก่อนที่จะลงมือประกอบกรรม บุคคลผู้ประกอบกรรมนั้นได้มีการปรับปรุงจิตใจของตนให้เกิดความพอใจ ความเพียร มีใจตั้งมั่น มีปัญญาไตร่ตรองกล้า และอดทนพยายามต่อการประกอบกรรมอย่างหนักแน่น ข้อมเป็นจิตที่มีกำลังมาก ชวนจิตดวงที่ ๑ จึงสำเร็จเป็นทิฏฐุธรรมเวทนียกรรม

^{๔๐} อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๘๑๐/๕๒๓.

^{๔๑} อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๘๑๐/๕๒๓-๕๒๔.

^{๔๒} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), กรรม นรก สวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่, หน้า ๘๓.

๔. เป็นทิวฐธรรมเวทนียกรรมที่สำเร็จลงด้วยอำนาจแห่งการทำความชั่วอย่างร้ายแรง หรือความดีอย่างหนักหน่วงต่อบุคคลที่ประกอบด้วยคุณวิเศษทั้งหลาย

ถ้าเป็นทิวฐธรรมเวทนียกรรมฝ่ายอกุศล ต้องเป็นกรรมที่สำเร็จลงด้วยการประกอบกรรม ชั่วอย่างร้ายแรง เช่น นันทยัถย์ประหารเสวยพระสารีบุตร ซึ่งกำลังเข้านิโรธสมาบัติ แล้วถูกธรณี สูบ^{๔๓}

ถ้าเป็นทิวฐธรรมเวทนียกรรมฝ่ายกุศล ต้องเป็นกรรมที่สำเร็จลงด้วยการประกอบความดี อย่างหนักหน่วง เช่น นายมหาตุลคตะถวาทานแด่องค์พระกัศสปสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วได้กลายเป็นเศรษฐี

การให้ทานหรือการทำบุญที่จะสำเร็จเป็นทิวฐธรรมเวทนียกรรม ต้องประกอบด้วย สัมปทา ๔ ประการ คือ

๑. วัตถุสัมปทา คือ ปฏิภาหผู้รับทาน เป็นพระอนาคามีหรือบุคคลหรือเป็นพระอรหันต์ อริยบุคคล

๒. ปัจจัยสัมปทา คือ วัตถุสิ่งของที่นำมาถวายนั้น ได้มาด้วยความบริสุทธิ์

๓. เจตนาสัมปทา คือ ผู้ถวายทานถึงพร้อมด้วยเจตนาอันแรงกล้าในกาลทั้ง ๓ คือ มีใจยินดีทั้งก่อนให้ กำลังให้ และหลังจากให้แล้ว

๔. คุณาติเรกสัมปทา คือ พระอนาคามีหรือพระอรหันต์เพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติมา ใหม่^{๔๔}

ทานหรือกุศลกรรมที่สำเร็จเป็นทิวฐธรรมเวทนียกรรมที่ประกอบไปด้วยสัมปทาทั้ง ๔ นี้ ย่อมมีอานุภาพบันดาลให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมได้บรรลุมหาสมบัติในปัจจุบันทันตา ส่วนทาน หรือกุศลกรรมที่มีประมาณมากแต่ไม่ประกอบด้วยสัมปทาทั้ง ๔ นี้ก็ย่อมไม่สามารถที่จะส่งผลให้ แก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมให้ประจักษ์แจ้งอย่างปัจจุบันทันตาเห็นได้ แต่ไม่สูญเปล่า ย่อมให้ผล ในโอกาสข้างหน้าอย่างแน่นอน

ส่วนทิวฐธรรมเวทนียกรรมที่ไม่มีประสิทธิภาพก็ให้ผลปรากฏที่ไม่ชัดเจนในชีวิตประจำวันได้ เช่น ในกรณี อกุศลกรรม ทำให้ถูกดำเนินคดีเตียน มีคนเกลียดชัง และในกรณีกุศลกรรม ได้รับการสรรเสริญ มีคนชอบพอรักใคร่

^{๔๓} อ.จ.ด.อ. (ไทย) ๑/๓/๑๒๒๒.

^{๔๔} พ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒/๓/๑๓๔.

การทำอกุศลแล้วได้รับทุกข์โทษในปัจจุบันเพราะมีกฎหมายบัญญัติโทษไว้ แม้ไม่เคยมีกฎหมายที่ให้ความสุขแก่ผู้ทำกุศลกรรม แต่กุศลกรรมที่มีกำลังแรงกล้าอาจสามารถนำสัตว์ให้เข้าถึงพระนิพพาน ให้หลุดวงเข้าถึงโลกุตตรธรรม ข้ามพ้นอกุศลกรรมทั้งปวงไปได้อย่างแน่นอน^{๔๕}

อุปปีชชเวทนียกรรม

อุปปีชชเวทนียกรรม ได้แก่ เจตนาที่อยู่ในสัตตมชวนะ คือ ชวนจิต ดวงที่ ๗ เป็นกรรมที่ให้ผลในชาติที่ ๒ คือ ชาติหน้าต่อจากชาตินี้อย่างแน่นอน เนื่องจากเจตนาที่อยู่ในชวนจิตดวงที่ ๑ ถึงดวงที่ ๖ นั้นไม่สามารถให้สำเร็จได้ ต้องอาศัยเจตนาที่อยู่ในชวนจิตดวงที่ ๗ ส่งผลให้เกิดในภพที่ติดต่อกัน

เมื่อเสียงมากระทบประสาทหู ทำให้กระเทือนถึงภวังคจิต ภวังค์เริ่มไหวเป็นภวังคจลนะเตรียมทิ้งอารมณ์เก่าเพื่อจับอารมณ์ใหม่ที่มากระทบ จิตจึงตัดกระแสภวังค์เก่าเป็นภวังคูปัจเฉทะพ้นจากการเป็นภวังค์ ขึ้นสู่วิถีเข้ารับอารมณ์ทางโสคทวารเปิดประตูรับอารมณ์ทางหูเป็นปัญจทวารวัชชนะ ทำให้โสควิญญูณเกิดขึ้นเพื่อรู้อารมณ์ทางหู สัมปฏิจฉนะจึงรับอารมณ์จากโสควิญญูณส่งต่อให้สันตிரณะเพื่อให้พิจารณาอารมณ์ว่าเป็นเสียงอะไร แล้วโวฏฐัพพะจะจึงตัดสินอารมณ์ว่าเป็นเสียงที่จะให้จิตเป็นกุศลหรือเป็นอกุศล แล้วชวนะก็เสพอารมณ์ทำให้มีความยินดีหรือไม่พอใจ ทำให้โลภะ โทสะ โมหะเกิดขึ้นที่ชวนะทั้ง ๗ แล้วส่งต่อไปยังตทาลัมพะนะมาหน่วงอารมณ์ ส่งต่อกุศลอกุศลทั้งหลายไว้ในภวังคจิตดวงใหม่ต่อไป

การให้ผลของอุปปีชชเวทนียกรรมจะส่งผลกระทบหนักก่อน ที่เบารองลงมาก็เป็นอโหสิกรรมไป ไม่สามารถที่จะให้ผลในชาติหน้าได้ อุปปีชชเวทนียกรรม ฝ่าขอกุศลชนิดหนัก คือ ปัญจันตรียกรรม ฝ่าขกุศลชนิดหนัก คือ มหัคคตกุศล

ตัวอย่างผลแห่งอุปปีชชเวทนียกรรม ฝ่าขอกุศล เรื่อง ผลแห่งปิตุฆาต^{๔๖}

พระราชา कुमार พระนามว่า พรหมทัต กล่าวว่าจะได้เป็นกษัตริย์ในวัชรา เนื่องจากพระราชบิดายังหนุ่มเหมือนพี่ชาย จึงคิดจะปลงพระชนม์พระราชบิดา เพื่อนสนิทของพรหมทัต कुमार ชื่อสังกิกุมารห้ามปรามไม่สำเร็จจึงหนีออกไปบวชเป็นฤาษีจนได้อภิญญา พรหมทัต कुमारได้กระทำปิตุฆาตแล้วไม่สบายใจอยากพบสังกิกุมารเพราะอยากรู้ว่าโทษของปิตุฆาตคืออะไร ต่อมา

^{๔๕} พระราชวิสุทธิโสภณ, กรรมที่ปณี. หน้า ๑๘๕-๒๓๗.

^{๔๖} จ.ชา.อ. (บาลี) ๕/๒๐๔.

หลายปีสังกัจจุมารจึงไปพบและปลอมว่าธรรมะเป็นสิ่งดียอมนำผู้ประพาศไปสู่สุคติ และได้สำรวจจิตอธิฐานให้เห็นนรกขุมที่ ๑ สัญชีวะมหานรก นรกขุมที่ ๒ กาฬสุมะมหานรก นรกขุมที่ ๓ สังฆาฏะมหานรก นรกขุมที่ ๔ โรรุวะมหานรก นรกขุมที่ ๕ มหาโรรุวะมหานรก นรกขุมที่ ๖ ตาปนะมหานรก นรกขุมที่ ๗ มหาตาปนะมหานรก นรกขุมที่ ๘ อเวจีมหานรก และได้ให้เห็นโทษของการฆ่าบิดา เป็นกรรมหนักยิ่ง เป็นอุปปีชชเวทนียกรรม ไม่มีทางใดที่จะพ้นจากนรกได้ ต้องไปเกิดในนรกในชาติต่อไปอย่างแน่นอน แล้วจึงอธิฐานให้เห็นสวรรค์แล้วก็ลาจากไป

พระเจ้าพรหมทัตเชื่อว่านรกสวรรค์มีจริง จึงสร้างกุศลด้วยการบริจาคทานและรักษาศีลอย่างเนืองนิตย์ เมื่อสิ้นอายุขัย อุปปีชชเวทนียกรรมฝ่ายอกุศลพาไปเกิดเป็นสัตว์นรก

อปราปริยเวทนียกรรม

อปราปริยเวทนียกรรม เป็นกรรมที่ให้ผลในภพอื่นๆ คือ ตั้งแต่ภพที่ ๓ เป็นต้นไป ทั้งในปฏิสนธิกาลและในปวัตติกาล มีโอกาสเมื่อใดจึงจะส่งผลให้เมื่อนั้น เป็นกรรมที่มีพลังแรงและมีอายุยาวนานที่สุด ซึ่งในปฏิสนธิกาลจะส่งผลครั้งเดียวเท่านั้น ส่วนในปวัตติกาลสามารถส่งผลได้หลายภพหลายชาติ และไม่มีการเป็นอโหสิกรรม จนกว่าจะได้ส่งผลหรือจนกว่าเจ้าของกรรมนั้นจักนิพพานไป จึงจะกลายเป็นอโหสิกรรม

อปราปริยเวทนียกรรม ได้แก่ เจตนาที่ประกอบอยู่ในชวนจิต ดวงที่ ๒ – ดวงที่ ๖ เจตนาที่ประกอบอยู่ในชวนจิตทั้ง ๕ ดวงนี้เป็นตัวอปราปริยเวทนียกรรม

ตัวอย่าง อปราปริยเวทนียกรรม ฝ่ายอกุศล เรื่อง กรรมเก่าของสาวงาม^{๔๗}

ในสมัยพุทธกาล พระภิกษุกลุ่มหนึ่งโดยสารเรือเดินสมุทรเพื่อจะมาเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปรากฏว่ามาถึงกลางทาง เรือไม่ยอมแล่นทั้งๆ ที่ไม่มีสิ่งใดชำรุด จึงคิดว่าน่าจะมีคนกาลกิณีอยู่ จึงใช้วิธีจับสลากพบว่าภรรยาของนายเรือเป็นกาลกิณี ด้วยอำนาจอปราปริยเวทนียกรรมฝ่ายอกุศลติดตามมาทัน นายเรือจึงให้นำหม้อทรายผูกไว้ที่คอของนางแล้วโยนลงไปในมหาสมุทร แล้วเรือก็แล่นได้เป็นปกติ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเล่าอดีตประวัติของนางแต่ชาติปางก่อนที่นางเคยเอาหม้อทรายผูกคอสุนัขแล้วจับถ่วงน้ำจนสุนัขถึงแก่ความตาย

^{๔๗} พุ.ธ.อ. (บาลี) ๕/๓๗.

ยังมีตัวอย่างอุปราปริยเวทนิยกรรม ฝ่ายกุศล เรื่อง แรงกรรม^{๔๔} เป็นเรื่องของเด็กเลี้ยงโค ๗ คน ชังเหย้าไว้ในจอมปลวกเป็นเวลา ๗ วัน ต่อมาทั้ง ๗ คนได้อุปสมบทเป็นพระ แล้วถูกขังในจำเป็นเวลา ๗ วัน

ตัวอย่างอุปราปริยเวทนิยกรรม ฝ่ายกุศล เรื่อง พระนางมัลลิกाराชเทวี^{๔๕}

พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงประสงค์จะทำทานแข่งกับประชาชน ๖ ครั้ง แต่ไม่สามารถชนะได้ พระนางมัลลิกาเทวีจึงช่วยจนชนะ หมศรัพย์ไป ๑๔ โกฏิ เรียกว่า อสทิสทาน แปลว่า ทานชนิดพิเศษ มโหฬาร แปลกว่าทานอื่น หาทานอื่นเทียบมิได้ พระนางมัลลิกาเทวีช่วยชวนขวยตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อยด้วยจิตอันเป็นกุศล จึงสำเร็จเป็นกุศลอุปราปริยเวทนิยกรรม

ต่อมาพระนางถูกสุนัขตัวโปรดแสดงลามกและทรงยินดีไม่โกรธเคืองแต่ประการใด พระเจ้าปเสนทิโกศลเห็นเข้าจึงต่อว่า แต่พระนางเป็นผู้มีปัญญาไวจึงโกหกจนสามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ หลังจากนั้นทำให้พระนางมีความกังวล เสียพระทัยตลอด เมื่อสิ้นพระชนม์แล้ว อกุศลได้พาไปบังเกิดเป็นสัตว์นรก ในอเวจิมหานรก

พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงประสงค์จะทราบว่าพระนางไปอุบัติที่ใดจึงเสด็จไปทูลถามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่เมื่อไปถึงแล้วก็ทรงลืมทุกครั้ง ส่วนพระนางเสวยทุกข์อยู่ ๗ วัน กุศลอุปราปริยเวทนิยกรรมก็ตามมาทัน ทำให้พระนางระลึกถึงบุญกุศลที่ตนทำไว้เมื่อครั้งอสทิสทานได้ ทำให้ไปบังเกิดเป็นเทพนารี บนสวรรค์ ชั้นดุสิต ในวันที่ ๘ พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงทรงทราบว่าพระนางไปเกิดบนสวรรค์

บรรดาผู้ที่สร้างคุณงามความดีสำเร็จเป็นกุศลอุปราปริยเวทนิยกรรม แต่ตายไปเป็นสัตว์นรก หากระลึกถึงกุศลกรรมที่ตนทำไว้แล้ว ย่อมจะจุติจากนรกไปปฏิสนธิในสุคติภูมิทันที

อโหสิกรรม

กรรมทั้งหลายที่ล่วงเลยเวลาของตนๆ ที่กำหนดไว้ โดยไม่มีโอกาสที่จะส่งผลให้แก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมได้ กรรมทั้งหลายเหล่านั้นย่อมได้ชื่อว่า “อโหสิกรรม”

ทิวฏฐกรรมเวทนิยกรรมให้ผลในชาติปัจจุบัน ที่ให้ผลแล้วก็หมดไป ที่ไม่มีโอกาสส่งผลให้ปรากฏในชาติปัจจุบันนั้นได้ จัดเป็นอโหสิกรรม

^{๔๔} พ.ธ.อ. (บาลี) ๕/๔๐.

^{๔๕} พ.ธ.อ. (บาลี) ๕/๑๑๒.

อุปปีชชเวทนียกรรมให้ผลในชาติที่ ๒ ที่ให้ผลแล้วก็หมดไป ที่ไม่มีโอกาสส่งผลให้ปรากฏในชาติที่ ๒ ได้ จัดเป็นอโหสิกรรม อนันตริยกรรมข้อที่หนักที่สุด (กรณีทำไว้หลายข้อ) จะส่งผล ส่วนอนันตริยกรรมที่เหลือไม่มีโอกาสส่งผล จัดเป็นอโหสิกรรม

อปราปรีชเวทนียกรรมให้ผลในชาติที่ ๓ เรือไปจนกว่าเจ้าของกรรมจะดับขันธเข้าสู่พระปรินิพพานแล้ว จึงจะกลายเป็นอโหสิกรรม

ไม่มีวิธีใดที่จะทำอปราปรีชเวทนียกรรมให้กลายเป็นอโหสิกรรมได้ แต่มีวิธีป้องกันไม่ให้กุศลอปราปรีชเวทนียกรรมตามมาให้ผลร้ายแก่เราได้ โดยทำตนให้เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติ ๕ ประการ ทุกๆ ชาติ คือ

๑. ปุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้ได้เคยสร้างสมบุญกุศลไว้แต่ปางก่อน
๒. ปฎิรูปเทสวาสะ การอยู่ในประเทศอันควร คือ อยู่ในถิ่นฐานที่ประกอบด้วยคนมีศีลธรรม
๓. สัมปยุตตปิยสสยะ การได้คบหาสมาคมกับเหล่าสัตบุรุษ
๔. สัทธัมมัสสวณะ การได้สดับรับฟังพระสัทธรรม
๕. อตตสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ในทางที่ถูกที่ชอบ^{๕๐}

ตัวอย่างอโหสิกรรมฝ่ายกุศลกรรม เรื่อง พระเถรีหนีกรรม^{๕๑}

ในสมัยพุทธกาล ณ กรุงราชคฤห์ ธิดาเศรษฐีอยู่บนปราสาท ชั้นที่ ๗ เห็นโจรหนุ่มถูกเมียนผ่านหน้าบ้านก็เกิดความรักเหลือประมาณ ทาสีจึงไปแจ้งกับเศรษฐี เศรษฐีจึงไปไล่ตัวโจรมาเป็นลูกเขย ต่อมาโจรอยากดื่มสุราจึงวางแผนฆ่าภรรยา โดยชวนภรรยาไปแกล้งน้าพ่อที่ภูเขาดอกไม้ เมื่อไปถึงแล้วโจรก็บอกความจริงแก่ภรรยา ด้วยความมีปัญญาของภรรยา โจรก็ตกเขาตาย ทำให้ภรรยาเกิดความสงเวชใจจึงเดินเข้าป่าไปบวชในสำนักปริพาชก ได้ศึกษาเล่าเรียนวาทะปริศนาทั้ง ๑,๐๐๐ ได้สำเร็จ หัวหน้าสำนักจึงให้นางออกไปประกาศเกียรติคุณและภูมิปัญญาของลัทธินี้ ปรากฏว่าไม่มีใครสามารถโต้ตอบแก้ปัญหานางได้ จนถึงเมืองสาวัตถี ท่านสารีบุตรสามารถตอบได้ครบทั้ง ๑,๐๐๐ ข้อ และถามกลับ ๑ ข้อ แต่นางตอบไม่ได้ ท่านสารีบุตรจึงเชิญชวนให้บรรพชา ที่สุดนางก็ได้บรรลुเป็นพระอรหันต์ มีชื่อว่า พระคุณทลเกสีเถรี จนเข้าถึงปรินิพพาน ทั้งอกุศลกรรมการฆ่าสามีให้เป็นอโหสิกรรม

^{๕๐} พ.พ. (ไทย) ๒๕/๔-๕/๗.

^{๕๑} พ.ธ.อ. (บาลี) ๔/๑๐๓.

หมวดที่ ๒ ว่าโดยกิจ คือ จำแนกการให้ผลตามหน้าที่ มี ๔ อย่าง คือ

๑. ชนกกรรม กรรมแต่งให้เกิด, กรรมที่เป็นตัวนำไปเกิด
๒. อุปัตถัมภกกรรม กรรมสนับสนุน, กรรมที่เข้าช่วยสนับสนุนหรือซ้ำเติมต่อจากชนกกรรม
๓. อุปปีพกกรรม กรรมบีบคั้น, กรรมที่มาให้ผล บีบคั้นผลแห่งชนกกรรมและอุปัตถัมภกกรรมนั้น ให้แปรเปลี่ยนทุเลาลงไป บันทอนวิบากมิให้เป็นไปได้นาน
๔. อุปฆาตกรรม กรรมตัดรอน, กรรมที่แรง ฝ่ายตรงข้ามกับชนกกรรมและอุปัตถัมภกกรรม เข้าตัดรอนการให้ผลของกรรม ๒ อย่างนั้น ให้ขาดไปเสียทีเดียว เช่น เกิดในตระกูลสูง มั่งคั่ง แต่อายุสั้น^{๕๒}

ชนกกรรม

ชนกกรรม ทำให้วิบากและกัมมรูปเกิดขึ้นทั้งในปฏิสนธิกาลและปวัตติกาล หมายความว่า เมื่อสัตว์ทั้งหลายตายลงแล้ว ด้วยอำนาจแห่งชนกกรรมนำไปเกิดในภูมิต่างๆ ๓๑ ภูมิในสังสารวัฏ และเมื่อเกิดมาแล้วก็มีอวัยวะน้อยใหญ่เกิดขึ้นตามสมควรแก่สัตว์นั้นๆ ชนกกรรมเมื่อให้ผลในปฏิสนธิกาลแล้วก็หมดหน้าที่ของชนกกรรม การอุปถัมภ์ค้ำชูหรือการเบียดเบียนสัตว์ผู้เกิดมานั้นเป็นหน้าที่ของกรรมอื่น

ฉะนั้น การเกิดเป็นอะไรของสัตว์ทั้งหลายต้องมีเหตุมีปัจจัย ไม่ใช่เกิดขึ้นมาเองตามใจชอบแต่เกิดขึ้นด้วยอำนาจแห่งชนกกรรม ชนกกรรมมี ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายอกุศล และฝ่ายกุศล ชนกกรรมที่เป็นฝ่ายอกุศลเมื่อจะทำหน้าที่นำปฏิสนธิให้สัตว์ไปเกิดนั้น ย่อมผลักดันสัตว์ให้ไปเกิดในทุคติภูมิอันเป็นภูมิชั่วช้า ซึ่งได้แก่ อบายภูมิ ๔ คือ นิรยภูมิ ๑ เปตติวิสัยภูมิ ๑ อสุรกายภูมิ ๑ ตีรจنانภูมิ ๑ ชักนำสัตว์ทั้งหลายให้ไปเกิดในอบายภูมิเหล่านี้ภูมิใดภูมิหนึ่ง ตามสมควรแก่กรรมที่สัตว์เหล่านั้นได้กระทำไว้

ส่วนชนกกรรมที่เป็นฝ่ายกุศลนั้น ทำหน้าที่ชักนำปฏิสนธิให้สัตว์ทั้งหลายไปเกิดในสุคติภูมิ อันเป็นภูมิที่ดีมีความสุข ตามสมควรแก่กรรมที่สัตว์ทั้งหลายได้กระทำไว้

^{๕๒} ดูรายละเอียดใน ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๒๓๔-๒๓๕/๓๕๗-๓๕๘, ขุ.ป.อ. (บาลี) ๒/๒๓๔-

อุปถัมภ์ภกกรรม

อุปถัมภ์ภกกรรมมีหน้าที่ช่วยอุปถัมภ์คำชู้สัตว์ทั้งหลายที่ไปเกิดในภูมิต่างๆ ให้ได้รับความทุกข์และความสุขตามสมควรแก่กรรมของตน อุปถัมภ์ภกกรรมฝ่ายที่เป็นอกุสลก็ข่มทำหน้าที่ที่อุปถัมภ์คำชู้กรรมที่เป็นอกุสลให้เจริญยิ่งขึ้นไป เช่น บุคคลบางจำพวกกระทำอกุสลกรรมในโลกนี้ เมื่อตายไปแล้ว ชนกรรมฝ่ายอกุสลทำหน้าที่ชักนำไปปฏิสนธิเป็นสัตว์เดือจรณ เช่น เสือ ซึ่งมีนิสัยดุร้ายอันเป็นฝ่ายทุกข อุปถัมภ์ภกกรรมฝ่ายอกุสลก็เข้าทำหน้าที่ คลับันดาลให้เสือร้ายนั้น ประกอบอกุสลกรรมทำปาณาติบาตอยู่เนืองๆ อุปถัมภ์คำชู้บาปเก่าให้เจริญ คือ ให้บาปแก่กล้ามากยิ่งขึ้น จะได้ทนทุกข์เวทนาอยู่ในทุกคติภูมินานๆ

ส่วนอุปถัมภ์ภกกรรมที่เป็นฝ่ายกุสลทำหน้าที่อุปถัมภ์คำชู้กรรมอันเป็นกุสลให้เจริญยิ่งขึ้นไป เช่น บุคคลบางจำพวกทำกุสลกรรมความดีงามในโลกนี้แล้วเมื่อตายไป ชนกรรมฝ่ายกุสลก็ทำหน้าที่ชักนำไปปฏิสนธิเป็นเทพยดา อุปถัมภ์ภกกรรมฝ่ายกุสลก็เข้าทำหน้าที่คลับันดาลให้เทพยดานั้นเกิดความอุตสาหะกระทำกุสลสืบต่อไปอยู่เนืองๆ อุปถัมภ์คำชู้บุญกุสลเก่าให้เจริญ ให้บุญกุสลนั้นมีกำลังแก่กล้า อันเป็นเหตุให้ได้เสวยทิพยสมบัติเป็นสุขในเทวโลกนานๆ แม้มีเหตุการณ์ที่น่าจะเป็นอันตราย อุปถัมภ์ภกกรรมฝ่ายกุสลนั้นก็เข้าทำหน้าที่มิให้ต้องประสบกับอันตราย ป้องกันผู้มีกรรมดีนั้นให้พ้นทุกข์ ดังตัวอย่างเรื่องบุรุษผู้โชคดี^{๕๓}

มีบุรุษคนหนึ่งอาศัยอยู่ที่ริมประตูพระนครพาราณสีทางทิศเหนือ มีอาชีพรับจ้างตักน้ำ ได้ทรัพย์มากจึงมาสกจึงไปฝังไว้ที่เชิงกำแพง ต่อมาย้ายบ้านไปประตูทิศใต้ ได้ภรรยาคนหนึ่ง ครั้นถึงวันนักขัตฤกษ์ บุรุษผู้นี้จึงจะเดินทางไปนำเงินที่ฝังไว้มาฉลองด้วยความดีใจ เดินไปได้ครึ่งทาง พระเจ้าอุททราชาธิบดียทอดพระเนตรเห็นบุรุษผู้นี้เดินไปร้องเพลงไปอย่างมีความสุข จึงทรงเรียกบุรุษนี้มาสอบถาม แล้วรับสั่งว่าพระองค์จะพระราชทานทรัพย์กึ่งมาสกถ้าเขากลับไปหาภรรยา แต่บุรุษผู้นี้ยังยืนยันว่าจะเดินทางไปนำเงินที่ฝังไว้มาอีก พระเจ้าแผ่นดินจึงเพิ่มเงินขึ้นเรื่อยๆ แต่บุรุษก็ยังยืนยันคำเดิม พระเจ้าแผ่นดินจึงให้บุรุษนี้เป็นกษัตริย์ปกครองกรุงพาราณสีกึ่งหนึ่ง มีพระนามว่าพระเจ้าอัมมาสกราช ทำให้ได้รับความสุขสบาย ต่อมาพระเจ้าอัมมาสกราชเกิดอยากปกครองทั้งเมืองจึงคิดจะปลงพระชนม์พระเจ้าอุททราชาธิบดี ในที่สุดพระเจ้าอัมมาสกราชเกิดความสังเวชใจ จึงเล่าให้พระเจ้าอุททราชาธิบดีทราบ แล้วถวายสมบัติคืนลาไปบวชเป็นฤาษีอยู่ในป่าหิมพานต์ สำเร็จฌานอภิญญาไปบังเกิดเป็นพระพรหมในพรหมโลก

^{๕๓} พุ.ชา.อ. (บาลี) ๕/๔๒๑/๒๕๓-๒๖๓.

หน้าที่ของอุปถัมภ์ภกกรรมฝ่ายกุศลคือคอยคลบ้นดาลให้ประสบความสำเร็จอยู่เบื้องหลัง ทำให้บางคนในโลกนี้ดูเหมือนว่าเป็นคนโชคดียิ่งเสมอ ทั้งๆ ที่ในชีวิตนี้ ไม่ได้ประกอบคุณงามความดีเกินกว่าคนอื่นเลย แต่ประสบความสำเร็จเรื่องมากกว่าคนธรรมดา

อุปปีพกรรม

อุปปีพกรรมทำหน้าที่เบียดเบียนซึ่งสุขและทุกข์อันกรรมอื่นให้บังเกิด อุปปีพกรรมเข้าไปตัดซึ่งสุขและทุกข์นั้นแล้วให้ผลด้วยตนเอง อุปปีพกรรมที่เป็นฝ่ายอกุศลมีหน้าที่เบียดเบียนทำร้ายกุศลกรรม ส่วนอุปปีพกรรมที่เป็นฝ่ายกุศลมีหน้าที่เบียดเบียนทำร้ายอกุศลกรรม

ในขณะที่กุศลกรรมอันสัตว์บุคคลทั้งหลายได้กระทำไว้แต่ปางก่อน กำลังส่งผลให้เจ้าของกรรมดีได้ประสบความสำเร็จความสุขความเจริญ หากว่าอุปปีพกรรมฝ่ายอกุศลตามมาทัน ก็จะเข้าไปทำหน้าที่เบียดเบียนบั่นทอนชีวิตที่กำลังก้าวหน้าขึ้นให้อับเฉาลง ซึ่งเกิดจากอกุศลกรรมที่สัตว์บุคคลทั้งหลายได้กระทำไว้แต่ปางก่อน หากว่ามีอุปปีพกรรมฝ่ายกุศลตามมาทัน ก็จะเข้าทำหน้าที่เบียดเบียนบั่นทอนอกุศลกรรมที่ครอบงำชีวิตอยู่นั้นให้เสื่อมสลายไปทันที

อุปปีพกรรมฝ่ายอกุศลที่ตามมาทันและเข้าทำหน้าที่ ดังตัวอย่างเรื่อง สุนัขขัตตลิจฉวี^{๕๔}

ในสมัยพุทธกาล มีลิงฉวีกุมารคนหนึ่ง ชื่อว่า สุนัขขัตตลิจฉวี ฟังพระสัทธรรมแล้วเลื่อมใสบรรพชาเป็นพระภิกษุจนได้ทิพพจักขุอภิญญา จึงอยากได้ทิพพโสตอภิญญา แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทรงประทานอุบายวิธีให้ เนื่องจากพระองค์ทรงทราบว่าอุปปีพกรรมมาเบียดเบียนในอดีตเคยตบกกหูสามเณรจึงเบียดเบียนมิให้ได้ทิพพโสตอภิญญา สุนัขขัตตลิจฉวีภิกษุจึงลาสิกขาไปสำนักแห่งนิครนถนาฏบุตร เกิดมิจฉาภิรู คายแล้วไปบังเกิดในนรก

ส่วนอุปปีพกรรมฝ่ายกุศลเมื่อติดตามมาทันบุคคลผู้ประสบโชคร้ายด้วยอำนาจแห่งอกุศลกรรมกำลังให้ผลอยู่ อุปปีพกรรมฝ่ายกุศลนี้ทำหน้าที่เข้าไปเบียดเบียนทำร้ายอกุศลกรรมนั้น ดังตัวอย่างเรื่อง คันคคปลาโดยตรง^{๕๕}

ในสมัยพุทธกาล มีบุรุษคนหนึ่งมีเคราแดงลักษณะเหี้ยมโหดร้าย วางงานจึงเข้าป่าไปสมัครเป็นโจรแต่ได้รับการปฏิเสธ นายเคราแดงจึงหาวิธีจนเข้าได้ ต่อมาทางบ้านเมืองออกกวาด

^{๕๔} ที.สี. (ไทย) ๕/๓๖๔/๑๕๓, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒-๓๕/๒-๒๗, ที.ปา.อ. (บาลี) ๒-๒๘/๒-๑๔, ม.ม.

(ไทย) ๑๒/๑๔๖/๑๔๑-๑๔๓.

^{๕๕} พ.ธ.อ. (บาลี) ๔/๕๖.

ล้างใจกลุ่มนี้ได้ แต่หากคนประหารชีวิตใจไม่ได้ จึงให้ใจฆ่ากันเอง นายเคราแดงจึงรับฆ่าใจ เป็นอาชีพ เป็นเวลา ๕๔ ปี เมื่อนายเคราแดงมีอายุมากไม่สามารถฆ่าใจให้คอขาดได้ในครั้งเดียว จึงถูกปลดและได้เงินบำเหน็จมาก่อนหนึ่ง ให้ภรรยาหาอาหารอย่างดีมาบริโภค อุปปีฬกรรมฝ่าย กุศลที่เขาได้สร้างสมไว้ในอดีตชาติ ได้เริ่มทำหน้าที่โดยในเช้าวันนั้นพระสารีบุตรออกจากนิโรธ สมบัติแล้วคิดอนุเคราะห์นายเคราแดง นายเคราแดงเกิดความเลื่อมใสถวายอาหารทั้งหมดนั้นแด่ พระสารีบุตร ท่านจึงเทศนาเรื่องการเป็นเพศฆราวาสของนายเคราแดงว่าเป็นหน้าที่ ไม่ได้สมควรใจ ทำให้นายเคราแดงดีใจไม่กังวลที่ได้ฆ่าคนมากมาย ขณะที่นายเคราแดงเดินทางกลับระหว่างทาง ถูกนางยักษ์ฉีกผู้มีเวรผูกกันไว้แต่ชาติก่อน นิรมิตเป็นแม่โคบัววิ่งมาชนนายเคราแดงตายไปเกิดเป็น เทพบุตรบนสวรรค์ชั้นดุสิต^{๕๖}

อุปมาตกกรรม

อุปมาตกกรรมมีหน้าที่เข้าไปฆ่ากรรมอื่นและวิบาก คือผลแห่งกรรมอื่นให้สิ้นลงอย่าง เด็ดขาด อุปมาตกกรรมฝ่ายอกุศลเมื่อตามมาทันเข้าแล้วย่อมทำหน้าที่เข้าไปฆ่ากุศลกรรมและวิบาก แห่งกุศลกรรมของบุคคลให้สิ้นลง โดยนัยตรงข้าม อุปมาตกกรรมฝ่ายกุศลเมื่อตามมาทันแล้วก็ ย่อมทำหน้าที่เข้าไปฆ่าอกุศลกรรมและวิบากแห่งอกุศลกรรมของบุคคลให้สิ้นลงอย่างเด็ดขาด เหมือนกัน กรรมชนิดนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อุปปีฬตกกรรม ซึ่งแปลว่า กรรมที่เข้าไปตัด คือ ทำ หน้าที่เข้าไปตัดกรรมอื่นและวิบากแห่งกรรมอื่น อันเป็นสภาพตรงกันข้ามกับตน

อุปมาตกกรรมทำหน้าที่คล้ายอุปปีฬกรรม แต่ต่างกัน คือ อุปปีฬกรรมเมื่อตามทัน แล้วย่อมทำหน้าที่เพียงเข้าไปเบียดเบียนกรรมที่มีสภาพตรงกันข้ามกับตนอย่างช้าๆ ส่วนอุปมาตก กรรมเข้าไปตัดกรรมที่มีสภาพตรงกันข้ามกับตนให้เด็ดขาดในปัจจุบัน ดังตัวอย่างเรื่อง กรรมของ พระราชาธิบตี^{๕๗}

ในสมัยพุทธกาล มีกษัตริย์พระองค์หนึ่ง มีพระนามว่า สมเด็จพระเจ้าพิมพิสาร ครองกรุง ราชคฤห์ เป็นพระโสดาบันอริยบุคคล มีพระมเหสีพระนามว่า พระนางเวเทหิราชเทวี มีพระราชนุ ตระพระนามว่าเจ้าชายอชาตศัตรู ผู้ถูกพระเทวทัตหว่านล้อมให้ปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสารเพื่อ ต้องการราชสมบัติจนสวรรคตไปเกิดเป็นเทพบุตร บนสวรรค์ชั้นจาตุมาหาราชิกา หลังจากพระเจ้า อชาตศัตรูทำปิตุฆาตกรรมแล้ว มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ได้เป็นผู้อุปถัมภ์การทำ

^{๕๖} พระราชวิสุทธิโสภณ, กรรมที่ปณี, หน้า ๔๑-๖๐.

^{๕๗} ที.สี.อ. (บาลี) ๕/๑๗๑.

สังคายนาพระธรรมวินัย เมื่อพระองค์สวรรคต อุปมาตกรรมฝ่ายอกุศลทำหน้าที่ตัดกุศลกรรม ความดีทั้งปวงของพระองค์ให้ไปบังเกิดเป็นสัตว์นรกในโลหภูมิรอก^{๕๔}

หมวดที่ ๓ ว่าโดยปากทานปริยาย คือ จำแนกตามลำดับความแรงในการให้ผล มี ๔ อย่าง คือ

๑. ครุกกรรม กรรมหนัก ให้ผลก่อน ได้แก่ สมบัติ ๘ หรือ อนันตริยกรรม
๒. พหุกรรม หรืออาจิณณกรรม กรรมทำมากหรือกรรมชิน ให้ผลรองจากครุกกรรม (กรรมที่ปณี กล่าวว่า อาจิณณกรรม มีอำนาจให้ผลเป็นลำดับที่ ๓)
๓. อาสันนกรรม กรรมจวนเจียน หรือกรรมใกล้ตาย คือกรรมทำเมื่อจวนจะตาย จับใจ อยู่ใหม่ๆ ถ้าไม่มี ๒ ข้อก่อน ก็จะให้ผลก่อนอื่น (กรรมที่ปณี กล่าวว่า อาสันนกรรมมี อำนาจให้ผลเป็นอันดับที่ ๒ รองจากครุกกรรม)
๔. กัตตทากรรม หรือกัตตทาวาปนกรรม กรรมสักว่าทำ, กรรมที่ทำไว้ด้วยเจตนาอัน อ่อน หรือมิใช่เจตนาอย่างนั้นโดยตรง ต่อเมื่อไม่มีกรรมอื่นให้ผลแล้วกรรมนี้จึงจะ ให้ผล

กรรม ๑๒ หรือกรรมสี่ ๓ หมวดนี้ มิได้มีมาในบาลีในรูปเช่นนี้โดยตรง พระอาจารย์สมัย ต่อมา เช่น พระพุทธโฆสะ ได้รวบรวมมาจัดเรียงเป็นแบบไว้ในภายหลัง^{๕๕}

ครุกกรรม

ครุกกรรมเป็นกรรมหนักมาก ให้ผลแก่เจ้าของกรรมในชาติที่ ๒ คือ ชาติหน้า กรรมอื่นๆ ไม่มีอำนาจที่จะกั้นการให้ผลของครุกกรรมได้ นอกจากจะเป็นครุกกรรมที่มีกำลังแรงกว่า ส่วนครุกกรรมที่มีกำลังอ่อนกว่าก็จะเป็นตัวช่วยอุดหนุนในฐานะอุปถัมภ์ภกกรรม

ครุกกรรมที่เป็นฝ่ายอกุศลข่มให้ปฏิสนธิในทุคติภูมิในชาติต่อไปอย่างแน่นอน ส่วน ครุกกรรมที่เป็นฝ่ายกุศลข่มให้ปฏิสนธิในสุคติภูมิในชาติต่อไปอย่างแน่นอนเช่นกัน

ครุกกรรมฝ่ายอกุศล มี ๒ อย่าง คือ

๑. นิตยมิจฉาทิฏฐิกรรม คือ ความเห็นผิด เช่น ความเห็นผิดของปุณณะกัสสปะ เป็นต้น
๒. อนันตริยกรรม กรรมอันเป็นบาปหนัก มี ๕ ประการ คือ

^{๕๔} พระราชวิสุทธิโสภณ, กรรมที่ปณี, หน้า ๖๐-๕๐.

^{๕๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๕๗-๒๕๘.

๒.๑ มาตุฆาต	ฆ่าแม่
๒.๒ ปิตุฆาต	ฆ่าพ่อ
๒.๓ อรหัตฆาต	ฆ่าพระอรหันต์
๒.๔ โลหิตตูปบาท	ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงพระโลหิตห้อขึ้น
๒.๕ สังฆเภท	ทำให้สงฆ์แตกกัน ^{๖๐}

มาตุฆาต ปิตุฆาต

คือ การฆ่ามารดาบิดาบังเกิดเกล้า ถึงไม่รู้จักว่าเป็นมารดาบิดาบังเกิดเกล้า หากว่าฆ่าเสียก็เป็นอนันตริยกรรม เช่น ลูกโสเภณีไม่รู้ว่าเป็นบิดา ถ้าบังเอิญไปฆ่าบุรุษคนหนึ่งซึ่งเป็นบิดาของตน ถือเป็นปิตุฆาต

ข้อยกเว้นไม่ถือเป็นมาตุฆาต ปิตุฆาต ไม่เป็นอนันตริยกรรม

๑. ลูกเป็นมนุษย์ ฆ่าบิดามารดาที่เป็นสัตว์เดรัจฉาน
๒. ลูกเป็นสัตว์เดรัจฉาน ฆ่าบิดามารดาที่เป็นมนุษย์
๓. ลูกเป็นมนุษย์ ฆ่าสัตว์ที่แปลงกายเป็นบิดามารดา ถึงแม้ลูกจะรู้หรือไม่รู้ว่าเป็นบิดามารดาหรือไม่ก็ตาม
๔. ลูกเป็นสัตว์เดรัจฉาน ฆ่าบิดามารดาที่เป็นสัตว์เดรัจฉานด้วยกัน ไม่เป็นอนันตริยกรรม แต่ต้องรับโทษหนักเท่ากับอนันตริยกรรม
๕. ลูกเป็นมนุษย์ ฆ่าบิดามารดาที่เป็นมนุษย์ แล้วบิดามารดานั้นกลายเป็นสัตว์เดรัจฉาน ไม่เป็นอนันตริยกรรม แต่ต้องรับโทษหนักเท่ากับอนันตริยกรรม

ถือเป็นมาตุฆาต ปิตุฆาต เป็นอนันตริยกรรม

๑. ในกรณีที่บุคคลมีเจตนาจะฆ่าแพะ เห็นมารดาว่าเป็นแพะ จึงพุ่งหอกแทงมารดาจนถึงแก่ความตาย ถือเป็นมาตุฆาตเป็นอนันตริยกรรม จิตที่ไม่รู้ว่าเป็นบิดามารดาคิดว่าเป็นแพะ ไม่สามารถคุ้มบาปคุ้มกรรมได้
๒. ในกรณีที่บุคคลฆ่าโดยตั้งใจแต่ไม่รู้ว่าเป็นบิดามารดา ถือเป็นอนันตริยกรรม
๓. ในกรณีการสั่งผู้อื่นไปฆ่าบิดาของผู้สั่ง ผู้สั่งเป็นอนันตริยกรรม ส่วนผู้ฆ่าเป็นบาปแต่ไม่เป็นอนันตริยกรรม

ในกรณีการสั่งผู้ฆ่าไปฆ่าบิดาของผู้ฆ่า ผู้ฆ่าเป็นอนันตริยกรรม ส่วนผู้สั่งเป็นบาปแต่ไม่เป็นอนันตริยกรรม

^{๖๐} อกฺ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๒๕/๒๐๕.

อรหัตตมาต

คือ การฆ่าพระอรหันต์ที่เป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นพระอริยบุคคลชั้นสูงสุดในพระบวรพุทธศาสนา เป็นผู้ปราศจากกิเลสมลทิน บุคคลผู้ใดฆ่าพระอรหันต์ บุคคลนั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็นอรหัตตมาต ต้องอนันตริยกรรม

ถือเป็นอรหัตตมาต

๑. ในกรณีที่บุคคลมีเจตนาจะฆ่าแพะ เห็นพระอรหันต์สำคัญว่าเป็นแพะ จึงพุ่งหอกแทงจนท่านนิพพาน ถือเป็นอรหัตตมาตเป็นอนันตริยกรรม จิตที่ไม่รู้ว่าเป็นพระอรหันต์คิดว่าเป็นแพะ ไม่สามารถกั้มบาปกั้มกรรมได้

๒. ในกรณีการใช้ให้ฆ่า ผู้สั่งและผู้ฆ่าย่อมเป็นอรหัตตมาต เป็นอนันตริยกรรม

๓. ในกรณีที่บุคคลฆ่าโดยตั้งใจแต่ไม่รู้ว่าพระอรหันต์ ถือเป็นอนันตริยกรรม

๔. ในกรณีที่บุคคลฆ่าฆราวาสที่ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แต่ยังไม่ได้อุปสมบท ผู้นั้นเป็นอรหัตตมาต เป็นอนันตริยกรรม

๕. ในกรณีที่ผู้ฆ่าเจตนาฆ่าคนที่กำลังปฏิบัติธรรมแล้ว ต่อมาผู้นั้นได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ในภายหลังแล้วนิพพาน เพราะเหตุจากการฆ่านั้น ถือเป็นอนันตริยกรรม

การให้ทานกับพระอรหันต์

๑. ในกรณีที่บุคคลถวายทานแก่ท่านที่เป็นปุถุชน ท่านรับแล้ววางไว้ ต่อมาบรรลุเป็นพระอรหันต์แล้วมานั้น ชื่อว่าถวายทานแก่ปุถุชน ถ้าท่านรับแล้วฉันก่อนแล้วบรรลุ ชื่อว่าถวายทานแก่พระอรหันต์

ส่วนบุคคลผู้ฆ่าพระอริยบุคคลชั้นรองลงมาไม่ชื่อว่าเป็นอรหัตตมาต แต่ย่อมไปเกิดเป็นสัตว์นรกได้บาปมากเสมอกันกับอนันตริยกรรม

โลหิตตูปบาท

ได้แก่ การทำร้ายสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้พระโลหิตห้อ เช่น พระเทวทัต ย่อมได้ชื่อว่ากระทำโลหิตตูปบาท เป็นอนันตริยกรรม

เมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว บุคคลที่ทำลายพระเจดีย์ ทำลายไม้ศรีมหาโพธิ์ ทำลายหีบอ้อยพระบรมสารีริกธาตุ ไม่ถือเป็นอนันตริยกรรม แต่เป็นบาปหนักเสมอกันกับอนันตริยกรรม

สังฆเภท

คือ การที่พระภิกษุทำลายให้พระสงฆ์แตกกัน องค์ประกอบของสังฆเภท มี ๕ คือ

๑. กัมเมนะ คือ กล่าวยุยงให้พระภิกษุสงฆ์แยกกระทำสังฆกรรมเป็นพวกๆ ต่างหาก

๒. อุทเทสเณะ คือ กล่าวยุยงให้พระภิกษุสงฆ์แยกออกสวดพระปาติโมกข์พวกหนึ่งต่างหาก

๓. โวหารันโต คือ กล่าวเพทกรวัตถุทั้ง ๑๘ ประการ คือ

๑. สิ่งที่ไม่เป็นธรรม กลับกล่าวว่าเป็นธรรม

๒. สิ่งที่เป็นธรรม กลับกล่าวว่าเป็นไม่ธรรม

๓. สิ่งที่ไม่เป็นวินัย กลับกล่าวว่าเป็นวินัย

๔. สิ่งที่เป็นวินัย กลับกล่าวว่าเป็นไม่วินัย

๕. สิ่งที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ กลับกล่าวว่าเป็นสิ่งที่ไม่ได้ตรัสไว้

๖. สิ่งที่พระพุทธองค์ไม่ได้ตรัสไว้ กลับกล่าวว่าเป็นสิ่งที่ตรัสไว้

๗. สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงเคยกระทำมา กลับกล่าวว่าเป็นสิ่งที่ไม่ทรงเคยกระทำ

๘. สิ่งที่พระพุทธองค์ไม่ทรงเคยกระทำ กลับกล่าวว่าเป็นสิ่งที่ทรงเคยกระทำ

๙. สิกขาบทที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ กลับกล่าวว่าเป็นสิกขาบทที่ไม่ได้ทรงบัญญัติไว้

๑๐. สิกขาบทที่พระพุทธองค์ไม่ได้ทรงบัญญัติไว้ กลับกล่าวว่าเป็นสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้^{๖๑}

๑๑. วัตถุที่เป็นอาบัติ กลับกล่าวว่าเป็นวัตถุที่ไม่เป็นอาบัติ

๑๒. วัตถุที่ไม่เป็นอาบัติ กลับกล่าวว่าเป็นวัตถุที่เป็นอาบัติ

๑๓. อาบัติที่เบา กลับกล่าวว่าเป็นอาบัติที่หนัก

๑๔. อาบัติที่หนัก กลับกล่าวว่าเป็นอาบัติที่เบา

๑๕. อาบัติที่พอจะเยียวหาได้ กลับกล่าวว่าเป็นอาบัติที่เยียวหาไม่ได้

๑๖. อาบัติที่จะเยียวหาไม่ได้ กลับกล่าวว่าเป็นอาบัติที่พอเยียวหาได้

๑๗. อาบัติที่ชั่วหยาบ กลับกล่าวว่าเป็นอาบัติที่ไม่ชั่วหยาบ

๑๘. อาบัติที่ไม่ชั่วหยาบ กลับกล่าวว่าเป็นอาบัติที่ชั่วหยาบ

๔. อนสาวะเนนะ คือ กล่าวกระชับแก่พระภิกษุให้เชื่อตามถ้อยคำของตน

๕. สลากักคาเหนะ คือ การเขียนสลากให้ภิกษุเข้าพวกกับตน

^{๖๑} อนุ. เอกาทสก. (ไทย) ๒๔/๓๕/๕๐.

อพยพย้ายไปโรหนชนบท ตั้งตนเป็นกษัตริย์สืบวงศ์กันลงมา ๔ ชั่วกษัตริย์ จนลงมาถึงพระเจ้าทูลฐคามณีกษัตริย์ ส่วนทางลังกา เมื่อสิ้นพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะแล้ว ทมิฬเข้ายึดครอง พระเจ้าทูลฐคามณีกษัตริย์จึงขับไล่พวกทมิฬ ครั้งหนึ่งพระเจ้าทูลฐคามณีกษัตริย์พาเข้าไปกับอำมาตย์ติสสะ เมื่ออำมาตย์ติสสะถวายอาหารแล้ว พระเจ้าทูลฐคามณีกษัตริย์ได้แบ่งอาหารออกเป็น ๓ ส่วน อีก ๑ ส่วนเพื่อจะถวายบิณฑบาต แล้วให้ติสสะอำมาตย์นิมนต์พระ เมื่อท่านพระโพธิยมาลกะติสสมหาเถระได้ยินด้วยทิพโสตจึงไปอนุเคราะห์ แล้วพระเจ้าทูลฐคามณีกษัตริย์ก็ได้ถวายอาหาร ๒ ส่วนแก่พระเถระ ติสสะอำมาตย์จึงถวายส่วนของตนไปด้วย แล้วพระเถระก็เหาะกลับวิหาร ส่วนพระเจ้าทูลฐคามณีกษัตริย์ปลื้มปีติอยู่พักหนึ่งแล้วเกิดความหิวเป็นยิ่งนัก พระเถระทราบจึงจัดเจนำอาหารที่พระสงฆ์ฉันเหลือใส่บาตรโยนมาตกลงที่พระหัตถ์พอดี เมื่อบริโภคอาหารหมดแล้ว จึงเปลี่ยนผ้าสาฎกเนื้อดีไปซักแล้ววางในบาตร อริยฐานขอให้บาตรไปตกลงบนหัตถ์ของพระเถระ

แล้วพระเจ้าทูลฐคามณีกษัตริย์ก็ได้กลับไปขับไล่ทมิฬจนสำเร็จ ได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามากมาย จนกระทั่งพระองค์ประจวบหน้าก อกุศลกรรมที่ทรงทำไว้จะเข้ามาให้ผล ทันใดนั้นอาจินณกรรมฝ่ายกุศลมาทัน จึงคลบ้นดาลให้มีพระราชดำรัสสั่งให้ราชบริวารพาพระองค์ไปสู่พระมหาเจดีย์ เพื่อที่จะถวายนมัสการเป็นครั้งสุดท้าย และได้มีคตินิมิตทรงเห็นราชรถ ๖ คันมาเชิญเสด็จไปเกิดเป็นเทวดา ชั้นต่างๆ ๖ ชั้น พระองค์จึงทรงถามพระเถระว่าควรที่จะเลือกสวรรค์ชั้นใด พระเถระว่าควรเลือกชั้นที่ ๔ ชั้นดุสิต เพราะเป็นที่สถิตอยู่แห่งสมเด็จพระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์

มีตัวอย่างอาจินณกรรมฝ่ายกุศลอีกเรื่อง คือ เรื่องสัตว์นรกอเวจี^{๖๓}

ในสมัยพุทธกาล มีบุรุษคนหนึ่งชื่อนายจุนทะ มีอาชีพฆ่าสุกรขาย โดยฆ่าสุกรด้วยความทารุณ ใช้ไม้ทุบและดักน้ำร้อนใส่ปากจนตาย ทำเช่นนี้เป็นเวลา ๕๕ ปี ไม่เคยทำบุญใดๆ เลย เมื่อเวลาใกล้ตาย คตินิมิตบ่งบอกว่าเมื่อตายแล้วต้องไปเกิดเป็นสัตว์นรกในอเวจี ก่อนตายได้คลานแล้วร้องเสียงดังเหมือนหมู ทรมาณอยู่ ๗ วัน ก็ขาดใจตาย ด้วยอำนาจแห่งอกุศลอาจินณกรรมที่ตนกระทำไว้ ทำให้ได้รับความเดือดร้อนในโลกทั้งสอง คือ ในขณะที่อยู่ในมนุษยโลกและเมื่อดับขันธตายจากโลกนี้ไปแล้วย่อมได้รับความเดือดร้อนในโลกหน้าอีก

อาสันนกรรม

อาสันนกรรม คือ การกระทำสิ่งที่ดีหรือไม่ดีในเวลาที่ใกล้จะตาย หรือการระลึกถึงสิ่งที่ดีหรือไม่ดีในเวลาที่ใกล้จะตาย

^{๖๓} พุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๒๒.

อกุศลกรรมบางอย่างที่บุคคลได้เคยกระทำมาแล้วเป็นเวลานาน จนกระทั่งลืมไปแล้ว แต่ในขณะที่ใกล้จะตายเกิดนึกขึ้นมาได้ อกุศลจิตก็เกิดขึ้นโดยอาศัยการระลึกถึงอกุศลกรรมที่เคยกระทำเอาไว้ เรียกชื่อว่า อาสันนกรรมฝ่ายอกุศล เพราะเป็นอกุศลที่ระลึกขึ้นได้ในขณะที่ใกล้จะตาย

บุคคลบางคน ตอนแรกอาจไม่เคยสนใจที่จะทำบุญ แต่ภายหลังศรัทธา สร้างกุศลอันยิ่งใหญ่ต่างๆ เช่น ทอดกฐิน สร้างพระอุโบสถ สร้างวัด สร้างศาลาการเปรียญ สร้างพระธรรม รักษาอุโบสถศีล เจริญสมณวิปัสสนากรรมฐาน กระทำด้วยความปีติยินดี ถ้าสิ้นอายุลง กรรมเหล่านี้ชื่อว่า อาสันนกรรมฝ่ายกุศลทั้งสิ้น

อาสันนกรรม มีลำดับการให้ผลเป็นที่ ๒ รองจากครุกรรม อาสันนกรรมนี้ถึงแม้ว่าจะนิดหน่อย แต่ก็อาจให้ผลก่อน เช่น บุคคลบางคนอาจประกอบกุศลกรรมมานาน แต่ว่าในขณะที่ใกล้จะตาย เกิดโทสะ เป็นอาสันนกรรมฝ่ายอกุศล แล้วอาสันนกรรมฝ่ายอกุศลที่เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยนี้ ย่อมมีอำนาจส่งผลให้ไปเกิดในอบายภูมิ

อาสันนกรรมนี้มีอุปมาเหมือนกับโคมแก้วเมื่อเวลาเข้าคอกมักหาที่เหมาะๆ ไม่ได้ จึงนอนอยู่ที่ประตู ตอนเช้าเมื่อประตูเปิด โคมแก้วอยู่ใกล้ประตูก็ต้องออกก่อน ดังมีตัวอย่างอาสันนกรรมฝ่ายอกุศล เรื่องนาคราชผู้อภัพ^{๖๔}

ในสมัยพุทธกาล มีพญานาคราชชื่อ พญาเอรกปัตตนาคาธิบติระลึกชาติได้ว่าเมื่อชาติที่แล้ว เคยเกิดเป็นพระภิกษุบำเพ็ญเพียรมา ๒๐,๐๐๐ ปี แต่ไม่บรรลุนิพพานใดๆ เลย ก่อนมรณภาพ อาสันนกรรมฝ่ายอกุศลตามมาให้ผลโดยเกิดความกังวลเรื่องเคยต้องอาบัติปาจิตตีย์เรื่องเปลื้องบาตรไคร้ น้ำชาแล้วไม่ได้แสดงอาบัติ ทำให้มาเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานตระกูลนาคราช พญานาคราชมีความประสงค์ไคร้จะได้สดับฟังธรรมของพระพุทธเจ้าอีก จึงให้ธิดาชื่อนางนาคมาณวิกามาขับร้องเพลงปริศนาธรรมบนโลกมนุษย์ทุกวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เพื่อหาผู้แก้ปริศนาธรรม แต่ไม่มีใครแก้ปริศนาธรรมได้ เวลาผ่านไป ๑ พุทธันดร อุตระมาณพเป็นผู้แก้ปริศนาธรรมได้ พญานาคราชจึงมีโอกาสดับฟังธรรมของพระพุทธเจ้า แต่เมื่อฟังแล้วก็ไม่สามารถบรรลุนิพพานใดๆ ได้ เนื่องจากเป็นอเหตุกปฏิสนธิ ไม่อาจจะมีปัญญาหยั่งทราบและรองรับธรรมวิเศษได้ ได้แต่ร้องให้แล้วกลับไปสถานที่อยู่แห่งตน

ฉะนั้น คนชั่วที่ไม่เคยทำความดีอะไรเลย หากว่าอาสันนกรรมฝ่ายอกุศลบังเกิดขึ้นแก่เขาแล้ว อาจคลาดแคล้วจากนรก ไปเกิดในสวรรค์ก็ได้ และบุคคลที่ทำความดีมาตลอด หากว่าอาสันนกรรมฝ่ายอกุศลบังเกิดขึ้นแล้ว อาจไม่ได้ขึ้นสวรรค์ก็ได้^{๖๕}

^{๖๔} พุ.ธ.อ. (บาลี) ๖/๕๘.

กตัตตากรรม

กตัตตากรรมนี้ หมายถึงอกุศลกรรมและอกุศลกรรมที่สัตว์บุคคลได้กระทำมาแล้วในอดีตภพคือในชาติก่อนๆ ซึ่งได้แก่ อปราปรียเวทนียกรรมอย่างหนึ่ง และกตัตตากรรมนี้ หมายถึงอกุศลกรรมและอกุศลกรรมอย่างสามัญ ที่สัตว์บุคคลพากันกระทำในภพปัจจุบันคือในชาตินี้ ที่ไม่เข้าถึงความเป็นครุกรรม อาสันนกรรม อาจิณณกรรม เป็นกรรมที่กระทำโดยธรรมดา ผู้กระทำไม่ได้มีเจตนา ไม่ได้มีความตั้งใจอย่างเต็มที่ คล้ายกับว่าไม่เต็มใจทำ

กตัตตากรรมไม่มีกำหนดเวลาที่ให้ผลแน่นอน เพราะเป็นกรรมที่มีพลังเบาและมีพลังน้อย

กตัตตากรรมฝ่ายอกุศล พึงเห็นตัวอย่างจากเด็กทารกซึ่งมารดาอุ้มอยู่ ยังไม่รู้คุณบิดามารดา บาปบุญคุณโทษ ทารกผู้ไร้เดียงสานั้นก็หยิกข่วนเตะถีบมารดา แต่อกุศลกรรมที่กระทำลงไปนั้นย่อมให้ผล มีตัวอย่างกตัตตากรรมฝ่ายอกุศล เรื่อง บุรพกรรมของเปรต ว่า

หลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว มีพระภิกษุกลุ่มหนึ่งจะไปนมัสการต้นพระศรีมหาโพธิ์ แต่หลงทางในป่าใหญ่ ได้รับความหิวโหยเป็นเวลา ๗ วัน จนได้พบชายผู้หนึ่งกำลังไถนาอยู่ เมื่อเข้าไปถามแล้ว ชายผู้นั้นก็ตอบว่าตัวเขาหลงทางไถนาอยู่อย่างนี้ทั้งกลางวันกลางคืนเป็นเวลา ๑ พุทธันดรแล้ว ได้รับความลำบากกว่า เนื่องจากเคยเกิดเป็นชาวนาในสมัยของพระกัสสปะพระพุทธเจ้า มีผู้ชวนไปทำบุญแต่ไม่ไปเพราะเสียเวลาไถนา ที่พูดเพราะต้องการประชด ทำให้ต้องมาเกิดเป็นเปรต แล้วก็ชี้ทางไปพระศรีมหาโพธิ์ให้

มีกตัตตากรรมฝ่ายอกุศลอีกเรื่องหนึ่ง มีพระสอุปเจดีย์ใหญ่บรรจุพระบรมธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธบริษัทได้ถวายผ้าคลุมพระสอุปไว้ ต่อมาลมพายุพัดผ้าคลุมเจดีย์มาตกในนาของกุฎุมพิกคนหนึ่ง กุฎุมพิกคิดว่าผ้ามาตกในนาก็ย่อมเป็นสมบัติของเขา จึงนำผ้าไปทำผ้าห่มห่มได้ไม่นานก็ตายไปเกิดเป็นเปรตมีแผ่นเหล็กแดงลุกเป็นไฟ คลุมตัวเขาอยู่ ได้รับทุกขเวทนา จึงได้แสดงตัวและเล่าให้พระเถระรูปหนึ่งฟัง พระเถระจึงหาทางช่วยหาผ้าไปถวายแก่พระมหาเจดีย์แล้วอุทิศส่วนกุศลให้เปรตนั้นจนเปรตนั้นพ้นทุกข์ ตายจากเปรตกลายเป็นเทวดามาขอบุณพระเถระ^{๖๖}

^{๖๕} พระราชวิสุทธิโสภณ, กรรมที่ปณี, หน้า ๑๒๓-๑๖๖.

^{๖๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๗-๑๘๑.

กรรมและกรรมวิบากเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก ตัวกรรมที่เป็นตัวการให้เกิดกรรมวิบาก หรือผลแห่งกรรมได้นั้น มีชื่อเรียกว่า ปากฐานจตุกกะ แปลว่า กรรมที่ว่าโดยฐานะที่ยังกรรมวิบาก ให้เกิดขึ้น มีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. อกุศลกรรม เป็นกรรมฝ่ายบาป เป็นตัวการบันดาลกรรมวิบาก ประเภทที่มีพฤติกรรม เป็นความทุกข์ความเดือดร้อน ให้เกิดขึ้นแก่เจ้าของกรรม
๒. กามาวจรกุศลกรรม เป็นกรรมฝ่ายบุญ เป็นตัวการบันดาลกรรมวิบาก ประเภทที่มี พฤติกรรมเป็นความสุขในกามสุคติภูมิ ให้เกิดขึ้นแก่เจ้าของกรรม
๓. รูปาวจรกุศลกรรม เป็นกรรมฝ่ายบุญ เป็นตัวการบันดาลกรรมวิบาก เป็นความสุขใน รูปภูมิ ให้เกิดขึ้นแก่เจ้าของกรรม
๔. อรูปาวจรกุศลกรรม เป็นกรรมฝ่ายบุญ เป็นตัวการบันดาลกรรมวิบาก เป็นความสุข ในอรูปภูมิ ให้เกิดขึ้นแก่เจ้าของกรรม

กรรมของมนุษย์

มนุษย์ทั้งหลายมีชีวิตความเป็นอยู่แตกต่างกันออกไป บ้างก็รวย บ้างก็จน บ้างก็มีปัญญา บ้างก็โง่เขลา เปรียบเหมือนต้นไม้ต่างชนิดกัน บางชนิดมีรสขม บางชนิดมีรสเผ็ด บางชนิดมีรสเปรี้ยว บางชนิดมีรสหวาน ที่แตกต่างกันเพราะพืชพันธุ์ต่างกัน ต้นไม้ที่ได้กำเนิดมาจากพืชพันธุ์ อันขมขึ้นก็ย่อมจะมีรสชาติขมขึ้นไปตามพืชพันธุ์ ส่วนพืชพันธุ์ของมนุษย์ในโลกนี้ คือ กรรม กรรมที่มนุษย์ได้พากันกระทำไว้ต่างๆ ทั้งที่เป็นกุศลกรรม ทั้งที่เป็นอกุศลกรรม เหล่านี้แหละเป็น พืชพันธุ์ของมนุษย์ในโลกนี้

กุศลกรรมและอกุศลกรรมเป็นพืชพันธุ์สำคัญทำหน้าที่แบ่งสัตว์ให้แตกต่างกันออกไป เป็นประเภทใหญ่ ๒ ประเภท คือ ให้เป็นฝ่ายหินะซึ่งได้แก่ ฝ่ายชั่วช้าเลวทราม และให้เป็นฝ่ายปณิ ตะซึ่งได้แก่ ฝ่ายประณีตดีงาม ดังปรากฏในจูฬกัมมวิภังค^{๖๗} ว่า

ในสมัยพุทธกาล มีมาณพผู้หนึ่ง ชื่อว่า สุภมาณพ โศทยชนบุตร ได้มาเฝ้าพระสัมมาสัม พุทธเจ้ายังพระเชตวันมหาวิหาร กราบทูลถามถึงเหตุปัจจัยให้มนุษย์ทั้งหลายแตกต่างกัน พระพุทธ องค์ตรัสตอบว่า “บรรดาสัตว์ที่เกิดมาในโลกนี้ย่อมมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทของกรรม มี กรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้แล้ว และประณีตต่างกัน”

^{๖๗} ม.อ. (บาลี) ๑๔/๕๗๕-๕๘๗/๓๗๖-๓๘๕, ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๘๕-๒๘๗/๓๔๕-๓๕๗.

บางคนมีอายุสั้น เนื่องจากเขาเคยเป็นคนที่มีชีวิตสัตว์ให้ตกลง ครั้นตายไปแล้วย่อมจักเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก หากไม่เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก แล้วได้มาเกิดเป็นมนุษย์ เขาจะเป็นคนมีอายุสั้น

บางคนมีอายุยืน เนื่องจากเขาเคยเป็นผู้ละปาณาติบาต ครั้นเขาผู้นั้นตายไปแล้วย่อมจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ หากไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์มาเกิดเป็นมนุษย์ เขาจะเป็นคนมีอายุยืน

บางคนมีโรครมาก เนื่องจากเขาเคยเป็นผู้มีปรกติเบียดเบียนสัตว์ ครั้นเขาผู้นั้นตายไปแล้ว ย่อมจักเข้าถึงอบายภูมิ ๔ หากไม่เข้าถึงอบายภูมิ ๔ ได้มาเกิดเป็นมนุษย์ เขาจะเป็นคนมีโรครมาก

บางคนมีโรคน้อย เนื่องจากเขาเคยเป็นผู้มีปรกติไม่เบียดเบียนสัตว์ ครั้นเขาผู้นั้นตายไปแล้ว ย่อมจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ หากไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ได้มาเกิดเป็นมนุษย์ เขาจะเป็นคนมีโรคน้อย

บางคนมีผิวพรรณทราม เนื่องจากเขาเคยเป็นคนมักโกรธ มากไปด้วยความแค้นเคือง ถูกเขาว่าเล็กน้อยก็ขัดใจ โกรธเคือง พยาบาทมาดร้าย ทำความโกรธความร้ายและความขี้เกลียดให้ปรากฏ ครั้นเขาผู้นั้นตายไปแล้ว ย่อมจักเข้าถึงอบายภูมิ ๔ หากไม่เข้าถึงอบายภูมิ ๔ ได้มาเกิดเป็นมนุษย์ เขาจะเป็นคนมีผิวพรรณทราม

บางคนมีผิวพรรณงาม เนื่องจากเขาเคยเป็นคนไม่มักโกรธ ไม่มากไปด้วยความแค้นเคือง ถูกคนอื่นเขาว่ามากก็ไม่ขัดใจ ไม่โกรธเคือง ไม่พยาบาท ไม่มาดร้าย ไม่ทำความโกรธความร้ายและความขี้เกลียดให้ปรากฏ ครั้นเขาผู้นั้นตายไปแล้ว ย่อมจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ เขาจะเป็นคนมีผิวพรรณงามน่าเลื่อมใส

บางคนเป็นคนมีศักดาน้อย เนื่องจากเขาเคยเป็นคนมีใจริษยา ในลาภสักการะของคนอื่น ครั้นเขาผู้นั้นตายไปแล้ว ย่อมจักเข้าถึงอบายภูมิ ๔ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ เขาจะเป็นคนมีศักดาน้อย

บางคนเป็นคนมีศักดามาก เนื่องจากเขาเคยเป็นคนมีใจไม่ริษยา ในลาภสักการะของคนอื่น ครั้นเขาผู้นั้นตายไปแล้ว ย่อมจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ เขาจะเป็นคนมีศักดามาก

บางคนเป็นคนมีโกละน้อย เนื่องจากเขาเคยเป็นผู้ไม่ให้ทานแก่สมณะหรือพราหมณ์ ครั้นเขาผู้นั้นตายไปแล้ว ย่อมจักเข้าถึงอบายภูมิ ๔ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ เขาจะเป็นคนมีโกละน้อย

บางคนเป็นคนมีโกละมาก เนื่องจากเขาเคยเป็นผู้ให้ทานแก่สมณะหรือพราหมณ์ ครั้นเขาผู้นั้นตายไปแล้ว ย่อมจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ เขาจะเป็นคนมีโกละมาก

บางคนเกิดในตระกูลต่ำ เนื่องจากเขาเคยเป็นคนกระด้าง เย่อหยิ่ง ไม่กราบไหว้คนที่ควรกราบไหว้ ครั้นเขาผู้นั้นตายไป ย่อมจักเข้าถึงอบายภูมิ ๔ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ เขาจะเป็นคนเกิดในตระกูลต่ำ

บางคนเกิดในตระกูลสูง เนื่องจากเขาเคยเป็นคนไม่กระด้าง ไม่เย่อหยิ่ง กราบไหว้คนที่ควรกราบไหว้ ครั้นเขาผู้นั้นตายไป ย่อมจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ เขาจะเป็นคนเกิดในตระกูลสูง

บางคนเกิดมามีปัญญาทราม เนื่องจากเขาเคยเป็นผู้ไม่เข้าไปหาสมณะพราหมณ์แล้วสอบถามธรรมะ ครั้นเขาผู้นั้นตายไป ย่อมจักเข้าถึงอบายภูมิ ๔ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ เขาจะเป็นคนมีปัญญาทราม

บางคนเกิดมามีปัญญามาก เนื่องจากเขาเคยเป็นผู้เข้าไปหาสมณะพราหมณ์แล้วสอบถามธรรมะ ครั้นเขาผู้นั้นตายไป ย่อมจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ เขาจะเป็นคนมีปัญญามาก

บุคคลผู้มีใจเป็นกุศล ได้ประกอบกามาจรกุศลไว้แล้ว ผลวิบากแห่งกามาจรกุศลนั้น ย่อมบันดาลให้เขาเป็นผู้มีคติอันดี หากว่ามีความเหมาะสมที่จักหวนกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ได้อีก วิบากแห่งกามาจรกุศลกรรมก็จักเข้าทำหน้าที่นั้น แต่เมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์แล้วจักเป็นคนเช่นไร สุดแล้วแต่กุศลกรรมที่ตนได้เคยทำไว้แต่ปางก่อน

ตามนัยแห่งพระสูตรนี้ แสดงให้เห็นว่า บุคคลสั่งสมกรรมอย่างใดย่อมได้รับผลแห่งกรรมอย่างนั้นของตน ประกอบกรรมอันนำไปสู่ความเป็นอย่างใด ย่อมได้รับความเป็นอย่างนั้น^{๖๘}

ในขุททกนิกาย เปตวัตถุ มัตตาเปตวัตถุ^{๖๙} และอรรถกถา^{๗๐} มีตัวอย่างอุปัชฌายะกรรมอีกเรื่อง คือเรื่อง นางมัตตาเปรต

ในเมืองสาวัตถีมีภิกษุหนึ่งเป็นผู้มีศรัทธา มีภรรยาที่ไม่มีศรัทธา ชื่อนางมัตตา แต่ นางมัตตาไม่มีบุตรสืบตระกูล สามิจึงไปหาภรรยาใหม่ชื่อนางคิสสา เป็นคนมีศรัทธา ต่อมาเมื่อมีบุตรชายคนหนึ่งชื่อว่า ภูตกุมาร นางคิสสาจึงได้เป็นใหญ่ในเรือน นางได้ถวายการอุปถัมภ์บำรุงแก่พระ

^{๖๘} พระราชวิสุทธิโสภณ, กรรมทีปนี, หน้า ๔๖๗-๔๘๕.

^{๖๙} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๑๓๔-๑๖๗/๑๘๕-๑๘๔.

^{๗๐} ขุ.เปต.อ. (บาลี) ๒๖/๑๓๔-๑๖๗/๘๘-๘๗.

ภิกษุ ๔ รูปด้วยความเคารพเลื่อมใสตลอดมา ส่วนนางมัตตานันด้วยความริษยาก็ได้กลั่นแกล้งนางตีสสาด้วยประการต่างๆ เมื่อตายลงได้ไปเกิดเป็นเปรต ได้รับทุกข์เวทนามาก วันหนึ่งได้มาแสดงกายให้ปรากฏแก่นางตีสสา แล้วได้บอกถึงสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ ได้แก่

๑. ผลของความโอ้อวด คุร้าย หยาบคาย หึงหวง เป็นคนตระหนี่ วาจาหยาบคาย ทำให้ไปเกิดเป็นเปรต

๒. ผลของการไปรยผู้คนคนอื่นด้วยความริษยา ทำให้เกิดเป็นเปรตร่างกายเปื้อนฝุ่น

๓. ผลของการไปรยหมาขี้ลงบนที่นอนผู้อื่น ทำให้เกิดเป็นเปรตเป็นหิดคันไปทั้งตัว

๔. ผลของการขโมยผ้าไปซ่อน ทำให้เป็นเปรตเปลือยกาย

๕. ผลของการลักของหอม ดอกไม้ เครื่องลูบไล้อันมีค่าไปโยนในหลุมกลุท ทำให้เป็นเปรตมีกลิ่นกายเหม็นเหมือนกลุท

๖. ผลของการไม่ให้ทาน คือความขากจน

นางเปรตจึงขอให้นางตีสสาช่วยโดยนิมนต์ภิกษุ ๘ รูปโดยไม่จำเพาะเจาะจง ๔ รูป และจำเพาะเจาะจง ๔ รูป ให้มาฉันภัตตาหารแล้วอุทิศส่วนบุญให้ เมื่อนางตีสสาได้กระทำแล้ว นางเปรตได้อนุโมทนาทานนั้นทำให้ได้ไปเกิดเป็นเทพธิดา เทพธิดาจึงไปอวยพรนางตีสสา แสดงให้เห็นว่าผลของความดีแม้เพียงขึ้นชมอนุโมทนาทานที่มีผู้อุทิศให้ก็ทำให้พ้นจากสภาพเปรตเกิดเป็นเทวดาได้ ผลของกรรมในชาติที่แล้วที่เกิดเป็นนางมัตตานัน เรียกได้ว่าเป็นผลของอุปัชชเวทนิยกรรม การได้เกิดเป็นเทพธิดาก็เป็นผลของอุปัชชเวทนิยกรรมเช่นเดียวกัน^{๑๑}

ในตาลปุตตสูตร^{๑๒} ความว่า นักเดินร่ำคนหนึ่งชื่อว่า ตาลปุตตะ ได้เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคทูลถามว่าการเป็นนักเดินร่ำเมื่อตายไปแล้วมีคติเช่นไร พระพุทธเจ้าปฏิเสธไม่ตอบ นายตาลบุตรทูลถามถึง ๓ ครั้ง พระผู้มีพระภาคจึงทรงพยากรณ์ว่า เมื่อก่อนสัตว์ทั้งหลาย ยังไม่ปราศจากราคะ นักเดินร่ำรวบรวมเข้าซึ่งธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัดยินดีแก่สัตว์เหล่านั้นมากยิ่งขึ้น เมื่อก่อนสัตว์ทั้งหลาย ยังไม่ปราศจากโทสะ นักเดินร่ำรวบรวมเข้าไว้ซึ่งธรรมเป็นที่ตั้งแห่งโทสะแก่สัตว์เหล่านั้นมากยิ่งขึ้น เมื่อก่อนสัตว์ทั้งหลายยังไม่ปราศจากโมหะ นักเดินร่ำรวบรวมเข้าไว้ซึ่งธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งโมหะแก่สัตว์เหล่านั้นมากยิ่งขึ้น เมื่อตายไปย่อมบังเกิดในนรกชื่อว่า ปหาสะ

^{๑๑} ณะสหายธรรม, กรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิธรรมมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๓-๑๓๖.

^{๑๒} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๓๕๔/๓๕๕-๓๕๖.

นายตาลบุตรฟังแล้วก็ร้องไห้เพราะถูกอาจารย์ลวงให้เข้าใจผิดว่า นักเดินรำที่ทำให้คนหัวเราะรื่นเริงด้วยคำจริงบ้าง ไม่จริงบ้าง ตายไปแล้วย่อมเข้าถึงความเป็นเทวดาชื่อปหาสะ แล้วนายตาลบุตรก็ขออุปสมบท ปฏิบัติด้วยความเพียร ไม่นานก็กระทำให้งั่งซึ่งที่สุดแห่งพรหมจรรย์

มีตัวอย่างเรื่องอสิพันธกบุตร^{๗๓} พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแก่นายบ้านชื่อว่า อสิพันธกบุตร ที่ปาวาริกัมพวันว่า คนที่ประกอบกุศลกรรม ๑๐ เมื่อใกล้จะตาย ถึงแม้ว่าจะมีผู้มาสวดวิงวอนขอให้คนนี้เมื่อตายแล้วจงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ บุคคลนั้นก็หาเป็นไปตามคำสวดอ้อนวอนของใครๆ ไม่ แต่บุคคลนั้นเมื่อตายไปพึงเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก นายบ้านฟังแล้วเลื่อมใส ปฏิญาณตนเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ

พระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่าบุคคลทำกรรมอย่างไรย่อมได้รับผลเช่นนั้น ใครจะมาวิงวอนขอร้องให้กรรมนั้นให้ผลเป็นอย่างอื่นที่ไม่สมควรแก่กรรมที่ทำได้หาได้ไม่ สมจริงดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ยาতিสํ วปฺปเต พิชฺช ตาติสํ ลกฺขเต ผลํ บุคคลหว่านพืชเช่นไร ย่อมได้รับผลเช่นนั้น^{๗๔}

สุคติโลกสวรรค์^{๗๕}

ผลวิบากแห่งกุศลกรรมบถที่จักชักนำไปไปเกิดในโลกสวรรค์ที่สมควรแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมคตินั้น ย่อมจะมาปรากฏให้เขาเห็นอย่างชัดเจนในขณะมรณาสันนวิถีเสียก่อนเป็นธรรมดา กุศลกรรมวิบากนำให้เห็นอารมณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นอารมณ์ฝ่ายข้างดี ดังต่อไปนี้ คือ

ก. ให้เห็นกรรมารมณฺ์ อันเป็นอารมณ์ของกรรมฝ่ายข้างดี เช่น ถ้าตนเคยประกอบกุศลต่างๆ บริจาคทาน ทำบุญเลี้ยงพระ ชุบสละ สร้างศาลา รักษาศีล รักษาอุโบสถ ฯลฯ ในขณะที่จะขาดใจตายไปนี้ก็จะมกรรมารมณฺ์มาปรากฏ เห็นตัวเองกำลังกระทำกุศลกรรมอย่างแจ่มชัด ทำให้มีใจเบิกบานชุ่มชื่นในกุศลกรรมของตน แล้วก็ดับจิตขาดใจตายไป กรรมารมณฺ์อันเป็นกุศลจึงงามเหล่านี้ย่อมจะเป็นเครื่องชี้ว่า เขาผู้นั้นจักต้องไปเกิดในสวรรค์อย่างแน่นอน แต่ถ้ากรรมารมณฺ์เหล่านี้ไม่มาปรากฏให้เห็น วิบากแห่งกุศลกรรมก็จักนำให้เขาเห็นอารมณ์อีกอย่างหนึ่ง คือ

ข. ให้เห็นกรรมนิมิตอารมณ์ เป็นอารมณ์แห่งกรรมนิมิตฝ่ายข้างดี คือ ให้เห็นอุปกรณ์ในการประกอบกุศลกรรมต่างๆ หรือตนเคยทอดกฐิน บวชพระ บวชเณร มีภาพเครื่องอัฐบริวาร ที่ตน

^{๗๓} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๓๕๘/๔๐๑-๔๐๓.

^{๗๔} คณะสงฆ์ธรรม, กรรม, หน้า ๑๓๕-๑๔๕.

^{๗๕} พระราชวิสุทธิโสภณ, กรรมที่ปณี, หน้า ๔๕๐-๔๕๕.

เคยถวายไว้มาปรากฏให้เห็นชัดเจนในมโนทวารคนเดียว จิตยึดเหนี่ยวเป็นอารมณ์ เมื่อตายไปจักไปเกิดในสวรรค์เป็นเทวดา

การเกิดในสุคติโลกสวรรค์

สวรรค์หรือเทวโลกเป็นโลกที่เทวดาไปเกิดขึ้นเป็นหนุ่มสาวในทันทีทันใด เป็นโลกที่เต็มไปด้วยความสุข ปราศจากความทุกข์ความเดือดร้อน มากไปด้วยความสุขในโลกิยารมณ์ เป็นที่อยู่ของผู้มีกายทิพย์ มีรัศมีออกจากกาย ตลอดเวลาที่อยู่ในโลกนี้ไม่ต้องประกอบกิจการงานใดๆ เป็นที่อยู่ของผู้มีกายทิพย์ผู้เพลิดเพลินสนุกสนานไปด้วยเบญจพิธกามคุณารมณ์ตามฐานะ ดังนี้

หากคนสร้างบุญกุศลไว้น้อย ไปอุบัติเกิด ณ ที่ตักของเทพองค์ใด อยู่ในฐานะเป็นบุตรเป็นธิดาแห่งเทพองค์นั้น

หากว่าเป็นสตรีที่สร้างบุญกุศลไว้ ตายไปแล้ว ไปอุบัติเกิดขึ้นเหนือแท่นที่บรรทมแห่งเทพองค์ใด อยู่ในฐานะบาทบริจาริกาแห่งเทพองค์นั้น

หากคนสร้างบุญกุศลไว้น้อย มีวาสนาจะได้เป็นเพียงเทวดาพนักงานตักแต่งประดับประดา รักษาอารมณ์เครื่องคันเครื่องทรง ก็ย่อมไปอุบัติเกิด ณ บริเวณใกล้แท่นที่บรรทมแห่งเทพผู้ที่จะเป็นนายของค่านั้น

หากคนสร้างบุญกุศลไว้น้อย มีวาสนาจะได้เป็นเพียงเทวดาประเภทรับใช้ ก็ย่อมไปอุบัติเกิด ณ ภายในบริเวณปราสาทวิมานแห่งเทพผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ซึ่งจะเป็นนายของค่านั้น

ถ้าไปอุบัติในบริเวณที่ว่างระหว่างแดนต่อแดนของเทพผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ ไม่ทราบว่าจะเป็นบริวารของใคร องค์เทวราชาธิบดีจะเสด็จมาเป็นผู้พิพากษา หากเทวดาที่อุบัติเกิดใหม่อยู่ใกล้ปราสาทของเทพองค์ใดก็ให้เป็นเทพบริวารของเทพองค์นั้น ถ้าอุบัติขึ้นกึ่งกลางพอดิ คูหน้าของเทวดาเกิดใหม่ว่าหันหน้าไปทางปราสาทของเทพองค์ใด ให้เป็นเทพบริวารของเทพองค์นั้น ถ้าเทวดาเกิดใหม่ไม่หันหน้าไปทางปราสาทใด ก็ให้เป็นเทพบริวารแห่งพระองค์เอง

หากคนได้เคยสร้างบุญกุศลไว้มากมาย จักไปอุบัติเกิดยังวิมานของตนเอง มีปราสาทวิมานพร้อมทั้งเทพบริวารซึ่งเกิดขึ้นด้วยอำนาจวิบากแห่งบุญกุศลคอยต้อนรับอยู่แล้ว

ชีวิตความเป็นอยู่ของเทวดาทุกองค์ล้วนเป็นทิพย์สวยงามนักหนา สามารถเนรมิตกายให้ใหญ่เล็กเท่าใดก็ได้ บริโภคอาหารทิพย์ ไม่ปรากฏเหลือเป็นมูลรูด ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีอุบัติเหตุ นุ่งผ้าอันเป็นทิพย์ มีรัศมีส่องสว่าง ทำให้ไม่มีกลางคืน^{๗๖}

^{๗๖}สรุปเรื่องกรรมจาก กรรมที่ปณี, หน้า ๒-๔๕๕.

เคยถวายไว้มาปรากฏให้เห็นชัดเจนในมโนทวารคนเดียว จิตยึดเหนี่ยวเป็นอารมณ์ เมื่อตายไปจักไปเกิดในสวรรค์เป็นเทวดา

การเกิดในสุคติโลกสวรรค์

สวรรค์หรือเทวโลกเป็นโลกที่เทวดาไปเกิดขึ้นเป็นหนุ่มสาวในทันทีทันใด เป็นโลกที่เต็มไปด้วยความสุข ปราศจากความทุกข์ความเดือดร้อน มากไปด้วยความสุขในโลกิยารมณ์ เป็นที่อยู่ของผู้มีกายทิพย์ มีรัศมีออกจากกาย ตลอดเวลาที่อยู่ในโลกนี้ไม่ต้องประกอบกิจการงานใดๆ เป็นที่อยู่ของผู้มีกายทิพย์ผู้เพลิดเพลินสนุกสนานไปด้วยเบญจพิธกามคุณารมณ์ตามฐานะ ดังนี้

หากคนสร้างบุญกุศลไว้น้อย ไปอุบัติเกิด ณ ที่ตักของเทพองค์ใด อยู่ในฐานะเป็นบุตรเป็นธิดาแห่งเทพองค์นั้น

หากว่าเป็นสตรีที่สร้างบุญกุศลไว้ ตายไปแล้ว ไปอุบัติเกิดขึ้นเหนือแท่นที่บรรทมแห่งเทพองค์ใด อยู่ในฐานะบาทบริจาริกาแห่งเทพองค์นั้น

หากคนสร้างบุญกุศลไว้น้อย มีวาสนาจะได้เป็นเพียงเทวดาพนักงานตักแต่งประดับประดา รักษาอารมณ์เครื่องคันเครื่องทรง ก็ย่อมไปอุบัติเกิด ณ บริเวณใกล้แท่นที่บรรทมแห่งเทพผู้ที่จะเป็นนายของคณั้น

หากคนสร้างบุญกุศลไว้น้อย มีวาสนาจะได้เป็นเพียงเทวดาประเภทรับใช้ ก็ย่อมไปอุบัติเกิด ณ ภายในบริเวณปราสาทวิมานแห่งเทพผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ซึ่งจะเป็นนายของคณั้น

ถ้าไปอุบัติในบริเวณที่ว่างระหว่างแดนต่อแดนของเทพผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ ไม่ทราบว่าจะเป็นบริวารของใคร องค์เทวราชาธิบดีจะเสด็จมาเป็นผู้พิพากษา หากเทวดาที่อุบัติเกิดใหม่อยู่ใกล้ปราสาทของเทพองค์ใดก็ให้เป็นเทพบริวารของเทพองค์นั้น ถ้าอุบัติขึ้นกึ่งกลางพอดิ คูหน้าของเทวดาเกิดใหม่ว่าหันหน้าไปทางปราสาทของเทพองค์ใด ให้เป็นเทพบริวารของเทพองค์นั้น ถ้าเทวดาเกิดใหม่ไม่หันหน้าไปทางปราสาทใด ก็ให้เป็นเทพบริวารแห่งพระองค์เอง

หากคนได้เคยสร้างบุญกุศลไว้มากมาย จักไปอุบัติเกิดยังวิมานของตนเอง มีปราสาทวิมานพร้อมทั้งเทพบริวารซึ่งเกิดขึ้นด้วยอำนาจวิบากแห่งบุญกุศลคอยต้อนรับอยู่แล้ว

ชีวิตความเป็นอยู่ของเทวดาทุกองค์ล้วนเป็นทิพย์สวยงามนักหนา สามารถเนรมิตกายให้ใหญ่เล็กเท่าใดก็ได้ บริโภคอาหารทิพย์ ไม่ปรากฏเหลือเป็นมูลรูด ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีอุบัติเหตุ นุ่งผ้าอันเป็นทิพย์ มีรัศมีส่องสว่าง ทำให้ไม่มีกลางคืน^{๗๖}

^{๗๖}สรุปเรื่องกรรมจาก กรรมที่ปณี, หน้า ๒-๔๕๕.

๒.๔ กฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎธรรมชาติ

นิยาม ๕ คือ กำหนดอันแน่นอน, ความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอนของธรรมชาติ, กฎธรรมชาติ มี ๕ คือ

๑. อุตุนิยาม คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับอุณหภูมิจึงหรือปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ โดยเฉพาะดินน้ำอากาศ และฤดูกาล อันเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์
๒. พีชนิยาม คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ มีพันธุ์กรรม เป็นต้น
๓. จิตตนิยาม คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต
๔. กรรมนิยาม คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กระบวนการให้ผลของการกระทำ
๕. ธรรมนิยาม คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันแห่งสิ่งทั้งหลาย^{๗๗}

นิยามมี ๕ แต่ล้วนสรุปลงในธรรมนิยาม ฉะนั้นกรรมนิยามก็ย่อมสรุปลงในธรรมนิยามด้วย กรรมนิยามเป็นนิยามที่สำคัญมากสำหรับมนุษย์เพราะเกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยตรง มนุษย์มีสิทธิที่จะเลือกทำกรรมตามความพอใจ แล้วกรรมนั้นจะเป็นผู้ลิขิตอนาคตของมนุษย์ สุขทุกข์ของมนุษย์จึงขึ้นอยู่กับกรรมนิยามเป็นสำคัญ^{๗๘}

หลักกรรมเป็นกฎธรรมชาติ เป็นหลักแห่งความจริง มันไม่ใช่เรื่องที่ทำอย่างไรจะเชื่อ แต่เป็นเรื่องที่ว่าทำอย่างไรจึงจะรู้จะเข้าใจ เราจะเชื่อหรือไม่เชื่อไม่มีผลต่อหลักกรรม หลักกรรมเป็นความจริง มันคงอยู่อย่างนั้น เราจะเชื่อหรือไม่เชื่อ มันก็เป็นความจริงของมันอยู่ พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องธรรมนิยามว่า อุปปาตา วา ภิกขเว ตถาคตานํ อนุปาตา วา ตถาคตานํ ตถาคตทั้งหลายจะอุบัติหรือไม่อุบัติก็ตาม หลักความจริงนั้นมันก็ต้องเป็นความจริงอยู่อย่างนั้น แม้พระพุทธเจ้าไม่อุบัติ มันก็เป็นความจริงของมัน^{๗๙}

กรรมนี้เราถือว่าเป็นกฎอย่างหนึ่ง เรามักจะเรียกว่า กฎแห่งกรรม หรือกรรมนิยาม กรรมนิยามแปลว่ากฎแห่งกรรม เป็นกฎเกณฑ์แห่งเหตุและผลอย่างหนึ่ง เช่นที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

^{๗๗} ที.ม.อ. (บาลี) ๒/๑๗/๒๖.

^{๗๘} ธรรมวาทโฆ ภิกขุ, กรรมลิขิต, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซเว่น พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๑-๒.

^{๗๙} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), กรรม นรก สวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่, หน้า ๒๔.

กรรมนิยามเป็นเพียงกฎหนึ่งใน ๕ กฎ การที่เราจะวิเคราะห์พิจารณาสิ่งทั้งหลายนั้น อย่าไปยึดถือว่าทุกอย่างต้องเป็นกรรมทั้งนั้น เพราะพระพุทธศาสนาสอนไว้แล้วว่ากฎธรรมชาติมี ๕ อย่าง หรือนิยาม ๕ กรรมนิยามเป็นเพียงกฎหนึ่งเมื่ออะไรเกิดขึ้นอย่าไปบอกว่าเป็นกรรมเสมอไป ถ้าเข้าใจเรื่องนิยาม ๕ จะช่วยได้มากในการอธิบายเรื่องกรรม

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ใครก็ตามที่ยึดถือว่าอะไรๆ ทุกอย่างล้วนเป็นผลเกิดจากกรรมทั้งสิ้นนั้นเป็นคนที่ถือผิด เช่น ในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ พระองค์ก็ตรัสไว้ มีพุทธพจน์แห่งหนึ่งว่า โรคบางอย่างเกิดจากการบริหารกายไม่สม่ำเสมอก็มี เกิดจากอุตุ คือ สภาพแวดล้อมเป็นสมุฏฐานก็มี เกิดจากเสมหะเป็นสมุฏฐานก็มี เกิดจากดีเป็นสมุฏฐานก็มี เกิดจากสมุฏฐานต่างๆ ประกอบกันก็มี เกิดจากกรรมก็มี แล้วบางอย่างก็เกิดจากนิยามต่างๆ หลายนิยามมาประกอบกัน^{๘๐}

กฎแห่งกรรมตามทฤษฎีของพุทธปรัชญา คือ กฎแห่งเหตุและผล เป็นกฎธรรมชาติเป็นเรื่องของธรรมชาติล้วนๆ ไม่มีพระเป็นเจ้าสูงสุดองค์ใดเข้ามาเกี่ยวข้องในฐานะผู้สร้าง ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมีเหตุปัจจัยทำให้เกิดขึ้น เมื่อตั้งอยู่ก็มีเหตุปัจจัยทำให้ตั้งอยู่ เมื่อเปลี่ยนแปลงก็มีเหตุปัจจัยทำให้เปลี่ยนแปลง เมื่อแตกดับก็มีเหตุปัจจัยทำให้แตกดับ ไม่มีสิ่งใดที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ เปลี่ยนแปลงและแตกดับโดยปราศจากเหตุปัจจัย ทฤษฎีนี้รู้จักกันทั่วไปว่า ปฏิจจสมุปบาท

การเรียงหัวข้อปฏิจจสมุปบาท เริ่มจากอวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ชรา มรณะ โสกปริเทวทุกขโทมนัสสุปปายาสนั้น เป็นเพียงแม่แบบเท่านั้น แต่โดยทางปฏิบัติ พระพุทธองค์จะทรงเริ่มตรงหัวข้อไหนก่อน แล้วจะสาวขึ้นไปหาต้น หรือจะสาวลงมาหาปลายก็ได้ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมเฉพาะกรณี อย่างเช่น ในจูฬสีหนาทสูตร^{๘๑} ทรงแสดงปฏิจจสมุปบาทโดยเริ่มที่อุปาทานแล้วสาวขึ้นไปหาต้นจนถึงอวิชชา

อวิชชาสำคัญที่สุด อวิชชาเป็นเหตุแห่งทุกข์ เป็นเหตุแห่งสังสารวัฏ เพราะมีอวิชชาข้อเดียว ก็เป็นเหตุให้มีข้ออื่นๆ ตามมาเป็นขบวน และก็เพราะมีอวิชชาเป็นต้นเหตุ จึงทำให้สัตว์ต้องเวียนว่ายตายเกิด เมื่อผู้ใดละอวิชชาเสียได้แล้ว วิชชาก็เกิดขึ้น เป็นเหตุแห่งสุข เป็นเหตุแห่งวิมุตติ ความหลุดพ้นจากสังสารวัฏ ข้อมลารอกอวิชชาเสีย ข้อมไม่ถือนั่นในอุปาทานทั้ง ๔ ไม่สะดุ้งกลัว ก็ข้อมปรินิพพาน ท่านผู้นั้นข้อมรู้ชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้ไม่มี

^{๘๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐-๕๔.

^{๘๑} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๔๕/๑๓๕-๑๔๑.

ขึ้นในโลกอื่น อุปมาว่า บุรุษผู้เกี่ยวกินผลมะม่วงสุกแล้วเพาะเมล็ดไว้ เมื่อต้นมะม่วงโตก็พึงให้ผล บุรุษนั้นก็ย่อมได้กินมะม่วงจากต้นที่ ๒ แล้วก็เพาะเมล็ดไว้ ก็ย่อมได้กินมะม่วงจากต้นที่ ๓ ต้นแรกๆ ก็ตายไป ไม่ปรากฏ กิเลสและกรรมที่สัตว์สั่งสมไว้ในชาติก่อนๆ เปรียบเหมือนเมล็ดมะม่วงจากต้นมะม่วงต้นก่อนๆ สัตว์หรือบุคคลที่เกิดขึ้นในชาติปัจจุบันเพราะกิเลสและกรรมที่สั่งสมไว้ในชาติก่อนๆ นั้น เปรียบเหมือนต้นมะม่วงต้นใหม่ที่เกิดขึ้นเพราะเมล็ดมะม่วงจากมะม่วงต้นก่อนๆ ที่บุรุษผู้นั้นเพาะไว้ สุขและทุกข์ที่สัตว์พึงเสวยในชาติปัจจุบันเปรียบเหมือนผลมะม่วงสุกที่บุรุษพึงกิน กิเลสและกรรมที่สัตว์สั่งสมไว้ในชาติปัจจุบันเปรียบเหมือนเมล็ดมะม่วงที่บุรุษเพาะขึ้นมาใหม่ สัตว์หรือบุคคลที่จักเกิดอีกในชาติต่อไป เพราะกิเลสและกรรมที่สั่งสมไว้ในชาติปัจจุบัน เปรียบเหมือนต้นมะม่วงที่จะงอกขึ้นมาอีกเพราะเมล็ดที่เพาะไว้

ในติงสมัตตสูตร^{๔๓} มีเนื้อความเกี่ยวกับชาติอดีตว่า ภิกษุทั้งหลาย สังสารวัฏนี้มีเบื้องต้นและเบื้องปลายรู้ไม่ได้ ที่สุดเบื้องต้น ที่สุดเบื้องปลายไม่ปรากฏแก่สัตว์ทั้งหลายผู้มีวิชาเป็นเครื่องกัน มีตัณหาเป็นเครื่องผูก ผู้เล่นไป ท่องเที่ยวไปอยู่ ย่อมไม่ปรากฏที่ สุดเบื้องต้น

ในมาตุสูตร^{๔๔} กล่าวว่า ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ผู้ไม่เคยเป็นมารดา ไม่เคยเป็นบิดา ไม่เคยเป็นพี่น้องชาย ไม่เคยเป็นพี่น้องหญิง ไม่เคยเป็นบุตร ไม่เคยเป็นธิดา ตลอดกาลอันยาวนานนี้ มิใช่จะหาได้ง่ายเลย เนื่องจากสังสารวัฏนี้มีเบื้องต้นและเบื้องปลายรู้ไม่ได้

คนเราเคยเกิดมาแล้วมากมายหลายอรรถภาพ ท่องเที่ยวมาแล้วนานนักหนา จนไม่สามารถจะตามรู้ได้ว่า ชาติแรกมีมาแต่ครั้งไหน และเพราะความที่เคยเกิดมาแล้วมากมายหลายครั้งหลายหน จนไม่สามารถจะนับได้อย่างนี้นั่นเอง โอกาสที่จะเกี่ยวข้องกับผู้อื่นแทบทุกคนทีเดียว

ในภยเกรวสูตรกล่าวถึงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ทรงบรรลุวิชา ๓ ในยามทั้ง ๓ แห่งราตรี ในยามแรก ทรงบรรลุวิชาที่เรียกว่า บุพเพนิวาสานุสติญาณ แปลว่า พระญาณตามระลึกถึงขั้นที่เคยอยู่อาศัยในภพก่อน (ระลึกชาติได้) ตรัสถึงการเกิดอีกครั้งแล้วครั้งเล่า หลังจากที่ได้ตายไปแล้วในชาตินั้นๆ ซึ่งล้วนเป็นชาติอดีต แสดงให้ทราบว่า มีชาติอดีต ในยามที่ ๒ ทรงบรรลุวิชาที่เรียกว่า จุตูปปาตญาณ แปลว่า พระญาณที่รู้การจุติและปฏิสนธิของสัตว์ทั้งหลาย ผู้เป็นไปตามกรรม ผู้ทำกรรมชั่วด้วยมิจฉาทิฎฐิ หลังจากตายแล้วย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ส่วนผู้ทำกรรมดีเป็นสัมมาทิฎฐิ หลังจากตายแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ แสดงว่ามีชาติอนาคต ในยามที่ ๓ ทรง

^{๔๓} ส.นิ. (บาลี) ๑๖/๑๓๖/๑๘๐-๑๘๑, ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๑๓๖/๒๒๖-๒๒๗.

^{๔๔} ส.นิ. (บาลี) ๑๖/๑๓๗/๑๘๑, ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๑๓๗/๒๒๗.

บรรลुวิชาที่เรียกว่า อาสวัคขญาณ แปลว่า พระญาณที่กระทำความสิ้นไปแห่งอาสวะกิเลสทั้งหลาย มีนิพพานเป็นอารมณ์ บรรลุเป็นพระอรหันต์^{๔๕}

พระพุทธเจ้าตรัสเนื้อความเกี่ยวกับสังสารวัฏไว้พาดพิงถึงภพภูมิอื่นที่สัตว์ทั้งหลายจะพึงไปหลังจากตายแล้ว ที่นอกเหนือไปจากมนุษย์และสัตว์เดรัจฉาน มีนรก สวรรค์ เป็นต้น มีปรากฏในปิฎกทั้ง ๓ หลายแห่งหลายสูตร เช่น มนุสสจุตินิรยสูตร^{๔๖} ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายผู้เคลื่อน (ตาย) จากมนุษย์และกลับมาเกิดเป็นมนุษย์มีจำนวนน้อย แต่ทว่าสัตว์ทั้งหลายผู้เคลื่อนจากมนุษย์แล้วกลับมาเกิดในนรกมีมากกว่าแล”

ในอกุศลสูตร^{๔๗} ตรัสถึงบุคคลผู้ไปนรกเพราะได้ทำความชั่ว

มีพระสูตรหลายพระสูตรที่มีเนื้อความแสดงว่า มีภพภูมิอื่นมากมายที่สัตว์พึงไปเกิดหลังจากตายแล้ว คือ มี นรก สัตว์เดรัจฉาน เปต อสุรกาย มนุษย์ สวรรค์ ๖ ชั้น รูปพรหม ๑๖ ชั้น อรูปพรหม ๔ ชั้น รวมภูมิที่เกิดของสัตว์ได้ถึง ๓๑ ภูมิ ในบรรดาภูมิที่เกิดของสัตว์เหล่านั้น ภูมิที่สัตว์ทั้งหลายรวมทั้งพระองค์เองไม่เคยไปเกิดเลยนั้นหาได้ยาก เพราะสังสารวัฏของสัตว์นี้มีมาช้านานนักหนา ในมหาสีหนาทสูตร^{๔๘} ตรัสกับพระสารีบุตรว่า สังสารวัฏที่เราไม่เคยท่องเที่ยวไปตลอดกาลนานนี้หาได้ยาก ยกวุ่นเทวโลกชั้นสุทธาวาสเท่านั้นที่ไม่เคยเสด็จ เนื่องจากบุคคลที่จะไปเกิดที่เทวโลกชั้นสุทธาวาสจะต้องเป็นพระอนาคามีและได้จุตุดมมาน เมื่อไปบังเกิดแล้วจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ปรินิพพานบนภูมินั้นไม่เกิดอีก ส่วนบุคคลผู้เกิดในภูมิอื่น หากว่าสำเร็จเป็นพระอรหันต์ก็จะปรินิพพานไปในภูมินั้นไม่เกิดในภูมิอื่นอีก หากว่าไม่สำเร็จตายไปในภูมินั้นแล้วก็จะท่องเที่ยวไปเกิดในภูมิอื่นอีกในบรรดา ๓๑ ภูมิ ตามสมควรแก่กรรมที่นำเกิด

มีพระสูตรหนึ่งกล่าวถึง นกุล คฤหบดีและภรรยา ตั้งแต่แต่งงานกันมาไม่เคยทะเลาะกัน ไม่เคยคิดนอกใจกัน จึงไปกราบทูลพระพุทธเจ้าว่าทำอย่างไรจึงจะได้พบกันทุกชาติ พระพุทธเจ้าตรัสว่า หากสามีภรรยาคู่ใดปรารถนาจะอยู่ด้วยกันในชาติต่อๆ ไป ต้องปฏิบัติ ๔ ประการ คือ

๑. สมสัทธา มีศรัทธาเสมอกัน คือ มีความเชื่ออย่างเดียวกันและเสมอกัน
๒. สมสีลา มีศีลเสมอกัน คือ มีความประพฤติเสมอกัน

^{๔๕} ม.ญ. (ไทย) ๑๒/๕๒-๕๔/๔๑-๔๓.

^{๔๖} ส.ม. (ไทย) ๑๕/๑๑๗๒/๖๕๓.

^{๔๗} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๑๔๗/๓๕๕.

^{๔๘} ม.ญ. (บาลี) ๑๒/๑๖๐/๑๒๓-๑๒๔, ม.ญ. (ไทย) ๑๒/๑๖๐/๑๖๓.

บรรลुวิชาที่เรียกว่า อาสวกษณฺณ แปลว่า พระญาณที่กระทำความสิ้นไปแห่งอาสวะกิเลสทั้งหลาย มีนิพพานเป็นอารมณ์ บรรลुเป็นพระอรหันต์^{๘๕}

พระพุทธเจ้าตรัสเนื้อความเกี่ยวกับสังสารวัฏไว้พาดพิงถึงภพภูมิอื่นที่สัตว์ทั้งหลายจะพึงไปหลังจากตายแล้ว ที่นอกเหนือไปจากมนุษย์และสัตว์เดรัจฉาน มีนรก สวรรค์ เป็นต้น มีปรากฏในปิฎกทั้ง ๓ หลายแห่งหลายสูตร เช่น มนุสสจุตินิรยสูตร^{๘๖} ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายผู้เคลื่อน (ตาย) จากมนุษย์และกลับมาเกิดเป็นมนุษย์มีจำนวนน้อย แต่ทว่าสัตว์ทั้งหลายผู้เคลื่อนจากมนุษย์แล้วกลับมาเกิดในนรกมีมากกว่าแล”

ในอกุศลสูตร^{๘๗} ตรัสถึงบุคคลผู้ไปนรกเพราะได้ทำความชั่ว

มีพระสูตรหลายพระสูตรที่มีเนื้อความแสดงว่า มีภพภูมิอื่นมากมายที่สัตว์พึงไปเกิดหลังจากตายแล้ว คือ มี นรก สัตว์เดรัจฉาน เปต อสุรกาย มนุษย์ สวรรค์ ๖ ชั้น รูปพรหม ๑๖ ชั้น อรูปพรหม ๔ ชั้น รวมภูมิที่เกิดของสัตว์ได้ถึง ๓๑ ภูมิ ในบรรดาภูมิที่เกิดของสัตว์เหล่านั้น ภูมิที่สัตว์ทั้งหลายรวมทั้งพระองค์เองไม่เคยไปเกิดเลยนั้นหาได้ยาก เพราะสังสารวัฏของสัตว์นี้มีมาช้านานนักหนา ในมหาสีหนาทสูตร^{๘๘} ตรัสกับพระสารีบุตรว่า สังสารวัฏที่เราไม่เคยท่องเที่ยวไปตลอดกาลนานนี้หาได้ยาก ยกเว้นเทวโลกชั้นสุทธาวาสเท่านั้นที่ไม่เคยเสด็จ เนื่องจากบุคคลที่จะไปเกิดที่เทวโลกชั้นสุทธาวาสจะต้องเป็นพระอนาคามีและได้จตุตถฌาน เมื่อไปบังเกิดแล้วจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ปรินิพพานบนภูมินั้นไม่เกิดอีก ส่วนบุคคลผู้เกิดในภูมิอื่น หากว่าสำเร็จเป็นพระอรหันต์ก็จะปรินิพพานไปในภูมินั้นไม่เกิดในภูมิอื่นอีก หากว่าไม่สำเร็จตายไปในภูมินั้นแล้วก็จะท่องเที่ยวไปเกิดในภูมิอื่นอีกในบรรดา ๓๑ ภูมิ ตามสมควรแก่กรรมที่นำเกิด

มีพระสูตรหนึ่งกล่าวถึง นกุล คฤหบดีและภรรยา ตั้งแต่แต่งงานกันมาไม่เคยทะเลาะกัน ไม่เคยคิดนอกใจกัน จึงไปกราบทูลพระพุทธเจ้าว่าทำอย่างไรจึงจะได้พบกันทุกชาติ พระพุทธเจ้าตรัสว่า หากสามีภรรยาคู่ใดปรารถนาจะอยู่ด้วยกันในชาติต่อๆ ไป ต้องปฏิบัติ ๔ ประการ คือ

๑. สมสัทธา มีศรัทธาเสมอกัน คือ มีความเชื่ออย่างเดียวกันและเสมอกัน
๒. สมสีลา มีศีลเสมอกัน คือ มีความประพฤติเสมอกัน

^{๘๕} ม.ญ. (ไทย) ๑๒/๕๒-๕๔/๔๑-๔๓.

^{๘๖} ส.ม. (ไทย) ๑๕/๑๑๗๒/๖๕๓.

^{๘๗} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๑๔๗/๓๕๕.

^{๘๘} ม.ญ. (บาลี) ๑๒/๑๖๐/๑๒๓-๑๒๔, ม.ญ. (ไทย) ๑๒/๑๖๐/๑๖๓.

๓. สมจาคา มีจาคะเสมอกัน คือชอบสละเงินทำบุญ ชอบช่วยเหลือผู้อื่นเหมือนกันและเสมอกัน

๔. สมปัญญา มีปัญญาเสมอกัน คือ มีปัญญารู้อะไรเป็นอะไร อะไรควรทำไม่ควรทำ อะไรบุญ อะไรบาป เสมอกัน

วิญญะ ๓ หรือ ไตรวิญญ์ คือ วณ, วงเวียน, องค์ประกอบที่หมุนเวียนต่อเนื่องกันของภวจักร หรือสังสารจักร

๑. กิเลสวิญ คือ วงจรกิเลส ประกอบด้วยอวิชชา ตัณหา และอุปาทาน

๒. กรรมวิญ คือ วงจรกรรม ประกอบด้วยสังขารและกรรมภพ

๓. วิปากวิญ คือ วงจรวิปาก ประกอบด้วย วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ซึ่งแสดงออกในรูปปรากฏที่เรียกว่า อุปัตติภพชาติ ชรามรณะ เป็นต้น

สามอย่างนี้ ประกอบเข้าเป็นวงจรใหญ่แห่งปัจจัยการ เรียกว่า ภวจักร หรือ สังสารจักร ตามหลักปฏิจสงมุขปาถ^{๔๕}

กิเลส ได้แก่ ธรรมชาติที่ทำให้สัตว์เดือดร้อนลำบาก โดยการทำให้ถึงทุกข์มีทุกข์ในอบาย แม้ว่ามีหลายอย่างนั้นก็ทรงถือเอากิเลส ๒ อย่าง คือ อวิชชา (ความไม่รู้หรือริยสัจ ๔ หรือความไม่รู้อันเป็นเหตุให้วนเวียนอยู่ในสังสารทุกข์ เป็นชื่อของโมหะ) และตัณหา (ความอยาก, เป็นชื่อของโลภะ) ว่าเป็นใหญ่เป็นประธานในอันทำสังสารวิญให้เป็นไป

กรรม ได้แก่ กรรมดี มีการให้ทาน รักษาศีล เป็นต้น และกรรมชั่ว มีการฆ่าสัตว์ เป็นต้น ที่สัตว์ได้ทำไว้ ได้สั่งสมไว้

วิปาก ได้แก่ ผลแห่งกรรม วิปากนี้มีหลายอย่าง ในเรื่องสังสารวิญนี้ ประสงค์เอาความเกิด ความอุบัติ ความบังเกิด การได้ปฏิสนธิ ในภูมิทั้งหลายนั่นเอง

ทางพระพุทธศาสนาถือว่าสังสารวิญหรือการเวียนว่ายตายเกิดมีจริง เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิดวนเวียนอยู่เรื่อยไป ธรรมทั้ง ๓ มีความสัมพันธ์กัน คือ วิปากย่อมมีได้เพราะกิเลสทำให้กระทำกรรมดีและกรรมชั่วที่สัตว์ได้ทำไว้ เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ไปเกิดในภูมิต่างๆ ที่สมควร ถ้ายังมีกิเลสและกรรมเป็นปัจจัยอยู่ วิปากก็เกิดซ้ำซาก ถ้าหากว่าได้เจริญภาวนาจนสามารถทำเหตุปัจจัยคือกิเลสและกรรมให้สิ้นไปได้ ตายแล้วก็ไม่เกิดอีก

^{๔๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๑๘.

สำหรับปุณฺณผู้มีกิเลสหนาแน่น ยังไม่สิ้นกิเลสและกรรมอย่างพระอรหันต์ ย่อมมีคติที่ไปเบื้องหน้าหลังจากตายไปแล้วไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับบุญหรือบาปที่ได้ทำไว้ว่าอย่างไรจะได้โอกาส ทำให้ไปเกิดในภพใหม่ หากบุญได้โอกาสดังกล่าวจะทำให้ได้เกิดในสุคติ หากบาปได้โอกาสดังกล่าวจะทำให้ไปเกิดในทุคติ เพราะฉะนั้น พึงเปิดโอกาสแก่บุญเพราะกรรมดีเป็นเครื่องชำระจิตใจให้สะอาด เป็นสิ่งควรทำให้บริบูรณ์ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กุศล เพราะเกิดแต่ความฉลาด^{๕๐}

บุคคลใดยังมีกิเลสอยู่ยังพอใจอยู่ในกามย่อมเกิดอีกในกามภพ บุคคลใดเลิกละกามแล้วยังเฝ้ามองอยู่ในรูปฌานสมาบัติย่อมเกิดอีกในรูปภพ บุคคลใดมีความพอใจในอรุณฌานย่อมเกิดอีกในอรุณภพ บุคคลใดละกิเลสได้หมดเข้าถึงพระนิพพาน ไม่ต้องเกิดอีก สิ้นสุดการเวียนว่ายตายเกิด^{๕๑}

คำว่าเกิด อะไรไปเกิด ทางพระพุทธศาสนา กล่าวว่า วิญญาณไปเกิด ไม่ใช่ร่างกายไปเกิด เพราะร่างกายไปเกิดอีกไม่ได้ มีแต่เน่าเปื่อยแตกสลายไป วิญญาณจึงไปเกิดเพราะวิญญาณมีกิเลส ตัณหา อุปาทาน ในภวสูตร^{๕๒} พระพุทธเจ้าตรัสว่า อิติ โข อานนท กมฺมํ เขตฺตํ วิญฺญาณํ พีชํ ตณฺหาสิเนโห “อานนท กรรมเหมือนที่นา วิญญาณเหมือนเมล็ดพืช ตัณหาเหมือนขางเหนียว ในเมล็ดพืช การเกิดจึงมีขึ้นได้ด้วยประการฉะนี้แล” วิญญาณเมื่อมีกิเลสหรือตัณหาที่จะไปเกิดอีก ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ตณฺหา โปโนพภวิกา ตัณหาพาไปเกิดอีก โดยจะไปเกิดในกําเนิดใดกําเนิดหนึ่งในสี่กําเนิดตามกรรมที่ทำไว้

กําเนิด ๔

๑. ชลาพุชะ เกิดในครรภ์ เช่น คน สัตว์ เป็นต้น
๒. อัมมชะ เกิดในไข่ เช่น นก ไก่ ปลา เป็นต้น
๓. สัมเสทชะ เกิดในสิ่งปฏิภูลเน่าเหม็น เช่น เชื้อโรค หนอน เป็นต้น
๔. โอปปาติกะ เกิดอุบัติขึ้นเอง ไม่ต้องอาศัยท้องมารดาอย่างมนุษย์ มีเทวดา และสัตว์นรก เป็นต้น^{๕๓}

^{๕๐}ไชยวัฒน์ กปิลกาญจน์, หยั่งลงสู่พระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา-มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑๑๑-๑๑๐.

^{๕๑}วสิน อินทสระ, หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๖๓.

^{๕๒}อ.จ.ติ. (ไทย) ๒๐/๗๗/๓๐๐.

^{๕๓}ม.ม. (บาลี) ๑๒/๑๕๒/๑๑๓, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๕๒/๑๕๑.

ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะกำเนิดคนเท่านั้น ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า การตั้งครรภ์จะเกิดขึ้นได้ เพราะการประชุมขององค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ ๑. มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน ๒. มารดามีประจำเดือน ๓. มีวิญญาณมาปฏิสนธิในครรภ์ ถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่งการตั้งครรภ์ก็ไม่อาจเกิดขึ้น เมื่อคนเกิดมาแล้ว จิตใจหรือวิญญาณจะมีบทบาทสำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้รับรู้ ผู้กำหนดโชคชะตาของคน จะสุขทุกข์ก็เพราะวิญญาณ จะเป็นคนดี คนชั่ว หรือเลือกเป็นคนแบบไหนก็เพราะวิญญาณ เพราะฉะนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างจึงสำเร็จมาจากวิญญาณ เห็นได้จากพุทธภาษิตที่ว่า มโนปุพฺผ คมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมฺหา ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ

พระพุทธเจ้านอกจากทรงสอนให้คนเชื่อเรื่องสังสารวัฏ เพราะเป็นความจริงตามธรรมชาติแล้ว ยังเพื่อให้คนได้กลัวบาปกรรมด้วย เพราะตราบใดที่ยังเวียนว่ายตายเกิดก็ต้องมีทุกข์อยู่ร่ำไป ส่วนจะทุกข์มากทุกข์น้อยก็ขึ้นอยู่กับว่าจะไปเกิดในภพภูมิอะไร ถ้าไปเกิดในสวรรค์ก็มีความสุขมากกว่าความทุกข์ ถ้าไปเกิดเป็นมนุษย์ก็จะมีทั้งสุขทั้งทุกข์ แต่ถ้าไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน อสุรกาย เปตและสัตว์นรก ก็จะมีทุกข์มากขึ้นไปตามลำดับจนมีแต่ความทุกข์โดยสิ้นเชิง ไม่มีความสุขเลย และความทุกข์ในนรก ก็ทุกข์ขนาดหนักจนไม่อาจนำมาเปรียบกับความทุกข์ในโลกมนุษย์ได้ ทุกชีวิตย่อมกลัวความทุกข์ และเมื่อทราบว่ายตราบเท่าที่ยังมีกิเลสจะต้องเวียนว่ายตายเกิดก็จะไม่กล้าทำความชั่ว เพราะกลัวบาปกรรมซึ่งจะนำไปเกิดในทุกข์คติภูมิก็จะเกิดหิริโอตฺปปะจฺฉินในใจโดยอัตโนมัติ เพราะฉะนั้นการเชื่อเรื่องสังสารวัฏจึงเป็นบ่อเกิดแห่งศีลธรรม ส่วนศีลธรรมที่เกิดจากการสั่งสอนหรือใช้อำนาจสังคมบังคับ เป็นศีลธรรมที่เกิดจากภายนอก เกิดเพียงชั่วคราวแล้วก็หมดไป พระพุทธเจ้าทรงเห็นสังสารวัฏว่าเป็นภัยอันใหญ่หลวง จึงทรงตรากตรำเสด็จไปตามคามนิคมชนบท เพื่อแสดงธรรมให้คนพ้นจากสังสารวัฏ ผลของการสั่งสอนของพระองค์ ทำให้เกิดมี คน ๔ ประเภท คือ บางประเภทสิ้นกิเลสก็จะนิพพาน บางประเภทมีจิตใจพัฒนา สูงขึ้นมาด้วยคุณธรรม เมื่อตายแล้วก็จักไปสู่สวรรค์ บางประเภทจิตใจยังไม่พัฒนาที่เดียว แต่ก็ไม่ตกต่ำ ก็จะไปเกิดในครรภ์อีก และบางประเภทใจต่ำตามเดิม เมื่อตายไปก็จะไปนรก

ในปัจจุบันมีการค้นพบว่า เมื่อคนตายแล้วจะมีร่างทิพย์ออกมาจากร่างผู้ตายนั้น เป็นร่างที่เหมือนร่างเดิมทุกประการ ต่างกันตรงที่ไม่เจ็บป่วยพิกลพิการ มีความสดใสกระฉับกระเฉง ว่องไว เหาะได้ มีความสามารถมาก เห็นอะไรได้ไกลๆ ได้ยินเสียงได้ไกลๆ คิดจะไปไหนก็ไปถึงทันที เรื่องนี้จะเห็นได้จากคนที่ระลึกชาติ และคนที่ถอดกายทิพย์ได้ ร่างทิพย์ของคนที่ตายแล้วใหม่ๆ จะสวมเสื้อผ้าเหมือนชุดที่สวมตอนตาย ไม่มีใครเห็นร่างใหม่ ร่างใหม่ไม่ได้เส้าโศกอะไร มีความรู้สึกว่ายังไม่ตายตามร่างเก่านั้นเลย จะวนเวียนอยู่แถวร่างที่ตายนั้นระยะหนึ่งอาจเป็นเวลาสั้นๆ หรือนานก็ได้ตามเหตุปัจจัยแล้วก็จากไป ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ในเวลาไม่นานนัก เมื่อเกิดใหม่

จะมีผลเป็นของชาติที่แล้วติดตัวมาด้วยในตำแหน่งเดียวกันพอดี ตลอดทั้งมีอุปนิสัยและความถนัดในด้านต่างๆ ติดตามมาด้วย

ธรรมชาติของสิ่งที่ที่มีอยู่ในโลก มี ๔ อย่าง คือ

๑. บางอย่างเห็นได้ สัมผัสได้ เช่น คน สัตว์
๒. บางอย่างเห็นได้แต่สัมผัสไม่ได้ เช่น เงาน
๓. บางอย่างเห็นไม่ได้แต่สัมผัสได้ เช่น ลม
๔. บางอย่างเห็นไม่ได้ สัมผัสไม่ได้ เช่น กรรม วิญญาณ

ความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งทางกายและทางใจ ทางร่างกายแต่ละคนต่างกัน บางคนไม่สมประกอบ บางคนสวย บางคนอายุยืน บางคนมีโรคมาก บางคนฉลาด บางคนเกิดในตระกูลสูง บางคนร่ำรวย บางคนใจดี บางคนใจบุญ บางคนใจเย็น บางคนชอบเรียน พระพุทธเจ้าตรัสว่า อายุ วรรณะ สุข ยศ และสวรรค์ ธรรมทั้ง ๕ นี้ เราไม่กล่าวว่าจะพึงได้มาด้วยการอ่อนน้อมหรือตั้งความปรารถนา” ความแตกต่างต่างๆ ไม่ได้เกิดจากเรื่องพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเสมอไป ลูกคนดีไม่จำเป็นต้องเป็นคนดี ลูกโจรไม่จำเป็นต้องเป็นโจร แสดงว่าต้องมีเหตุที่อยู่หลังพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมอีกทอดหนึ่ง นั่นคือ กรรมที่เคยสั่งสมไว้ในอดีตชาติ เพราะฉะนั้นกรรมในอดีตชาติไม่ว่าบุญหรือบาปตลอดถึงความถนัดและการฝึกหัดต่างๆ ในอดีตชาติ จะติดตัวมาในชาติปัจจุบัน ส่วนกรรมที่ทำในปัจจุบัน นอกจากจะส่งผลในชาติปัจจุบันแล้ว จะกลายเป็นอดีตกรรมส่งผลต่อไปในชาติหน้าอีกด้วย

ในโลกตะวันตกได้มีการศึกษาค้นคว้ากันมาก ในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด โดยเฉพาะนายแพทย์เอียน สตีเวนสัน ศาสตราจารย์ทางจิตเวชวิทยาและประสาทวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยเวอร์จิเนีย สหรัฐอเมริกา ได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่องสังสารวัฏอย่างจริงจัง ทั้งได้เดินทางไปยังประเทศต่างๆ เกือบทั่วโลก เพื่อค้นคว้าเรื่องนี้ จึงทำให้ได้เรื่องราวของคนระลึกชาติได้ชนิดที่มีหลักฐานเชื่อได้แน่นจำนวนมาก^{๕๔}

^{๕๔} ฟัน คอกบัว, รายงานการวิจัยเรื่อง แนวความคิดเกี่ยวกับสังสารวัฏ : การเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๔๓), หน้า ๒๕๒-๒๗๘.

๒.๖ การทดสอบสมมติฐานเรื่องกรรม

กรรมเป็นเรื่องละเอียดลึกซึ้งและซับซ้อนเกินกว่าวิสัยของผู้ที่ไม่มีญาณอภิญญาจะหยั่งรู้ได้ ถึงแม้ผู้มีญาณอภิญญาที่มีใช้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไม่อาจรู้กรรมได้อย่างถูกต้อง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้นที่ทรงรอบรู้กรรมได้ถูกต้อง^{๕๕}

คนส่วนมากมองการกระทำของตนหรือของผู้อื่นกันเพียงชาตินี้ชาติเดียว ไม่ได้มองให้ลึกไปถึงกรรมในอดีตชาติที่แต่ละคนได้ทำกันมาแล้ว อีกทั้งนึกกันไม่ออกว่าทำอะไรไว้บ้าง แต่ถ้าเชื่อว่าชาติก่อนมี ก็ต้องเชื่อว่ากรรมในชาติก่อนมีด้วย ถ้ากรรมในชาติก่อนไม่มีแล้วก็คงไม่ต้องมาเกิดในชาตินี้อีก กรรมที่ทำไปแล้วนั้นมิได้ให้ผลในชาติใดชาติเดียว แต่ให้ผลในชาตินี้ก็ได้ ให้ผลในชาติหน้าก็ได้ ให้ผลในชาติต่อๆ ไปก็ได้ เพราะฉะนั้นกรรมที่เราทำไว้ในอดีตชาตินั้น บางอย่างอาจให้ผลในชาตินี้มาแล้ว บางอย่างอาจให้ผลในชาติหน้าหรือชาติต่อๆ ไป เมื่อมีเหตุปัจจัยพอด้วยเหตุนี้ ผลแห่งกรรมที่เราได้รับในชาตินี้จึงอาจเป็นผลที่เกิดจากการกระทำในชาตินี้ก็ได้ในชาติที่แล้วก็ได้หรือในชาติก่อนๆ จากชาตินี้ก็ได้

หลักกรรม หรือกฎแห่งกรรมมีอยู่ว่า “บุคคลทำกรรมใดไว้ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เขาย่อมต้องรับผลแห่งกรรมนั้น” กรรมดีย่อมให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่ว แต่กรรมมีความสลับซับซ้อนมาก กรรมบางอย่างไม่ปรากฏผลในทันที มันมีระยะฟักตัวตามสมควร เหมือนการสุกของผลไม้ ย่อมต้องอาศัยเวลา จะให้ผลเมื่อสุกเต็มที่แล้ว การรอคอยผลแห่งกรรมอาจใช้เวลาเป็นร้อยปี พันปี หรือหมื่นปีก็ได้ แต่กรรมก็สามารถหาตัวผู้ทำได้ถูกต้องเสมอ เป็นไปตามพระบาลี ที่ว่า “กฏฺหาณการิ กฏฺหาณํ ทำคิได้คิ ปาปการิ จ ปาปํ ทำชั่วได้ชั่ว”^{๕๖}

ผลแห่งกรรม มี ๒ อย่าง คือ

๑. ผลภายใน คือ ผลที่เกิดขึ้นแก่จิตใจของผู้ทำ เป็นผลที่แน่นอน คือ คนทำความดี รู้สึกละอายใจที่ได้ทำความดี จิตใจย่อมผ่องใสขึ้น ส่วนคนทำความชั่ว รู้สึกตนว่าเป็นคนชั่ว จิตย่อมเศร้าหมอง อาการที่จิตผ่องใสหรือเศร้าหมองนั้นเป็นผลโดยตรงของกรรมดี กรรมชั่ว ความสุขหรือความทุกข์ของบุคคลอยู่ที่อาการของจิตนี้ว่าผ่องใสหรือเศร้าหมองมากกว่าทรัพย์สมบัติ ชื่อเสียง เกียรติยศ ถ้าใจเศร้าหมอง ทรัพย์สมบัติมากมายก็ไม่สามารถให้ความสุขแก่เจ้าของได้เท่าที่ควร

^{๕๕} คณะสงฆ์ธรรม, กรรม, หน้า ๑.

^{๕๖} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๕๖/๓๓๔.

บางครั้งอาจเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดทุกข์เดือดร้อนมากขึ้นก็ได้ ผู้ที่มีใจผ่องแผ้วเต็มที่ เช่น พระอรหันต์ แม้ไม่มีทรัพย์สินสมบัติภายนอกใดๆ เลย แต่ท่านมีความสุขมากกว่าปุณฺณชนทั่วไป

๒. ผลภายนอก คือ ผลที่มองเห็นได้ง่าย เป็นวัตถุสิ่งของหรือสิ่งสมมติ เช่น ลาภ ยศ สรรเสริญ หรือทางตรงกันข้าม คือ เสื่อมทรัพย์ ถูกนินทา ตีเคียน เจ็บป่วย ต้องพลัดพรากจากกันไป ผลภายนอกเป็นของไม่แน่นอน บางคราวผลที่เกิดขึ้นสมแก่กรรม แต่บางคราวไม่สมแก่กรรม เช่น คนทำความดีอาจถูกถอดยศก็ได้ถ้าทำให้ผู้มีอำนาจให้ยศ เกิดความไม่พอใจ มีใจไม่เป็นธรรม หรือมือคดจึงใจใส่ร้าย

คนที่บ่นว่าทำดีไม่ได้ดีนั้น อาจเป็นเพราะ โยง เหตุ-ผล ผิดคู่ เพราะรู้ไม่จริงหรือขาดข้อมูล ความเห็นผิดอาจมีสาเหตุมาจาก

๑. เป็นพวกค้ำกำไรเกินควร ทำดีนิดเดียวแต่หวังได้ดีมากๆ เมื่อไม่สมหวังก็บ่นว่า ทำดีไม่ได้ดี

๒. ทำยังไม่ถึงดี ก็เลิกเสียก่อน

๓. ทำเลยความพอดี

๔. ทำไม่ถูกดี ทำดีไม่ถูกต้อง ทำดีไม่เป็น สร้างเหตุไม่ตรงกับผลที่ต้องการ เช่น อยากรวย ด้วยการซื้อหวยเลขจน

๕. ไม่เห็นตอนคนอื่นทำดี เห็นแต่เวลาเขาได้ดี ก็เลยบ่นว่าเขาไม่ทำแต่ได้ดี

๖. เข้าใจไปว่าดีคือรวยเพียงอย่างเดียว เมื่อทำดีแล้วไม่รวย ได้ดีอย่างอื่นแล้วแต่ไม่รู้ จึงบ่นว่า ทำดีไม่ได้ดี

๗. ใจร้อนเกินไป อยากรู้ผลเร็วๆ ในขณะที่ความดียังไม่ให้ผล ทำให้ไม่เห็นผลสนอง

๘. ความลำเอียงเข้ากับตนเอง หรือถือเอาแต่ใจตน คือ มุ่งประโยชน์ตนหรือมุ่งจะได้เพื่อตนเท่านั้น ไม่คำนึงถึงความเสียหายทุกข์ยากของผู้อื่น เช่น เมื่อโกรธขึ้นมาก็ทำร้ายเขา เมื่ออยากได้ขึ้นมาก็ลักของเขา เมื่อทำได้สำเร็จก็มีความยินดีและเข้าใจว่าทำดี ในขณะที่เดียวกันก็ไม่อยากให้ใครมาทำร้ายตัวเรา มาลักของเรา ถ้าใครมาทำเข้า เราก็ต้องว่าเขาไม่ดี อีกทั้งถ้าเราไปขย้ำเขาโกรธแล้วมาทำร้ายเรา เราก็มองว่าเขาไม่ดีอยู่นั่นเอง เช่นนี้เป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง^{๕๗}

ในเรื่องของวัตถุ พระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธคุณค่าของวัตถุ วัตถุเป็นสิ่งจำเป็น เป็นปัจจัย ๔ ที่อุดหนุนให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ สัพเพ สัตตา อาหารัญญิติกา สัตว์ทั้งปวงต้องดำรงชีวิตอยู่

^{๕๗} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, กรรมและความเข้าใจเรื่องกรรม, หน้า ๓๐-๓๓.

ด้วยอาหาร^{๕๔} พระสงฆ์เองซึ่งต้องการวัตถุน้อยที่สุดก็ยังต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้ ขาดไม่ได้ แต่ความสำคัญ of วัตถุนั้นขอบเขตของมัน คุณค่าของวัตถุแยกออกได้ ๒ ส่วน คือ คุณค่าแท้กับคุณค่ารอง คุณค่าแท้คือประโยชน์ใช้สอยของวัตถุ คุณค่ารองคือความหรูหรา สวยงาม คุณค่ารองนี้ทำให้เกิดปัญหาแก่นมนุษย์มากที่สุด วัตถุเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้ คุณค่าของมันก็ไม่เที่ยงเหมือนกัน^{๕๕}

มีพระพุทธสุภาษิตอ้างอิง ดังนี้

ภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคน ทำบาปกรรมเพียงเล็กน้อย บาปกรรมนั้นนำเขาไปสู่นรก บางคนทำบาปเพียงเล็กน้อยเช่นนั้นเหมือนกัน แต่บาปนั้นให้ผลเพียงในปัจจุบันชาติเท่านั้น (ทิฏฐธัมมเวทนียกรรม) ไม่ปรากฏผลอีกต่อไป

บุคคลเช่นไร ทำบาปเพียงเล็กน้อย แล้วไปนรก? คือบุคคลผู้มีได้อบรมกาย มีได้อบรมศีล มีได้อบรมจิต มีได้อบรมปัญญา มีคุณธรรมน้อย ใจต่ำ บุคคลเช่นนี้แหละ ทำบาปเพียงเล็กน้อยแล้วไปนรก

บุคคลเช่นไร ทำบาปเพียงเล็กน้อย แต่บาปนั้นให้ผลอันแสนเผ็ดเพียงในชาติปัจจุบันแล้วไม่ให้ผลอีกต่อไป? คือบุคคลผู้ได้อบรมกายแล้ว อบรมศีล อบรมจิต อบรมปัญญา มีคุณธรรมมาก มีใจใหญ่อยู่ด้วยคุณ มีเมตตา เป็นต้น อันหาประมาณมิได้

เปรียบเทียบเหมือนบุคคลใส่ก้อนเกลือลงไปในจอกน้ำเล็กๆ น้ำนั้นขมเค็มเพราะน้ำน้อย แต่ถ้าใส่ก้อนเกลือนั้นลงไปในแม่น้ำคงคา น้ำในแม่น้ำคงคาจะไม่เค็มเพราะก้อนเกลือนั้นเล็กลง เพราะน้ำมีมาก ฉะนั้น ภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนทำบาปเล็กน้อย บาปนั้นนำเขาไปสู่นรก (เพราะเขามีคุณน้อย) บางคนทำบาปเล็กน้อย บาปนั้นให้ผลเพียงในปัจจุบัน ไม่ให้ผลในชาติต่อๆ ไป (เพราะเขามีคุณมาก) ฉะนั้น^{๕๖}

กรรมชั่ว ผลก็ชั่ว กรรมดี ผลก็ดี ไม่เคยปะปนกันเลย เวลาที่กรรมชั่วให้ผล กรรมดีก็หลบหน้าไป เวลากรรมดีให้ผล กรรมชั่วก็หลบหน้าไป ไม่เคยให้ผลพร้อมๆ กัน^{๕๗}

^{๕๔} พ.พ. (บาลี) ๒๕/๑/๓, พ.พ. (ไทย) ๒๕/๑/๕.

^{๕๕} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), กรรม นรก สวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่, หน้า ๓๓๑-๓๓๓.

^{๕๖} อ.ค. (ไทย) ๒๐/๑๐๑/๓๓๖.

^{๕๗} คณะสงฆ์ธรรม, กรรม, หน้า ๑๑๕.

คนที่มีคุณธรรมเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงเพียงเล็กน้อยเหมือนน้ำในถ้วยเล็กๆ เมื่อทำบาป บาปย่อมให้ผลมาก ส่วนคนมีคุณมากเหมือนน้ำในแม่น้ำ เมื่อทำบาป บาปให้ผลเพียงเล็กน้อย หรืออาจไม่ให้ผลเลยก็ได้ คุณธรรมหรือความดีจึงมีอำนาจทำลายบาป ล้างบาปไปในตัว

บุคคลยังมีคุณธรรมสูงมากขึ้นเพียงใด โอกาสที่จะล้างบาปหรือละลายบาปก็มีมากขึ้นเพียงนั้น เพราะคุณความดี หรือความบริสุทธิ์ของใจนั้น มีคุณสมบัติ มีอำนาจในการทำลายบาป ดังพระพุทธภาษิตว่า

หม้อที่ล้นว่า ข่อมคายน้ำออก ไม่ทำให้น้ำไหลเข้าไปข้างใน ฉนใด ผู้อบรมแล้ว ทำให้มากแล้วซึ่ง อริยมรรคมีองค์ ๘ ก็ย่อมคายบาปคายอกุศลธรรมออก ไม่ให้บาปอกุศลธรรมเข้าไปข้างใน ฉนนัน

๑๐๒

ผู้มีกายสะอาด วาจาสะอาด ใจสะอาด ไม่มีอาสวะ คือ กิเลสที่หมักหมม นักปราชญ์เรียกผู้สะอาดสมบูรณ์ด้วยความสะอาด เช่นนั้นว่า เป็นผู้ล้างบาปได้^{๑๐๓}

อีกตอนหนึ่ง พระพุทธเจ้าทรงปรารภพระองค์อุทิสมาแล้วตรัสว่า “บาปกรรมที่บุคคลทำแล้ว ข่อมปิดไว้ได้ด้วยกุศลกรรม บุคคลเช่นนั้นข่อมยังโลกให้สว่างเหมือนดวงจันทร์ที่พ้นจากเมฆหมอกฉะนั้น”^{๑๐๔}

นี้แสดงว่า บุคคลสามารถละลายหรือล้างบาปกรรมด้วยกุศลกรรมได้ ผู้ที่เคยทำชั่วถ้ารู้สึกตัวแล้วพยายามทำความดี อาจทำความดีได้มากกว่าและเป็นคนดีได้มากกว่าผู้ที่ไม่เคยทำชั่วมาเสียอีก

ตามหลักพระพุทธศาสนานั้น บาปข่อมล้างได้ด้วยบุญ กรรมชั่วล้างได้หรือละลายได้ด้วยกรรมดี แต่ต้องใช้เวลานาน กุศลกรรมที่แรงๆ เช่น อรหัตตมรรค สามารถลบล้างความชั่วในใจได้หมด และมีอำนาจห้ามผลแห่งกรรมชั่วเก่าๆ ที่เคยทำมาแล้วได้หมดสิ้น จะให้ผลอยู่บ้างก็เฉพาะเวลาที่ผ่านยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น พอท่านนิพพานแล้วผลกรรมต่างๆ ก็เป็นอโหสิกรรมไปหมดสิ้น

บุญบาปยังไม่ให้ผล แล้วไปอยู่ที่ใด

บุญหรือบาปที่บุคคลทำแล้ว มันติดตามผู้ทำเหมือนเงาตามตัว มองไม่เห็น เมื่อกรรมจะให้ผล บางครั้งกรรมนั้นมาปรากฏในความฝันก่อนก็มี เรียกว่า กรรมนิมิต เป็นหนึ่งในสาเหตุของ

^{๑๐๒} ต.ม. (ไทย) ๑๕/๑๕๓/๘๓.

^{๑๐๓} อ.จ.ด.ก. (ไทย) ๒๐/๑๒๒/๓๖๘.

^{๑๐๔} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๕๒/๔๓๐.

ความฝัน ๔ ประการ (๑. กรรมนิमित-กรรมดีหรือกรรมชั่วในอดีตมาให้ผล ๒. จิตนิวรรณ์หรือจิต
 อารมณ์-จิตไปผูกพันอยู่กับสิ่งใดมาๆ ก็อาจฝันถึงสิ่งนั้นได้ ๓. เทพสังหรณ์-เทวดานำข่าวมาบอก
 อาจเป็นข่าวดีหรือข่าวร้ายก็ได้ ๔. ธาตุกำเริบ-ร่างกายไม่ปกติ อาจทำให้ฝันไปได้แปลกๆ) เช่น คน
 ที่จะตายด้วยอุบัติเหตุมักฝันอะไรบางอย่างที่ทำให้เจ้าตัวไม่สบายใจ หรือมีความสังหรณ์ใจแปลกๆ
 นั้นแสดงถึงอิทธิพลแห่งกรรมซึ่งเตือนบุคคลผู้นั้นล่วงหน้าก่อน^{๑๐๕}

มาตรฐานความดีความชั่ว

พระพุทธเจ้าทรงให้แนวคิดไว้ว่า

กรรมใดทำแล้วไม่เดือดร้อนภายหลัง กรรมนั้นดี บุคคลทำกรรมใดแล้วเดือดร้อนภายหลัง
 กรรมนั้นไม่ดี^{๑๐๖}

เมื่อกรรมชั่วยังไม่ให้ผล คนชั่วอาจเห็นกรรมชั่วเป็นกรรมดี แต่เมื่อกรรมชั่วให้ผล เขาย่อม
 เห็นกรรมชั่วว่าเป็นกรรมชั่ว ส่วนคนดีอาจเห็นกรรมดีเป็นกรรมชั่วเมื่อกรรมดียังไม่ให้ผล แต่เมื่อ
 ใดกรรมดีให้ผลเมื่อนั้นเขาย่อมเห็นกรรมดีเป็นกรรมดี^{๑๐๗}

มาตรฐานเครื่องตัดสินกรรมดีกรรมชั่วอีกอย่างหนึ่งตามแง่ของพระพุทธเจ้า คือ กรรมใด
 ทำแล้วทำให้กิเลสพอกพูนขึ้น กรรมนั้นเป็นกรรมชั่ว ส่วนกรรมใดทำแล้วเป็นไปเพื่อความขัดเกลากิเลส
 ทำให้กิเลสเบาบางลง กรรมนั้นเป็นกรรมดี

การกระทำที่มีเหตุมาจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ การกระทำนั้นเป็นกรรมดี
 ถ้ามีเหตุมาจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ การกระทำนั้นเป็นกรรมชั่ว

การกระทำที่ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนใครๆ มีสุขเป็นผล ไม่ทำให้ร้อนใจภายหลัง การ
 กระทำนั้นเป็นกรรมดี ถ้าเป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนหรือผู้อื่น มีทุกข์เป็นผลหรือทำให้ร้อนใจภายหลัง
 การกระทำนั้นเป็นกรรมชั่ว

การกระทำที่ทำให้กุศลธรรมเจริญขึ้น อกุศลธรรมเสื่อมไป การกระทำนั้นเป็นกรรมดี
 ถ้าทำให้กุศลธรรมเสื่อมไป อกุศลธรรมเจริญขึ้น การกระทำนั้นเป็นกรรมชั่ว

กรรมดีกรรมชั่ว ควรพิจารณาถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

^{๑๐๕} วสิน อินทสระ, หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๔-๑๘.

^{๑๐๖} พ.ร. (ไทย) ๒๕/๖๗/๔๘.

^{๑๐๗} พ.ร. (ไทย) ๒๕/๑๑๕-๑๒๐/๖๘.

๑. กฎหมาย ไม่เป็นสิ่งที่ขัดต่อกฎหมาย
 ๒. ศิล ควรรักษาศิล ๕ เป็นอย่างน้อย บางอย่างถูกกฎหมายแต่ผิดศีลก็ไม่ควรทำ
 ๓. ฐานะ กระทำให้เหมาะกับเพศ วัย ความรู้ กำลัง ยศ ตระกูล ฐานะในสังคม การกระทำที่ไม่สมควร เช่น มีรายได้น้อยแต่ชอบใช้ของแพง
 ๔. คำดำหนิ การกระทำใดที่ตนเองหรือผู้รู้ดำหนิ ไม่ควรทำ
 ๕. กาลเวลา การกระทำที่ไม่เหมาะสมกับกาลเวลา มี ๔ ลักษณะคือ
 - ๕.๑ ควรรีบแต่กลับเฉื่อย เช่น การปฐมพยาบาลผู้ได้รับบาดเจ็บสาหัส
 - ๕.๒ ควรช้าแต่กลับเร็ว เช่น การรีบกลืนอาหาร โดยไม่เคี้ยวให้ละเอียด
 - ๕.๓ ผิดเวลา พุดไม่ถูกเวลา เช่น ไปพุดกับคนกำลังโกรธ หรือทำผิดเวลา เช่น ไปซื้อควายหน้านา ซื้อผ้าหน้าหนาว ย่อมได้ของแพง เพราะไม่วางแผนล่วงหน้า
 - ๕.๔ ผิดลำดับ เช่น ไปทำสิ่งที่ควรทำก่อนแต่กลับไปทำทีหลัง ควรทำทีหลังกลับทำก่อน^{๑๐๘}
 ๖. สถานที่ การกระทำที่ไม่เหมาะสมกับสถานที่ มี ๒ ลักษณะ คือ
 - ๖.๑ ขัดกับประเพณีอันดีงาม เช่น สถานที่นั้นนิยมแต่งชุดดำไปงานศพ ไม่ควรแต่งกายด้วยสีฉูดฉาด
 - ๖.๒ ขัดกับสภาพแวดล้อม เช่น การสวมเสื้อผ้าสีดำนในขณะที่อากาศร้อนทำให้ร่างกายร้อนมาก
 ๗. ความพอดี การกระทำที่ไม่พอดี คือ ทำยังไม่ถึงดีหรือทำเลวดี ทำให้ผลที่ออกมาไม่ดี เช่น การหุงข้าวนานเกินพอดี ทำให้ข้าวไหม้ ถ้าหุงข้าวไม่พอดี ข้าวก็ไม่สุก^{๑๐๖}
- มาตรฐานแห่งความดีของพระพุทธองค์นั้นอยู่ในการลดโลภ โกรธ หลง ทรงแสดงลักษณะศีลสินธรรมวินัย ๘ ประการ แก่พระนางมหาปชาบดีภิกษุณีไว้ ดังนี้^{๑๐๐}
- ธรรมใดเป็นไปเพื่อ
๑. ความคลายกำหนด (วิราคะ)
 ๒. การไม่ประกอบตนไว้ในกองกิเลส (วิสังโยคะ)

^{๑๐๘} ธรรมวัชโธ ภิกขุ, กรรมลิขิต, หน้า ๓.

^{๑๐๖} ธรรมวัชโธ ภิกขุ, กรรมลิขิต, หน้า ๓-๕.

^{๑๐๐} อัง.อฏฐก. ๒๓/๕๑/๓๓๑.

๓. การไม่สะสมกองกิเลส (อปจยะ)
๔. ความปรารถนาน้อย (อัปปิจจตา)
๕. ความสันโดษ (สันตุฏฐิตา)
๖. การไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ (อสังคณิกา)
๗. ความไม่เกียจคร้าน คือ ความเพียรติดต่อสม่ำเสมอ (วิริยารัมภะ)
๘. ความเลี้ยงง่าย (สุภรตา)

มาตรฐานแห่งกรรมดีของพระพุทธองค์นั้นอยู่ในระดับสูง เป็นความดีเพื่อพ้นจากความเวียนวนในสังสารวัฏ เพราะถือว่า การเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏนั้น แม้จะเกิดดีเพียงไรก็ยังเจืออยู่ด้วยทุกข์^{๑๑๑}

ในมหากัมมวิภังคสูตร^{๑๑๒} กล่าวถึงข้อความที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเรื่องกรรมและผลของกรรมแก่พระอานนท์ ว่า

มีบุคคลอยู่ ๔ จำพวก คือ

๑. ผู้ทำชั่วทั้งทางกาย วาจา ใจ เป็นมิจฉาทิฐิในโลกนี้ตายไปแล้วไปตกนรกก็มี ทั้งนี้เพราะบุคคลพวกนี้ได้ทำกรรมชั่วต่อเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตชาติจนถึงปัจจุบันชาติ

๒. ผู้ทำชั่วทั้งทางกาย วาจา ใจ เป็นมิจฉาทิฐิในโลกนี้ตายไปแล้วไปสวรรค์ก็มี เพราะบุคคลพวกนี้ทำกุศลกรรมไว้มากในชาติก่อนๆ กุศลกรรมนั้นยังมีแรงให้ผลอยู่ ส่วนกรรมชั่วที่เขาทำใหม่ ยังไม่ทันให้ผล

๓. ผู้ทำสุจริตทั้งทางกาย วาจา ใจ เป็นสัมมาทิฐิในโลกนี้เมื่อสิ้นชีพแล้วไปสวรรค์ก็มี เพราะคนพวกนี้ทำความดีติดต่อกันมาตั้งแต่อดีตชาติจนถึงปัจจุบัน

๔. ผู้ทำความดีทางกาย วาจา ใจ เป็นสัมมาทิฐิในโลกนี้ตายไปแล้วไปนรกก็มี เพราะคนพวกนี้ทำความชั่วไว้มากในชาติก่อนๆ อกุศลกรรมนั้นยังมีแรงให้ผลอยู่ กุศลกรรมที่เขาทำใหม่ยังไม่มีโอกาสให้ผล

กรรมไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วมีอยู่ ๔ ประเภท คือ ๑. กรรมที่ทำในชาตินี้ ๒. กรรมที่ทำในชาติที่แล้ว ๓. กรรมที่ทำก่อนจากชาติที่แล้วเป็นต้นไปอีก ๔. กรรมที่ทำเมื่อใกล้จะตาย กรรมทั้ง ๔ ประเภทนี้ สามารถจะให้ผลนำไปเกิดในชาติหน้าได้ทั้งสิ้น ส่วนจะนำไปเกิดในที่ใดหรือชั่ว และเมื่อเกิดมาแล้วจะเสวยสุขหรือทุกข์ก็แล้วแต่ประเภทของกรรมที่ทำไว้ เพราะฉะนั้น

^{๑๑๑} วสิน อินทสระ, หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๒๘-๓๒.

^{๑๑๒} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๐๓/๓๖๖-๓๖๗.

ในขณะที่กำลังได้รับผลของกรรมใดกรรมหนึ่งอยู่ ได้รับความทุกข์หรือความสุขก็ตาม ไม่สามารถตัดสินได้ว่าเป็นผลของกรรมที่ทำไว้ในชาตินี้เท่านั้น อาจเป็นผลของกรรมใดกรรมหนึ่งใน ๔ ก็ได้

๑๑๓

อนึ่ง นอกจากนี้ ขณะจิตที่จวนตาย ยังมีส่วนประกอบอีก คือในขณะที่จวนจะตาย ถ้าจิตยึดมั่นอยู่ในกุศลกรรมผู้นั้นย่อมไปสู่สุคติสวรรค์ก่อน ถ้าจิตไปยึดมั่นอยู่ในอกุศลกรรมผู้นั้นย่อมไปนรกก่อนตามอิทธิพลของอาสันนกรรม

ข้อความในวัตถุปมสูตร^{๑๑๔} ยืนยันความสำคัญของจิตเมื่อจวนตายอีกเหมือนกันว่า

“จิตฺเต สงฺกิลฺกฺเข ทฺถกฺคิ ปาฏิกฺขฯ, จิตฺเต อสงฺกิลฺกฺเข สฺสคฺติ ปาฏิกฺขฯ”

เมื่อจิตเศร้าหมองเป็นอันหวังทุกคติได้ เมื่อจิตไม่เศร้าหมองเป็นอันหวังสุคติได้

ทักษิณาวិภังคสูตร^{๑๑๕} พระพุทธเจ้าตรัสถึงผลการให้ทานว่า

๑. ให้ทานในสัตว์เดรัจฉานแล้ว ฟังหวังทักษิณานิสงส์ ๑๐๐ อัฒภา

๒. ให้ทานในปุณฺชนผู้ทุศีลแล้ว ฟังหวังทักษิณานิสงส์ ๑,๐๐๐ อัฒภา

๓. ให้ทานในปุณฺชนผู้มีศีลแล้ว ฟังหวังทักษิณานิสงส์ ๑๐๐,๐๐๐ อัฒภา

๔. ให้ทานในบุคคลภายนอกผู้ปราศจากความกำหนัดในกามทั้งหลายแล้ว ฟังหวังทักษิณานิสงส์ แสนโกฏิอัฒภา

๕. ให้ทานในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งโศคาปตติผลแล้ว ฟังหวังทักษิณานิสงส์ นับไม่ได้ ประมาณไม่ได้

๖. ถ้าให้ทานในพระโศคาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์ พระปัจเจกพุทธะ และพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผลยังไม่อาจนับประมาณได้เลย

เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรจะดูถูกกรรมแม้เพียงเล็กน้อยว่าจะไม่ให้ผล หรือไม่ควรจะเห็นว่ากรรมนี้เป็นเพียงกรรมดีเล็กน้อยไม่ทำก็ได้ ทำแต่กรรมใหญ่ๆ สำคัญๆ เนื่องจากกรรมดีทุกอย่างสมควรจะกระทำทั้งสิ้นไม่มียกเว้น โดยเฉพาะกรรมดีนั้นถ้าได้หว่านลงในเนื้อนาที่ดีเลิศ^{๑๑๖}

^{๑๑๓} คณะสงฆ์ธรรม, กรรม, หน้า ๒๕-๓๐.

^{๑๑๔} ม.ญ. (ไทย) ๑๒/๗๐/๖๒.

^{๑๑๕} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๗๕/๔๒๘-๔๒๙.

^{๑๑๖} คณะสงฆ์ธรรม, กรรม, หน้า ๕๔.

ในขุททกนิกาย ปฏิสัมภีตามรรค^{๑๑๗} พระสารีบุตร แสดงกรรมไว้ ๑๒ อย่าง คือ

๑. อโหสิ กมฺมํ อโหสิ กมฺมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว วิบากของกรรมได้มีแล้ว หมายความว่า กรรมที่ทำแล้วในอดีตภพก็ให้วิบากแล้วในอดีตภพที่ทำนั่นเอง

๒. อโหสิ กมฺมํ นาโหสิ กมฺมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว วิบากของกรรมไม่ได้มีแล้ว หมายความว่า กรรมที่ทำแล้วในอดีตแต่ไม่ได้ให้ผลในอดีต

๓. อโหสิ กมฺมํ อตุถิ กมฺมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว วิบากของกรรมมีอยู่ คือ กรรมได้ทำแล้วในอดีตย่อมให้ผลในปัจจุบัน (ชาตินี้)

๔. อโหสิ กมฺมํ นตุถิ กมฺมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว วิบากของกรรมไม่มีอยู่ คือ กรรมที่ทำแล้วในอดีตแต่ไม่ได้โอกาสให้ผลในปัจจุบันเพราะปัจจัยบกพร่องหรือปรินิพพานไปแล้วในอดีต

๕. อโหสิ กมฺมํ ภวิสฺสติ กมฺมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว วิบากของกรรมจักมี หมายถึง กรรมที่ทำแล้วในอดีต จักให้ผลในอนาคต

๖. อโหสิ กมฺมํ น ภวิสฺสติ กมฺมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว วิบากของกรรมจักไม่มี หมายถึง กรรมที่ทำแล้วในอดีต อันจักให้วิบากในอนาคตแต่เลยเวลาให้วิบากของตนไปแล้วจึงหมดโอกาสให้ผลที่ดี กรรมอดีตที่จะให้ผลในอนาคตไกลแต่ผู้ทำบรรลุเป็นพระอรหันต์ ปรินิพพานไปเสียก่อนที่จะถึงเวลานั้นก็ดี นี่ชื่อว่ากรรมได้มีแล้ววิบากของกรรมจักไม่มี

ท่านพระสารีบุตรท่านแสดงกรรมอดีต ๖ อย่างข้างต้นที่ให้วิบากในอดีตได้ ๑ ไม่ได้ ๑ ให้วิบากในปัจจุบันได้ ๑ ไม่ได้ ๑ ให้วิบากในอนาคตได้ ๑ ไม่ได้ ๑

๗. อตุถิ กมฺมํ อตุถิ กมฺมวิปาโก กรรมมีอยู่ วิบากของกรรมมีอยู่ หมายถึง กรรมที่ทำในปัจจุบันแล้วให้ผลในปัจจุบันนั่นเอง

๘. อตุถิ กมฺมํ นตุถิ กมฺมวิปาโก กรรมมีอยู่ วิบากของกรรมไม่มีอยู่ หมายถึง กรรมที่ทำในปัจจุบันแต่ไม่ให้ผลในปัจจุบัน เพราะปัจจัยบกพร่องจึงหมดโอกาสที่จะให้ผลที่ดี หรือกรรมที่ทำในปัจจุบันนี้และจะให้ผลในปัจจุบันเช่นกัน แต่ผู้ทำบรรลุเป็นพระอรหันต์ ปรินิพพานไปเสียก่อนก็ดี

๙. อตุถิ กมฺมํ ภวิสฺสติ กมฺมวิปาโก กรรมมีอยู่ วิบากของกรรมจักมี หมายถึง กรรมที่ทำในปัจจุบันที่เป็นอุปปีชชเวทนียกรรมและอปราปรียเวทนียกรรมที่จะให้วิบากในอนาคต

๑๐. อตุถิ กมฺมํ น ภวิสฺสติ กมฺมวิปาโก กรรมมีอยู่ วิบากของกรรมจักไม่มี หมายถึง กรรมที่ทำในปัจจุบันที่เป็นอุปปีชชเวทนียกรรมที่จะให้วิบากในภพถัดไปแต่ปัจจัยบกพร่องจึงไม่อาจให้

^{๑๑๗} พ.ป. (ไทย) ๓๑/๒๓๔-๒๓๕/๓๕๗-๓๕๘.

วิบากได้ดี กรรมที่ทำในปัจจุบันที่เป็นอุปสรรคกึ่งกรรมอันจักให้วิบากในอนาคตไกลแต่ผู้ทำ
บรรลุเป็นพระอรหันต์ ปรินิพพานเสียก่อนที่จะถึงเวลานั้นก็ดี

ท่านพระสารีบุตรแสดงกรรมปัจจุบัน ๔ อย่าง ที่ให้วิบากในปัจจุบันได้ ๑ ไม่ได้ ๑ ที่ให้
วิบากในอนาคตได้ ๑ ไม่ได้ ๑

๑๑. ภวิสฺสติ กมฺมํ ภวิสฺสติ กมฺมวิปาโก กรรมจักมี วิบากของกรรมจักมี หมายถึงกรรมที่
ทำในอนาคตแล้วให้วิบากในอนาคต

๑๒. ภวิสฺสติ กมฺมํ น ภวิสฺสติ กมฺมวิปาโก กรรมจักมี วิบากของกรรมจักไม่มี หมายถึง
กรรมที่ทำในอนาคตอันจะให้ผลในอนาคต แต่ปัจจัยบกพร่อง

ท่านพระสารีบุตรแสดงกรรมในอนาคต ๒ อย่าง ที่จักให้วิบากในอนาคตได้ ๑ ไม่ได้ ๑

๑๑๘

สัปปริสธรรม ๗ ธรรมของคนดี เป็นทรัพย์ภายใน ได้แก่

๑. เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ (ศรัทธา)

๒. รักษากายวาจาให้เรียบร้อย (ศีล)

๓. ละอายต่อบาปทุจริต (hiri)

๔. เกรงกลัวต่อบาปทุจริต (โอตตัปปะ)

๕. สดับตรับฟังหรือเล่าเรียนมาก (พาหุสัจจะ)

๖. รู้จักเสียสละ (จาคะ)

๗. มีปัญญารอบรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ (ปัญญา)

ถ้ามีทรัพย์ภายในหรือทรัพย์ประเสริฐที่เรียกว่าอริยทรัพย์นี้แล้ว ทรัพย์ภายนอกย่อมจะ
หลั่งไหลมาเอง^{๑๑๘}

สมเด็จพระญาณสังวรฯ ตรัสว่า การพิสูจน์เรื่องกรรมต้องพิสูจน์ตามหลักเหตุผล อันเป็น
เหตุผลอย่างธรรมดาสามัญที่สามารถจะเข้าใจได้ด้วยสามัญสำนึกของทุกๆ คน เช่น สิ่งที่ทำให้เป็น
สุขหรือเป็นทุกข์เรียกว่าเหตุ ความสุขหรือทุกข์ที่ได้รับเรียกว่าผล ถ้าเป็นเหตุผลในทางทำให้เกิด
สุขก็เรียกว่าดี ถ้าเป็นเหตุผลในทางให้เกิดทุกข์ก็เรียกว่าชั่วร้าย เหตุผลที่เกิดจากการทำของบุคคล
เนื่องจากสามัญสำนึกของคนบอกตนว่าความดีและความชั่วมีจริง เพราะเรารู้สึกตัวของเราเองว่า

^{๑๑๘} คณะสหประชาธรรม, กรรม, หน้า ๒๑๒-๒๒๗.

^{๑๑๙} สุชีพ ปุญญานุภาพ, คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : มหามกุฏ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๘-๑๑๙.

ใครทำดีกับเรา ใครทำร้ายกับเรา ย่อมแสดงว่าตัวเราเองก็มีความรู้สึกเหมือนกันว่า ตัวเราเองทำดีหรือไม่ใช้อย่างไร จนบางที่รู้สึกภูมิใจในความคิดของเราหรือเสียใจในความชั่วของเราในเมื่อเกิดรู้สึกตัวขึ้น

ความคิดหรือความชั่วที่เราทำหรือที่คนอื่นทำซึ่งปรากฏในความรู้สึกของเราคือกรรม เป็นกุศลกรรม กรรมดีบ้าง เป็นอกุศลกรรม กรรมชั่วบ้าง ฉะนั้นกรรมจึงมีจริงและมีตัวอยู่จริงเพราะติดอยู่ในความรู้สึก ในจิตใจของตัวเราเอง ผู้ที่ทำความดีให้แก่เราและมีอุปการคุณทั้งหลาย พระคุณของท่านเหล่านี้ย่อมติดอยู่ในจิตใจของตัวเรา เกิดเป็นความกตัญญู (รู้พระคุณที่ท่านได้ทำ) และกตเวที (ประกาศพระคุณที่ท่านได้ทำแล้ว คือ การตอบแทนพระคุณท่าน) ในทางตรงกันข้าม เมื่อใครทำไม่ดีต่อเราก็มักจะติดใจตัวเรา กลายเป็นผูกเวรกันต่อไปได้เหมือนกัน กรรมของคนอื่นยังติดใจตัวเราเองอยู่ได้ กรรมของเราเองก็ย่อมติดใจตัวเราเองเหมือนกัน ถึงจะลืมไปแล้วแต่ก็ยังฝังอยู่อย่างลึกซึ้งในจิตใจเรา เพราะกรรมเกิดจากเจตนาของเราจึงเป็นรอยจารึกของจิตใจ

เมื่อรู้สึกว่าการกรรมมีจริง ทำดีเมื่อใดเป็นกรรมดีเมื่อนั้น ทำไม่ดีเมื่อใดเป็นกรรมชั่วเมื่อนั้น ส่วนกรรมวิบากคือผลแห่งกรรมมีอยู่จริงเช่นกันและมีตามชนิดของกรรม คือ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว เพราะกรรมดีย่อมให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่วเสมอ ไม่สับสนกัน กรรมและกรรมวิบากเป็นของของคนที่ทำกรรมนั่นเอง ผู้ใดทำกรรมอย่างไรก็ย่อมได้ผลกรรมอย่างนั้น เหมือนหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ทุกๆ คนจึงต้องรับผิดชอบต่อกรรมของตนเอง จะป่ายไปให้คนอื่นไม่ได้ ผู้ที่ทำดีจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็ตามก็เป็นคนดีเพราะกรรมของตน ใครจะรู้จะชมหรือไม่ก็ตาม ตัวผู้ทำเองก็รู้สึกเองว่าทำดี คนที่ทำไม่ดีก็เป็นคนชั่วเพราะกรรมของตน ใครจะรู้จะติหรือไม่ก็ตาม ตัวผู้ทำเองก็รู้สึกว่าตัวทำชั่ว อาจจะหลอกผู้อื่นได้แต่หลอกตัวเองไม่ได้

การพิสูจน์ด้วยสามัญสำนึกตามเหตุผลอย่างง่ายๆ ในเรื่องความดีความชั่วต่างๆ ไป ที่มีอยู่เฉพาะหน้าจะเห็นได้ว่า

๑. กรรมมี คือ มีความดีความชั่วในการทำของทุกๆ คน
๒. กรรมวิบากมี คือ มีผลดีของความดี มีผลชั่วของความชั่ว
๓. กรรมเป็นของผู้ทำ คือ ใครทำกรรมอย่างใดก็ได้รับผลอย่างนั้น^{๑๒๐}

^{๑๒๐} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, กรรมและความเข้าใจเรื่อง

เรื่องของกรรมเป็นเรื่องของความจริงที่เป็นไปอยู่โดยธรรมดาสามัญ พระพุทธเจ้าทรงยกความจริงนี้มาสั่งสอน มิได้ทรงแต่งเรื่องของกรรมขึ้นเอง ทรงชี้แจงแสดงเปิดเผยไปตามหลักความจริง

มีความเข้าใจผิดกันอีกอย่างหนึ่งว่าเรื่องของกรรมเป็นเรื่องอดีตคือล่วงมาแล้ว ในปัจจุบันเรามีหน้าที่ปล่อยตนให้เป็นไปตามกรรม ที่เรียกว่า ขณกรรม จึงไม่คิดจะทำอะไร ผู้ที่ถือว่าอะไรๆ เกิดเพราะกรรมปางก่อน พระพุทธเจ้าทรงสอนมิให้เชื่อลัทธินี้ ถือว่าเป็นลัทธิภายนอกของพระพุทธศาสนา และตรัสยกเวทนา สุข ทุกข์ ที่ทุกๆ คนได้รับอยู่ว่าเกิดเพราะโรคต่างๆ ในปัจจุบันก็มี เกิดเพราะกรรมเก่าก็มี ฉะนั้น เมื่อโรคเกิดขึ้นก็ต้องเยียวยา และต้องป้องกันรักษาตัวไม่ให้เกิดโรค ในด้านความประพฤติดังๆ ก็เช่นเดียวกัน ให้ละกรรมที่ชั่วทำกรรมที่ดี กรรมปัจจุบันนี้แหละเป็นข้อสำคัญแห่งชีวิตของทุกๆ คน เป็นหน้าที่ของเราก็ต้องคอยตรวจดู ให้ตัวเราเองทำพฤติกรรมแต่ในทางที่ถูก ก่อให้เกิดคุณประโยชน์โดยส่วนเดียวเท่านั้น อย่างนำเรื่องกรรมเก่ามาเป็นเครื่องคัดรอนคุณประโยชน์มาทำให้นอนรอโชคกลาง^{๑๒๑}

เนื่องจากใครทำกรรมอย่างใดด้วยเจตนาอย่างไร เขาก็ย่อมได้รับผลตามเจตนา นั้นๆ พระพุทธองค์จึงทรงจำแนกว่า กรรมไว้ ๔ ประการ คือ

๑. กรรมดำมีวิบากดำ ได้แก่ อกุศลกรรมที่บุคคลเคยกระทำด้วยกาย วาจา ใจ บุคคลทำกรรมชนิดนี้แล้วย่อมไปเกิดในอบายเพราะกรรมนั้น

๒. กรรมขาวมีวิบากขาว คือ กรรมดีหรือกุศลกรรมเฉพาะโลกียกุศลกรรม คือ กุศลที่เกี่ยวกับทาน ศีล และภาวนาที่ยังไม่เข้าถึงอริยมรรค ที่บุคคลเคยกระทำด้วยกาย วาจา ใจ บุคคลทำกรรมชนิดนี้แล้วย่อมได้รับความสุข

๓. กรรมทั้งดำทั้งขาวมีวิบากทั้งดำทั้งขาว ได้แก่ อกุศลและโลกียกุศลกรรมรวมกัน บุคคลบางคนทำกรรมดำบ้าง ทำกรรมขาวบ้าง คละเคล้าปะปนกันไป เขาจึงได้รับผลดีบ้างไม่ดีบ้าง คือเป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง

๔. กรรมไม่ดำไม่ขาวมีวิบากไม่ดำไม่ขาว ได้แก่ เจตนาในอริยมรรคทั้ง ๔ มีโสดาปัตติมรรคเป็นต้น กรรมชนิดนี้เป็นกรรมที่ผู้เห็นภัยในวัฏฏะแล้วต้องการจะดำเนินไปให้ถึงทั้งสิ้น^{๑๒๒}

เมื่อฟังพระธรรมเทศนานี้แล้ว เสนิยะได้กราบทูลขออุปสมบท พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้เคยเป็นอัญญะเดียรฉัตรเมื่อหวังจะบรรพชาอุปสมบทในธรรมวินัยนี้ ผู้นั้นต้องอยู่ปริวาส ๔ เดือนก่อน

^{๑๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗-๒๘.

^{๑๒๒} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๘๑-๘๒/๗๕-๘๓.

เสนีย์จึงขอยู่ปริวาส ๔ ปี เมื่อได้บรรพชาแล้วไม่นาน ก็สำเร็จมรรคผล รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี ส่วนนายปุณณะ ละความเห็นผิด มั่นคงอยู่ในพระรัตนตรัย^{๑๒๓}

ในธัญยานิสุตตม มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ ความว่า พระสารีบุตรได้ทราบว่ ธัญยานีพราหมณ์เป็นสุขสบายดี แต่ว่าภรรยาผู้มีศรัทธาตายแล้ว ไปได้ภรรยาใหม่เป็นผู้ไม่มีศรัทธา ทำให้ธัญยานีพราหมณ์อัสยพระราชาทำชั่ว กล่าวคือ พระราชารับสั่งให้เขาไปนำข้าวกล้าบางส่วนจากประชาชนโดยไม่เบียดเบียนให้เดือดร้อน แต่ธัญยานีพราหมณ์กลับไปเบียดเบียนประชาชนให้เดือดร้อนโดยอ้างว่าเป็นคำสั่งของพระราชา ครั้นได้ข้าวกล้ามาแล้วก็นำส่วนใหญ่กลับบ้านนำไปถวายพระราชาเพียงเล็กน้อย พระสารีบุตรจึงไปโปรดธัญยานีพราหมณ์ว่า บุคคลบางคนในโลกนี้ประพฤติดุชกรรมเพราะเหตุแห่งบุตรและภรรยา เพราะเหตุแห่งทาสกรรมกรและคนรับใช้ เพราะเหตุแห่งมิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิต เพราะเหตุแห่งแขกผู้จรมา เพราะเหตุแห่งบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว เพราะเหตุแห่งเทวดา เพราะเหตุแห่งพระราชา เพราะเหตุแห่งการทํานุบำรุงร่างกายของตนให้เจริญ บุคคลนั้นย่อมตกนรก ขึ้นชื่อว่ากรรมชั่วแล้วเมื่อทำลงไป ไม่ว่าจะทำเพื่อใคร ผลของการกระทำนั้นตกอยู่แก่เราเอง ไม่ได้ตกอยู่แก่บุคคลที่เราทำเพื่อเขา ต่อมาธัญยานีพราหมณ์ป่วยเป็นไข้หนักได้รับความทรมานเป็นยี่งนักจึงให้คนไปนิมนต์พระสารีบุตรมา พระสารีบุตรได้เปรียบเทียบการเกิดในภพไหนจะดีกว่ากัน ท่านสารีบุตรคิดว่าพราหมณ์นี้น้อมใจไปในพรหมโลกจึงให้พราหมณ์ประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เมื่อพราหมณ์สิ้นชีวิตแล้วได้ไปเกิดในพรหมโลกชั้นต่ำ พระผู้มีพระภาคจึงตรัสถามว่าเหตุใดจึงแนะนำพราหมณ์เพียงเท่านั้น พระสารีบุตรจึงไปแสดงอริยสัจ ๔ แก่พราหมณ์ในพรหมโลก^{๑๒๔}

ยังมีข้อพิสูจน์อื่นๆ อีกเพื่อทดสอบเรื่องกรรม เช่น

๑. เด็กในครอบครัวเดียวกัน เกิดจากพ่อแม่เดียวกัน หรือเด็กแฝด อยู่ในสิ่งแวดล้อมอย่างเดียวกัน อุปนิสัยก็ยังแตกต่างกันแสดงว่าร่องรอยในอดีตของเขาไม่เหมือนกัน แสดงว่าเขาเคยสร้างกรรมมาไม่เหมือนกัน ไม่เท่ากัน ผลที่แสดงออกมาในชาตินี้จึงไม่เหมือนกัน^{๑๒๕} บางคนมีความ

^{๑๒๓} ณะสหายธรรม, กรรม, หน้า ๘๕-๑๐๔.

^{๑๒๔} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๔๔๕-๔๕๓/๕๖๗-๕๗๒.

^{๑๒๕} พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตวันโณ), ข้อพิสูจน์เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โสภณสาร, ๒๕๔๑), หน้า ๗๑.

โน้มน้าวเชิงทางดนตรี บางคนมีความสามารถทางศิลปะ บางคนมีความถนัดทางศาสนา แสดงว่าสิ่งนั้นในอดีตมิใช่สัมพันธมาถึงปัจจุบัน

๒. สันดานเดิมที่ติดมาจากชาติก่อนอาจจะดีหรือชั่วก็ได้ เด็กบางคนมีพ่อแม่ดี แต่ตัวเด็กเองดีไม่ได้ เนื่องมาจากการสั่งสมไว้เป็นเวลานานจนไม่อาจขัดเกลาให้เปลี่ยนแปลงไปในทางดีได้ในชาติเดียว เด็กบางคนมีพ่อแม่เลวแต่ตัวเด็กไม่เลวตามเพราะอุปนิสัยสันดานดีอันสืบเนื่องมาจากชาติก่อนของเขาแน่นหนามั่นคงมาก อิทธิพลแห่งสิ่งแวดล้อมที่เลวไม่อาจครอบงำได้

๓. เด็กอัจฉริยะ เป็นการแสดงถึงร่องรอยแห่งความทรงจำในอดีตที่เห็นได้ชัดที่สุด แสดงว่าความชำนาญที่เขาสั่งสมไว้ในอดีตมิได้หายไปเลย เป็นคุณสมบัติติดตัวเขาอยู่

๔. หญิงที่มีลักษณะชายหรือชายที่มีลักษณะหญิงนั้น แสดงถึงความเคยชินในอดีต คือ มีอุปนิสัยและลักษณะของเพศเดิมติดมา ทำให้บางคนเกิดเป็นชายแต่มีฮอร์โมนเพศหญิงมากกว่า แสดงว่าต้องมีเหตุในอดีตชาติทำให้เกิดผลในชาตินี้

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในที่หลายแห่งว่า คนที่ท่องเที่ยวอยู่ในสังสารวัฏนั้น เคยเกิดเป็นชายบ้างหญิงบ้างมาแล้วอย่างนับไม่ถ้วน

๕. ความหวาดกลัวที่อธิบายไม่ได้ เช่น บางคนกลัวน้ำทะเล ทั้งๆ ที่ในชาติปัจจุบันไม่เคยเกี่ยวข้องกับน้ำทะเลมาเลย แสดงถึงความทรงจำในอดีตที่เขาเคยประสบมาในชาติก่อน เขาอาจเคยตายเพราะจมน้ำมาก่อน

๖. มิตรภาพหรือความรักที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทันด่วน โดยไม่มีสาเหตุอะไรในปัจจุบัน แสดงถึงความรักในอดีตที่เคยรักกันมาในชาติก่อนๆ ในทางตรงกันข้าม การเกลียดชังกันแสดงถึงความเป็นศัตรูกันมาก่อน

๗. ความรู้สึกว่าคุณเคยรู้จักบุคคลหรือสถานที่นั้นมาก่อนทั้งๆ ที่เพิ่งเห็นเป็นครั้งแรกในชีวิต

๘. การสะกดจิตโดยนักจิตวิทยาสมัยปัจจุบันสามารถสะกดจิตให้คนระลึกถึงอดีตชาติ

๙. เรื่องคนระลึกชาติได้ มีอยู่มากทุกทวีป ทุกศาสนา มีคนระลึกชาติได้ การระลึกชาติได้เกิดจากความเชื่อว่ามีสังสารวัฏ หากแต่เป็นความจริงตามธรรมชาติที่อาจเกิดแก่ใครก็ได้ที่มีระยะเวลาว่างภพเท่ากับภพใหม่สั้นมาก ทำให้ความทรงจำเรื่องเก่าๆ ยังแจ่มใสอยู่ แต่คนส่วนใหญ่ระลึกชาติไม่ได้ ทำให้ไม่สามารถพิจารณาผลเทียบกับเหตุ แต่หลักกรรมมีความยุติธรรมให้ผลไปตามหน้าที่ของมันอย่างเที่ยงตรงไม่ขึ้นอยู่กับความเข้าใจไม่เข้าใจและความชอบไม่ชอบของใคร^{๒๖}

^{๒๖} วสิน อินทสระ, หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๗๓-๗๔.

๑๐. พระพุทธเจ้าทรงได้พระญาณที่เรียกว่า ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แปลว่า พระญาณที่สามารถระลึกถึงเหตุการณ์ในชาติก่อนได้ พระองค์ทรงได้ญาณนี้โดยการบำเพ็ญเพียรทางจิต พระองค์ตรัสว่า ใครก็ตามที่ดำเนินตามทางนี้ก็จะสามารถได้รับผลเช่นเดียวกับพระองค์ แสดงว่าทุกคนสามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง

๑๑. ในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มีเรื่องอันแสดงถึงการเวียนว่ายตายเกิดอยู่มากมาย^{๑๒๗}

ผลย่อมเกิดจากเหตุ ถ้าไม่มีเหตุแล้วผลก็ไม่มี ใครไม่เคยทำกรรมชั่วไว้ก็ย่อมจะไม่สามารถได้รับความทุกข์ ด้วยเหตุนี้เมื่อใดที่เราได้รับความทุกข์ อย่าไปโทษผู้อื่น ควรโทษตัวเองและยอมรับผลของกรรมที่ได้เคยทำไว้เอง^{๑๒๘}

คนที่เชื่อมั่นในหลักกรรมว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ย่อมทำแต่ความดีหลีกเลี่ยงความชั่ว รู้จักพึ่งตนเอง ขยันทำกิจการ ไม่เกียจคร้าน ไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง ไม่สร้างวิมานในอากาศ ประสงค์สิ่งใดก็ลงมือทำ เพื่อให้เป็นจริงตามปรารถนา เมื่อมีอุปสรรคเกิดขึ้นก็ไม่ย่อท้อ พยายามหาทางแก้ไขและต่อสู้จนประสบความสำเร็จ คนประเภทนี้แม้จะเกิดมายากจน เพราะอำนาจของกรรมชั่วที่ทำไว้ในอดีต ก็มักจะก่อร่างสร้างตัวจนมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นด้วยอำนาจกรรมดีที่ทำในปัจจุบัน

^{๑๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๖-๗๑.

^{๑๒๘} คณะสหาวรรม, กรรม, หน้า ๕๒-๕๓.

บทที่ ๓

วิเคราะห์ผลงานของ ท.เลียงพิบูลย์

๓.๑ วิธีคิด

เรื่องที่ ท.เขียน เป็นเรื่องที่ ท.ประสบพบเหตุการณ์ด้วยตนเองก็มี ท.มีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์ก็มี ผู้อื่นเล่าหรือเขียนมาเล่าให้ ท. ฟังก็มี ในระยะแรกๆ ของงานเขียนโดยส่วนมากจะเป็นเรื่องที่ ท.ประสบเหตุการณ์ด้วยตนเอง ในระยะหลังๆ ท.เขียนเรื่องที่ผู้อื่นเล่าให้ฟัง ซึ่งรวมๆ แล้วมีจำนวนมากกว่าเรื่องที่ ท.พบเหตุการณ์ด้วยตนเอง ส่วนเรื่องที่ ท.มีประสบการณ์ด้วยตนเองหรือมีส่วนร่วมในเหตุการณ์นั้น ท.ได้พบได้เห็นได้ทราบโดยบังเอิญอย่างไม่น่าจะเป็นไปได้โดยส่วนมาก มีเหตุการณ์มาปะติดปะต่อกันได้พอเหมาะพอเจาะแทบทุกครั้ง แม้ตัว ท.ก็ไม่สามารถจะหาเหตุผลมาอธิบายให้เข้าใจได้ว่าทำไม

เมื่อก่อน ท.ไม่เคยคิดว่าวิญญูณ สิ่งมหัศจรรย์ สิ่งลึกลับจะมีอยู่ในโลก ท.เป็นคนเชื่อยาก จะเชื่อเท่าที่ได้ประสบด้วยตนเองเท่านั้น นอกนั้นแม้ใครจะเล่าให้ฟังก็คิดว่าเป็นนิทานนิยายไป หาแก่นสารไม่ได้ แต่ก็ชอบฟัง ต่อมา ท.เชื่อในเรื่องลึกลับมหัศจรรย์ว่าในโลกนี้มีแน่ เมื่อประสบสิ่งแปลกประหลาดมหัศจรรย์ด้วยตัวเอง^๑

การเล่าเรื่องที่ ท.ประสบเหตุการณ์ด้วยตนเองนั้น ไม่ได้เรียงลำดับเหตุการณ์จากเด็กจนเป็นผู้ใหญ่ เรื่องที่นำมาเขียนแล้วแต่จังหวะของความคิดว่า ไปพบไปเห็นอะไรในปัจจุบันก่อนแล้วนึกถึงอดีตอะไรได้ บางครั้งเรื่องที่คิดได้ก็เป็นอดีตที่เข้ากันได้กับเรื่อง บางครั้งก็เป็นคนละเรื่องไปเลย แต่เป็นเรื่องที่ ท.อยากเล่า

ท.เชื่อแต่ไม่มั่งมาย ท.ไม่เชื่อทุกเรื่องเสมอไป จะพิจารณาก่อน ถ้าคนเราไม่ได้พบเห็นด้วยตนเอง ใครจะบอกอย่างไรก็ไม่เชื่อ เป็นธรรมดาของผู้ที่เชื่อเหตุผลจะเชื่อก็ต่อเมื่อประสบด้วยตนเองเท่านั้น เมื่อก่อน ท.ก็เคยคิดเช่นเดียวกัน แต่เมื่อได้พบด้วยตนเองแล้วจึงไม่สงสัยอีกต่อไป^๒

^๑ ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๕, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสซิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๖.

^๒ ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒๑, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสซิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๑๕๓.

เรื่องลึกลับ ท. ต้องใช้ความคิดและไตร่ตรองก่อนที่จะตัดสินใจเขียน มีหลายคนสนับสนุนให้ ท.เขียน เพราะเป็นเรื่องราวที่ ท.ได้ประสบกับตัว ท.เอง จุดประสงค์เพื่อต้องการให้อนุชนวัยรุ่นในยุคปัจจุบันนี้และอนุชนรุ่นต่อไปได้รู้ว่าที่แท้ความดีและความชั่วติดตามสนองนั้นเป็นสัจธรรมความจริงที่ได้เกิดขึ้นแล้ว จึงเอาตัวอย่างมาเขียน คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคต จะได้ศึกษาหาความรู้กันกว่าหาเหตุผลต่อไป

การที่ ท.เลียงพิบูลย์ เป็นคนเกเรมาก่อน เมื่อได้พบเหตุการณ์แปลกๆ ด้วยตนเอง จากคนที่ไม่เคยสนใจพระพุทธศาสนาเลย จนสามารถกลับตัวเป็นคนดี เลิกอบายมุขทั้งหมดได้ หันมาศึกษาพระพุทธศาสนาอีกด้วย ทำให้เนื้อเรื่องของ ท.เลียงพิบูลย์ ไม่เพียงแต่จะเป็นเรื่องเล่าอย่างเดียว ยังสอดแทรกความรู้ทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วยเกือบทุกเรื่อง

งานเขียนลักษณะนี้ แทบไม่เคยมีมาก่อน แม้ในปัจจุบันก็แทบไม่มีใครเขียนเรื่องสั้นลักษณะนี้ งานเขียนลักษณะนี้มักมีจุดมุ่งหมายในการสอนให้คนเป็นคนดี แต่ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องเล่าโดยไม่มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาประกอบ หรือเป็นเรื่องที่มีการแต่งเติมให้มีความสนุกสนานเพิ่มมากขึ้น

งานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ รวบรวมเรื่องราวหลากหลายลักษณะ ทั้งจากเรื่องส่วนตัว เรื่องของผู้อื่น เรื่องที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ที่มีการติดตามเรื่องราวนั้นๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ เท่าที่คนธรรมดาจะติดตามเรื่องต่างๆ นั้น นำมาเป็นเค้าเรื่อง ได้แก่

๑. ทำดีได้ผลดีตรงเหตุตรงผล	๒๒. ความฝัน
ไม่ตรงเหตุไม่ตรงผล	๒๓. ความกตัญญู
๒. ทำชั่วได้ชั่วตรงเหตุตรงผล	๒๔. การอโหสิ
ไม่ตรงเหตุไม่ตรงผล	๒๕. การเลือกคู่
๓. ความดีของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว	๒๖. การครองเรือน
๔. เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร	๒๗. การดูแลลูก
๕. การไม่ทำชั่ว	๒๘. พระคุณของพ่อแม่
๖. กฎแห่งกรรม	๒๙. พระคุณของครู
๗. พุทธานุภาพ	๓๐. เพื่อนบ้าน
๘. การประสบความสำเร็จของคน	๓๑. การคบเพื่อน
๙. การฆ่าตายตัว	๓๒. ความสันโดษ
๑๐. การอธิษฐาน	๓๓. การรูดังค์
๑๑. การต่ออายุ	๓๔. เมืองลับแล

๑๒. ความฉลาดของคน	๓๕. ยาเสพติด
๑๓. การมีอายุยืน	๓๖. วิญญาณ
๑๔. หลักพระพุทธศาสนา	๓๗. วิทยาศาสตร์
๑๕. การศึกษาธรรม	๓๘. การระลึกชาติ
๑๖. การปฏิบัติธรรม	๓๙. โสยศาสตร์
๑๗. การทำบุญ	๔๐. การไม่โกรธ
๑๘. ตายแล้วฟื้น	๔๑. การไม่ฆ่าสัตว์
๑๙. ตายแล้วสูญ	๔๒. การเลิกสุรา
๒๐. คอมมิวนิสต์	๔๓. ความซื่อสัตย์
๒๑. ประเพณีเทศกาลต่างๆ เช่น
วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์
วันลอยกระทง การทอดกฐิน	๔๔. การเตรียมตัวก่อนตาย
๔๕. ประเพณีการทำศพ
๔๖. ข่าวกในหนังสือพิมพ์

เรื่องเล่าของ ท.ใน ๒-๓ เรื่องแรก เป็นเรื่องเล่าสั้นๆ ว่าใครทำอะไรที่ไหนอย่างไรเท่านั้น ไม่มีอาร์มภบทมากนัก พอเรื่องที่ ๔ เริ่มเล่ายาวๆ มีอาร์มภบท มีการสอนธรรมะ มีการแสดงความเห็น แสดงความรู้สึกมากขึ้น แต่บางครั้งเรื่องหลังๆ ก็มีเรื่องสั้นๆ อยู่บ้าง เรื่องสั้นๆ อาจใช้เนื้อที่กระดาษ ๓ หน้าจบ สำหรับเรื่องยาว มีเรื่องหนึ่งใช้เนื้อที่กระดาษถึง ๒๑๑ หน้าจบ เรื่องยาวนี้เป็นเรื่องแปลกที่น่าติดตามอ่าน เหมือนพงสาวดารอิงนิยาย อิงประวัติศาสตร์ที่ไม่สามารถหาอ่านได้จากที่ไหน ซึ่งบันทึกเป็นจดหมายเหตุโดยผู้อยู่ในเหตุการณ์^๓

ท.วางใจเป็นกลาง ไม่ยินดียินร้ายกับคำชม หรือคำตำหนิ ทำให้ ท.สบายใจขึ้น ทำให้กล้าเขียนในเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีเหตุผลนั้น ถือว่าเขียนจบเรื่องก็หมดหน้าที่ บางเรื่องเป็นเรื่องแปลกหาสาระไม่ได้ก็คงมีข้อน่าคิดบางอย่าง

งานเขียนของ ท.

จากงานเขียนของ ท. ๒๖๑ เรื่อง สามารถจัดหมวดหมู่เรื่องต่างๆ ออกได้เป็น ๘ ลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๕.

๑. ทำเหตุดี และรับผลดีในเวลาสั้นในชาติเดียวกัน ผู้ได้รับผลยังจำเหตุที่ตนทำไว้ได้ ไม่ต้องรอเวลาส่งผลนานจนคนทำเหตุลืมไปแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องเห็นผลทันตา ทำให้ผู้ทำเหตุและผู้อ่านเชื่อเรื่องกรรม เชื่อในผลแห่งกรรม ท.ตั้งใจจะเทิดทูนความดีของผู้ที่ประกอบกรรมดี เกิดศีลธรรมทางใจแก่ผู้รู้เห็นได้ยินได้ฟัง ผู้นั้นจะเป็นชาติใดภาษาใดก็ได้ จะเขียนไว้เป็นตัวอย่างให้คนรุ่นหลังได้อ่านได้พิจารณาเป็นประโยชน์ส่วนรวมต่อๆ กันไป มีงานเขียนลักษณะนี้จำนวน ๑๑ เรื่อง โดยมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

- เป็นเรื่องทำกรรมดี ๑๐ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๓๔ เรื่องความกรุณาปราณี นักศึกษาแพทย์ไทยในอินเดียไปช่วยรักษายามป่วยที่เป็นคนจัณฑาลต่างๆ ที่เงินกำลังจะหมด ทำให้มีคนฮินดูเสนอตัวให้ยืมเงิน โดยไม่หวังได้คืน^๔
- ไม่ทำกรรมชั่ว ๑ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๖ มัจจุราชเอื้อมไม่ถึง นายอำเภอคนหนึ่งปฏิเสธคนที่เชิญรับประทานอาหาร เพราะจะต้องไปขึ้นเรือให้ตรงตามเวลา ไม่ปล่อยให้เรือรอ วันรุ่งขึ้นปรากฏว่าคนที่เชิญรับประทานอาหารนั้นเสียชีวิตเนื่องจากอาหารเป็นพิษ^๕
- ผลดีที่ได้รับนั้นส่งผลให้แก่ผู้ทำเหตุมี ๑๐ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๐๗ เรื่องผลแห่งความเมตตากรุณา เสียเวลาช่วยปู ทำให้ตกรถ บขส. เทียวสุดท้าย ต่อมารถเทียวสุดท้ายนั้นเกิดอุบัติเหตุมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต^๖
- ให้ผลดีกับผู้ทำเหตุแล้ว ยังเป็นผลดีแก่ผู้อื่นด้วย มี ๑ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๓ เรื่องความดีที่เป็นมงคล บณรดเมล์เพื่อนของ ท.ลูกให้แม่ชื่อนั่งแต่มีคนแย่งนั่ง ต่อมาไม่นานรถเกิดอุบัติเหตุพลิกคว่ำ เพื่อน ท.กับแม่ชีไม่เป็นอะไร แต่คนที่แย่งแม่ชื่อนั่งบาดเจ็บสาหัส^๗

^๔ ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๔, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสซิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๔๖-๕๖.

^๕ ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๓, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสซิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๖๐-๖๓.

^๖ ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๓, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสซิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๑๑-๑๕.

^๗ ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสซิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๖๐-๖๔.

- ส่งผลตรงเหตุ ๒ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๐๗ เรื่องปล่อยสัตว์ มีผู้แนะนำคนป่วยหนักไปไถ่ชีวิตโคกระบือ ปรากฏว่าหลังจากไถ่ชีวิตโคกระบือแล้วคนป่วยหนักคนนั้นก็หาย^๕
- ส่งผลไม่ตรงเหตุ ๑ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑ เรื่องทานชีวิต ท.ไปช่วยชีวิตเต่า ค่อมานานเวลากลางคืนมีเสียงมากระซิบเตือนไฟที่กำลังไหม้โรงรถ ทำให้ ท.สามารถไปดับได้ทัน เป็นเรื่องที่ผลไม่ตรงเหตุ ทำเหตุอย่างหนึ่ง ได้ผลดีอีกอย่างหนึ่ง^๕
- เป็นผลเนื่องมาจากเหตุ ๘ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๕๘ เรื่องมาร้าย-ไปดี เจ้าของบ้านอนุเคราะห์คนที่มาพักหน้าบ้านซึ่งตั้งใจจะมาปล้นบ้านนี้ ทำให้คนร้ายจากไปด้วยดี^{๑๐}
- เป็นเรื่องที่ ท.ประสบเอง ๓ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๓ เรื่องสิ่งหนึ่งในน้ำใจโจร ท. ได้รับอาสาไปสังคนซึ่งเป็นหัวหน้าโจรแต่โจรไม่ยอมปล้นจริงๆ ที่มีเงินอยู่จำนวนมาก^{๑๐}
- เป็นเรื่องที่คนอื่นเล่าให้ ท. ฟัง ๘ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๘๘ เรื่องแก่นายห้าง พี่ชายส่งหลานชาย ๒ คน มาช่วยงานกับอา หลานคนโตถือตัวว่าเป็นหลานเจ้าของบริษัท จึงชอบหนีเที่ยว ส่วนหลานคนเล็กขยันทำงาน หลานคนโตเบื่อก็ขอให้พ่อเรียกตัวกลับ ต่อมาอาจึงเขียนจดหมายไปขอหลานคนเล็กมาช่วยงาน^{๑๒}

๒. เห็นผลของกรรมดีในระยะเวลาปานกลาง คนทำเหตุทำเหตุดีโดยไม่หวังผลตอบแทนนานจนลืมเหตุไปแล้ว เมื่อต้องการความช่วยเหลือแล้วได้รับผลตอบแทนอย่างมหัศจรรย์ มีงานเขียนลักษณะนี้จำนวน ๑๗ เรื่อง โดยมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

^๕ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสซิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๑๑๒-๑๑๔.

^๕ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสซิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๑-๕.

^{๑๐}ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๗, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสซิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๑๕๖-๑๖๐.

^{๑๐}ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑, หน้า ๑๔-๑๕.

^{๑๒}ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๑, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสซิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๔๐-๔๑.

- เป็นเรื่องทำกรรมดี ๑๗ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๑ เรื่องคนบ้านนอก ลูกชายเจ้าของที่นาได้รับ ลูกชายชานามาอุปการะ ต่อมาลูกชายเจ้าของที่นาบวช ลูกชานาจึงตามไปรับใช้ด้วยความกตัญญู ต่อมาลูกชายชานาจึงได้รับมรดกจำนวนมาก^{๑๓}
- ผลดีที่ได้รับนั้นส่งผลให้แก่ผู้ทำเหตุ ๑๔ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๑ เรื่องความดีที่ไม่สูญ เคยช่วยคนที่รถเสีย ต่อมาเมื่อรถเสียก็มีคนมาช่วย^{๑๔}
- ผลดีที่ได้รับนั้นส่งผลให้แก่ผู้อื่น ๒ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๕ เรื่องกุศลสะท้อน เคยช่วยเด็กตกน้ำก่อนแต่งงาน ต่อมาลูกชายตกน้ำแต่ไม่เป็นไร^{๑๕}
- ให้ผลดีแก่ผู้ทำเหตุแล้ว ยังเป็นผลดีแก่ผู้อื่นด้วย มี ๑ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๘ เรื่องนึกไม่ถึงเพื่อนของ ท.ถูกเข้าใจผิดโดนทำร้ายร่างกายมา ท.เคยช่วยจ่ายค่าอาหารให้คนหนึ่งในกลุ่มนั้นที่เคยถูกล้วงกระเป๋าเมื่อ ๒ ปีที่แล้วจนลืมไปแล้ว ทำให้สามารถแก้ความเข้าใจผิดได้ง่ายขึ้น^{๑๖}
- ส่งผลตรงเหตุ ๖ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๑๓ เรื่องกรรมที่วนเวียน ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ท.ตกลงขายยางล้อรถด้วยราคาหนึ่ง ช่วงนั้นราคาสูงกว่าที่ตกลง แต่ท.ยืนยันทขายราคาที่ตกลง ทำให้ผู้ซื้อดีใจมาก ต่อมา ท.ไปติดต่อซื้อบ้านด้วยราคาหนึ่ง ยังไม่ชำระเงิน ต่อมาราคาสูงขึ้นมาก แต่ผู้ขายยังยืนยันทขายราคาเดิมที่ได้ตกลงกันไว้^{๑๗}
- ส่งผลไม่ตรงเหตุ ๓ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๓๕ เรื่องความดี เคยช่วยคนบริสุทธิ์ให้พ้นข้อหาขโมย ต่อมารถเสียคนนั้นมาเจอจึงช่วย^{๑๘}

^{๑๓} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒, หน้า ๑๔๕-๑๖๘.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑-๕.

^{๑๕} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑, หน้า ๑๐๕-๑๑๓.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๒-๑๐๘.

^{๑๗} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒๓, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๔๑-๔๖.

^{๑๘} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๕, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๕-๑๘.

- เป็นผลเนื่องมาจากเหตุ ๘ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๕ เรื่องสร้างทุกข์ กู้เงินไปแต่งงานแล้ว ไม่มีเงินชำระ จึงไปช่วยงานต่างๆ ที่ช่วยได้ ทำให้เจ้าหนี้เห็นใจแนะนำงานต่างๆ ให้ จนสามารถใช้หนี้ได้หมด^{๑๙}
- เป็นเรื่องที่ ท.ประสบเอง ๘ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๖ เรื่องสร้างกรรม คนขับรถสองแถว ขับรถดีมาก ทำให้ได้แต่งงานกับลูกสาวเจ้าของรถสองแถว^{๒๐}
- เป็นเรื่องที่คนอื่นเล่าให้ ท. ฟัง ๘ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๓ เรื่องไม่ต้องการสวรรค์ คุณชาย ใจบุญ โอนสมบัติถวายวัดจนหมด ผันเห็นบ้านอันสวยงามบนสวรรค์ แต่คุณชายไม่ ต้องการ คุณชายต้องการบรรลุมรรคผลมากกว่า^{๒๑}

๓. เห็นแต่ผลร้าย ไม่เห็นเหตุ ที่ไม่เห็นเหตุเนื่องจากผู้พบเหตุการณ์ได้ไปพบไปเห็นตอน กรรมส่งผล ไม่ได้เห็นตอนสร้างเหตุ และไม่ได้ติดตามสอบถามรายละเอียดมากกว่าที่เห็นว่าทำไม จึงมารับผลกระทบเช่นนั้น มีงานเขียนลักษณะนี้จำนวน ๒ เรื่อง โดยมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

- ไม่ทำกรรมชั่วและเป็นเรื่องที่ ท.ประสบเอง ๑ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๖ เรื่องบทเรียนชีวิต ท. ไปเห็นหัวหน้าครอบครัวที่ยากจนมีอาชีพขับรถสามล้อตายอย่างกระทันหัน ทำให้ลูก เล็กๆ ประสบเคราะห์กรรมยิ่งขึ้น เมื่อ ท.เจอคนขับรถสามล้อขับตัดหน้ารถ ทำให้ ท. ไม่โกรธ^{๒๒}
- เป็นเรื่องที่คนอื่นเล่าให้ ท. ฟัง ๑ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๑๗ เรื่องผู้ทรงศีล มีผู้หญิงคนหนึ่ง มักมีนางสังหรณ์แล้วพบอุบัติเหตุบ่อยๆ วันหนึ่งถูกลูกฟุตบอลลอยมาโดนศีรษะจน สลบ ได้ไปเจอพระภิกษุรูปหนึ่งซึ่งท่านได้ไปขอต่ออายุให้^{๒๓}

^{๑๙} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒, หน้า ๕๐-๕๘.

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕-๑๐๖.

^{๒๑} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๕, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสิ- เนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๖๑-๗๑.

^{๒๒} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑, หน้า ๕๖-๗๐.

^{๒๓} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๐, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสิ- เนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๒๒-๓๒.

๔. ชีวิตที่เต็มไปด้วยอุปสรรค แต่ยังรักษาความดีของคนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้มีคนอื่น
คุณค่าของความเป็นคนดี มีงานเขียนลักษณะนี้จำนวน ๒ เรื่อง โดยมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

- เป็นเรื่องทำกรรมดี ไม่ทำกรรมชั่ว ผลดีที่ได้รับนั้นส่งผลให้แก่ผู้ทำเหตุ เป็นผลเนื่องมาจากเหตุ เป็นเรื่องที่คนอื่นเล่าให้ ท. พิง ๒ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๗ เรื่องมรดกชิ้นสุดท้าย ผู้ชายคนหนึ่งกำพร้าพ่อ ต้องออกจากโรงเรียนมาทำงานด้วยความขยันขันแข็ง มารดาป่วยจึงนำโฉนดที่ดินมาจำนองเจ้านาย ก่อนที่เจ้านายจะตายได้คืนโฉนดที่ดินให้^{๒๔}

๕. ทำเหตุชั่วได้รับผลชั่ว ความโลภทำให้คนทำเหตุชั่ว แม้ทำชั่วเพียงครั้งเดียวก็ส่งผลร้ายไปตลอดชีวิต มีงานเขียนลักษณะนี้จำนวน ๓๐ เรื่อง โดยมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

- เป็นเรื่องทำกรรมชั่ว ๓๐ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๒ เรื่องคนมีบาป มีคนฆ่าเพื่อนเพราะหวังสมบัติของเพื่อน ทำให้เพื่อนที่ตายไปแล้วกลับมาแก้แค้นอย่างสาหัส^{๒๕}
- ผลร้ายที่ได้รับนั้นส่งผลให้แก่ผู้ทำเหตุ ๒๔ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๐ เรื่องเสียดาย ความขี้ขลาดไม่รักษาคำพูดกับช้าง ทำให้ช้างโมโห ใช้งวงคว้าความขี้ขลาดกับพื้นตาย^{๒๖}
- ให้ผลร้ายแก่ผู้ทำเหตุแล้ว ยังเป็นผลร้ายแก่ผู้อื่นด้วย มี ๖ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๔๘ เรื่องคนบาป เคยยิงแม่กวางตาย เจอพระพุทธรูปทำให้สำนึกได้จึงนำลูกกวางไปเลี้ยง ต่อมาภรรยาตาย มีภรรยาใหม่หวังสมบัติจึงหาทางกำจัดลูกชายของภรรยาเก่า^{๒๗}
- ผู้ทำเหตุสำนึกได้ มี ๑๕ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๓๖ เรื่องสวรรค์ของคนบาป มีเศรษฐีคนหนึ่งชอบโกงเงินกู้ของชาวบ้าน ต่อมาป่วยหนักและสำนึกได้และตายอย่างสงบ^{๒๘}
- ส่งผลตรงเหตุ มี ๑๘ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๕๖ เรื่องเวรกรรม คนขับรถแท็กซี่เคยขับรถชนเด็กตายแล้วหนี ลูกชายจึงถูกรถชนตายแล้วหนี^{๒๙}

^{๒๔} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑, หน้า ๗๑-๘๑.

^{๒๕} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒, หน้า ๑๐-๕๕.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๑-๑๔๔.

^{๒๗} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๖, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสซิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๗๒-๑๓๓.

^{๒๘} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๔, หน้า ๘๒-๑๒๔.

^{๒๙} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๗, หน้า ๑๒๔-๑๓๘.

- ส่งผลไม่ตรงเหตุ มี ๔ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๕๘ เรื่องกรรมเป็นสิ่งลึลับ หมอเก่งมากคนหนึ่งเก็บค่ารักษาแพงมากจนชาวบ้านสาปแช่ง ต่อมาหมอถูกไฟเผาทั้งเป็นจนตาย^{๓๐}
- เป็นผลเนื่องมาจากเหตุ มี ๘ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๕๒ เรื่องเบี่ยงหลังแห่งกรรม เคยชักยกขอยางรถยนต์ของทางราชการไปขาย จับได้จึงถูกไล่ออก^{๓๑}
- เป็นเรื่องที่ ท.ประสบเอง มี ๔ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๓๘ เรื่องของลุงสินธุ เคยเขียนหลังทาสที่ไม่มีความศรัทธาต่อพระรัตนตรัย ต่อมาเป็นผีกลางหลังมีอาการทรมานเหมือนทาสที่ถูกเขียน^{๓๒}
- เป็นเรื่องที่คนอื่นเล่าให้ ท. ฟัง มี ๒๖ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๕๘ เรื่องมารศาสนา คนตัดเศียรพระชาย คนจึงนำพระที่โดนตัดเศียรแล้วไปถวายวัดเพื่อปฏิสังขรณ์ ส่วนคนตัดเศียรเกิดอุบัติเหตุรถชน ร้องขอให้นำเลื่อยมาเลื่อยออก^{๓๓}

๖. เล่าเรื่องที่ไปพบเห็นมาเพื่อเป็นคติเตือนใจผู้อ่าน การไปพบเห็นนั้นอาจอ่านพบในหนังสือพิมพ์ หรือเพื่อนขอให้เขียนเตือนเขาชวน มีงานเขียนลักษณะนี้จำนวน ๑๑ เรื่อง โดยมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

- เป็นเรื่องทำกรรมดี ๔ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๗๕ เรื่องค่าของความดี คนทำความดีเมื่อตายไปแล้ว มักมีการบันทึกชีวประวัติ^{๓๔}
- เป็นเรื่องทำกรรมชั่ว ๔ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๕๓ เรื่องไม้เท้าคุณตา ลูกไม่พอใจที่พ่อชอบโกงเงินกู้ชาวบ้าน ลูกอยากบวชแต่ไม่ยอมให้พ่อบวชให้ พ่อโกรธจึงทำให้ลูกตาย พ่อสำนึกได้ เมื่อทราบว่าลูกไปเกิดใหม่ จึงตามไปดูแล^{๓๕}

^{๓๐} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๒๓-๒๔.

^{๓๑} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๗, หน้า ๔๒-๔๑.

^{๓๒} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๕, หน้า ๑-๔๑.

^{๓๓} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๗, หน้า ๑๔๗-๑๕๕.

^{๓๔} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๐, หน้า ๔๗-๖๓.

^{๓๕} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๗, หน้า ๕๒-๗๔.

- เป็นเรื่องแสดงให้เห็นภัยของคอมมิวนิสต์ ๓ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๕๗ เรื่องความหลอกลวง มีข่าวโฆษณาเรื่องความเจริญของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเมืองจีน มีวัยรุ่นไทยจำนวนมากไปเมืองจีน ปรากฏว่าต้องไปตกระกำลำบาก^{๓๖}
- มีผู้อ้างตนว่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่แท้จริง บอกว่า กรรมเวรไม่มี บุญบาปไม่มี ทำอะไรไม่ต้องกลัว ตายแล้วก็สูญ จึงมีผู้เป็นห่วงเด็กๆ ว่าจะไปเชื่อพวกทำลายศาสนาที่มุ่งจะชักจูงให้เด็กไปในทางชั่ว ให้ขาดความกตัญญูกตเวที ท.พยายามเขียนแนะนำให้ทุกคนรอบรู้ช่วยกันอบรมบุตรหลานเหมือนสมัยก่อน เล่านิทานเกี่ยวกับศีลธรรม ตัวอย่างความดีก่อนเด็กจะเข้านอน เพื่อให้ซึมเข้าไปในความรู้สึกของเด็ก จะได้รู้สิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว จะได้ป้องกันเด็กเห็นผิดเป็นชอบ เรื่องความเข้าใจผิดเกี่ยวกับตายแล้วสูญ มี ๑๑ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๑๒ เรื่องจดหมายที่มีคุณค่า มีผู้สงสัยว่ากฎแห่งกรรมมีจริงหรือไม่ จึงค้นคว้าสอบถามจากผู้รู้หลายท่านเป็นเวลานานจนมั่นใจว่ากฎแห่งกรรมมีจริง^{๓๗}

มนุษย์เราทุกชีวิตเกิดมาไม่พ้น “กรรม” หรือ “กฎแห่งกรรม” นอกจากในพระไตรปิฎกแล้ว ในพระสูตรพระคัมภีร์ต่างๆ พุทธถึงในเรื่อง “กรรม” มากมาย กรรมเป็นสิ่งที่สุขุมลึกลับซับซ้อน ยากที่บุคคลธรรมดาสามัญจะเข้าถึง เว้นแต่พระพุทธเจ้าทรงค้นคว้าสามารถรู้แจ้งความจริงโดยละเอียดถี่ถ้วน ผู้ที่เชื่อ “กรรม” หรือ “กฎแห่งกรรม” แล้ว มักเชื่อเรื่องตายแล้วต้องกลับมาเกิดอีก ไม่ใช่ตายแล้วสูญ

- กล่าวถึงการระลึกชาติ การเวียนว่ายตายเกิด มี ๓ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๓๑ เรื่องปัญหาที่ต้องแก้ด้วยหลักธรรม ค้นหาหลักธรรมเพื่อตอบปัญหาแก้ข้อสงสัย จากหนังสือที่เขียนโดยพระสังฆราชและท่านพุทธทาส^{๓๘}
- เป็นเรื่องต่างๆ มี ๕๔ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๓๐ เรื่องเพื่อนร่วมตาย คนภาคกลางถูกหลอกไปทำงานทางใต้ ให้ทำงานหนักเยี่ยงทาส จึงชวนกันหนีรอดมาได้ด้วยความยากลำบากโดยไม่ยอมทิ้งกัน แล้วไปแจ้งทางการมาช่วยคนที่เหลือ เมื่อกลับมาบ้านแล้วก็

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๕-๑๔๖.

^{๓๗} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๓, หน้า ๕๔-๖๓.

^{๓๘} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒๔, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๑๐๗-๑๑๒.

ยังช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอด เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งตายอีกฝ่ายหนึ่งก็มีแต่ความเสียใจ^{๓๕}

- เป็นเรื่องที่ ท.ประสพเอง มี ๖๗ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๗ เรื่องเหตุเมื่อหลบฝน มีพ่อคนหนึ่งลงโทษลูกเกินเหตุ มีพระภิกษุเข้าไปสอนให้พูดกับลูกด้วยเหตุผล ทำให้พ่อลูกมีความเข้าใจกัน อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข^{๔๐}
- เป็นเรื่องที่คนอื่นเล่าให้ ท. ฟัง มี ๕๒ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๔๑ เรื่องชีวิตแห่งความหลัง โทษของการดื่มสุรามีนามากมาย ทั้งขายหน้า ทั้งเสียเงิน ทำให้ตัดสินใจเลิกดื่มสุราเด็ดขาด^{๔๑}

๗. เรื่องแปลกที่ไม่น่าสามารถหาเหตุผลมาอธิบายได้ อาจเป็นเรื่องวิญญานที่มองไม่เห็น หรือวิญญานที่มองเห็น การนั่งทางใน การทรง การนั่งสมาธิ การทำเสน่ห์ ไสยศาสตร์ ผิดิบ มีงานเขียนลักษณะนี้จำนวน ๗๑ เรื่อง โดยมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

- เป็นเรื่องเกี่ยวกับฝัน มี ๑๓ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒ เรื่องอารยนคร ท.ไปเที่ยว หลับกลางทางฝันไปถึงเมืองเมืองหนึ่ง เมื่อตื่นขึ้นเห็นทางที่ผ่านไปในฝันเหมือนในฝัน^{๔๒}
- เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิญญาน มี ๒๒ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๗ เรื่องวิญญานกตัญญู ผู้ชายคนหนึ่งไปพักโรงแรมหนึ่งเหลือห้องเดียวเป็นห้องผีดู ตอนกลางคืนวิญญานผู้หญิงจึงมาหลอก สอบถามได้ความว่าต้องการส่วนบุญ ผู้ชายคนนี้จึงไปทำสังฆทานอุทิศส่วนกุศลไปให้ วิญญานผู้หญิงคนนี้จึงมาขอบคุณและมาเตือนอุบัติเหตุว่าอย่าไปรถที่ตึงใจจะไป ให้ยอมเสียค่าโดยสารไปดีกว่า ผู้ชายคนนี้เชื่อ ปราภฏว่ารถคันนั้นไปประสบอุบัติเหตุจริงๆ^{๔๓}
- เป็นเรื่องเกี่ยวกับไสยศาสตร์ มี ๓ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๔๖ เรื่องสิ่งที่มีห้ศจรรยของไสยศาสตร์ หลังจากได้รับตำแหน่งประธานแล้วปวดท้องเจ็บหน้าอก รักษาโรคแผนปัจจุบันไม่หาย ได้ไปรักษาทางไสยศาสตร์ ดึงสายสิญจน์กับตะปูออกจากหน้าอกแล้ว

^{๓๕} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๓, หน้า ๑๓๓-๑๖๖.

^{๔๐} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒, หน้า ๑๐๗-๑๑๕.

^{๔๑} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๕, หน้า ๑๓๓-๑๔๐.

^{๔๒} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑, หน้า ๖-๑๓.

^{๔๓} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๓, หน้า ๑๐๕-๑๑๗.

หาย^{๔๔}

- เป็นเรื่องเกี่ยวกับตายแล้วฟื้น มี ๓ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๘๗ เรื่องวัยบาป ผู้ชายคนหนึ่งป่วย เป็นไข้รากสาดแล้วไปพบพระภิกษุ เดินตามท่านไปจนไม่สามารถตามไปได้ จึงอยาก กลับบ้าน แล้วก็ฟื้น^{๔๕}
- การเวียนว่ายตายเกิด คนไทยมีความเชื่อกันมาก่อนแล้ว แต่ไม่มีใครค้นคว้าหาเหตุผล มาอธิบายให้จะแจ้งเห็นความจริง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการระลึกชาติ มี ๕ เรื่อง เช่น เรื่อง เรื่องที่ ๑๗๖ เรื่องสิ่งลึกลับที่นักวิทยาศาสตร์รับรอง สถาบันค้นคว้าเรื่องวิญญาณและ ตายแล้วกลับชาติมาเกิดพิสูจน์เกี่ยวกับวิญญาณ มาสัมภาษณ์เด็กหญิงที่ชาติที่แล้วเคย เกิดเป็นเด็กชายแล้วถูกกูกัดจนจมน้ำตาย^{๔๖}
- เป็นเรื่องเกี่ยวกับการนั่งทางใน มี ๒ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๔ เรื่องชะตากรรม ชีปะขาวนั่ง ทางในดูแล้ว บอกว่าชะตาขาด คนนี้จึงหมั่นทำความดีมากมาย ทำให้มีอายุยืนยาว^{๔๗}
- เป็นเรื่องเกี่ยวกับการต่ออายุ มี ๔ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๒๗ เรื่องสามวิญญาณ ท.ทราบว่ แม่จะต้องตายเป็นรายที่ ๒ จึงอธิษฐานขอต่ออายุให้แม่มีอายุครบ ๑๐๐ ปี ทำให้แม่อยู่ ได้ถึง ๑๐๐ ปี^{๔๘}
- เป็นเรื่องแปลกมหัศจรรย์ มี ๑๕ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๓ เรื่องความบริสุทธิ์ ท.ไปงานวัด และเล่นการพนัน แทะถูกทุกตา ทำให้เจ้ามือหาเรื่อง ท.จึงอธิษฐานขอให้ผลบุญที่เคย ทำไว้ขอให้ปลอดภัยด้วยเถิด ปรากฏว่ามีคนไปตามทหารเรือมาช่วย ทำให้กลับบ้าน ได้โดยปลอดภัย^{๔๙}

^{๔๔} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒๖, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิส-
ซิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๓๑-๕๕.

^{๔๕} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๒, หน้า ๕-๒๒.

^{๔๖} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๕, หน้า ๓๑-๕๕.

^{๔๗} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑, หน้า ๒๐-๔๘.

^{๔๘} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๔, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิส-
ซิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๑๐๒-๑๒๔.

^{๔๙} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๓, หน้า ๒๓-๔๐.

- เป็นเรื่องที่ ท.ประสพเอง มี ๑๕ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๘๔ เรื่องพระเครื่อง ท.ได้รับพระเครื่องมาจากพ่อ มีเหตุให้พระเครื่องหายไปหลายครั้ง แล้วได้กลับมาทุกครั้งด้วยวิธีแปลกๆ^{๕๐}
- เป็นเรื่องที่คนอื่นเล่าให้ ท. ฟัง มี ๕๖ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๘๕ เรื่องวิญญานที่วัดสะแก มีการล้างป่าช้าที่วัดสะแก โดยใช้เขียนในการชี้ตำแหน่งศพ ซึ่งเขียนสามารถชี้ตำแหน่งได้ถูกต้อง^{๕๑}

๘. ธรรมะย่อมชนะอธรรม เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร ไม่ควรจองเวรด้วยอารมณ์ชั่ววูบ อดทนไว้อย่างส่งผลดีในภายหลัง มีงานเขียนลักษณะนี้จำนวน ๕ เรื่อง โดยมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

- เป็นเรื่องทำกรรมดี มี ๒ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๔๒ เรื่องคนใจดี คุณชายคนหนึ่งชอบนำขนมไปแจกให้คนในเรือนจำ ทำให้บ้านคุณชายไม่เคยมีขโมยขึ้นบ้าน^{๕๒}
- เป็นเรื่องเวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร มี ๗ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๘ เรื่องเวร มีข้าราชการถูกผู้บังคับบัญชาที่ไม่ดีแกล้งเสมอ เพื่อนที่เป็นพระขอให้มาปฏิบัติธรรมที่วัด ๘ วันก่อน การได้ถือศีลทำให้เปลี่ยนความคิด ให้อภัย ต่อมาไม่นานเจ้านายคนนั้นก็หมดอำนาจกะทันหัน^{๕๓}
- เป็นเรื่องที่ ท.ประสพเอง ๑ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๘๖ เรื่องอโหสิกรรม มีผู้โทรศัพท์มาถาม ท.ว่า กรณีพบคนชั่วใส่ร้ายป้ายสีควรทำอย่างไร ท.แนะนำให้อโหสิกรรมเสียจะได้สบายใจ^{๕๔}
- เป็นเรื่องที่คนอื่นเล่าให้ ท. ฟัง มี ๘ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๒ คู่ปรับ เจ้าของรถใหม่เป็นคนอวดดี คิดแต่เรื่องเงินเป็นใหญ่ ดูถูกรถเก่าที่วิ่งตามมา จากถักรถใหม่เสีย ไม่มีใครยอมช่วยเหลือ รถเก่ามาพบจึงเข้าช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน ทำให้เจ้าของรถ

^{๕๐} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๐, หน้า ๑๑๓-๑๓๖.

^{๕๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๗-๑๖๐.

^{๕๒} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๕, หน้า ๑๔๑-๑๔๔.

^{๕๓} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒, หน้า ๑๑๖-๑๓๒.

^{๕๔} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๑, หน้า ๑-๑๒.

ใหม่สำนึกได้^{๕๕}

จากงานเขียนของ ท. ๒๖๑ เรื่อง นอกจากจัดหมวดหมู่เรื่องต่างๆ ออกได้เป็น ๘ ลักษณะ ใหญ่ๆ แล้ว ยังสามารถจำแนกเรื่องที่ ท.เขียนออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประเด็นต่างๆ	จำนวนเรื่อง
๑. ธรรมะ เป็นเนื้อหาสอนใจเกี่ยวกับเรื่องที่จะเล่า หรือเรื่องที่กำลังเล่า หรือเรื่องที่เล่าจบไปแล้ว ให้รักษาศีล ใช้สมาธิ ปัญญา กำจัดความโลภ โกรธ หลง เพราะทุกสิ่งไม่เที่ยง อย่าไปยึดมั่นถือมั่น เนื้อหาจะมากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่โอกาสเพื่อให้หลักธรรมของศาสนาชัดเจนจิตใจชี้ให้เห็นสังขธรรม	๑๗๕
๒. กรรม เป็นการปรารภเนื้อหาเกี่ยวกับกรรม กรรมนั้นมองไม่เห็นตัวทั้งบุญกรรมและบาปกรรม เหมือนเชื้อโรคร้ายที่เราสูดเข้าไปทางลมหายใจที่เราไม่รู้ไม่เห็น มันจะเกิดผลขึ้นภายหลัง ช้าเร็วแล้วแต่เชื้อโรคแต่ละชนิด ไม่เหมือนกัน เช่นเดียวกับกรรม การกระทำความดีได้รับผลดี การกระทำชั่วต้องได้รับผลชั่วตามกฎแห่งกรรม ถ้ายังไม่ส่งผลก็จะเป็นเงาติดตามสนองแน่นอนไม่ช้าก็เร็ว อย่าคิดว่ากรรมนั้นไม่มีจริง	๕๘
๓. ความทุกข์ จากการที่ ท. ได้ผ่านเหตุการณ์ต่างๆ แล้ว ทำให้ ท. ได้พิจารณาความสุขตามคำสอนของพระพุทธศาสนา แล้วสรุปลงที่ความทุกข์ว่ามนุษย์เกิดมามีทุกข์ติดมาประจำตัวทุกคน ควรนำคำสอนของพระพุทธศาสนามาช่วยให้พ้นทุกข์ โดยทำใจให้อยู่กลางๆ	๗๕
๔. การปฏิบัติธรรม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเพียงคำสั่งสอนที่มีค่าสูงสุด แต่ถ้าไม่ปฏิบัติก็ไม่ช่วยอะไรได้ ถ้าสนใจปฏิบัติด้วยจิตบริสุทธิ์ ผลดีก็จะเกิดขึ้นอย่างทันตาเห็นไม่ต้องรอผลดีชาติหน้า	๕๖

^{๕๕} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๓, หน้า ๑-๒๒.

ประเด็นต่างๆ	จำนวนเรื่อง
๕. กฎแห่งกรรม คนเราทำดีทำชั่วแล้วย่อมหนีกฎแห่งกรรมไปไม่พ้น ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด กรรมนั้นจะตามไปสนองไม่ช้าก็เร็ว ไม่สามารถหลบเลี่ยงได้ เมื่อตายแล้วไม่มีอะไรที่จะนำติดตัวไปได้ นอกจากชั่วดีบุญบาปที่จะเป็นเงาตามตัวไปสู่ทุกข์สุขในภพหน้าตามกฎแห่งกรรม กฎแห่งกรรมดีและชั่ว ทำให้คนเกิดมาไม่เหมือนกัน โชคชะตาเราเป็นผู้สร้างเอง	๔๕
๖. การศึกษาธรรมะ ถ้ามีโอกาส ท.มักเขียนถึงเรื่องการศึกษาธรรมะของพระพุทธศาสนาว่าเป็นเรื่องที่จำเป็น มีประโยชน์แก่ผู้ได้ปฏิบัติ เป็นที่พึงพอใจ และมักเขียนถึงผลดีที่ผู้ศึกษาธรรมะมาแล้วได้รับ โดยไม่กลัวภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น สามารถใช้สติปัญญาแก้ไขสิ่งร้ายให้กลายเป็นดีได้ มีความมั่นใจว่าธรรมะย่อมคุ้มครองผู้ปฏิบัติรักษาธรรม	๔๓
๗. ความโกรธ การกระทำที่ไม่ดีมักเกิดจากการไม่ควบคุมอารมณ์โกรธ ทำให้เกิดเรื่องร้ายแรง เรื่องที่ ท.เล่า จะชี้ให้เห็นโทษของความโกรธ ความโกรธทำให้ขาดสติ ลืมตัว ไปวูบหนึ่ง ขอให้อดทน มีสติดับความโกรธให้ทัน ไม่ประมาท แผ่เมตตาให้ความสงสารจะทำลายความโกรธ ให้พยายามละความโกรธ ฝึกจิตให้เป็นคนโกรธยาก ไม่เห็นแก่ตัว เป็นคนอารมณ์เย็น อย่าให้อารมณ์โกรธอยู่เหนือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เพราะมีแต่ทางเสียหายทำลายตนเอง ทำลายอนาคต ต้องเอาชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ ดับอารมณ์โกรธลงแล้วสติปัญญาจะเกิดขึ้น	๓๕
๘. ความกตัญญู พระพุทธศาสนาสอนให้บูชาพระคุณของพ่อแม่ ให้มีความกตัญญูกตเวที นึกถึงพระคุณท่านที่ได้เลี้ยงเรามาตั้งแต่น้อยจนใหญ่ ดูแลเอาใจใส่ท่านในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ อย่ารอจนเมื่อท่านได้จากโลกนี้ไปแล้วจึงทำบุญทำทานแผ่กุศลไปให้ท่านภายหลัง กตัญญูกตเวทีผู้มีพระคุณ ต้องระลึกไว้เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง	๓๘
๙. ทำดีได้ผลดี ระหว่างความดีกับความชั่ว ท.เลือกเล่าคนทำดีได้ดีมากกว่าคนทำชั่วได้ผลชั่ว	๓๖

ประเด็นต่างๆ	จำนวนเรื่อง
๑๐. ตายแล้วสูญ ท.สังเกตว่ามีการปลุกปั่นให้คนเชื่อว่าตายแล้วสูญ ไม่ต้องมีความกตัญญูพ่อแม่ และผู้มีพระคุณ มนุษย์จึงเริ่มมีจิตใจต่ำลงๆ กลายเป็นคนชั่วร้าย ไม่มีศีลธรรม ขาดhiri โอตตัปปะ มีมารศาศนาค่อยๆ แทรกแซงบิดเบือนเพื่อทำลาย เพราะรู้ว่าประชาชนทั่วไปไม่รู้หลักธรรมลึกซึ้ง เพราะไม่ได้ศึกษา ส่วนมากไม่มีใครรู้ว่าในพระไตรปิฎกมีอะไรบ้าง ใครจะว่าอะไร ไม่มีใครที่สนใจไปค้นความจริง ท.จึงพยายามอธิบายให้เห็นความแตกต่างระหว่างคำสอนของพระพุทธศาสนากับลัทธิที่เชื่อว่าตายแล้วสูญ	๓๕
๑๑. ความฝัน เรื่องราวที่มีความฝันเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ เป็นเรื่องที่อธิบายได้ยาก บางเรื่องที่ฝันก็เป็นความจริง บางเรื่องก็เป็นเรื่องไร้สาระ	๓๓
๑๒. ศีล ๕ ธรรมที่มรชาวสควรจะปฏิบัติและประพฤติเป็นประจำ คือ ศีล ๕ เราควรมีศีล ๕ ไว้เป็นเครื่องป้องกันตัว ถ้าได้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแล้วย่อมป้องกันภัยอันตรายได้ เพราะอำนาจศีล	๓๒
๑๓. ศีลธรรมเสื่อม ยุคนี้ศีลธรรมเสื่อม โทรมลงมาก แม้แต่ผู้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนชั้นสูงมีวิชาความรู้ดี แต่ขาดความรู้ในศีลธรรม เห็นความชั่วเป็นเรื่องสนุกเกินขอบเขต ก็ยอมพาตนให้ไปสู่ทางชั่วด้วยกิเลส ตัณหา โลภ รัก โกรธ หลง ต้องได้รับทุกข์กรรมอย่างหนักติดตามมาสนองภายหลัง	๓๐
๑๔. ศีลธรรม พระพุทธศาสนาสร้างนิสัยให้พลเมืองเป็นคนดีมีศีลธรรม มีจิตใจเมตตาปรานี ไม่เห็นแก่ตัว ให้อยู่ในขอบเขตของศีลธรรมความดี แก่ทุกข์ทำจิตให้สงบเป็นสุขทางใจ	๒๙
๑๕. พันทุกข์ ทางที่จะทำให้พันทุกข์มีทางเดียว คือ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา	๒๘
๑๖. ความตาย นอกจากทุกข์แล้ว ท.มักชี้ให้เห็นว่า คนเราเกิดมาไม่นานก็ต้องตาย ความตายเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ต้องกลัว ให้รีบทำความดีไว้ให้มากๆ	๒๖

ประเด็นต่างๆ	จำนวนเรื่อง
๑๗. ลำบากตัวได้ การทำความชั่ว บางคนทำเพราะเป็นนิสัย บางคนทำเพราะอารมณ์ชั่ววูบ อาจเป็นเพราะความรัก โลภ โกรธ หลง เมื่อมีผู้ตักเตือน หรือเมื่อถูกกรรมตามสนอง ทำให้ลำบากได้	๒๓
๑๘. ความประมาท ท.ปรารภเรื่องความประมาทที่มักทำให้เกิดโทษ ให้ระวัง อย่าประมาท ให้ใช้ปัญญาใช้ชีวิตอย่างระมัดระวัง ไม่ให้ออกนอกขอบเขตศีลธรรม สร้างความดีแล้วจะปลอดภัย เพราะความดีรักษาผู้ทำความดี	๒๒
๑๙. ไม่เที่ยง ทุกอย่างไม่เที่ยงย่อมจะผันแปร ไปได้ตามกาลเวลาเสมอ ไม่มีอะไรอยู่คงที่แน่นอน	๒๐
๒๐. วิญญาณตายแล้วเกิด ทุกรูปทุกนามมีอกุศลกรรมและกุศลกรรมด้วยกันที่จะเป็นวิบากกรรมส่งเสริมให้วิญญาณมาเกิด เพื่อเสวยผลของกรรมดีหรือกรรมชั่วที่ตนได้สร้างสมไว้ในอดีตชาติ มีผู้สนใจเรื่องนี้มาก ท.เองก็มีความสนใจอีกทั้งมีโอกาสดำเนินชีวิตกับเรื่องราวของวิญญาณตายแล้วเกิดทั้งจากการไปพิสูจน์ด้วยตนเองและจากเรื่องเล่าของผู้ที่ ท. เชื่อถือ	๒๐
๒๑. วิญญาณ ท.ได้เลือกเรื่องเกี่ยวกับวิญญาณมาเขียนไว้ให้อ่านอนุชนรุ่นหลังพิจารณา ท. ไม่ยืนยันว่าวิญญาณมีจริง ท.มักบอกว่าถ้าท่านเชื่อว่ามีจริงก็มีจริง ถ้าท่านไม่เชื่อว่ามีจริงก็ไม่จริง เนื่องจากคนที่เจอด้วยตนเองมักจะเชื่อ ส่วนคนที่ไม่เคยเจอด้วยตนเองย่อมไม่เชื่อ	๑๕
๒๒. การอธิษฐาน การอธิษฐานมีผลได้ตามความปรารถนา เมื่อผู้อธิษฐานเป็นคนดี มีศีลธรรม	๑๘
๒๓. เตือนเขวชนเรื่องกรรม ให้ตระหนักถึงเรื่องกรรมตามสนอง ให้มีสติสัมปชัญญะยับยั้งอารมณ์ที่รุนแรงในการทะเลาะวิวาทกัน แข่งกันแข่งในทางชั่ว เป็นการทำลายอนาคตของตนเองและของผู้อื่น เป็นที่น่าเสียดายว่าบุคคลที่ได้รับการศึกษาคดีแต่มีจิตใจต่ำ ขาดสติหลงไปในทางผิด เป็นการทำลายชาติทางอ้อม	๑๘

ประเด็นต่างๆ	จำนวนเรื่อง
๒๔. อ้างพระไตรปิฎก ท.ได้นำเนื้อหาเรื่องกรรม เรื่องความตาย เรื่องการระลึกชาติ เรื่องความเชื่อมาประกอบเรื่องด้วย	๑๓
๒๕. ความเชื่อ ท.มักเขียนแทรกเกี่ยวกับกาลามสูตรเป็นระยะๆ ว่าอย่าเพิ่งเชื่อเรื่องที่ ท. เขียน ให้ไปพิสูจน์พิจารณาจนแล้วค่อยเชื่อ เพราะหลายๆ เรื่องเป็นเรื่องลึกลับมหัศจรรย์ ซึ่งหาเหตุผลให้ชัดเจนอย่างวิทยาศาสตร์ไม่ได้ อีกทั้งอย่าไปหลงเชื่อคนง่าย จะเป็น ภัยแก่ตัวเอง ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์	๑๒
๒๖. พระคุณของแม่ พระคุณของแม่สูงส่งยิ่งนัก มีแต่การให้โดยไม่หวังผลตอบแทน ให้การเลี้ยงดู ให้การศึกษาเล่าเรียน เปรียบเหมือนเป็นพระอรหันต์ของลูก	๑๑
๒๗. เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร การให้อภัยยอมทำให้จิตใจสงบ เกิดความสุข ผู้ก่อกรรมชั่ว กรรมย่อมจะ สนองผู้นั้นไม่ช้าก็เร็ว จึงไม่ควรไปก่อเวรกัน จะทำให้จองล้างกันไม่สิ้นสุด	๑๐
๒๘. เด็กระลึกชาติ นักวิทยาศาสตร์ต่างชาติได้ค้นคว้าเรื่องเด็กระลึกชาติได้ มีทุกทวีปทั่วโลก	๑๐
๒๙. วิปัสสนา ควรเจริญภาวนาสมณะหรือวิปัสสนาเพื่อที่จะทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน	๕
๓๐. การทรงเจ้า บางสำนักก็จริง บางสำนักก็ไม่จริง สำหรับในสำนักที่มีการทรงเจ้าจริงก็เป็น เรื่องแปลกที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้	๕
๓๑. เตือนใจ การทำไม่ดีทั้งโดยเจตนาหรือไม่เจตนา ย่อมส่งผลร้ายแก่ผู้นั้น สำหรับผู้อ่าน เมื่อได้เห็นตัวอย่างเช่นนี้แล้ว ไม่ควรเลียนแบบ	๓
๓๒. พระนิพพาน หลักธรรมคำสอนสูงสุดให้หลุดพ้นจากวัฏฏะ เป็นทางอันสูงสุด	๖
๓๓. ตายแล้วกลับมาเกิดใหม่ มีนักวิทยาศาสตร์ต่างชาติติดตามค้นคว้าพิสูจน์อย่างจริงจังในเรื่องนี้	๕

ประเด็นต่างๆ	จำนวนเรื่อง
๓๔. ตายแล้วฟื้น การที่สามารถฟื้นได้อาจเป็นเพราะถูกพาไปผิคน อาจได้รับความกรุณาตามคำขอจากผู้มีบุญ	๕
๓๕. หนังสือพิมพ์ ท.อ่านข่าวในหนังสือพิมพ์แล้วรู้สึกสะเทือนใจจึงนำเรื่องมาเขียน	๕
๓๖. ความซื่อสัตย์ คนที่มีความซื่อสัตย์เป็นที่ตั้ง ข่อมฟินฝ่าอุปสรรคได้ บั้นปลายก็จะประสบความสำเร็จ	๕
๓๗. คอมมิวนิสต์ มีการหลอกลวงโฆษณาความดีของลัทธิคอมมิวนิสต์ มีผู้หลงเชื่อ ทำให้ชีวิตครอบครัวและประเทศชาติต้องตกระกำลำบาก	๕
๓๘. สุรา สุราทำให้เกิดความประมาท ทำให้เกิดโทษต่างๆ บางคนเห็นโทษแล้วก็เลิกสุราได้ บางคนก็สายเกินไปที่จะเลิกสุราได้	๕
๓๙. ขาชาชาติ ท.เขียนถึงผู้ที่ขาชาชาติก็ขอให้กลับใจ เงินทองมากมายทำให้มีความสุขทางใจไม่ได้ ขอให้คนไทยที่คิดจะขาชาชาติจงศึกษาเพื่อนบ้านเป็นตัวอย่าง อย่าเห็นแก่สินจ้างรางวัลขาชาชาติทำลายแผ่นดิน	๕
๔๐. การครองเรือน ไม่ว่าหญิงหรือชายไม่ควรไว้วางใจกันง่ายๆ ซึ่งหญิงหรือชายข่อมจะเหมาะกับผู้หญิง อาจไม่เหมาะสมกับผู้หญิง	๔
๔๑. ความดีของคนตาย มีผู้ขอให้ ท.เขียนความดีของผู้ตายเพื่อเป็นอนุสรณ์สำหรับแจกในงานศพ	๔
๔๒. ค่ออายุ คนเราหนีไม่พ้นความตาย แต่ถ้ายังไม่อยากตายก็สามารถค่ออายุได้	๔
๔๓. ทำดีได้ชั่วไม่มี หลายคนสงสัยว่าทำดีไม่ได้ดี แต่เนื่องจากการทำความดีบางอย่าง ไม่สามารถส่งผลได้ในทันที และผลของความชั่วในอดีตมาส่งผลตัดหน้าเสียก่อน ทำให้บางคนหมดกำลังใจที่จะทำดีต่อไป	๔

ประเด็นต่างๆ	จำนวนเรื่อง
๔๔. การเวียนว่ายตายเกิด คนเราเมื่อตายไปแล้วก็เวียนว่ายตายเกิดในภพใด แล้วแต่บุญหรือบาปที่สร้างสมไว้ ถ้ามุขย์ตายแล้วสูญ พระพุทธศาสนาคงไม่เกิด พระสงฆ์ยังสอนให้ชาวบ้านทำบุญกวาดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว	๔
๔๕. ปฏิจสงมุพบาท ท.อธิบายถึงปฏิจสงมุพบาทและสังสารวัฏที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ ที่พระพุทธองค์ทรงบรรลุปุพเพนิวาสานุสติญาณ (ระลึกชาติ)	๓
๔๖. ไสยศาสตร์ อาการป่วยบางอย่าง แพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถรักษาได้ การลองรักษาด้วยไสยศาสตร์กลับทำให้หายจากอาการป่วยได้	๓
๔๗. บุพเพสันนิวาส คนที่มีศีลเสมอกันอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ขอเป็นคู่ชีวิตกันทุกภพทุกชาติ	๒
๔๘. บทเรียนชีวิต ความประสบความสำเร็จของคนจน คนสู้ชีวิตขอมประสบความสำเร็จในบั้นปลายของชีวิต	๒
๔๙. การคบเพื่อน คนเราจะทำดีทำชั่วมักต้องมีเพื่อนร่วมด้วย เพื่อนเป็นเรื่องใหญ่ที่จะชักจูงไปในทางดีทางชั่วได้ เพื่อนมีอิทธิพลที่บันดาลให้ทำดีและชั่วซึ่งเราเป็นคนเลือกเพื่อนเอง ต้องใช้สติปัญญาพิจารณา เลือกคบแต่เพื่อนดี เพื่อนที่ดีจะคอยช่วยเหลือนำจิตใจเราสูงขึ้นเว้นการทำชั่ว สร้างแต่กรรมดี เพื่อนที่ไม่ดีก็ควรปลีกตัวให้ห่างอย่าคบให้สนิทจะเป็นภัย ประเทศชาติก็ต้องมีสัมพันธไมตรีกับต่างชาติเช่นเดียวกัน วัยรุ่นมักเชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่เพราะเพื่อนพาไปหาความสนุกสนานเฮฮา ใกล้เคียง มักจะเห็นดีเห็นชอบทำตามอย่างเพื่อน ไม่รู้ว่าผิดหรือถูก เมื่อคบเพื่อนไม่ดีก็จะทำผิดได้ง่าย	๒
๕๐. ตายไม่สูญ ท. แสดงความเห็นแบบชาวบ้านว่า ตายแล้วไม่สูญ คนเราเกิดมาเพราะผลแห่งกรรม ไม่เหมือนกันทั้งรูปร่าง สติปัญญา และสถานที่เกิด ต้นเหตุดีผลย่อมออกมาดี	๑

ประเด็นต่างๆ	จำนวนเรื่อง
๕๑. ไตรลักษณ์ ผู้ที่ศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ย่อมได้ศึกษาถึงไตรลักษณ์แล้วจะพึงเห็นลักษณะสำคัญที่พิเศษกว่าศาสนาอื่น	๑
๕๒. สังสารวัฏ ท.เขียนคำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับเรื่องสังสารวัฏ	๑

๓.๒ แหล่งข้อมูล

จากหนังสืออมตะวรรณกรรมชุด กฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว โดย ท.เลียงพิบูลย์ เล่ม ๑ ถึงเล่ม ๒๗ เป็นเรื่องสั้น จำนวน ๒๖๑ เรื่อง ซึ่ง ท.บันทึกจากเหตุการณ์จริงที่เคยเกิดขึ้นแล้ว ทั้งจากที่ ท.ได้ประสบเหตุการณ์ด้วยตนเอง หรือมีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์ของผู้อื่น และมีผู้เขียนบันทึกมาให้

ท.เล่าจากประสบการณ์ตรงที่ได้พบมาด้วยตนเอง จำนวน ๘๔ เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ ๑-๓, ๕-๖, ๘-๑๑, ๑๔-๑๖, ๑๙, ๒๑, ๒๓-๒๔, ๒๙, ๓๑, ๓๕, ๔๕, ๔๗, ๕๐, ๕๔, ๖๖, ๘๔, ๘๙, ๙๔-๙๕, ๑๐๘, ๑๑๐, ๑๑๗, ๑๑๙, ๑๒๑, ๑๒๖-๑๒๘, ๑๓๑, ๑๓๓, ๑๓๖-๑๓๗, ๑๔๑-๑๔๒, ๑๔๖, ๑๕๓, ๑๕๕-๑๕๗, ๑๕๙, ๑๖๑-๑๖๒, ๑๖๖, ๑๗๕, ๑๘๒, ๑๘๕, ๑๙๒, ๑๙๗-๒๐๐, ๒๐๔, ๒๐๖, ๒๑๐, ๒๑๓, ๒๑๖-๒๑๘, ๒๒๑, ๒๒๓, ๒๒๖, ๒๓๐-๒๓๑, ๒๓๗-๒๓๘, ๒๔๑-๒๔๒, ๒๔๕, ๒๔๙-๒๕๐, ๒๕๓, ๒๕๖-๒๕๘, ๒๖๐-๒๖๑

ท.เล่าเรื่องของผู้อื่นที่ ท.มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ จำนวน ๑๕ เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ ๑๒-๑๓, ๑๗, ๒๕, ๓๒-๓๓, ๓๘, ๔๔, ๔๖, ๖๘, ๘๖, ๑๑๑, ๑๒๓, ๑๖๘, ๑๗๓

ท.เล่าเรื่องของผู้อื่นที่เล่าให้ฟัง จำนวน ๑๖๒ เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ ๔, ๗, ๑๘, ๒๐, ๒๒, ๒๖-๒๘, ๓๐, ๓๔, ๓๖-๓๗, ๓๙-๔๓, ๔๘-๔๙, ๕๑-๕๓, ๕๕-๖๕, ๖๗, ๖๙-๘๓, ๘๕, ๘๗-๘๘, ๙๐-๙๓, ๙๖-๑๐๗, ๑๐๙, ๑๑๒-๑๑๖, ๑๑๘, ๑๒๐, ๑๒๒, ๑๒๔-๑๒๕, ๑๒๙-๑๓๐, ๑๓๒, ๑๓๔-๑๓๕, ๑๓๘-๑๔๐, ๑๔๓-๑๔๕, ๑๔๗-๑๕๒, ๑๕๔, ๑๖๐, ๑๖๓-๑๖๕, ๑๖๗, ๑๖๙-๑๗๒, ๑๗๔, ๑๗๖-๑๘๑, ๑๘๓-๑๘๔, ๑๘๖-๑๙๑, ๑๙๓-๑๙๖, ๒๐๑-๒๐๓, ๒๐๕, ๒๐๗-๒๐๙, ๒๑๑-๒๑๒, ๒๑๔-๒๑๕, ๒๑๙-๒๒๐, ๒๒๒, ๒๒๔-๒๒๕, ๒๒๗-๒๒๙, ๒๓๒-๒๓๖, ๒๓๙-๒๔๐, ๒๔๓-๒๔๔, ๒๔๖-๒๔๘, ๒๕๑-๒๕๒, ๒๕๔-๒๕๕, ๒๕๙, ๒๖๒

๓.๓ วิธีนำเสนอ

เป็นการเล่าแบบสรุปความผสมกับการเล่าแบบสนทนาแล้วแต่ความเหมาะสม บางเรื่องอาจเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นแต่เพียงอย่างเดียว บางเรื่องเล่าเกร็ดความรู้เก่าๆ ประกอบเรื่องบ้าง บางเรื่องมีความคิดเห็นแทรกบ้าง บางเรื่องมีเรื่องย่อยๆ อยู่ภายในเรื่อง บางครั้งอาจเป็นเรื่องในทำนองเดียวกัน บางครั้งก็ต่างออกไปเลยก็มี ในตอนหลังๆ จะมีคำสอนก่อนเนื้อหาบ้าง หลังเนื้อหาบ้าง

ในงานเขียนของ ท.มีการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย ในการเปรียบเทียบอาจยกให้ใครในเรื่องเป็นผู้กล่าวคำเปรียบเทียบก็ได้ เช่น เรื่องที่ ๔ เรื่องชะตากรรม อาจารย์ปะขาวเปรียบเทียบทางเดินของชีวิตที่มีการเดินทางราบเรียบแล้วก็อาจจะถึงที่ทุรกันดาร ผ่านทั้งทางดีและร้ายเป็นระยะจนกว่าจะถึงจุดหมายปลายทาง เทียบกับชะตากรรมมีทั้งกรรมดีกรรมชั่ว เมื่อกรรมชั่วมาให้ผลแล้วกรรมดีก็จะผ่านมาให้ผลบ้าง อีกทั้งมีการเปรียบเทียบต่ออีกว่าการกระทำในชาตินี้ที่เรารู้เหมือนกลางวัน เปรียบการกระทำในชาติอดีตเหมือนกลางคืน

จากเรื่องที่ ๑๕ เรื่องวัยรุ่น ท.เปรียบเทียบการคบเพื่อนกับคำโบราณว่า “คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล”^{๕๖}

จากเรื่องที่ ๒๓ เรื่องความบริสุทธิ์ ท.ยกคำโบราณว่า “ความซื่อสัตย์บริสุทธิ์ย่อมตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้ จะเอาไปดำนํ้าลุยไฟก็ไม่เป็นอันตราย คนไม่เห็นความบริสุทธิ์ พระท่านย่อมรู้ ชีวิตคือความฝัน เราทำดีฝันดี เราทำชั่วฝันร้าย”^{๕๗}

จากเรื่องที่ ๓๑ เรื่องสายโลหิต ดังพระสอนว่า การประมาท คือ เป็นทางไปสู่ความตาย^{๕๘}

จากเรื่องที่ ๓๒ เรื่องเข้าพรรษา ชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ^{๕๙}

จากเรื่องที่ ๓๔ เรื่องความกรุณาปรานี นายช่างวิศวกรชาวฮินดูต้องการจะช่วยเหลือไทยที่ขาดแคลนค่าใช้จ่าย แต่คนไทยไม่ยอมจนนายช่างวิศวกรกล่าวว่า คนเราไม่สบายใจแล้วแม้จะมีบ้านใหญ่โตเหมือนพระราชวัง มีที่นอนอ่อนนุ่ม ก็กระสับกระส่ายนอนไม่หลับ^{๖๐}

^{๕๖} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒, หน้า ๑๓๓-๑๔๐.

^{๕๗} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๓, หน้า ๒๓-๔๐.

^{๕๘} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๔, หน้า ๑-๑๕.

^{๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕-๒๒.

^{๖๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๖-๕๖.

จากเรื่องที่ ๖๓ เรื่องกลับชาติ ท่านสมภารสอนพระนะว่า การครองเรือนเพื่อหาความสุข ความสบาย ย่อมจะต้องกำจัดความทุกข์ การกำจัดทุกข์ซึ่งเป็นมารของความสุขนั้น ย่อมจะต้องรู้ ถึงต้นเหตุของความทุกข์และทางกำจัดทุกข์เสียก่อน อุปมาเหมือนต้นไม้พิษ เราจะต้องตัดกิ่งตัด ปลาย ย่อมจะไม่สามารถจะกำจัดได้ หากเราไม่สามารถจะขุดรากแก้วโคนทิ้งเสีย เหตุแห่งทุกข์ก็ เช่นเดียวกัน หากเราแก้ไขปลายเหตุก็ไม่สามารถกำจัดทุกข์ได้^{๖๑}

จากเรื่องที่ ๑๐๘ เรื่องของขวัญ ท.เปรียบเทียบกรรมว่า ไม่ว่าจะป็นกรรมดีหรือกรรมชั่ว กรรมนั้นจะต้องคอยจนกว่าจะถึงเวลาเพื่อตอบสนองในวันหนึ่งข้างหน้า เหมือนเราปลูกไม้ดอกไม้ ผลไว้ เวลาผ่านไปต้นไม้เติบโตตามพันธุ์ ถึงเวลาก็ออกดอกออกผลเป็นประโยชน์แก่ผู้ปลูก^{๖๒}

๓.๔ เป้าหมายของงาน

เมื่อเทียบงานเขียนของ ท. เลียงพิบูลย์ ๒๖๑ เรื่อง กับกรรม ๑๒ แล้วสามารถเทียบได้ดังนี้ หมวดที่ ๑ ว่าโดยปากกาล คือ จำแนกตามเวลาที่ให้ผล มี ๔ อย่าง คือ

๑. ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม ในงานเขียนของ ท. เป็นกรรมที่ให้ผลในปัจจุบันชาตินี้ ทั้งหมด ๑๐๕ เรื่อง โดยสามารถแบ่งลักษณะกรรมที่กระทำและกรรมที่ให้ผล เป็น ๖ ลักษณะ

๑.๑ ทำกรรมดีเพื่อต่ออายุของตนเอง มี ๓ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๔ เรื่องชะตากรรม อาจารย์ปะขาวทำนายเหตุการณ์ล่วงหน้าแก่ผู้เล่าถูกต้องหลายอย่าง ทำนายผู้เล่าว่าชะตา ชาติ ผู้เล่าจึงขอทำความดีก่อนตายเพื่อความสบายใจ จึงได้ทำความดีมากมายหลายอย่าง จนผู้เล่ารอดจากความตายได้อย่างปาฏิหาริย์^{๖๓}

๑.๒ ทำกรรมดีเพื่อต่ออายุให้ญาติผู้ใหญ่ มี ๒ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๔๓ เรื่องแรง อธิษฐาน แม่ของผู้เล่าป่วยหนัก ผู้เล่าจึงอธิษฐานขอให้แม่ได้ไปทอดกฐินก่อน แล้วแม่ก็ หายป่วย^{๖๔}

^{๖๑} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๘, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสซิ- เนส แอนด์ พรีนติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๕๑-๑๑๒.

^{๖๒} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๓, หน้า ๒๐-๒๘.

^{๖๓} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑, หน้า ๒๐-๔๕.

^{๖๔} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒๖, หน้า ๑๑-๑๕.

๑.๓ ทำกรรมชั่วแล้วได้รับผลชั่ว มี ๒๕ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๒ เรื่องคนมีบาป ผู้เล้าฆ่าเพื่อนสนิทเนื่องจากความโลภและความหึง ด้วยความแค้นเพื่อนจึงมาเกิดเป็นลูกชายผู้เล้า แล้วทำให้ผู้เล้าหมดตัวและพิการ^{๖๕}

๑.๔ ทำกรรมดีแล้วได้รับผลดี มี ๕๔ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑ เรื่องทานชีวิต ผู้เล้าซื้อเต่าเพราะสงสารแล้วจึงนำเต่าไปตามที่อยู่บนตัวเต่าโดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้นั้นจึงมอบพระเครื่องตอบแทนน้ำใจ ต่อมาขณะผู้เล้านอนหลับได้ยินเสียงบอกว่าไฟไหม้ที่โรงรถ จึงสามารถไปดับได้ทัน^{๖๖}

๑.๕ ทำกรรมชั่วแล้วได้รับผลกระทบเหมือนที่ได้ทำกรรมชั่วนั้น มี ๑๕ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๘๓ เรื่องกรรมที่มองไม่เห็น ตอนเด็กๆ ผู้เล้าเอาเข็มไปแทงตาปลาแขง เมื่อผู้เล้าโตขึ้นตาก็บอดโดยไม่มีสาเหตุ รักษาไม่หาย^{๖๗}

๑.๖ ทำกรรมดีแล้วได้รับผลกระทบเหมือนที่ได้ทำกรรมดีนั้น มี ๒ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๑๓ เรื่องกรรมที่วนเวียน สมัยสงครามโลก ครั้งที่ ๒ ผู้เล้าได้ยืนยันราคาขายยางล้อรถในราคาก่อนเกิดสงครามโลก ต่อมาผู้เล้าไปซื้อบ้านแต่ขอชำระเงินภายหลัง ซึ่งมีผู้มาขอซื้อจากเจ้าของในราคาที่สูง แต่เจ้าของก็ยืนยันขายในราคาที่ตกลงกันไว้แก่ผู้เล้า^{๖๘}

๒. อุปปีชชเวทนิยกรรม ในงานเขียนของ ท. เป็นกรรมที่ให้ผลในชาติหน้า ทั้งหมด ๑ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๕๓ ไม้เท้าคุณตา ผู้เล้าเป็นเด็กผู้ชายอยากบวชถูกบิดาโมโหร้ายตีผู้เล้าจนตาย บิดาสำนึกผิด ต่อมาบิดาและย่าฝันเหมือนกันว่าผู้เล้าจะไปเกิดแล้ว คนเข้าทรงบอกลักษณะของหมู่บ้านที่เด็กจะไปเกิด โดยผู้เล้าไปเกิดเป็นลูกชาวประมง แต่ในภายหลังต้องเปลี่ยนอาชีพเพราะลูก และผู้เล้าเมื่อโตแล้วก็บวช^{๖๙}

^{๖๕} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒, หน้า ๑๐-๖๐.

^{๖๖} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑, หน้า ๑-๕.

^{๖๗} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๐, หน้า ๑๐๖-๑๑๓.

^{๖๘} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒๓, หน้า ๔๑-๔๗.

^{๖๙} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๗, หน้า ๕๒-๗๕.

๓. อปฺราปรียเวทนียกรรม ในงานเขียนของ ท. เป็นกรรมที่ให้ผลในภพที่ ๓ เป็นต้นไป ทั้งหมด ๓ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒ อารยนคร ผู้เล่าไปเที่ยวเชิงใหม่ ระหว่างทางได้จอดรถนอนพัก ผ่อน ฝันไปว่าได้เดินไปข้างหน้าเห็นทิวทัศน์ ๒ ข้างทาง เมื่อตื่นแล้วออกเดินทางปรากฏว่าเหมือนกับที่ผู้เล่าได้ไปแล้วในฝัน^{๑๑}

๔. อโหสิกรรม กรรมเล็กให้ผล ไม่มีผลอีก ไม่สามารถเทียบได้ เนื่องจากไม่สามารถทราบว่ามีใครเป็นพระอรหันต์ และไม่อาจจะทราบได้ว่ากรรมใดล่วงเลยเวลาของตนๆ ที่ไม่มีโอกาสที่จะส่งผลให้แก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของกรรมได้

หมวดที่ ๒ ว่าโดยกิจ คือ จำแนกการให้ผลตามหน้าที่ มี ๔ อย่าง คือ

๑. ชนกกรรม ในงานเขียนของ ท. เป็นเรื่องเกี่ยวกับกรรมที่เป็นตัวนำไปเกิด มีทั้งหมด ๑๕ เรื่อง โดยสามารถแบ่งลักษณะกรรมที่กระทำและกรรมที่ให้ผล เป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑.๑ คนตายแล้วไปเกิดเป็นคนอีกครั้งหนึ่ง จำนวน ๑๔ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๒๗ เรื่องเด็กชายชนัษระตีกชาติ ชาติที่แล้วเด็กชายชนัษเกิดเป็นครูชื้อบัวไข ถูกยิงตายขณะขี่จักรยานไปโรงเรียน เมื่อเกิดเป็นเด็กชายชนัษระตีกชาติได้จึงขอให้พ่อแม่ใหม่พาไปหาครอบครัวเก่า^{๑๒}

๑.๒ คนตายแล้วไปเกิดเป็นสัตว์ จำนวน ๒ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๑๓๗ เรื่องความหมายของกฐิน มีเศรษฐีชื่อนิยว ได้นำเงินใส่โถงไปฝังไว้ใกล้บ้านโดยไม่มีใครรู้ เมื่อตายแล้วไปเกิดเป็นจระเข้คอยเฝ้าสมบัติ ต่อมาน้ำเซาะตลิ่งเกือบถึงที่ฝังสมบัติ จึงไปเข้าฝันลูกชายให้ไปขุดแล้วนำไปทอดกฐิน ลูกชายจึงไปขุดแล้วจัดงานทอดกฐิน มีขงจระเข้ปักไว้หน้าเรือ แล้วก็มีจระเข้ตัวใหญ่นำฝูงว่ายนำน่าน้ำเรือกฐินไปถึงวัด^{๑๓}

๒. อุปถัมภกกรรม ในงานเขียนของ ท. เป็นเรื่องเกี่ยวกับกรรมที่เข้าสนับสนุนหรือขัดขวางต่อจากชนกกรรม มีทั้งหมด ๔๔ เรื่อง โดยสามารถแบ่งลักษณะกรรมที่กระทำและกรรมที่ให้

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, เล่ม ๑, หน้า ๖-๑๔.

^{๑๒} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒๔, หน้า ๓๑-๕๓.

^{๑๓} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๕, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๕๘-๖๓.

ผล เป็น ๕ ลักษณะ คือ

๒.๑ ความทุกข์สนับสนุนความทุกข์ จำนวน ๒ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๖๕ บนถนนยังมีคนตี คนขับรถสามล้อกำลังกังวลเรื่องข้าวสารหมดทำให้ไปชนท้ายรถคนหนึ่งเมื่อลงไปคุยกันแล้วเจ้าทุกข์เห็นใจไม่เอาเรื่อง^{๗๔}

๒.๒ ความดีสนับสนุนคนดี จำนวน ๗ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๕ เรื่องวัยรุ่น ลูกชายของผู้เล่าจะไปรับน้องใหม่ ซึ่งปีที่ผ่านมารุ่นพี่มักให้รุ่นน้องดื่มสุรา ผู้เล่าเป็นห่วงมาก แต่ปรากฏว่าปีนี้ทางอาจารย์สั่งให้งดสุราในการรับน้อง^{๗๕}

๒.๓ สนับสนุนชนกกรรมให้เป็นคนฉลาด จำนวน ๑ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๖๗ เรื่องเจ้าปัญญา เจ้าของโรงแรมชาวยิวได้รับเช็คที่มีเงินไม่พอส่งจ่าย จึงไปติดสนิทกับเสมียนเพื่อขอทราบเงินในบัญชีนั้นแล้วนำเงินไปฝากให้พอกับเงินในเช็ค ทำให้ได้รับเงินมาบ้าง^{๗๖}

๒.๔ สนับสนุนชนกกรรมให้มีความสุข จำนวน ๒ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๔๐ เรื่องหัวอกพ่อแม่ ผู้เล่าเกิดมาในตระกูลพอกินพอใช้ได้เล่าเรียนมาถึงระดับหนึ่งแล้วอยากไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ บิดามารดาก็ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรดีเพราะไม่มีเงินส่ง ผู้เล่าจึงไปสอบชิงทุนได้รับเงินไปศึกษาต่อแล้วมีเงินเหลือให้บิดามารดาด้วย^{๗๗}

๒.๕ สนับสนุนชนกกรรมให้เห็นธรรม จำนวน ๓๒ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๕๔ ใครจะอยู่ค้าฟ้า ผู้เล่าไปงานศพก่อนเวลาจึงไปเดินดูในสุสาน แล้วสะดุดล้มหน้าหลุมฝังศพหนึ่ง จำได้ว่าเจ้าของหลุมเป็นเพื่อนสนิทแต่ไม่ทราบว่าเพื่อนตายแล้ว ทำให้คิดได้ว่าคนเราไม่มีใครอยู่ค้าฟ้า^{๗๘}

๓. อุปปีพกรรม ในงานเขียนของ ท. เป็นเรื่องเกี่ยวกับกรรมที่ให้ผลบิบบันผลแห่งชนก

^{๗๔} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๘, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๕๒-๑๐๕.

^{๗๕} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒, หน้า ๑๓๓-๑๔๑.

^{๗๖} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๕, หน้า ๕-๒๓.

^{๗๗} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๕, หน้า ๘๒-๘๒.

^{๗๘} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๗, หน้า ๗๕-๘๒.

กรรมและอุปถัมภ์ภกกรรมนั้น ให้แปรเปลี่ยนทุเลาลงไป บันทอนวิบากมิให้เป็นไปได้นาน มีทั้งหมด ๓๓ เรื่อง โดยสามารถแบ่งลักษณะกรรมที่กระทำและกรรมที่ให้ผล เป็น ๕ ลักษณะ คือ

๓.๑ ความชั่วคัดรอนการกระทำความดี มีจำนวน ๓ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๔ เรื่องวันเกิด วันหนึ่งเพื่อนมาชวนไปกินเหล้า แต่ผู้เล่าไม่ยอมไป คินนั้นเพื่อนคนนั้นมาหาทำทางเมามาก นั่งก้มหน้าไม่ยอมเงยหน้า จึงชวนให้ถ้าง แต่เพื่อนบอกว่ามาขอโทษที่มาชวนไปเที่ยวแล้วก็หายไป พอตอนเช้าจึงทราบว่าเพื่อนคนนี้รดคว่ำดาบคาที่ ทำให้เศร้าใจว่า ความตายเป็นของไม่แน่นอน อย่าทะนงว่าเราแข็งแรง ยังไม่ตายง่าย ความประมาทเป็นทางนำไปสู่ความตาย ความประมาทคนเดียวก็อาจนำความอื่นไปสู่ความตายได้^{๗๖}

๓.๒ ความดีคัดรอนการกระทำที่ไม่ดี มีจำนวน ๔ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๒ เรื่องคู่ปรับ เจ้าของรถใหม่รวย คิดว่าเงินซื้ออะไรก็ได้ ชอบดูถูกคน ขณะไปเที่ยวกรุงเทพฯ-สระบุรี มีรถเก่าๆ คันหนึ่ง เดินทางไปทางเดียวกัน จึงดูถูกรถเก่าต่างๆ นานา ขณะเดินทางกลับกรุงเทพฯ รถใหม่เสีย ไม่มีผู้ใดยอมจอดรถช่วยเหลือ รถเก่าผ่านมาจึงลงไปช่วยแก้ไขโดยไม่รับค่าตอบแทน ทำให้เจ้าของรถใหม่เปลี่ยนเป็นคนดี^{๗๗}

๓.๓ ความดีคัดรอนความทุกข์ให้หายไป มีจำนวน ๕ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๒๑ เรื่องคนบ้านนอก ผู้เล่าเป็นลูกชานาयाกจนต้องเช่าที่นาจากผู้อื่น ต่อมาลูกชายของเจ้าของที่นาได้รับอุปการะผู้เล่าให้ได้รับการศึกษา ผู้เล่ามีความกตัญญู ขยัน เป็นคนดี ทำให้ลูกชายของเจ้าของที่นามอบมรดกให้^{๗๘}

๓.๔ ทุกข์คัดรอนการกระทำที่ไม่ดี ให้ดี มีจำนวน ๑ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๔๑ เรื่องชีวิตแห่งความหลัง ผู้เล่าชอบดื่มสุราทำให้มีปัญหาจากการเมาหลายครั้ง ต้องชดใช้ค่าเสียหายบ่อยๆ ทำให้ตัดสินใจเลิกดื่มสุราเด็ดขาด^{๗๙}

๓.๕ ความทุกข์คัดรอนความสุข มีจำนวน ๒๐ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๕๗ ความหลงกลวง วัยรุ่นไทยอยู่เมืองไทยมีความสุขสบาย ไปเชื่อว่าโคมลอยว่า

^{๗๖} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๓, หน้า ๔๑-๕๕.

^{๗๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑-๒๓.

^{๗๘} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒, หน้า ๑๔๕-๑๖๘.

^{๗๙} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๕, หน้า ๖๕-๘๐.

กอมมิวนิสต์ที่จีนดีจึงอยากไป เมื่อทางบ้านไม่ให้ไปก็หนีไป เมื่อไปแล้วถูกทรมานต่างๆ นานา ยังไม่สามารถหนีกลับมาเมืองไทยได้ ได้แต่ฝากจดหมายมากับคนที่หนีกลับได้สำเร็จ^{๘๓}

๔. อุปมาตถกรรม ในงานเขียนของ ท. เป็นเรื่องเกี่ยวกับกรรมที่เข้าตัดรอนฝ่ายตรงข้ามกับชนกรรม และอุปถัมภ์ภกกรรม ให้ขาดไปเสียทีเดียว มีทั้งหมด ๒๑ เรื่อง สามารถแบ่งลักษณะกรรมที่กระทำและกรรมที่ให้ผล เป็น ๖ ลักษณะ คือ

๔.๑ กรรมดีตัดรอนความตาย มีจำนวน ๔ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๖๐ เรื่องพิษตัวต่อผู้เล่าถูกตัวต่อกัดหลายตัว หมอก็บอกว่าไปดูอาการก็ตายแน่จึงไม่ไป ผู้เล่าจึงรำลึกถึงบุญกุศลที่ได้ทำมา ปราภฏว่าฟื้นเป็นปกติ^{๘๔}

๔.๒ กรรมดีตัดรอนความทุกข์ มีจำนวน ๖ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๗ เรื่องเหตุเมื่อหลบฝน พ่อที่เป็นห่วงลูกมากดีลูกมากมาเพราะลูกคือชอบไปเล่นน้ำฝนกลางถนน มีพระเข้าไปห้ามแล้วแนะนำวิธีในการสอนลูก พ่อจึงพูดเหตุผลกับลูกดีๆ ลูกจึงเชื่อฟังไม่คืออีก^{๘๕}

๔.๓ การกระทำชั่วตัดรอนการกระทำชั่ว มีจำนวน ๑ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๓๕ เรื่องกัฬาที่ผิดศีล ผู้เล่าชอบยิงปืนล่าสัตว์ วันหนึ่งได้ทดลองปืนเล่นๆ ทำให้นกตาย ๑ ตัว คู่ของนกที่ตายได้แต่เศร้าสร้อยหมดอาลัยในชีวิต ทำให้ผู้เล่ารู้สึกสะเทือนใจเลิกฆ่าสัตว์ตั้งแต่นั้นมา^{๘๖}

๔.๔ ความตายมาตัดรอนชีวิต มีจำนวน ๘ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๓๓ เรื่องพลังทางใจ ฝรั่งเศสคนหนึ่งถูกเพื่อนหมอแกล้ง หลอกว่าเป็นโรคร้าย รักษาไม่หาย ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นโรคหวัชธรรมดา ด้วยความตกใจต่อมาไม่นานฝรั่งเศสคนนั้นก็ตาย^{๘๗}

^{๘๓} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๗, หน้า ๑๓๕-๑๔๗.

^{๘๔} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๗, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๑๕๕-๑๖๑.

^{๘๕} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒, หน้า ๑๐๗-๑๑๖.

^{๘๖} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๔, หน้า ๕๗-๘๒.

^{๘๗} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๕, หน้า ๑๗-๓๑.

๔.๕ ความทุกข์ตัดรอนความสุข มีจำนวน ๑ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๑๕๕ เรื่องใครจะทำไม ช่างตัดผมเข้าร้านเจ้าของร้านเพชร วันหนึ่งมีคนมาตัดผมคุยว่าไปซื้อแหวนเพชรมาแล้วไม่พอใจ อยากขายให้อีกคนในราคาถูก เพราะอยากได้เงินสดไปปีนัง คนตัดผมจึงไปบอกเจ้าของร้านเพชรให้ทราบ เจ้าของร้านเพชรคิดว่าเชือกที่สั่งจ่ายคงไม่มีเงินจึงเรียกตำรวจจับ ปรากฏว่าเชือกนั้นมีเงิน คนซื้อแหวนจึงเรียกค่าเสื่อมเสียซื้อเสียง ๓ หมื่นบาทจึงจะยอมความ ถ้าแก่อ่อนวอนขอลดเหลือ ๑ หมื่น ถ้าแก่อ้างไล่คนตัดผมออก^{๔๔}

๔.๖ เทพมาคุ่มครองให้พ้นจากความตาย มีจำนวน ๑ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๑๓๖ เรื่องข้าพเจ้ากับสิ่งลึกลับ ผู้เล่าประสบการณ์เหตุหงายหลังตกจากเชิงเขาที่มีแต่หินรองรับ แต่ไม่เป็นอะไรเลย เพียงแต่กลัวแตกเล็กน้อยตอนลูกแล้วชนโขดหิน คุณพร รัตนสุวรรณ นั่งสมาธิเห็นชายหนุ่มชุดขาวลงไปรอรับอยู่^{๔๕}

หมวดที่ ๓ ว่าโดยปากทานปริยาย คือ จำแนกตามความขกเขื่องหรือลำดับความแรงในการให้ผล มี ๔ อย่าง คือ

๑. ครุกรรม ในงานเขียนของ ท. ไม่มีเรื่องเกี่ยวกับกรรมหนัก ให้ผลก่อน ได้แก่ สมบัติ ๘ หรือ อนันตริยกรรม

๒. อาจิณณกรรม ในงานเขียนของ ท. มีเรื่องเกี่ยวกับกรรมทำมากหรือกรรมชิน ทั้งหมด ๑ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๑๗๑ เรื่องนี้กรรมหนักเวร ขาคนหนึ่งมีอาชีพหาหอยมาขาย เมื่อใกล้ตายถูกหลานให้คิดถึงอรหัตต์ แต่ขายพูดได้แต่อรหอย เมื่อตายแล้วได้ไปเกิดเป็นหอย^{๔๖}

๓. อาสันนกรรม ในงานเขียนของ ท. มีเรื่องเกี่ยวกับกรรมใกล้ตาย ทั้งหมด ๒ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๓๖ เรื่องสวรรค์ของคนบาป ลูกของผู้เล้ามีนิสัยไม่ดีมีอาชีพลอยเงินกู้แล้วโกงที่ดินชาวบ้านมากมาย ต่อมาป่วยหนักเพื่อกระวนกระวาย ผู้เล้าจึงนิมนต์พระมาเทศน์ ให้ทำสังฆทานจนลูกสำนึกได้และตายอย่างสงบ^{๔๗}

๔. กตัตตากรรม ในงานเขียนของ ท. ไม่มีเรื่องเกี่ยวกับกรรมสักว่าทำ

^{๔๔} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๗, หน้า ๑๔๕-๑๕๕.

^{๔๕} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๕, หน้า ๔๕-๕๘.

^{๔๖} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๕, หน้า ๑-๑๕.

^{๔๗} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๔, หน้า ๘๒-๑๒๕.

นอกจากนี้ยังมีกรณีอื่นอีกที่ไม่สามารถจัดอยู่ในกรรม ๑๒ คือ ความฝัน อีก ๒ ลักษณะ คือ

๑. เทพสังหรณ์ มีจำนวน ๕ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๕ เรื่องปัญหาชีวิต ผู้เล่ากังวลใจเรื่องมีผู้มาขอให้รับสินบน วันหนึ่งผู้เล่าเหมือนฝันว่าบิดามาห้ามไม่ให้ทุจริต ผู้เล่าจึงตัดสินใจไม่รับสินบนนั้น^{๕๒}

๒. ธาตุกำเริบ มีจำนวน ๒ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๗๒ เรื่องคดีเมืองผี เพื่อนของ ท.เผ่ากระดาษาเงินกระดาษาทองไปให้เพื่อนที่ตายไปแล้ว ต่อมาฝันว่าเพื่อนที่ตายไปแล้วมาต่อว่าว่าเผ่ากระดาษาเงินกระดาษาทองมากไปทำให้เขาเดือดร้อนต้องติดคุก ถูกกล่าวหาว่าค้าแบ่งกบปลอม ท.จึงแนะนำให้ทำสังฆทานไปให้^{๕๓}

ยังมีเรื่องที่ยังไม่สามารถจัดเข้าในกรรม ๑๒ ได้อีก ๓๐ เรื่อง เช่น เรื่องที่ ๑๕๓ เรื่องคุณยายเจ้าของเตียง ขณะที่ผู้เล่ากำลังนอนพักฟื้นจากการผ่าตัดเนื้องอกบนเตียงที่ห้องในโรงพยาบาลคนเดียว รู้สึกมีคนมาทักตัวลงนอนข้างๆ เมื่อหันไปดูก็เห็นเป็นหญิงชราคนหนึ่งกำลังยิ้มให้บอกว่านี่เป็นเตียงของยายนะ ยายจะมานอนด้วย ผู้เล่าจึงตั้งใจจะสวดมนต์ แล้วยายก็บอกว่ายายซื้อเฟื้องฟ้าบ้านอยู่เมืองนนท์ อยากกินแกลง... หนูไม่ต้องสวดมนต์หรอกเดี๋ยวยายก็ไปแล้ว เมื่อพยาบาลเข็นรถเข็นพื้นประตูลงแล้วยายก็หายไป ผู้เล่าจึงขอให้พี่สาวทำสังฆทานไปให้ยายผู้นั้น^{๕๔}

๓.๕ ทฤษฎีความสอดคล้อง (Theory of consistency)

ความสอดคล้อง คือ สถานะที่การอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นเอกภาพ ไม่ขัดแย้งกันในตัวเอง ข้อเขียนใดขาดความสอดคล้องจะขาดเหตุผลเชิงตรรกะ ไม่น่าเชื่อถือ ความสอดคล้องเป็นเกณฑ์วัดความจริง (Consistency is regarded as a criteria of truth) ความจริงนอกจากจะสอดคล้องกับข้อเท็จจริงยังจะต้องไม่ขัดแย้งกัน ข้อความใดขัดแย้งกัน ไม่อาจเป็นจริงพร้อมกันได้ พระพุทธองค์เมื่อจะทรงให้เหตุผลต่อผู้มีความรู้ เช่น สังฆกะ ก็ทรงใช้ทฤษฎีความสอดคล้อง โดยทรงแสดงให้เห็นว่า ความเห็น (ทฤษฎี) ของเขาผิด เพราะไม่สอดคล้องและขัดแย้งกันในตัว ข้อความที่

^{๕๒} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑, หน้า ๓๕-๔๖.

^{๕๓} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๕, หน้า ๖-๑๔.

^{๕๔} ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒๐, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๔๖-๔๘.

เขากล่าวที่หลังไม่สอดคล้องกับข้อความที่กล่าวไว้ก่อน ทั้งข้อความที่กล่าวไว้ก่อนก็ไม่สอดคล้องกับที่กล่าวที่หลัง ทรงเตือนสั่งจะให้คิดให้ดีก่อนจึงค่อยตอบ^{๕๔}

ในการวิเคราะห์ข้อเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ ผู้วิจัยต้องการทราบว่า มีผลงานเรื่องใดบ้างที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง (fact) และหลักว่าด้วยกฎแห่งกรรมตามแนวคำสอนของพระพุทธองค์ และได้พบว่าจาก ๒๖๑ เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่สอดคล้อง สมเหตุสมผลตามหลักพระพุทธศาสนา โดยที่เรื่องส่วนใหญ่เห็นได้ตามกฎแห่งกรรม คือ ทำดีได้ดี ทำดีได้ผลดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำชั่วได้ผลชั่ว บางเรื่อง แรกๆ อาจจะดูเหมือนทำดีได้ชั่ว ทำชั่วได้ดี แต่สุดท้ายก็เป็นไปตามกฎแห่งกรรมเสมอ ไม่มีใครสามารถฝืนกฎแห่งกรรมไปได้เลยสักคนเดียว

ความไม่สอดคล้องกันในงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ ตั้งแต่ต้นจนจบ มีอยู่ ๗ ลักษณะ คือ

๑. เรื่องที่ ๔ เรื่องชะตากรรม ในเรื่อง ผู้เล่ากล่าวว่า “คนเราทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ถ้าเรานึกว่าเราเคยทำชั่วจงพยายามกลับตัวทำดี พระท่านยกโทษให้ในเมื่อรู้สึกผิดชอบ” ต่อมา เรื่องที่ ๓๕ เรื่องกีฬาที่ผิดศีล ท.กล่าวว่า “ถ้ารู้ว่าผิดแล้วยอมรับผิด บาปกรรมก็คงเบาบางลงบ้าง” ซึ่งขัดกับเรื่องในภายหลังอีก ๕ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๔๘ เรื่องดงบาป เรื่องที่ ๑๐๒ เรื่องอดีตชาติ เรื่องที่ ๑๘๘ เรื่องผลบุญผลบาป ที่กล่าวแล้วว่า บุญส่วนบุญ บาปส่วนบาป และเรื่องที่ ๑๑๕ เรื่องปีเก่าปีใหม่กับปัจจุบันของเรา เรื่องที่ ๒๕๘ เรื่องประเพณีกับพระพุทธศาสนา ท. กล่าวว่า “ไม่มีสิ่งใดลบล้างกรรมได้”

๒. เรื่องที่ ๖ เรื่องบทเรียนชีวิต ท.กล่าวว่า “ความทุกข์และความไม่เที่ยงธรรมนั้นเป็นภาวะของโลก” ต่อมา มี ๒ เรื่องคือ เรื่องที่ ๖๑ เรื่องความหลังครั้งหนึ่ง, เรื่องที่ ๗๕ เรื่องค่าของความดี ที่กล่าวแล้วว่า โลกเราอยู่ได้ด้วยความเที่ยงธรรม

๓. เรื่องที่ ๒๖ เรื่องมัจจุราชเอื้อมไม่ถึง ท.กล่าวว่า “เราทุกคนรู้วันเกิด แต่ไม่มีใครรู้วันตาย” มีการกล่าวเช่นนี้อีกเรื่อง คือ เรื่องที่ ๙๗ เรื่องวัยบาป แต่ไม่สอดคล้องกับเรื่องที่ ๑๕๒ เรื่องปัญหาทางโลกกับทางธรรม ท.กล่าวว่า “มีผู้รู้วันตายของตัว มักเป็นท่านที่ได้อภิญญา อีกทั้งมีผู้รู้วันตายของคนอื่นนักโทษประหาร”

^{๕๔} ม.ม. (บาลี) ๑๒/๓๕๘/๓๒๑, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๕๘/๓๕๕.

๔. เรื่องที่ ๕๕ เรื่องมาร้าย-ไปดี ยังมีอีก ๒ เรื่องที่กล่าวเหมือนกัน คือ เรื่องที่ ๑๑๕ เรื่องปีเก่าปีใหม่กับปัจจุบันของเรา เรื่องที่ ๒๔๕ เรื่องชีวิตนี้เหมือนกำลังฝัน ท.กล่าวว่า มนุษย์ที่เกิดมาในโลกนี้เลือกเกิดเองไม่ได้ แต่จากตัวอย่างในอีก ๓ เรื่อง ไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือ เรื่องที่ ๑๒ เรื่องคนมีบาป ลุงตาลฆ่าเพื่อนชื่อสาขตายเพราะโลกและหึง สาขได้กล่าวอาฆาตไว้ก่อนตาย ได้มาเกิดเป็นลูกของลุงตาลเพื่อมาแก้แค้น เรื่องที่ ๑๘๘ เรื่องผลบุญผลบาป ลูกชายที่ตายไปมาเข้าฝันว่าจะรอเกิดเป็นลูกของน้องสาว เมื่อน้องสาวใกล้คลอดยังมาเข้าฝันว่าจะคลอดวันรุ่งขึ้น เรื่องที่ ๒๔๗ เรื่องขอกลับมาเกิด ลูกสาวและพี่เลี้ยงถูกรถชนตาย พี่เลี้ยงมาเข้าฝันว่าอีกปีหนึ่งจะพาลูกสาวมาคืน เมื่อครบปีก็คลอดเป็นลูกสาว

๕. เรื่องที่ ๖๓ เรื่องกลับชาติ ในเรื่องกล่าวว่า การกราบไหว้เป็นการประจบเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ ไม่สามารถจะบันดาลเหตุร้ายให้กลายเป็นดีได้ ไม่สอดคล้องกับเรื่องที่ ๑๕๐ เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ลี้ลับมีจริงหรือ ในเรื่องสามีของผู้เล่าไม่เคยไหว้เทวรูปหน้าประตูหมู่บ้าน เวลาเดือดร้อนเทวรูปอยากช่วยจึงไม่ช่วย

๖. เรื่องที่ ๑๒๕ เรื่องกรรมที่พิสูจน์ไม่ได้ ท.กล่าวว่า “ผู้ที่ทำไปตามหน้าที่ไม่ได้ทำด้วยความแค้นความอาฆาตพยาบาท ทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนรวมย่อมจะไม่เกิดกรรมตามสนอง เช่น ตำรวจ ทหาร แพศณาต” ไม่สอดคล้องกับเรื่องที่ ๑๓๕ เรื่องชีวิตของลุงหวาน มนุษย์ที่ทำอะไรด้วยจิตใจอาฆาตพยาบาท ย่อมจะก่อกรรมทางจิต เกิดผลตามสนอง หากทำไปโดยไม่ตั้งใจ ไม่มีเจตนาพยาบาทโกรธแค้นอาฆาต จะไม่เกิดผลกรรมตามสนอง แม้จะมีกรรมบาปแต่น้อย ต่อมาเรื่องที่ ๒๔๕ เรื่องนี้เหมือนฝัน ท.อธิบายถึงกฎแห่งกรรม และได้ยกพุทธพจน์ มารับว่า “กรรมทุกอย่างที่นรชนสั่งสมไว้แล้ว ย่อมมีผลเสมอ ขึ้นชื่อว่ากรรมแม้จะเล็กน้อยที่จะไม่ให้ผลเป็นอันไม่มี”^{๕๖}

๗. เรื่องที่ ๒๐๐ เรื่องตายแล้วไปไหน ท.กล่าวว่า “มนุษย์ตายแล้วต้องกลับมาเกิดในโลกมนุษย์เพื่อใช้หนี้กรรม” ไม่สอดคล้องกับเรื่องที่ ๒๓๒ เรื่องความตายไม่น่ากลัว ท. กล่าวว่า “การตายแล้วกลับมาเกิดไม่ใช่ว่าทุกชีวิตจะต้องกลับมาเกิดเป็นคนเสมอไป เพราะมีกรรมไม่เหมือนกัน” และเรื่องที่ ๒๖๒ เรื่องที่เป็นประโยชน์ของชาวโลก ท.คัดลอกหัวข้อเรื่อง “เหตุใดข้าพเจ้าจึงนับถือพระพุทธศาสนา” บางตอน เป็นการสัมภาษณ์นายฟรานซิส สตอร์ เดินทางมาจากลังกาเพื่อทำการสอบสวนค้นคว้าเกี่ยวกับการระลึกชาติได้ในประเทศไทยด้วยทุนของมหาวิทยาลัยเวอร์จิเนีย แห่งสหรัฐอเมริกา สัมภาษณ์โดยพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อให้ นาย

^{๕๖} อภ.ก. (ไทย) ๓๗/๖๓๓/๖๕๒, ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน อภ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๒๑๗/๓๕๗-๓๖๒.

ฟรานซิส ได้แสดงถึงเหตุที่ตนได้เข้ามาขอรับนับถือศาสนาพุทธ และเพื่อประโยชน์แก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา นายฟรานซิสกล่าวว่าการกลับชาติและกฎแห่งกรรมไขปัญหาทุกอย่างที่ศาสนาอื่นตอบไม่ได้ หลักนี้แสดงให้เห็นว่า เหตุใดมนุษย์จึงเกิดมาไม่เหมือนกันทั้งทางร่างกายและจิตใจ เหตุใดจึงรู้สึกว่ในโลกนี้ไม่มีความยุติธรรมมากมายเหลือเกิน เหตุใดจึงมีทุกข์ และเหตุที่บางคนรู้สึกว่เป็นการยากที่จะเชื่อถือว่า คนตายแล้วไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานคงเป็นเพราะเขาไม่อยากจะให้เป็นเช่นนั้น ในพระไตรปิฎกมีการกล่าวถึงการกลับชาติของสัตว์เดรัจฉานอยู่มากมายหลายแห่ง กรรมดีและกรรมชั่วที่บุคคลได้กระทำไว้เป็นเหตุสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นเบญจขันธ์

การที่ ท.เขียนเรื่องเดียวกันหลายครั้ง โดยบางเรื่องอธิบายต่างกัน ไม่เหมือนกันทุกครั้ง เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นไปได้ว่า ท.เริ่มศึกษาเมื่อมีอายุมากจึงอาศัยเรียนหลักใหญ่ๆ และศึกษาจากเหตุการณ์ในชีวิตจริงที่เกิดขึ้น เป็นการศึกษาไปเขียนไป สิ่งที่เขียนเรื่องแรกๆ อาจศึกษายังไม่ถึงหรือเป็นความเชื่อดั้งเดิม หรือศึกษาแล้วมีความเข้าใจตอนนั้นว่าถูก เมื่อได้ศึกษามากขึ้นจึงรู้ว่าเคยเขียนเรื่องที่เป็นความเข้าใจผิดไป จึงตัดสินใจเขียนใหม่เพื่อแก้ความเข้าใจผิดให้ถูกต้องดีกว่าปล่อยเลยตามเลย แต่การเขียนใหม่นั้น ท.ไม่ได้มีการอธิบายความผิดพลาดของการเขียนครั้งแรก ทำให้เป็นหน้าที่ของผู้อ่านที่จะต้องพิจารณาว่าเรื่องที่ ท.เขียนครั้งหลังแต่ต่างจากเรื่องที่เคยเขียนครั้งแรกนั้น ครั้งแรกผิดครั้งหลังถูก ทำให้งานเขียนของ ท.ตั้งแต่ต้นถึงจบมีความไม่สอดคล้องกัน บางเรื่องสอดคล้องกัน บางเรื่องไม่สอดคล้องกัน นับว่าเป็นข้อบกพร่องประการหนึ่ง ถ้าผู้อ่านบางคนไม่ได้อ่านทุกเรื่อง อาจไปอ่านเรื่องที่อธิบายผิดแล้วไม่ได้อ่านเรื่องที่อธิบายถูก หรือผู้ที่อ่านแล้วไม่ได้สังเกตว่ามีการอธิบายต่างกัน อาจไปเชื่อเรื่องที่อธิบายผิดก็อาจเป็นผลเสียสำหรับผู้นั้นได้ แต่เรื่องที่ไม่สอดคล้องกันนั้น เรื่องที่อธิบายผิดไม่ใช่เรื่องที่ผิดร้ายแรงนัก

๓.๖ ผลทางจริยธรรม

งานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ นับได้ว่ามีผลทางจริยธรรมเป็นอย่างดี เนื่องจากในสมัยนั้นไม่มีใครเขียนงานออกมาในลักษณะนี้ ซึ่ง ท.เองกว่าจะตัดสินใจเขียนได้ก็ต้องใช้เวลาพิจารณานานพอสมควร ด้วยเกรงว่าสังคมจะไม่ยอมรับเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้ในบางเรื่อง ก่อนตัดสินใจ ท.คงไม่คิดว่าจะสามารถเขียนได้มากมายหลายเรื่อง และไม่คิดว่าจะมีคนนิยมอ่านมากนัก แต่หลังจากผลงานเล่มแรกออกมาสำหรับแจกการกุศลในงานทอดกฐินที่วัดประสพสุข จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ ท.ก็ได้รับจดหมายชมเชยฉบับแรกจากท่านเจ้าคุณสมเด็จพรวันรัต วัดพระเชตุพน สมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ ๑๗ ขึ้นพระชนม์เมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๑๖ (ในเวลานั้นท่านมีสมณศักดิ์เป็นพระธรรมวโรดม) ที่เขียนมาให้กำลังใจ และ ๑พณฯ ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ม.ล.ปิ่น มาลากุล ก็ได้ให้ความสนใจให้การสนับสนุนหนังสือชุดนี้ ได้ช่วยตรวจแก้บทละครให้เรื่องหนึ่ง เวลาต่อมาทางคุรุสภาได้จัดพิมพ์หนังสือชุดนี้อีกหลายครั้ง เนื่องจากมีผู้สนใจกันมาก จดหมายมาถามถึงร้านที่มีจำหน่ายซึ่งหาซื้อไม่ค่อยได้ นอกจากจะได้รับแจกในงานกุศลและงานมงคลเป็นปลีกย่อยเท่านั้น

ในการพิมพ์หนังสือชุดนี้ ท.ไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการกุศล แต่สงวนลิขสิทธิ์ในการค้า ท.มองเห็นประโยชน์ว่าหนังสือชุดนี้จะเผยแพร่กว้างขวางออกไปสู่ประชาชน

เมื่อปี ๒๕๓๕ กรรมการบริหารโรงแรมณเทวราช ได้รับอนุญาตให้พิมพ์หนังสือชุด “กฎแห่งกรรม” ของ ท.เลียงพิบูลย์ จากทายาทของ ท.เลียงพิบูลย์ เพื่อจำหน่ายและนารายได้สมทบทุนองค์การกุศลหรือกิจกรรมเพื่อสาธารณกุศลตามความเหมาะสม โดยเล็งเห็นว่าหนังสือชุดนี้จะสามารถยกระดับคุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันด้วยความปกติสุข สมตามเจตนารมณ์ของ ท.เลียงพิบูลย์ที่เขียนหนังสือชุดนี้ที่ต้องการให้คนในสังคมตระหนักถึง “กรรม” และ “ผลกรรม” เพื่อละเว้นความชั่ว กระทำความดี

การที่ ท.เลียงพิบูลย์เป็นคนที่เคยทั้งดื่มสุรา เล่นสัตว์ การได้สัมผัสกับเหตุการณ์แปลกๆ ด้วยตนเอง เมื่อมีเหตุให้เลิกทำชั่วได้แล้วหันมาสนใจศึกษาพระพุทธศาสนา แล้วมีความปรารถนาจะให้ผู้อื่นที่กำลังดื่มสุรา เล่นสัตว์ ฯลฯ เห็นตัวอย่างคนที่เลิกทำชั่วได้ จึงมีความพยายามที่จะเขียนให้เป็นแรงจูงใจแก่เยาวชนไทยในการเป็นผู้มีความรักชาติ รักแผ่นดิน เป็นคนดีของสังคม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน อยากให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันเหมือนสมัยก่อน ซึ่งช่วงนั้นสังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้างแล้ว เช่น เพื่อนบ้านทะเลาะกันเพราะเด็ก ไม่เหมือนสมัยก่อนที่เพื่อนบ้านเหมือนเป็นรั้วของบ้าน วัยรุ่นยกพวกตีกันรุนแรงด้วยเรื่องเล็กน้อยต่างจากเมื่อก่อนตีกันก็ตีกันไม่รุนแรงเท่า วัยรุ่นวิ่งราวแล้วยิงพลเมืองดีตายไม่เหมือนสมัยก่อนที่อยากได้เงินก็ทำงานหาเงินไม่ค่อยมีใครมั่งง่ายขโมยของคนอื่น คำสอนของพระพุทธศาสนาที่มีผู้นำมาเผยแพร่อย่างผิดๆ ซึ่งสมัยก่อนเกือบทุกบ้านมีการตักบาตรทำบุญกันเป็นประจำ การไม่เชื่อกฎแห่งกรรม ไม่เชื่อว่ามีนรก มีสวรรค์จริงๆ ท.ได้พยายามเขียนให้เห็นคุณค่าของสังคมที่ร่มเย็นเป็นสุขของสมัยก่อนที่ ท.สัมผัสได้ขณะเป็นเด็ก ว่าประเทศไทยเป็นเมืองพระพุทธศาสนา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใจดี มีเมตตาธรรม ความเสียสละของบรรพบุรุษ อีกทั้งสิ่งแวดล้อมก็อุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว สังคมลักษณะนี้มีความสุขกว่าสังคมที่กำลังเปลี่ยนไปในด้านวัตถุอย่างเดียว

งานเขียนของ ท. มีการเผยแพร่ไปหลายๆ สถานที่ ทั้งในวัด งานศพ โรงเรียน โรงพยาบาล เรือนจำ โดย ท.จัดทำปกหนังสือให้มีสีสันน่าหยิบมาอ่าน เพื่อเด็กๆ เยาวชน คนทั่วไป สะดุดตา ไม่ให้คิดว่าเป็นหนังสือสำหรับคนแก่

ในงานเขียนของ ท.เองมีผลสะท้อนกลับจากผู้อ่านที่มีวิธีทำความรู้จักกับ ท. หลายทาง ทั้งทางจดหมาย โทรศัพท์ มาพบด้วยตนเอง มาเล่าว่าอ่านแล้วเป็นประโยชน์แก่ตน ครอบครัว เพื่อนฝูง หน้าที่การงาน เช่น เรื่องพยายามโกรธให้น้อยลง เรื่องเลิกดื่มสุรา เลิกล่าสัตว์ เลิกพูดปด หลายคนสามารถทำได้เพราะหนังสือชุดนี้ และหลายคนมักเล่าประสบการณ์ที่น่าสนใจด้วย เรื่องไหนที่ ท.เห็นว่าเชื่อถือได้ก็จะนำไปเขียนต่อไป

งานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ ขณะมีชีวิตอยู่มีผลทางจริยธรรมค่อนข้างมาก เนื่องจากมีผู้เห็นความสำคัญ ให้ความสนใจและช่วยกันเผยแพร่จำนวนมาก สำหรับในครอบครัว กิจกรรมภายในครอบครัวมีน้อย สมาชิกในครอบครัวมีเวลาอยู่ด้วยกันมากไม่ต้องดิ้นรนแข่งขันเลี้ยงชีพเหมือนในปัจจุบัน เมื่อพ่อบ้านเห็นความสำคัญของหนังสือชุดนี้ ทำให้มีการพูดคุยกันมากเรื่องกรรมเล็กๆ ได้รับการสั่งสอนให้อยู่ในศีลในธรรม แล้วมีการบอกต่อให้ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงอ่านต่อ จึงทำให้ปัญหาของสังคมมีน้อย

ความนิยมในหนังสือชุดนี้ในขณะที่ ท.เลียงพิบูลย์ มีชีวิตอยู่ เห็นได้จากการจัดตั้งชมรมกฎแห่งกรรม เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๔ ชมรมนี้มีการร่วมพบปะสังสรรค์กันทุกวันพุธกลางเดือนทุกเดือน การพบปะสังสรรค์จะเป็นการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องกฎแห่งกรรมที่ได้ประสบหรือได้ยินได้ฟังมา เพื่อให้คุณ ท.เลียงพิบูลย์ นำไปเรียบเรียง ซึ่งมีผู้เข้าฟังจำนวนมาก จนถึงปี พ.ศ.๒๕๒๘ ทางชมรมก็ได้มีการจัดงานรำลึกถึงคุณ ท.เลียงพิบูลย์ ขึ้น

ในปัจจุบันหนังสือชุดนี้ไม่เป็นที่รู้จักสำหรับเยาวชน เป็นหนังสือที่หาซื้อได้ยาก ไม่มีการวางจำหน่ายทั่วไป อีกทั้งเด็กรุ่นใหม่ไม่มีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม และมีความนิยมผิดๆ ในการดำเนินชีวิตซึ่งค่อนข้างเป็นที่น่าเสียดายกับสิ่งดีๆ ที่เคยเป็นมา

๓.๓ การพิสูจน์และการทดสอบ

เรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม เป็น ๑ ในนิยาม ๕^{๕๗} ว่าด้วยกฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กระบวนการให้ผลของกรรม^{๕๘} ทั้งการให้ผลที่เป็นอิฏฐารมณ์ของกรรมดีและอนิฏฐารมณ์ของกรรมชั่ว เป็นเรื่องยากแก่การพิสูจน์และทดสอบ ยากพอๆ กับการที่พิสูจน์กฎธรรมชาติอื่นๆ เช่น กฎธรรมชาติว่าด้วยการทำงานของจิต (จิตตนิยาม) กฎว่าด้วยพันธกรรม (พีช

^{๕๗} ที.ม.อ. (บาลี) ๒/๑๗/๒๖.

^{๕๘} พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๒๘), หน้า ๑๕๔.

นิยาม) สมณพราหมณ์บางพวกผู้ได้จุตูปปาตญาณหรือทิพพจักขุญาณที่มองเห็นสังสารวัฏไม่ตลอดสาย ก็ยังไม่อาจตรวจสอบการให้ผลของกรรมให้ชัดเจนจนรู้ทั่วถึงตลอดได้ พระพุทธเจ้าท่านนั้นที่ทรงรู้และพิสุจน์กฎแห่งกรรมให้แจ่มชัด ดังตรัสกับพระสารีบุตรว่าตถาคตระลึกชาติได้ตลอดสาย...ตถาคตอาศัยทิพพจักขุอันบริสุทธิ์เหนือจักขุของมนุษย์ ย่อมมองเห็นสัตว์ทั้งหลาย จุติ เกิด เลว ประณีต – เข้าถึงสุคติ ทุกคติ รู้ว่าสัตว์เหล่านั้นเป็นไปตามกรรมของตน^{๕๕} วิธีการตรวจสอบของพระพุทธองค์ มีดังนี้

(๑) ทรงกำหนดกรรมที่ตั้งสมมติฐานว่า ปิגעบุคคลนั้นหลังจากตายน่าจะไปสู่สถานะใด สุคติหรือทุกคติ

(๒) หลังจากทรงตั้งสมมติฐานโดยอาศัยกรรมที่บุคคลผู้นั้นกระทำแล้ว ทรงตรวจสอบด้วยทิพพจักขุเพื่อทรงทราบว่าบุคคลนั้นได้ดำรงอยู่ในฐานะใด ทรงพบว่าคำพยากรณ์ตามสมมติฐานตาม (๑) ได้รับการยืนยัน คือเป็นจริงตามสมมติฐานนั้น

ดังข้อความที่ตรัสว่า เรารู้จิตของบุคคลคนหนึ่งด้วยจิต (ของเรา) ว่า บุคคลที่ปฏิบัติอย่างนั้นดำเนินชีวิตเดินทางนั้น จักเข้าถึงทุกคติ วินิบาต นรก (สมมติฐาน) ต่อมา โดยอาศัยทิพพจักขุ เราเห็นเขาผู้นั้นหลังตายเข้าถึงทุกคติ วินิบาต นรก... เหมือนบุรุษผู้มีปัญญาเห็นคนคนหนึ่งติดกอยู่ในสภาพอิดโรย...เดินตรงมายังหลุมถ่านเพลิง บุรุษนั้นเดินทางนั้นจักตกหลุมถ่านเพลิง (สมมติฐาน) ต่อมาบุคคลนั้นตกหลุมถ่านเพลิงจริงๆ^{๕๖}

เรื่องกรรมเป็นอนิจนัตถ์ ไม่อาจใช้ความคิดหรือเหตุผลเป็นเครื่องมือ ทั้งไม่อาจใช้การศึกษาทางปริยัติ (สุตมยปัญญา) เรารู้แต่ว่ากฎแห่งกรรมเป็นกฎธรรมชาติเหมือนกฎทางฟิสิกส์

กฎธรรมชาติมีลักษณะสำคัญ ๒ ประการ คือ

(๑) เป็นสภาวะหลบเลี่ยงไม่ได้ (Inevitability) คือถูกกำหนดไว้แน่นอนตายตัว กล่าวคือเมื่อกระทำเหตุหนึ่งและเหตุหนึ่งสมบูรณ์ ผลก็จะเกิดตามมา เมื่อเป็นธรรมชาติ กรรมก็จะทำหน้าที่อย่างธรรมชาติคือตรงไปตรงมา ธรรมชาติจะไม่ยกเว้นให้แก่ผู้ฝ่าฝืนของมัน ใครเหยียบไฟก็ต้องร้อน

^{๕๕} ม.ม. (บาลี) ๑๒/๑๔๘/๑๐๕, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๔๘/๑๔๗-๑๔๘.

^{๕๖} ม.ม. (บาลี) ๑๒/๑๕๔/๑๑๗, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๕๔/๑๕๕-๑๕๖.

(๒) มีความเป็นวัฏจักร (Cyclic nature) ได้แก่ ความต่อเนื่อง ไม่ขาดตอนแห่งเหตุกับผล เป็นกฎสังสารวัฏ ซึ่งต่อเนื่องอย่างเป็นระบบดังไก่ออกไข่...ไข่เป็นไก่...ไก่ออกไข่ เมล็ดพืชให้กำเนิดต้นไม้...ต้นไม้ให้เมล็ดพืช...^{๑๐๐}

ท.เลียงพิบูลย์ ได้เขียนเรื่องกรรม หลักการส่วนใหญ่ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการทดสอบเพื่อยืนยันความจริง คือ

๑. ศรัทธา (ความเชื่อ) ซึ่งความจริงเป็นเครื่องมือชนิดเดียวของปุถุชน ที่เรียกว่า กัมมัตสก ตาสัทธา เพราะปุถุชนเมื่อรู้ด้วยการศึกษาและการคิดด้วยเหตุผลไม่ได้ก็ต้องใช้ศรัทธา ตัวอย่างของการใช้ศรัทธา ได้แก่ เรื่องที่ ๒๓๔ เรื่องพุทธปาฏิหาริย์ เจดีย์ที่พุทธคยา ประเทศอินเดีย เป็นภาพลอยขึ้นสู่ท้องฟ้ากลางอากาศ รัศมีส่องแสงสว่างโชติช่วง ผลของพุทธานุภาพ ท.เชื่อว่าเหตุการณ์ของโลกมีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นคือคอมมิวนิสต์สลายไป

๒. เหตุผล แม้เรื่องกรรมจะเป็นเรื่องอจินไตย ไม่อาจใช้เหตุผลพิสูจน์ แต่ผู้มีปัญญาก็มีสิทธิ์จะคิด มีสิทธิ์อนุมาน ตัวอย่างของเรื่องที่ ท.เลียงพิบูลย์ให้ใช้เหตุผลทดสอบ ได้แก่ เรื่องที่ ๒๑๔ เรื่องกรรมของลุงแก้ว เป็นเรื่องลุงแก้วเคยฆ่าเต่าอย่างทรमान ตอนหลังลุงแก้วตายอย่างทรमानเหมือนเต่าที่เคยฆ่ามัน

๓. คำরা โดยเฉพาะพระไตรปิฎกและอรรถกถาซึ่ง ท. อ้างถึง ได้แก่ เรื่องที่ ๒๔๑ เรื่องลัทธิมารักชีสม์ มีผู้ปลุกปั่นว่าคอมมิวนิสต์เหมือนศาสนาพุทธ ท.จึงยกพระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๒ มาอธิบายเรื่องความแตกต่างของพระพุทธศาสนากับคอมมิวนิสต์ว่า ลัทธินี้ตรงกันข้ามกับพระพุทธศาสนา

๔. วิทยาศาสตร์ ชาวต่างชาติสนใจเรื่องวิญญาณได้จัดตั้งสถาบันค้นคว้าวิจัยเพื่อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับวิญญาณมนุษย์ ได้แก่ เรื่องที่ ๒๓๘ เรื่องหลักพุทธศาสนากับนักวิทยาศาสตร์ สิ่งลึกลับที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แต่พวกนักวิทยาศาสตร์เพิ่งจะเริ่มค้นพิสูจน์ได้ภายหลัง

๕. ประสบการณ์ตรง ท.เลียงพิบูลย์ ได้เขียนประสบการณ์ที่ได้พบมาด้วยตนเองหลายเรื่อง เช่น เรื่องที่ ๕ เรื่องกุศลสะท่อน ท.เคยกระโดดลงไปช่วยเด็กที่กำลังจะจมน้ำตาย ต่อมาลูกชายของ ท. จมน้ำหลายชั่วโมงแต่ไม่ตาย ซึ่งเป็นเรื่องมหัศจรรย์เป็นอย่างยิ่ง

^{๑๐๐} สนิท ศรีสำแดง, พุทธปรัชญา : ภาควิทยูนิเวอร์ซิตี, ภาควิทยูนิเวอร์ซิตี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นิลนารการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๕๘-๑๐๐.

๖. ความเห็นของปราชญ์ทางศาสนา ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในทางที่เหมาะสม และมักมีจิตเมตตาสั่งสอนผู้อื่น เช่น เรื่องที่ ๑๘๗ เรื่อง ธุดงค์วัตร การออกธุดงค์ครั้งแรกต้องมีพระอาจารย์ควบคุมให้คำแนะนำ เรื่องนี้เป็นเรื่องของพระที่เคยออกธุดงค์ครั้งแรกได้พบพระอาจารย์ที่มีปฏิปทาดีหลายอย่างคอยสั่งสอนเป็นเวลาถึง ๓ พรรษา โดยก่อนออกธุดงค์ต้องฝึกจิตให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา สละแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีอะไรเกินกว่าบริขารที่จำเป็น เจริญพรหมวิหารสี่ อธิษฐานจิตขออุทิศร่างกายเลือดเนื้อและชีวิตเพื่อพระพุทธศาสนา มุ่งหน้าเข้าป่า หลีกเลี้ยงหมู่บ้าน จันอาหารวันละมื้อ ท่านได้ออกธุดงค์เป็นเวลา ๑ พรรษา ได้พบเหตุการณ์ที่แปลกประหลาดหลายอย่าง ทำให้พระที่เล่ามีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น

บทที่ ๔

งานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ กับทฤษฎีเรื่องกรรมในพระไตรปิฎก

๔.๑ มาตรฐานทางวิชาการ

ท. เลียงพิบูลย์ มีผลงานเขียน ๒๖๑ เรื่อง แต่ละเรื่องมีการอ้างแหล่งข้อมูลแตกต่างกันไป จาก ๔ แหล่ง ด้วยกัน คือ

๑. ประสพการณ์ตรงของ ท. รวมทั้งหมด ๕๕ เรื่อง มี ๒ ลักษณะ

ลักษณะที่ ๑ ท. เขียนจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัว ท. โดยตรง มีจำนวน ๘๔ เรื่อง เป็นเรื่องแปลกๆ ที่ ท.ตอนแรก ท.ไม่เชื่อ แต่ได้เจอด้วยตนเองบ่อยๆ ทำให้ ท.เชื่อเรื่องแปลกที่พิสูจน์ไม่ได้ นั่น ทั้งเรื่องกฎแห่งกรรม และวิญญาน

ลักษณะที่ ๒ ท.เขียนจากเหตุการณ์ที่ ท.มีส่วนรู้ส่วนเห็นในเหตุการณ์นั้น แต่ไม่ได้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับ ท.โดยตรง มีจำนวน ๑๕ เรื่อง

๒. ประสพการณ์ตรงของผู้อื่น รวมทั้งหมดมี ๑๔๐ เรื่อง มี ๒ ลักษณะ

ลักษณะที่ ๑ ผู้อื่นมาเล่าให้ ท.ฟัง ซึ่งผู้เล่าเคยอ่านผลงานของ ท.มาก่อน มีจำนวน ๑๐ เรื่อง (อาจจะมีมากกว่านี้ แต่ในผลงาน ท.ระบุไว้เท่านั้น)

ลักษณะที่ ๒ ผู้อื่นมาเล่าให้ ท.ฟัง ซึ่งผู้เล่าไม่เคยอ่านผลงานของ ท.มาก่อน มีจำนวน ๑๓๐ เรื่อง

เรื่องที่ผู้อื่นมาเล่าให้ ท.ฟังนั้นเป็นเรื่องของเจ้าของเรื่องมาเล่าด้วยตัวเองโดยตรงก็มี เป็นผู้เห็นเหตุการณ์ของผู้อื่นมาเล่าให้ ท.ฟังก็มี ผู้ที่มาเล่าให้ ท.ฟังเป็นเพื่อนที่ ท.รู้จักมาก่อนก็มี ไม่เคยรู้จักมาก่อนก็มี อาชีพของผู้มาเล่ามีหลากหลาย ได้แก่ นักธุรกิจ ทนายความ เอกอัครราชทูตไทย ทหาร ชาวประมง ผู้พิพากษา อัยการ นักหนังสือพิมพ์ ศ.ส. ครู อาจารย์ เจ้าของกิจการ พนักงานธนาคาร พนักงานบริษัท พระภิกษุ แม่ครัว คนขับรถแท็กซี่ คนตัดผม คนใช้ ฯลฯ ลักษณะการเล่ามีทั้งที่ ท.ได้พบปะพูดคุยกับผู้เล่าก็มีคุยกันทางโทรศัพท์ก็มี ส่งจดหมายมาโต้ตอบกันก็มี ท.ได้รับเป็นบันทึกก็มี เมื่อ ท.ฟังแล้วเห็นควรเผยแพร่จึงนำมาเรียบเรียงใหม่

๓. หนังสือพิมพ์ ท.นำข่าวจากหนังสือพิมพ์มาเขียน มีจำนวน ๑๑ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๒๐,

๕๒, ๑๒๔, ๑๔๔, ๑๔๕, ๑๕๐, ๑๘๕, ๑๘๘, ๒๐๒, ๒๐๓, ๒๒๕ ส่วนใหญ่ ท.มักจะไม่ได้ระบุว่าอ่านมาจากหนังสือพิมพ์อะไร แต่มีอยู่เรื่องหนึ่งที่ได้ระบุว่ามาจากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์^๑ โดยข่าวจากหนังสือพิมพ์ที่ ท.นำมาเขียน ท.เห็นว่าถ้าไม่บันทึกไว้เรื่องราวเหล่านี้จะเลือนหายไป อีกทั้งเรื่องเหล่านี้เป็นประโยชน์ เป็นบทเรียนให้พิจารณาเพื่อจะได้ความรู้ เป็นเครื่องเตือนใจคนที่จะเลียนแบบอาจยับยั้งใจไว้บ้าง เพราะหากทำไป กรรมย่อมตามสนอง ถ้าคิดได้ภายหลังก็จะสายเกินแก้ จึงขอให้คิดเสียก่อนทำเพราะความชั่วทุกอย่างเมื่อได้ทำไปแล้วมักแก้ไขได้ยาก

๔. พระไตรปิฎก ส่วนใหญ่ ท.พูดถึงพระไตรปิฎกโดยรวมๆ จำนวน ๑๑ เรื่อง มีการอ้างพระไตรปิฎก อยู่ ๓ เล่ม คือ เล่มที่ ๒๒ เล่มที่ ๓๑ เล่มที่ ๔๓ ในการพูดถึงพระไตรปิฎกมีทั้งนำเนื้อหาในพระไตรปิฎกมาเขียน ชักชวนให้ศึกษาพระไตรปิฎก แนะนำชาวไทยที่ถึงเกณฑ์บวชให้ศึกษาธรรมะก่อนบวช

สำหรับชื่อบุคคลที่ ท.นำมาอ้างอิงนั้น ขึ้นอยู่กับเจ้าของเรื่องว่า อนุญาตหรือไม่ บางเรื่อง ท.ไม่ได้ขออนุญาตเจ้าของเรื่องก่อนเขียน ท.ก็ไม่ระบุชื่อจริงของเจ้าของเรื่องนั้น ถ้าเจ้าของเรื่องอนุญาตแล้ว ท.ก็ระบุทั้งชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง ความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน อาชีพ ชีวิตความเป็นอยู่ รายละเอียดของบุคคลนั้นในระดับหนึ่ง บางครั้งเจ้าของเรื่องยังไม่ได้อนุญาต และเป็นเรื่องที่ไม่เสียหาย ท.ก็ขออนุญาตในเรื่องนั้นเลขก็มี

สำหรับวันเวลาสถานที่ที่เหตุการณ์เกิดขึ้นในเรื่อง ท.ระบุวัน วันที่ เดือน ปี เวลาไว้อย่างละเอียดก็มี ระบุวันเวลาคร่าวๆ ก็มี ไม่ระบุก็มี ผู้วิจัยคิดว่าแล้วแต่ข้อมูลที่ ท.มี บางเรื่องมีข้อมูลอยู่หรือจำได้ก็ระบุไว้ ถ้าไม่มีข้อมูลหรือจำไม่ได้แน่นอนก็ผ่านไป

สำนวนภาษาที่ใช้ เมื่อพิจารณาจากงานเขียนของ ท. จะเห็นว่างานเขียนของ ท. ใช้ภาษาชาวบ้าน ใช้คำพูดง่ายๆ ไม่มีการอ้างภาษาบาลี อีกทั้ง ท.ไม่มีความรู้ในทางภาษาบาลีและเกรงว่าจะเป็นอุปสรรคสำหรับผู้อ่านโดยทั่วไป สำนวนภาษาของ ท. นั้นส่วนใหญ่เป็นมาตรฐานของสังคมสมัยนั้น สำหรับในสมัยปัจจุบันถือว่าเป็นภาษาเก่า ไม่สละสลวยเท่าที่ควร เช่น “ลุงก็ได้เลื่อนหน้าที่สูงขึ้นตามลำดับในความคิดความชอบ”^๒ ปัจจุบันควรจะพูดว่า “ลุงได้รับความดีความชอบทำให้ได้เลื่อนหน้าที่สูงขึ้น” แต่บางเรื่องอ่านแล้วก็ไม่รู้สึกสะกดกับภาษาก็มีเหมือนกัน อาจเป็นเพราะเนื้อหาสาระของเรื่องน่าสนใจมาก ทำให้ผู้อ่านอ่านจับใจความมากกว่าจะจับผิดเรื่องสำนวนภาษา

^๑ ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒๐, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบิสซิเนส แอนด์ พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๓๐.

^๒ เรื่องเดียวกัน, เล่ม ๑๕, หน้า ๔๑.

งานเขียนของ ท. มีหลากหลายลักษณะ ความลึกของเนื้อหาค่อนข้างละเอียดมากบ้างน้อยบ้างปะปนกันไป อาจจะขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูลของ ท. บางเรื่องมีรายละเอียดมาก บางเรื่องมีรายละเอียดน้อย เรื่องส่วนใหญ่เหมาะกับผู้อ่านทุกระดับ เป็นเรื่องอ่านสบายๆ ไม่หนักมากเกินไป สามารถเริ่มอ่านเรื่องไหนก่อนหลังก็ได้ งานเขียนของ ท. มีทั้งเรื่องสั้น เรื่องยาวปานกลาง เรื่องยาวมาก บางเรื่องเล่าเรื่องอย่างเดียว บางเรื่องเล่าไปสอนไป แต่โดยรวมแล้วทั้งงานเขียนนี้ผู้อ่านสามารถอ่านได้ทุกวัย ตั้งแต่เด็ก วัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา ผู้ใหญ่ วัยกลางคน และวัยชรา ซึ่งในเรื่องที่ ๑๕๕ เรื่องหนังสือปกดำ ท. ได้กล่าวไว้ว่า หนังสือที่เขียน เขียนมาให้เด็กอ่าน เพื่อประโยชน์ของเด็ก ถ้าเด็กไม่ยอมอ่านก็น่าเสียดาย

จากงานเขียน ๒๖๑ เรื่องของ ท. มี ๑๓ เรื่องที่ ท. มีการเขียนซ้ำอีก คือ

๑. เรื่อง ท. ป่วยหนักครั้งแรก มีการเขียนซ้ำ ๕ ครั้ง คือ เรื่องที่ ๑๐, ๕๔, ๒๑๖, ๒๔๕, ๒๕๓
 ๒. เรื่องปกหนังสืองานศพที่ทำเป็นปกสีๆ ไม่ทำเป็นปกดำ มีการเขียนซ้ำ ๔ ครั้ง คือ เรื่องที่ ๑๑๐, ๑๓๑, ๑๕๕, ๒๐๖
 ๓. เรื่องลูกชาย ท. ตกน้ำแล้วไม่ตาย มีการเขียนซ้ำ ๒ ครั้ง คือ เรื่องที่ ๕, ๒๕๗
 ๔. เรื่อง ท. รถเสียแล้วมีคนมาช่วย มีการเขียนซ้ำ ๒ ครั้ง คือ เรื่องที่ ๑๑, ๑๗๕
 ๕. เรื่องพี่น้อง ๒ คน คนพี่ชี้แจง คนน้องขยัน ทำให้คนน้องประสบความสำเร็จ มีการเขียนซ้ำ ๒ ครั้ง คือ เรื่องที่ ๒๕, ๘๘
 ๖. เรื่องทนายรถเสียแล้วมีคนมาช่วย มีการเขียนซ้ำ ๒ ครั้ง คือ เรื่องที่ ๓๕, ๒๐๒
 ๗. เรื่อง ท. ซื้อบ้านได้ในราคาถูก มีการเขียนซ้ำ ๒ ครั้ง คือ เรื่องที่ ๕๐, ๒๑๓
 ๘. เรื่อง ท. ขับรถประมาทและผู้แทนการค้าถูกหลอกเงิน มีการเขียนซ้ำ ๒ ครั้ง คือ เรื่องที่ ๕๐, ๑๒๖
 ๙. เรื่องได้คุยกับเด็กที่ตายไปแล้วที่ขุโสธร มีการเขียนซ้ำ ๒ ครั้ง คือ เรื่องที่ ๑๑๕, ๑๗๖
 ๑๐. เรื่องสามีฆ่าภรรยาเพื่อหวังเงินประกัน มีการเขียนซ้ำ ๒ ครั้ง คือ เรื่องที่ ๑๒๔, ๑๔๔
 ๑๑. เรื่องฝรั่งเป็นหวัดตาย มีการเขียนซ้ำ ๒ ครั้ง คือ เรื่องที่ ๑๓๓, ๑๖๘
 ๑๒. เรื่องท่านเจ้าคุณโกรธลูกสาวจนตาย มีการเขียนซ้ำ ๒ ครั้ง คือ เรื่องที่ ๑๓๓, ๒๕๓
 ๑๓. เรื่องพุทธานุภาพที่พุทธคยา มีการเขียนซ้ำ ๒ ครั้ง คือ เรื่องที่ ๒๒๕, ๒๓๔
- การที่ ท. เขียนเรื่องเดิมซ้ำมากกว่า ๑ ครั้ง อาจเป็นเพราะว่า ท. ลืมไปว่าได้เขียนไปแล้ว หรืออยากเขียนถึงอีกครั้งหนึ่งก็อาจเป็นไปได้

๔.๒ ความน่าเชื่อถือ

งานเขียนของ ท. มีถึง ๒๖๑ เรื่อง บางส่วนเขียนจากประสบการณ์ชีวิต และส่วนใหญ่เขียนจากการเล่าของผู้อื่น สำหรับเรื่องที่ ท.เขียนจากประสบการณ์ตรง ๕๕ เรื่องนั้น เมื่อผู้วิจัยอ่านแล้วผู้วิจัยค่อนข้างจะเชื่อถือ เนื่องจาก ท.เขียนอย่างมีเหตุมีผล ตรงไปตรงมา เมื่อพิจารณาแล้วเชื่อว่าค่อนข้างมีความเป็นไปได้ เพราะเป็นเรื่องกฎแห่งกรรม การทำดีได้ดี ทำดีได้ของดี ทำดีไม่ได้ดี (เพราะถูกกรรมชั่วมาเบียดเบียนหรือตัดรอน) ทำชั่วได้ชั่ว ทำชั่วได้ของชั่ว ทำชั่วได้ดี (เพราะถูกกรรมดีบางอย่างมาเบียดเบียนหรือตัดรอน) ทำดีได้ชั่ว (เพราะถูกกรรมชั่วบางอย่างมาเบียดเบียน) มีทุกแง่ทุกมุมของกฎแห่งกรรม อ่านแล้วกลัวการทำชั่ว กลัวผลของการทำชั่ว อยากทำความดี อยากได้ผลของการทำดี

อีกทั้งในปัจจุบันสามารถพบเรื่องที่มีอยู่ในงานเขียนของ ท.ได้เป็นจำนวนมาก นอกจากจะเป็นเรื่องกฎแห่งกรรมแล้ว ท.ได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรม การดำเนินชีวิตในสังคมด้วย เช่น การทำกรรมดีต่างๆ การช่วยชีวิตคนและสัตว์ การช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความขยัน อดทน การเลี้ยงลูก การไม่รักษาคำพูด โทษของการดื่มสุรา การติดยาเสพติด โทษของการฆ่าตัวตาย การเลือกคู่ครอง การฆ่าสัตว์ การโกงผู้อื่น การแก่งแย่งผู้อื่น การมีกำลังใจ การระลึกถึงคุณความดีของบุคคลต่างๆ การอโหสิ ความสำเร็จของคนดี ความฉลาดของคน การไม่ฟังความข้างเดียว การวางอุเบกขา การครองเรือน ความสันโดษ พระคุณของบิดามารดา พระคุณของครูบาอาจารย์ การคบเพื่อน ประเพณีงานศพ งานสงกรานต์ ความโลภ ความโกรธ ความหลง บุญเพสันนิวาส การคลุ้มคลั่งคน คำนะนำสำหรับคนใกล้ตาย ความสำคัญของเพื่อนบ้าน ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่องหลากหลายที่มีประโยชน์สามารถนำไปพิจารณาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ส่วนเรื่องที่ ท.นำเรื่องที่ฟังจากผู้อื่นมาเล่านั้น ผู้วิจัยไม่เชื่อทุกเรื่อง เนื่องจากเนื้อเรื่องบางเรื่องแปลก พิสดาร ไม่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันปัจจุบันได้จริง อีกทั้งไม่มีการกล่าวไว้ในพระไตรปิฎก เรื่องที่เล่านั้นอาจจะมีการเล่าสืบทอดกันมาเป็นนิยายปรำปรา และเป็นเรื่องที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ง่ายนัก เช่น เมืองลับแล ความฝัน แรงอธิษฐาน การต่ออายุ ไสยศาสตร์ วิญญาณ เรื่องเหล่านี้ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะไม่เชื่อก็ตาม แต่เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่ค่อนข้างน่าสนใจ อาจจะเป็นเรื่องจริงหรือไม่จริงก็ได้แต่ก็มีเนื้อหาสาระอยู่ไม่น้อย อีกทั้งสามารถเป็นเรื่องอ่านเล่นได้เพลินๆ สนุกสนาน ได้แง่คิด มีทั้งเรื่องลึกลับซับซ้อน สนุกสนาน เสรา้โศก โลกโผน ผจญภัย ฯลฯ

ท. เกรงว่าผู้อ่านจะไม่เชื่อเรื่องที่ ท.เขียน ท.จึงพยายามจะพิสูจน์หาเหตุผลมาอธิบายเท่าที่จะหาหลักฐานได้โดย

๑. ศึกษาหนังสือ The Journal of the American Society for Psychical Research จากสถาบันค้นคว้าเรื่องวิญญาณและตายแล้วกลับชาติมาเกิด สถาบันนี้ได้ขอรับเงินบริจาคของพันธุกรรมนายเจมส์ คิคค์ และ ท. นำไปเขียนใน เรื่องที่ ๑๗๖ เรื่องสิ่งลึกลับที่นักวิทยาศาสตร์รับรอง เพื่ออยากจะชี้ว่าประเทศที่ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เชื่อแต่เรื่องที่มีเหตุมีผล ไม่เชื่อเรื่องวิญญาณ แต่ก็หันมาค้นคว้าวิจัยหรือพิสูจน์เกี่ยวกับวิญญาณของมนุษย์ขณะออกจากร่าง จนกระทั่งสถาบันนี้ยอมรับเรื่องการระลึกชาติ หรือเรื่องการตายแล้วเกิดใหม่

๒. ท.พยายามหาความจริงจากผู้รู้จริงหรือเชื่อถือได้มาเขียน เช่น เรื่องที่ ๗๐ เรื่องวิญญาณที่รอกอย มีคนที่อยู่ในเหตุการณ์เป็นท่านอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสงวนหญิง สุพรรณบุรีเขียนส่งมาเล่าให้ ท. ฟัง ต่อมา ท.ได้พบเจ้าของเรื่องวิญญาณที่รอกอยจึงนำมาเขียนใหม่ในเรื่องที่ ๑๘๑ เรื่องพบตัวจริง

๓. จากเรื่องที่ ๑๘๗ เรื่องรูดงควัตร ท.กล่าวว่าอำนาจลึกลับเรื่องปาฏิหาริย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในโลกมนุษย์ย่อมเกิดขึ้นได้ แต่รู้ได้เฉพาะผู้ที่ประสบพบเห็นด้วยตนเองเท่านั้น ผู้ที่ไม่ได้เห็นแล้วจะชักชวนให้เชื่อ เป็นธรรมดาที่จะทำให้เชื่อได้ยาก ฉะนั้น เรื่องผีเรื่องวิญญาณผู้ที่ไม่เชื่อสามารถไปพิสูจน์ได้โดยไปค้างคืนที่บ้านผีคู่^๗

๔. จากเรื่องที่ ๒๓๒ เรื่องความตายไม่น่ากลัว ท.อ่านหนังสือเกี่ยวกับการตายแล้วเกิดว่ามีนักปรัชญาสมัยโบราณจำนวนมากเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ มีผู้พยากรณ์ว่า ในศตวรรษที่ ๒๐ ประชากร ๒ ใน ๓ ของโลกจะเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด

จากนิตยสารนิวสวีกสำรวจชาวอเมริกันพบว่า ๘๐% เชื่อว่าตายแล้วกลับมาเกิดอีก ท.เขียนถึงจิตแพทย์หลายคน que เชื่อเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ได้ทำการค้นคว้าสืบสวนเรื่องจิตวิญญาณ และเชื่อว่าความตายไม่ใช่เรื่องน่ากลัว

๕. เมื่อ ท.ได้ทราบเรื่องแปลกๆ ท.จะหาเวลาไปหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง เช่น พบเด็กระลึกชาติ ท.ได้ไปสัมภาษณ์เด็กที่ระลึกชาติ ไปสัมภาษณ์คนในครอบครัวเมื่อชาติที่แล้ว และคนในครอบครัวปัจจุบัน

๖. การพิสูจน์ด้วยการศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ วิธีนี้จำเป็นต้องใช้เวลาในการศึกษา มิใช่แสดงให้เห็นได้อย่างฉับพลัน เอาตัวอย่างมาพิสูจน์ต่อหน้าต่อตา

^๗ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๒๐, หน้า ๓๐.

ไม่ได้^๔ ต้องอาศัยการอ่าน การฟัง การได้ศึกษา เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องที่จะรู้ได้ง่ายๆ เพียงคำพูดไม่กี่คำ ต้องใช้สติปัญญาค่อยๆ หาความจริง^๕

๗. พิสุจน์จากประสบการณ์ที่ได้ประสบมาด้วยตนเอง จากเรื่องของคนอื่น จากเด็กที่ระลึกชาติได้ จากพยานบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์แปลกๆ นั้น^๖

๘. พิสุจน์โดยการเข้าใจถึงปุพเพนิวาสานุสติญาณ^๗

ผู้วิจัยมีความแปลกใจระคนความสงสัยงานเขียนของ ท. อยู่ ๔ เรื่อง คือ

๑. เรื่องที่ ๑๒ เรื่องคนมีบาป เป็นเรื่องเพื่อนที่ถูกฆ่าเดินเข้าไปหาเมียที่กำลังท้องแก่ แล้วเมื่อก็ก๊วท้องคลอด เรื่องลักษณะนี้มีอีก ๒ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๒๒๘ เรื่องตายแล้วเกิดใหม่ เป็นเรื่องเห็นคนกลุ่มหนึ่งใส่เสื้อजूดสีด่างเดินไปทางเล้าหมู ตอนเช้าแม่หมูคลอดลูกออกมาเป็นลูกหมูลายजूดลายด่าง และเรื่องที่ ๒๒๙ เรื่องเชื่อพระหรือเชื่อมาร เป็นเรื่องชายคนหนึ่งป่วยตาย ไปชะโงกหน้าคูหลานชายแล้วก็กลายเป็นลูกของน้องสาว

ที่แปลกใจเนื่องจากทางพระพุทธศาสนาสอนว่า เวลาจุติก็จะปฏิสนธิทันที ฉะนั้นวิญญาณก็ควร ไปปฏิสนธิตั้งแต่เสี้ยววินาทีแรกของการตั้งครรภ์แล้ว แต่งานเขียนของ ท. นั้น วิญญาณเพิ่งมาเข้าท้องแม่เวลาใกล้คลอด

๒. เรื่องที่ ๑๒๒ เรื่องความลับในดงดิบ เป็นเรื่องของผีดิบคูดเลือดสิ่งมีชีวิต แต่มีพระพุทธรูปช่วยทำให้สามารถทำลายผีดิบได้

ที่แปลกใจเนื่องจากในพระพุทธศาสนาไม่มีการกล่าวถึงผีดิบ มีแต่การกล่าวถึงโอปปาติกะ เปรต อสุรกาย ซึ่งอยู่ในโลกของเขามักไม่มายุ่งเกี่ยวกับโลกของมนุษย์เท่าใดนัก

๓. เรื่องที่ ๑๔๖ เรื่องขึ้นถ้ำพระอรหันต์ ที่ถ้ำพระอรหันต์อยู่เลขพระบาทภูแฝด จังหวัดขอนแก่นเป็นสถานที่เก็บศพของพระมหากัสสปะ

^๔ ท.เลียงพิบูลย์, ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, เล่ม ๑๙, หน้า ๔๔.

^๕ เรื่องเดียวกัน, เล่ม ๑๘, หน้า ๑๗๖.

^๖ เรื่องเดียวกัน, เล่ม ๒๐, หน้า ๗๗.

^๗ เรื่องเดียวกัน, เล่ม ๒๔, หน้า ๑๔.

ที่แปลกใจเนื่องจากในพระไตรปิฎกเขียนแล้วว่าพระมหากัสสปะเกิดที่ประเทศอินเดีย เมื่อนิพพานแล้วจะรอพระพุทธเจ้าพระองค์ต่อไปมาถวายพระเพลิงสรีระของพระมหากัสสปะ ไม่มีการบอกสถานที่ฝังศพ ไม่เคยมีหลักฐานใดกล่าวถึงสถานที่ฝังศพของพระมหากัสสปะว่าอยู่ในประเทศไทยมาก่อน^๔

๔. เรื่องที่ ๑๘๓ เรื่องวิญญูณที่ให้คุณ เป็นเรื่องคนตายต้องกลมใจดีมาหาเจ้าของบ้านคนใหม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต่างจากความเชื่อของคนไทยที่ว่าคนตายต้องกลมจะชั่วร้าย

ที่แปลกใจเนื่องจากความเชื่อของคนไทยมักกล่าวว่าคนตายต้องกลมจะเหี้ยน ชั่วร้าย ไม่เคยมีเรื่องใดเล่าถึงคนตายต้องกลมที่ใจดีเลย

๔.๓ แนวคิดของ ท.เลียงพิบูลย์ กับพระพุทธศาสนา

จากงานเขียนของ ท. เลียงพิบูลย์ ๒๖๑ เรื่อง ท.เล่าเรื่องอย่างเดียวไม่ได้สอนอะไรเพิ่มเติม นอกจากเนื้อเรื่องที่มีคำสอนอยู่ในเนื้อเรื่องนั้น มีจำนวน ๖๔ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๕๒ เป็นเนื้อเรื่องที่มีคำสอนเพิ่มเติมและเป็นคำสอนที่ถูกต้อง มีจำนวน ๑๗๕ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๕๘ เป็นเนื้อเรื่องที่มีคำสอนแปร่งๆ ไม่ค่อยถูก มีจำนวน ๑๘ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๖.๙๐

เรื่องที่ ท. พูดถึงบ่อยๆ มีประมาณ ๑๕ เรื่อง คือ

๑. เรื่องหลักพระพุทธศาสนาสอนอะไร เช่น สอนให้เดินสายกลาง ให้ละความชั่วสร้าง ความดี สอนให้ใช้สติปัญญาไม่ให้เชื่อโดยไม่พิสูจน์ ให้เชื่อกฎแห่งกรรม ในโลกนี้ไม่มีเรื่อง บังเอิญ ให้พึ่งตนเอง อย่าเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ละโลก โกรธ หลง ละความโกรธด้วยความ ไม่โกรธ อย่าประมาท มีสติ ฝึกปฏิบัติทางใจ มีศีล สมาธิ ปัญญา พิจารณาวิปัสสนา ให้เห็นทุกข์ ให้ดับทุกข์ และให้หลุดพ้นจากความทุกข์ เพื่อที่จะทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน มีเรื่องที่เขียนสอน ลักษณะนี้กระจายไปใน ๕๒ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๒๕

๒. เรื่องทุกข์ คนเราเกิดมาก็ต้องผจญความทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น ควรจะคิดมุ่งหวังตั้งใจทำ ความดี สร้างกุศลผลบุญเพิ่มพูนบารมี เพื่อจะได้กำจัดทุกข์ตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า การ สร้างความดีย่อมจะทำให้เกิดผลเป็นสิริมงคล เมื่อเราเห็นคนได้รับทุกข์ถ้าสามารถช่วยได้เราก็ช่วย

^๔ดูรายละเอียดใน พระมหาจรรณ ปญฺญาวโร, การศึกษาบทบาทของพระมหากัสสปะเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาท, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐, หน้า ๓๑-๓๔.

เมื่อเราเห็นคนมีสุขก็สบายใจไม่อิจฉา การที่เราได้ทราบถึงการทำความดีของผู้อื่น อำนาจของความดีย่อมทำให้จิตใจของเราพลอยสบายไปด้วย มีจำนวน ๗๕ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗๔

๓. เรื่องการปฏิบัติ พระธรรมของพระพุทธศาสนาชี้ทางให้ปฏิบัติด้วยศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อความหลุดพ้นห่วงทุกข์จากการเวียนว่ายตายเกิด ไปสู่ความสุขอันสงบคือนิพพานซึ่งอยู่เหนือ วัฏฏสงสาร พ้นจากทุกข์เป็นอันสิ้นภพสิ้นชาติ สำหรับผู้ที่ปฏิบัติธรรมตามหลักทางพุทธศาสนาโดยการอบรมจิตใจให้เกิดปัญญารู้แจ้งความจริงที่เป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์ จนสามารถทำลายกิเลสได้เรียกว่าเป็นพระอริยเจ้า พ้นจากการตายเกิด เป็นพระอรหันต์ มีจำนวน ๕๖ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔๖

๔. เรื่องกฎแห่งกรรม หว่านพืชสิ่งใดก็จะเกิดผลสิ่งนั้น กฎแห่งกรรมดีและชั่ว ทำให้คนเกิดมาไม่เหมือนกัน ต้องเป็นตามกฎแห่งกรรม ไม่มีใครจะหนีกฎแห่งกรรมไปได้ ถ้ามนุษย์เชื่อกฎแห่งกรรมก็จะทำให้มนุษย์เกรงกลัวไม่ยอมทำชั่วสร้างบาปสร้างกรรม กลัวที่จะต้องใช้หนี้กรรมต่อไป จะทำอย่างไรก็ย่อมระวังกลัวผิดศีลธรรม กลัวบาป และกรรมตามสนองก็จะเป็นผู้ไม่ประมาทมีสติยังคิดและจะมีศีลธรรมเกิดขึ้นแก่ผู้เชื่อกรรม มีจำนวน ๔๘ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๗๗

๕. เรื่องการศึกษาธรรม ควรใช้เวลาให้เป็นประโยชน์เป็นกำไรแก่ชีวิตเพื่อดับทุกข์ที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไป ควรศึกษาหลักธรรมเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจของมนุษย์ ศึกษาหาความรู้ให้ถึงแก่น เมื่อรู้แล้วต้องปฏิบัติก็จะได้ผลด้วยตนเอง ผู้ที่ได้ศึกษารู้ถึงแก่นแท้ทางพระพุทธศาสนาย่อมจะเป็นคนมีสติไม่ประมาท อยู่ในขอบเขตของศีลธรรมทั้งกายวาจาใจ ไม่หวั่นไหวสะดุ้งกลัวภัยอันตรายจะเกิดขึ้น สามารถใช้สติปัญญาแก้ไขสิ่งร้ายให้กลายเป็นดีได้ มั่นใจว่าธรรมย่อมคุ้มครองผู้ปฏิบัติรักษาธรรม เวลาที่เกิดมามีน้อย คนที่ทำชั่วเพราะไม่สนใจพระพุทธศาสนา ถ้าเขารู้หลักพระศาสนาแล้วก็จะเสียดายเวลาที่เขาได้ทำลายเวลาอันมีค่าของชีวิตให้หมดไปกับความชั่ว การศึกษาหาความรู้ทางพุทธศาสนานั้นเรียนได้ทุกชั้นทุกวัย ไม่จำกัดเวลา ยิ่งศึกษา ยิ่งรู้สิ่งลึกลับลึกซึ้งที่ไม่เคยรู้มาก่อน ผู้ใดต้องการของดีก็หมั่นอุทิศส่ำห้เล่าเรียนทางธรรมและปฏิบัติ เป็นของดีที่เกิดภายในตัวของเราเอง ใครจะแย่งไปไม่ได้ การพูดลักษณะนี้ มีจำนวน ๔๓ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔๘

๖. เรื่องความโกรธเป็นสิ่งไม่ดี คนเราเวลาโกรธจะไม่มีเหตุผล ขาดสติ การอดทนทำให้รู้จักบังคับใจให้มีความยังคิด ต้องตั้งสติระงับใจไว้ไม่ยอมลืมหุน โดยนึกไว้เสมอว่าไม่โกรธไม่ว่ากรณีใดๆ เพราะความโกรธไม่เคยให้คุณแก่ใคร มีแต่โทษอย่างเดียว เมื่อความโกรธเกิดขึ้น จิตใจก็เหี้ยมโหดตกเป็นทาสของความโกรธ ความโกรธได้ทำลายอนาคตของบุคคลที่จะรุ่งเรืองต่อไปภายหน้าให้อับเฉา เมื่อรู้สึกตัวได้สติหายโกรธ ทุกอย่างก็สาบไป ถ้าเราเพียงแต่นึกมันก็รู้สึกว่ายาก แต่ถ้าเราปฏิบัติโดยไม่มีใจท้อถอย มีความอดทนก็มีช่องทางง่ายเข้า โทสะเป็นเพียง ๑ ในโลกะ โทสะโมหะซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงบำเพ็ญตัดกิเลสเหล่านี้ได้สิ้น

ความโกรธเป็นเรื่องใหญ่สำคัญที่สุดในชีวิตของคนทั่วไป ความโกรธทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ ไปวุ่นหนึ่ง สามารถเป็นผู้ร้ายฆ่าคนตายได้ ทำลายอนาคต ไม่เจริญก้าวหน้า ความโกรธเป็นศัตรูของมนุษย์ ควรกำจัดเสีย เมื่อโกรธ ให้มีสติดับให้ทัน แผ่เมตตาให้ ความสงสารจะทำลายความโกรธได้ ควรมีสติอย่าให้ความโกรธอยู่เหนือความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดี เพราะมีแต่ทางเสียหายทำลายตนเอง ต้องพยายามอดทนดับความโกรธลงแล้ว สติปัญญาจะเกิดขึ้น เอาชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ ความโกรธให้โทษให้ทุกข์แก่ผู้โกรธ ทำลายสังขารและสมอองให้เสื่อมลง ทำให้หน้าตาเหี่ยวช่นแก่เร็ว ถ้าโกรธมาก มักเป็นโรคประสาทหรือเส้นโลหิตแตกได้ ส่วนผู้ถูกโกรธไม่ได้รับผลนี้เพราะไม่รู้ และควรสงสารผู้โกรธมากกว่าตอบแทนที่จะโกรธ การสงสารเขาเป็นประโยชน์ของเราเอง การเขียนลักษณะนี้ มีจำนวน ๓๕ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕๔

๗. แก่ความเข้าใจผิดเรื่องตายแล้วสูญ ท. ได้พยายามค้นคว้าเรื่องราววิญญูณมาเขียน เพราะจะแก้ความเข้าใจผิดว่าทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วได้ดี บุญบาปศีลธรรมไม่มี ชาติหน้าไม่มี จิตและวิญญูณไม่มี ชีวิตและร่างกายเป็นเพียงวัตถุ เมื่อหมดลมหายใจ ชีวิตก็ดับ สังขารร่างกายเนื้อหนังก็เปื่อยเน่าไปตามธรรมชาติ ชีวิตและวิญญูณเมื่อตายแล้วก็สูญสิ้นไปไม่มีอะไรเหลือ นรกและสวรรค์ไม่มี ซึ่งนักวิทยาศาสตร์ได้พิสูจน์ว่าจิตวิญญูณนั้นมีจริง ดวงวิญญูณเป็นอิสระไม่ขึ้นกับส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย ทำให้เชื่อได้ว่าวิญญูณมีจริง ตายแล้วไม่สูญ สร้างกรรมดีก็จะไปเกิดในสถานที่สูงพร้อมด้วยทรัพย์อำนาจ สร้างกรรมชั่วก็ชักนำไปเกิดในที่ต่ำยากเข็ญใจ กรรมดีกรรมชั่วตามสนองเป็นอัตโนมัติ หากมนุษย์เห็นชัดเจนว่า ตายแล้วย่อมจะเกิดมาใช้หนี้กรรมตามกรรมดีและกรรมชั่วที่ตนได้สร้างสมขึ้นก่อนจะดับ วิญญูณเป็นสิ่งที่ไม่ตายเวียนว่ายอยู่ตลอดเวลาไปนอกจากบรรลุถึงอรหัตตผลดับกิเลสชาติ ดับภพสูญสิ้น ไม่เหลือบุญบาปสุขทุกข์ เมื่อนั้นก็ถึงพระนิพพานหลุดพ้นไปได้ การพูดเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด มีจำนวน ๓๕ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔๑

๘. เรื่องศีล ๕ ธรรมที่ฆราวาสควรจะปฏิบัติและประพฤติเป็นประจำ เป็นพื้นฐานของชาวพุทธ เบื้องต้นของการเป็นคนดีคือรักษาศีล ๕ ให้บริสุทธิ์ เพราะศีลคอยเตือนเราให้ปฏิบัติไปในทางดีในทางถูกแล้วก็เป็นบารมีที่จะได้มีโอกาสนำเข้าถึงพระธรรมต่อไป ถ้าได้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแล้วย่อมเป็นเครื่องป้องกันตัวป้องกันภัยอันตรายได้ ศีล ๕ ข้อ เมื่อปฏิบัติแล้วจะเกิดผลดีทางใจอย่างมหาศาล มีประโยชน์สำหรับผู้ครองเรือน ปฏิบัติง่ายๆ แต่เกิดผลมีค่ามหาศาล กู้มครองโลกให้สงบได้ ถ้าเราปฏิบัติศีล ๕ ให้ครบและบริสุทธิ์ก็จะยกระดับจิตใจของเราให้สูงขึ้น เป็นคนสมบูรณ์จิตใจสดชื่นเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ทำให้ใจสงบ จิตสบาย เมื่อดับจากโลกนี้ไปแล้วก็ไปสู่สุคติภูมิ มีจำนวน ๓๒ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๒๖

๘. เรื่องศีลธรรมในปัจจุบันเสื่อม สงครามทำให้จิตใจคนเปลี่ยนไปเป็นส่วนมาก ทำให้คนห่างไกลจากศาสนาและศีลธรรม เห็นแก่ตัวมากขึ้น มีโจรผู้ร้ายชุกชุม มีคนใจบาปหยาบช้ามมากขึ้น เขี้ยวโหด ครूरาย คนชั่วมักเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์โดยไม่สนใจความเดือดร้อนของผู้อื่น สร้างความมั่งคั่งบนเลือดเนื้อของผู้อื่น คนมีความรู้สูงแต่ขาดศีลธรรม เจริญแต่วัตถุแต่จิตใจไม่เจริญตามหลงอำนาจ หลงลาภยศสรรเสริญ เห็นความชั่วเป็นเรื่องสนุก ควรรักษาความดีให้อยู่คงที่หรือให้ยิ่งขึ้นอย่าให้ตกต่ำลง เมื่อมีอำนาจอย่าเบียดเบียนผู้อื่นเพื่อประโยชน์ของตน อย่าเอาความมั่งมีไปแลกกับการสูญเสียชื่อเสียง ความดี เพราะไม่นานก็ต้องตาย เงินทองมีมากใช้ไม่หมดแล้วติดตัวไปไม่ได้ชื่อเสียงเสียแล้วตัวยังต้องไปใช้หนี้กรรมในอนาคตอีก มีจำนวน ๓๐ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๕

๑๐. เรื่องศีลธรรม หลักของพระพุทธศาสนาที่สอนให้คนปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมและปฏิบัติทางจิตใจให้ละโลก โกรธ หลง เป็นเหตุที่จะได้นำความสุขอันแท้จริงมาสู่เราได้ ท. มีความประสงค์อยากสร้างจิตใจมนุษย์ โดยนำตัวอย่างชีวิตที่เกิดขึ้นแล้วให้ผู้อื่นได้รู้ได้เห็น เป็นการอบรมจิตใจทางอ้อม ให้เกิดศรัทธาในหลักของศีลธรรม บิคารมารคาผู้ปกครองจำเป็นที่สุดที่จะอบรมสั่งสอนศีลธรรม หรือคบเพื่อนดีมีศีลธรรม ฐนุญบาปชักนำไปสู่ทางดี และการเป็นผู้มีวิชาความรู้นั้นต้องควบคู่ไปกับศีลธรรม อีกทั้งเราควรจะชักจูงคนชั่วให้กลับมาเป็นคนมีศีลธรรม มีจำนวน ๒๕ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑

๑๑. เรื่องการพ้นทุกข์ โลกมนุษย์เป็นชุมทางสายใหญ่มีทั้งทางนรกและสวรรค์ และทางนิพพานในทางพระพุทธศาสนา สิ่งที่จะเป็นที่พึ่งช่วยให้เราพ้นทุกข์มีทางเดียว คือ หลักธรรมของพระพุทธเจ้า คือ ศีล สมาธิ ปัญญา สอนให้แก้ทุกข์ด้วยการทำใจของตนเองให้อยู่ในศีลธรรมปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นทุกข์จากการเวียนว่ายตายเกิด จงพิจารณาในวิปัสสนากรรมฐานก็จะรู้แจ้งเห็นจริงตลอดไป มีจำนวน ๒๘ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๗๓

๑๒. เรื่องห้วงเขาวน มีผู้มาปลุกปั้นสอนให้เขาวนเห็นศาสนาเป็นของมลาย ให้เขาวนมองเห็นชั่วเป็นดี มีการทำลายเขาวนด้วยยาเสพติดต่างๆ เป็นการทำลายชาติทางอ้อม บิดเบือนหลักธรรม ว่าบาปบุญไม่มี เวนกรรมไม่ตามสนอง พ่อแม่ไม่มีบุญคุณ ตายแล้วสูญ ทำให้เด็กวัยรุ่นสมัยนี้ละความดีทำความชั่ว เขี้ยวโหด ครूरาย คิดไปว่าตายแล้วสูญ ไม่มีบาปไม่มีกรรม มีจำนวน ๑๘ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๖.๕๐

๑๓. พระไตรปิฎก เวลานี้ประชาชนทั่วไปไม่รู้หลักธรรมลึกซึ้ง เพราะไม่ได้ศึกษา เรามีแต่ผู้ขึ้นชื่อนับถือศาสนาพุทธมากมาย แต่ความจริงแล้วส่วนมากสักแต่ว่านับถือศาสนาพุทธ รู้แต่ไหว้พระ ทำบุญใส่บาตร ฟังพระเทศน์ นับถือค่อๆ กันไป รู้เพียงหยาบๆ ว่าทำบุญแล้วขึ้นสวรรค์ ทำบาปแล้วตกนรก นอกนั้นไม่สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ จึงไม่ซาบซึ้งไม่เข้าถึงหลักธรรม ส่วน

มากไม่เคยปฏิบัติ อันพระพุทธรูปศาสนานั้นล้าเลิศประเสริฐสุด แต่ชาวพุทธยังเข้าไม่ถึง บางคนไม่รู้ว่
ศาสนาพุทธนั้นมีหลักปฏิบัติอะไรบ้าง ถ้ามีใครถามแล้วก็ตอบไม่ได้ ไม่สมกับเป็นชาวพุทธ ส่วน
มากไม่มีใครรู้ว่าในพระไตรปิฎกมีอะไรบ้าง ใครจะว่าอะไร ไม่มีใครสนใจไปค้นความจริง พระ
พุทธศาสนาเชื่อพระไตรปิฎก ให้สั้นกว่าจากพระไตรปิฎก มีจำนวน ๑๓ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๔.๕๘

๑๔. เรื่องพระคุณแม่ พระพุทธศาสนาสอนให้บูชาพระคุณของพ่อแม่ ความกตัญญู
กตเวที ให้นึกถึงพระคุณของท่านที่ได้เลี้ยงเรามาตั้งแต่บั้นน้อยใหญ่ มีจำนวน ๑๑ เรื่อง คิดเป็น
ร้อยละ ๔.๒๑

๑๕. เรื่องวิปัสสนา ชาวพุทธควรจะศึกษาการบำเพ็ญทางวิปัสสนา ให้ถึงจุดหมายเป็น
อริยบุคคล ธรรมะของพระพุทธเจ้า คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นที่พึ่งช่วยให้เราพ้นทุกข์ จงพิจารณา
ในวิปัสสนากรรมฐานก็จะรู้แจ้งเห็นจริงตลอดไป มีจำนวน ๕ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๓.๔๕

จากการวิเคราะห์ผลงานของ ท. พบว่าแนวความคิดของ ท.แปรง ไม่ถูกต้อง หรือถูกเพียง
บางส่วนหรือเป็นการพูดแง่เดียว มีจำนวน ๑๘ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๖.๕๐ มี ๑๐ ลักษณะ ดังต่อไปนี้

๑. เรื่องที่ ๔ เรื่องชตากรรม ผู้เล่ากล่าวว่า “การสร้างความดีนั้นเห็นผลช้า ถ้าจะเปรียบ
การทำชั่วแล้วผลที่จะได้เห็นนั้นเร็วกว่า”

ผลการทำความดีคือความสุขใจ ผลการทำความชั่วคือความทุกข์ใจ ผลทั้งสองเกิดขึ้นทันที
หลังการกระทำแล้ว ไม่ควรวัดผลการทำความดีความชั่วที่วัตถุ เวลา ควรวัดกันที่จิตใจมากกว่า
อีกทั้งผลของการทำดีหรือทำชั่วขึ้นอยู่กับลักษณะของกรรมนั้นๆ ว่าเป็นกรรมลักษณะไหน เป็น
กรรมหนักหรือกรรมเบา ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น คุณธรรมของปฏิภาหกว่ามีคุณ
ธรรมมากน้อยแค่ไหน เจตนาในการกระทำกรรมนั้นๆ และความตั้งใจในการทำกรรมในขณะก่อน
ทำ ขณะทำ และหลังทำ ผลกรรมก็จะส่งผลในเวลาที่แตกต่างกัน

ในเรื่องการทำกรรมดีกรรมชั่วนั้น ผู้กระทำความชั่วย่อมได้รับผลในขณะนั้นและในกาลต่อไป
คือ มีผลสืบต่อ มิใช่ให้ผลหมดในเวลาที่ได้ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ผู้ทำบุญไว้ ย่อมบันเทิง (สุข
ใจ) ในโลกนี้ ตายไปแล้วยังบันเทิงในโลกหน้า ชื่อว่าบันเทิงในโลกทั้งสอง เขาย่อมบันเทิงรื่นเริง
ใจ (สุขใจ) เพราะเห็นกรรมที่บริสุทธิ์ของตน”^๕

ผู้ทำบาปเป็นปกติ ย่อมเศร้าโศก (ทุกข์ใจ) ในโลกนี้ ตายไปแล้วก็ยังเศร้าโศกในโลกหน้า
ชื่อว่าเศร้าโศกในโลกทั้งสอง เขาย่อมเศร้าโศกเดือดร้อนใจ เพราะเห็นกรรมที่เศร้าหมองของตน”^๖

^๕ พ.ร. (บาลี) ๒๕/๑๖/๑๗-๑๘, พ.ร. (ไทย) ๒๕/๑๖/๒๕.

^๖ พ.ร. (บาลี) ๒๕/๑๕/๑๗, พ.ร. (ไทย) ๒๕/๑๕/๒๘.

๒. เรื่องที่ ๕ เรื่องปัญหาชีวิต บิคาผู้เล่ากล่าวว่า “การสร้างความดีหรือความชั่วนี้มีเพียงในโลกมนุษย์เท่านั้นในโลกอื่นไม่มี มีแต่กรรมดีและกรรมชั่วที่สร้างไว้ในโลกมนุษย์เท่านั้นที่ตามสนอง”

การทำความดีความชั่วนอกจากโลกมนุษย์แล้ว โลกอื่นก็สามารถทำได้ทำชั่วได้ เช่น โลกสัตว์เดรัจฉาน โลกเทวดา คูได้จากในธรรมบท อรรถกถา มีตัวอย่างอยู่หลายเรื่องที่กล่าวถึงการทำบุญของท้าวสักกะในโลกมนุษย์ ท่านได้ลงมาถวายบิณฑบาตแก่พระมหากัสสปเถระ^{๑๑} การบำเพ็ญความดีบนสวรรค์ก็มี เช่น สรรค์ชั้นดุสิต และสวรรค์ชั้นสุทธาวาส ซึ่งอนาถบิณฑิกเศรษฐีอุบาสกโศดาบัน ถึงแก่กรรมไปเกิดบนสวรรค์ชั้นดุสิต บำเพ็ญความดีเพื่อบรรลุคุณธรรมที่สูงขึ้นไป จะไปเกิดบนสวรรค์ชั้นสุทธาวาส ๕ ชั้นตามลำดับแล้วสำเร็จอรหัตผลในชั้นอนิฏฐา^{๑๒}

๓. เรื่องที่ ๑๒ เรื่องคนมีบาป ผู้เล่ากล่าวว่า “การสร้างความดีนั้นกว่าจะเห็นผลมันกินเวลานานนัก แต่การทำความชั่วเพียงครั้งเดียว มันก็สามารถลบล้างความดีเราอุตสาหะทำมาเป็นสิบๆ ปีได้”

ความดีความชั่วไม่สามารถลบล้างกันได้ ความดีอยู่ส่วนความดี ความชั่วอยู่ส่วนความชั่ว เหตุที่คนเห็นว่าความชั่วไปลบล้างความดีเนื่องจากความชั่วเป็นที่สะดุดตามากกว่าความดี ชาวโลกมักเพ่งเล็งความชั่วที่คนเคยดีทำ เปรียบเหมือนความดีเป็นน้ำสะอาด ความชั่วเป็นก้อนหิน เมื่อก้อนหินอยู่ในน้ำ ย่อมเห็นก้อนหินได้ชัดเจนกว่า

ทางพระพุทธศาสนาสอนให้ละชั่ว ให้ทำดี^{๑๓} และเมื่อละชั่วทำดีแล้ว ต้องมีจิตใจอยู่เหนือดี เหนือชั่ว นั่นคือทำใจให้ผ่องใส มิฉะนั้นเมื่อทำดีแล้วไม่ได้รับการสรรเสริญ หรือไม่มีใครใส่ใจ จะทำให้ทุกข์ใจ เช่น ผู้ได้บังคับบัญชา ขยันทำงานแต่เจ้านายไม่ยกย่อง ไม่ใส่ใจ เลื่อนขั้นให้ ไม่ขึ้นเงินเดือนให้ตามที่ต้องการก็ทุกข์ใจ

^{๑๑} พุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๔๓๕-๔๔๖ (ฉบับสมโภชพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๖๐ พรรษา พระบรมราชินีนาถ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาเมฆราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕, พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒๑-๑๒๕ (เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๒ หน้า ๑๒๑-๑๒๕), กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาเมฆราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

^{๑๒} ดูรายละเอียดใน ที.ม.อ. (บาลี) ๒๒/๓๕๖, ที.ม.อ. (ไทย) ๒/๑-๒๐๗, ส.ม.อ. (บาลี) ๓/๓๑๕, ส.ม.อ. (ไทย) ๕/๒/๓๕, อภิ.ปญจ.อ. (บาลี) ๓/๕๕, อภิ.ปญจ.อ. (ไทย) ๓/๒๓๖-๒๓๗.

^{๑๓} สัพพปาปสฺส อภินิวกมฺม กุสฺสสตฺถุสฺสสมุปฺปา สจฺจิตฺตาปริโยทปนํ (ที.ม. (บาลี) ๑๐/๕๐/๔๓, พุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๑๘๓/๔๕), การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว (ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๐/๕๐, พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๓/๕๐).

๔. เรื่องที่ ๒๔ เรื่องวันเกิด ท. กล่าวว่า “การเริ่มสร้างความคิดรู้สึกลำบาก ผิดกับสร้างความชั่ว ในการสร้างความคิดต้องอดทนพยายามเอาชนะให้ได้” ความคิดนี้ยังอยู่ในผลงาน ท. อีก ๓ เรื่อง คือ เรื่องที่ ๔๖ เรื่องความสงสาร เรื่องที่ ๒๓๗ เรื่องสนทนาพาไป เรื่องที่ ๒๔๑ เรื่องลัทธิมาร์กซิสม์

ความเห็นว่าง่ายหรือยากขึ้นอยู่กับพื้นฐานจิตใจของแต่ละบุคคล คนดีสามารถทำความดีได้ง่าย ทำความชั่วได้ยาก คนชั่วสามารถทำความชั่วได้ง่าย ทำความดีได้ยาก ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “กรรมดี คนดีทำได้ง่าย กรรมดี คนชั่วทำได้ยาก กรรมชั่ว คนชั่วทำได้ง่าย กรรมชั่ว พระอริยะทั้งหลายทำได้ยาก”^{๔๔}

๕. เรื่องที่ ๖๒ เรื่องกรรมบาป ท.กล่าวว่า “กรรมเบาส่งผลก่อนพวกกรรมหนักได้รับภายหลังช้ามากกว่า” มีการกล่าวเช่นนี้อีกครั้งในเรื่องที่ ๑๓๐ เรื่องของกรรม

ผลกรรมที่กำลังส่งผลในปัจจุบัน เราไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นผลกรรมจากเหตุในปัจจุบันหรือเหตุในอดีต เหตุที่กรรมเบาในชาตินี้ของคนคนหนึ่ง ส่งผลก่อนกรรมหนักในชาตินี้ของคนอีกคนหนึ่งนั้น มีเหตุปัจจัยประกอบอีกหลายเหตุหลายปัจจัย เปรียบเหมือนระยะเวลาการส่งผลเป็นแก้วเปล่า คนที่ทำกรรมเบาอาจทำกรรมเกือบเต็มแก้ว เมื่อทำกรรมเบาแล้วมีเหตุมีปัจจัยพร้อมแล้วไม่ต้องรอเวลาสามารถส่งผลได้เลย กับคนที่ทำกรรมหนักกว่าอาจทำกรรมชั่วมาน้อย เมื่อทำกรรมหนักแล้วกรรมยังไม่เต็มแก้วจึงยังไม่ให้ผล ต้องรอเวลา ต้องรอเหตุรอปัจจัยอื่นๆ ก่อน จึงทำให้ดูเหมือนว่ากรรมเบาส่งผลก่อนกรรมหนัก

การที่กรรมดีกรรมชั่วจะให้ผลนั้น จะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับวิบัติ ๔ คือ กตวิบัติ อุปธิวิบัติ กาลวิบัติ ปโยควิบัติ และสมบัติ ๔ คือ กตสมบัติ อุปธิสมบัติ กาลสมบัติ ปโยคสมบัติ^{๔๕}

๖. เรื่องที่ ๖๕ เรื่องกรรมในอดีต ชายคนหนึ่งทำบุญจนหมดตัว ชาตินี้จะต้องอดอยากตาย แล้วจะมีกรรมหนักอีก ๒ ชาติ เทพเจ้าสงสารจึงให้กรรมที่จะต้องรับถึงสามชาตินั้นให้รวมมารับกรรมเพียงชาติเดียว

ทางพระพุทธศาสนาสอนให้ทำบุญตามกำลัง ไม่ได้สอนให้เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่นให้มีสัมมาชีพ เมื่อได้รายได้แล้วให้แบ่งรายได้เป็นส่วนๆ สำหรับใช้จ่ายในการเลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว

^{๔๔} วิ.จ. (บาลี) ๗/๓๔๓/๑๓๘, วิ.จ. (ไทย) ๗/๓๔๓/๒๐๓, พ.อ. (บาลี) ๒๕/๔๘/๑๗๗, พ.อ. (ไทย) ๒๕/๔๘/๒๗๖.

^{๔๕} คุราลละเภยคใน อภิ.วิ. (บาลี) ๓๕/๘๑๐/๔๑๒-๔๑๓, อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๘๑๐/๕๒๓-๕๒๔.

ครัว เลี้ยงเพื่อน และทำบุญ ไม่ได้สอนให้ทำบุญทั้งหมด การศรัทธาโดยไม่ใช้ปัญญา ชาวพุทธไม่ควรนำไปปฏิบัติ อีกทั้งการรวมกรรม ไม่มีใครสามารถบังคับกรรมให้ส่งผลตามใจได้ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า

บุคคลผู้ที่หาทรัพย์ได้มาด้วยความหมั่นขยัน สะสมแสวงหาได้มาด้วยหยาบเหวี่ยง ได้มาโดยทางที่ชอบประกอบด้วยสุจริตธรรม ย่อมกระทำการที่สมควร ๔ ประการ คือ เลี้ยงตน เลี้ยงมารดา บิดา เลี้ยงบุตรภรรยา เลี้ยงคนในปกครองให้ได้รับความสุข และบำรุงมิตรสหายและบุคคลผู้ร่วมการทำงานให้ได้รับความสุข

ใช้ป้องกันรักษาสวัสดิภาพ ทำตนให้มั่นคงปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ และทำพิธีกรรม คือ สละเพื่อบำรุงและบูชา ๕ อย่าง

๑. ญาติพลี สงเคราะห์ญาติ

๒. อติถิพลี ด้อนรับแขก

๓. ปุพเพตพลี ทำบุญหรือสักการะอุทิศผู้ล่วงลับ

๔. ราชพลี บำรุงราชการด้วยการเสียบายอากร

๕. เทวตพลี ถวายเทวดา คือ ทำบุญอุทิศสิ่งที่เคารพบูชาตามความเชื่อ^{๑๖}

๗. เรื่องที่ ๘๗ เรื่องวิชัยบป ผู้เล่าเชื่อว่าคนทำดีสร้างบุญกุศลไปสู่อบายนรกไม่มีแน่ และคนสร้างกรรมชั่วจะไปขึ้นสวรรค์ก็คงเป็นไปไม่ได้เช่นกัน

ปุณณคนธรรมดาทำดีทั้งหมดเป็นไปไม่ได้ คนทำดีสร้างบุญกุศลไปสู่อบายนรกก็น่าอยู่ ที่จิตก่อนตาย ถ้าจิตก่อนตายเศร้าหมอง ทุกคติก็เป็นอันหวังได้ ส่วนคนสร้างกรรมชั่วไปสู่สวรรค์ก็มี ถ้าจิตก่อนตายผ่องใส ทุกคติเป็นอันหวังได้ ฉะนั้น คนดีมีโอกาสดกนรกและคนชั่วมีโอกาสนขึ้นสวรรค์ได้ต้องมีสติขณะจิตจะดับ

และจากเรื่องที่ ๑๕๒ เรื่องปัญหาทางโลกกับทางธรรม ป.ถามว่า ผู้มีจิตศรัทธาสร้างถาวรวัตถุ ทำบุญสร้างกุศลคงจะไปสู่สุคติใช่ไหม ท.ตอบว่า ควรไปสู่สุคติ แล้วแต่พลังจิตก่อนหมดลม ถ้าจิตเศร้าหมองนึกถึงบาปที่เคยสร้างไว้ก็ไปสู่ทุกคติ

การที่บุคคลผู้ถึงแก่กรรมซึ่งเป็นผู้ที่กระทำทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว จะไปสุคติหรือทุกคตินั้นขึ้นอยู่กับใจ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า

^{๑๖} อกุ.จตุกก. (บาลี) ๒๑/๖๑/๗๗, อกุ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๑/๑๐๓.

เมื่อจิตเศร้าหมอง ทุกคติก็เป็นอันหวังได้ เมื่อจิตไม่เศร้าหมอง สุกคติก็เป็นอันหวังได้”^{๑๗}

๘. เรื่องที่ ๑๓๗ เรื่องความหมายของกฐิน ท.กล่าวว่า “คนหวงสมบัติเมื่อตายไปแล้วไปเกิดเป็นจระเข้” ในทำนองเดียวกัน เรื่องที่ ๑๗๑ เรื่องหนี้กรรมหนี้เวร ขาขายหอยตายแล้วหวงสมบัติไปเกิดเป็นหอย

ความโลภทำให้ไปสู่สัตว์เครื่องจวน สัตว์เครื่องจวนนั้นอาจเป็นสัตว์อะไรก็ได้ ไม่สามารถระบุชนิดของสัตว์ได้ อยู่ที่ความคุ้นเคยของบุคคลนั้นๆ คนที่มีความคุ้นเคยกับสัตว์อะไรมาก่อนก็มักจะไปเกิดเป็นสัตว์ชนิดนั้นๆ เช่น นายโกตุหลิเก เห็นนางสุนัขของนายโคบาลได้อาหารดีๆ กินเกิดความพอใจ ตายไปเกิดในท้องนางสุนัข พอเกิดมาเป็นลูกสุนัขได้มีความคุ้นเคยกับพระปัจเจกพุทธเจ้าตายไปเกิดเป็นเทวดา”^{๑๘}

๙. เรื่องที่ ๑๕๒ เรื่องปัญหาทางโลกกับทางธรรม ท.กล่าวว่า “คนที่ตายไปแล้วไม่ได้มาเกิดเป็นมนุษย์มี ๒ ทาง คือ ทางดี คือ พันทุกข์ไม่กลับมาเกิดอีก ทางบาปไปเกิดในทุคติเป็นสัตว์นรกเปรต อสุรกาย และสัตว์เครื่องจวน”

คนที่ตายไปแล้วไม่ได้มาเกิดเป็นมนุษย์อีกมีมากกว่า ๒ ทาง ยังมีอีกทางหนึ่งคือผู้ที่ไปเกิดในพรหมโลกชั้น สุทธาวาสซึ่งมี ๕ ชั้น อันเป็นที่อยู่ของผู้ได้อนาคามิผล จะไม่กลับลงมาเกิดในโลกมนุษย์ได้อีก ถ้าผู้นั้นไปเกิดอยู่บนชั้นที่ ๑ ถ้ายังไม่บรรลุก็ต้องไปเกิดบนชั้นที่ ๒ ถ้ายังไม่บรรลุก็ต้องบำเพ็ญเพียรไปเรื่อยๆ จนถึงชั้นที่ ๕ ต้องบรรลุเป็นพระอรหันต์แน่นอนในชั้นที่ ๕ นี้

๑๐. เรื่องที่ ๑๕๒ เรื่องปัญหาทางโลกกับทางธรรม ท.กล่าวว่า “เราทำดี ความดีตามสนองภพหน้า แล้วความดีก็ปิดประตูนรก”

ปุถุชนทำความดียังไม่สามารถปิดประตูนรกได้อย่างแน่นอน ผู้ที่จะสามารถปิดประตูนรกได้อย่างแน่นอน อย่างน้อยต้องเป็นพระอริยะบุคคลขั้นต่ำ คือ พระโสดาบันบุคคลเท่านั้นที่จะสามารถปิดประตูนรกได้อย่างแน่นอน ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า

^{๑๗} ม.ม. (บาลี) ๑๒/๗๐/๔๘, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๗๐/๖๒-๖๓.

^{๑๘} พ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๗๔-๑๗๕ (ฉบับสมโภชพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๖๐ พรรษา พระบรมราชินีนาถ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕, พ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒/๑/๒๒๕-๒๓๔, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

บุคคลผู้บรรลุนิพพานเป็นโสดาบัน เป็นผู้ไม่ตกไปอบาย เป็นผู้มีความแน่นอนจะได้บรรลุผล
ชั้นสูงในวันข้างหน้า^{๑๕}

อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรมที่เป็นองค์แห่งโสดาปัตติผล . . . พึงพยากรณ์ตนด้วยตนเอง
ได้ว่า เราเป็นผู้มีนรกสิ้นแล้ว มีกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานสิ้นแล้ว มีเปรตวิสัยสิ้นแล้ว มีอบาย ทุกคติ วินิบาต
สิ้นแล้ว เราเป็นโสดาบันมีอันไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้จะไม่ตรัสรู้ในภายหน้าอย่างแน่นอน^{๑๖}

๔.๔ อิทธิพลต่อความเชื่อของผู้อ่าน

จากงานเขียนของ ท. มีการพูดถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากผู้อ่านผลงานของ ท. จำนวน ๑๑
เรื่อง ดังนี้

๑. เรื่องที่ ๓๒ เรื่องเข้าพรรษา ผู้ที่ติดตามอ่านผลงานของ ท. เห็น ท. เลิกสุราได้จึงตั้งใจ
เลิกสุราตาม จนสำเร็จแล้ว มาถาม ท.ว่าจะทำอะไรต่อ ท.บอกว่าจะละความโกรธ ซึ่งผู้นั้นก็จะลอง
ปฏิบัติตามดู

๒. เรื่องที่ ๘๖ เรื่องอโหสิกรรม นักโทษในเรือนจำที่ติดคุกเนื่องจากถูกไล่ความ ได้อ่าน
งานเขียนของ ท. ในห้องสมุดของเรือนจำแล้วอโหสิให้อภัยแก่ผู้ที่ไล่ความ

๓. เรื่องที่ ๑๖๓ เรื่องค่าของใจสบาย คนเผาหญาเผาหญาสวนข้างๆ แต่ไม่สามารถควบคุม
ไฟได้ลามมาเผาสวนของผู้แล้วเสียหาย ด้วยความโกรธจึงไปแจ้งความ เมื่อมาอ่านผลงานของ ท.
แล้วทำใจได้ให้อภัยแล้วไปถอนแจ้งความ

๔. เรื่องที่ ๑๖๗ เรื่องผู้เชื่อกรรม เจ้าของโรงแรมเวียงใต้เข้ามาชมกับ ท.ว่า หนังสือนี้ดีมี
ประโยชน์ ช่วยคนที่กำลังจะฆ่าตัวตายได้หลายคน

๕. เรื่องที่ ๑๖๘ เรื่องพลังแห่งจิต ผู้ที่เคยเชื่อดะพาดน้ำกินมาก่อนได้มาอ่านผลงานของ
ท. แล้วทำความดีมาตลอด

๖. เรื่องที่ ๑๘๒ เรื่องเมื่อไปเยี่ยมคนไข้ คนที่ป่วยหนักเคยอ่านผลงาน ท.มาก่อนมีความ
ศรัทธาในตัว ท. ได้ขอให้ ท. ไปเยี่ยมเพื่อแนะนำการเตรียมตัวก่อนตาย

๗. เรื่องที่ ๒๐๑ เรื่องทำไมจึงเลิกฆ่าสัตว์ ผู้ที่ติดตามอ่านผลงานของ ท.เรื่องคงบาปแล้ว
เลิกฆ่าสัตว์

^{๑๕} ท.ม. (บาลี) ๑๐/๒๑๗/๑๓๕, ท.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๗/๑๖๖.

^{๑๖} ส.นิ. (บาลี) ๑๖/๔๑/๖๖, ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๔๑/๘๓.

๘. เรื่องที่ ๒๑๐ เรื่องวิญญูณมีจริงหรือ ชายผู้หนึ่งไม่เชื่อเรื่องวิญญูณ มาวิจารณ์ ท.ในแง่ลบให้ ท. ฟังโดยไม่ทราบว่าเป็น ท. เนื่องจากชายผู้นี้ไม่เชื่อเรื่องวิญญูณ ท.จึงรีบขอตัวเพราะไม่อยากให้เขารู้ว่าจุดได้คำตอบ แต่ไม่ได้โกรธคิดว่าต้องมีอุเบกขา เมื่อคนยกข่องก็อย่าลืมตัวดีใจ เมื่อเขาคำหนีก็ออย่าเสียใจโกรธเขา

๙. เรื่องที่ ๒๑๗ เรื่องความรู้สึก มีผู้เขียนคำหนิผู้เขียนเรื่องกฎแห่งกรรม ว่าเป็นผู้ทำบาปต่อพระพุทธศาสนา ท.บอกว่าความรู้สึกนึกคิดแต่ละคนไม่เหมือนกัน

๑๐. เรื่องที่ ๒๓๕ เรื่องคำสารภาพของจำเลย ผู้พิพากษาให้หนังสือของ ท. แก่จำเลยที่ไม่ยอมสารภาพผิดไปอ่าน เมื่ออ่านแล้วจำเลยคนนั้นยอมสารภาพผิดโดยดี

๑๑. เรื่องที่ ๒๕๓ เรื่องเหตุใดจึงเขียน “กฎแห่งกรรม” มีผู้อ่านไปพบข้อความวิจารณ์เรื่อง “กฎแห่งกรรม” ของ ท. จึงส่งมาให้ ท. คู ท.บอกว่า คนเรามองกันคนละแง่ ต่างคนต่างก็ถูกทั้งนั้น ที่ไม่เชื่อนั้นก็ถูก เพราะยังไม่เคยประสบการณ์ในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประหลาดมหัศจรรย์มาก่อน และที่เชื่อก็ถูก เพราะได้ประสบการณ์มาด้วยตนเอง ฉะนั้น การเชื่อหรือไม่เชื่อจึงเป็นธรรมดาที่ถูกทั้งสองฝ่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยอ่านงานเขียนของ ท. จำนวน ๑๐ ท่าน มีผู้แสดงความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

๑. นางสาววาริชนันท์ สุขกสิ อายุ ๒๒ ปี การศึกษา ปวส. เอกการบัญชี เป็นเจ้าหน้าที่ธุรการที่ โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ กล่าวว่า เมื่อข้าพเจ้าอ่านแล้วก็รู้สึกว่ามันไม่ไกล และสวรรค์ก็ไม่ใกล้ตัวเราเลย เหมือนข้ามโนธรรมของตัวเอง ให้รีบทำความดีเอาไว้ เรื่องของผู้อื่นก็เหมือนตัวอย่างที่จะช่วยให้เราตัดสินใจได้ถูกต้องว่าเราควรจะทำอะไรต่อไปหรือตัดสินใจอย่างไรดี ถ้าเกิดสถานการณ์แบบเดียวกันหรือใกล้เคียงกันก็เป็นการดีที่บุคคลกลุ่มนี้เอื้อเฟื้อเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับตัวเองให้ผู้อื่นได้รับรู้ด้วย แต่บางเรื่องมีการปูพื้นหรือเกริ่นนำเรื่องมากเกินไป เช่น พูดถึงประวัติของตัวผู้เขียน บุคคลรอบข้าง หรือสถานการณ์โดยรอบ บางครั้งอ่านแล้วรู้สึกว่ามันจะเข้าเรื่องได้แล้ว บางเรื่องไม่ได้บอกถึงผลของการกระทำอย่างชัดเจน เหมือนเป็นการเขียนบันทึกประจำวันมากกว่า ก็เข้าใจว่า มันคือเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่เกิดกับมนุษยธรรมดา ไม่มีอภินิหาร ยกเว้นในบางเรื่องเท่านั้น แต่น่าจะเขียนให้ชัดเจนกว่านี้ว่าผู้เขียนทำอะไร และผลของการกระทำมันคืออะไร เนื้อเรื่องบางตอนวกวนจนเกินไป จนบางครั้งต้องกลับไปอ่านตอนต้นใหม่ แต่ภาพโดยรวมเมื่ออ่านแล้วคิดว่าทำให้ได้รู้ในสิ่งที่ตัวเองยังไม่รู้อีกหลายอย่าง และเข้าใจว่าถ้าเราทำอะไรลงไปสักอย่างแล้วผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร

๒. นางสาวสุรัตดา จำหื่นไวย์ อายุ ๒๖ ปี การศึกษา อนุปริญญา เอกการตลาด เป็นเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ กล่าวว่า เรื่องกฎแห่งกรรม เป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ใครกระทำความผิดใดไว้ย่อมได้รับกรรมสิ่งที่ตนได้ทำไว้ ขึ้นอยู่กับการกระทำว่า กรรมจะตอบสนองช้าหรือเร็ว ข้าพเจ้าเป็นบุคคลหนึ่งที่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เพราะถูกปลูกฝังเรื่องบาป บุญ คุณ โทษมาตั้งแต่เด็ก ไปวัดก็จะขอตามพ่อไปตลอด และพ่อคอยสอนการทำความดีและผลตอบแทนของการกระทำ ข้าพเจ้าจึงซึมซับเรื่องนี้เป็นอย่างดี ชอบอ่านหนังสือเรื่องกฎแห่งกรรมหรือแม้แต่หนังสือเกี่ยวกับกรรม สิ่งเร้นลับต่างๆ เช่น ตายแล้วไปไหน ระลึกชาติได้ กงกรรมกงเกวียน เป็นต้น แล้วพอได้อ่านเรื่องกฎแห่งกรรมของ ท.เลียงพิบูลย์ แล้ว ท่านเขียนทั้งประสบการณ์ที่ได้พบมาหรือแม้แต่เรื่องที่เขียนมาเกี่ยวกับกรรมต่างๆ ซึ่งกรรมจะตกเป็นของใครไม่ได้ นอกจากผู้กระทำ ปัจจุบันคนเรามักพูดว่าทำไมทำดีไม่เห็นได้ดี แล้วจะทำไปทำไม ตามความคิดของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าคิดว่าการทำความดีนั้นมันอาจจะไม่เห็นผลในโลกมนุษย์ หรืออาจจะเห็นผลช้า แต่เมื่อเราจากโลกนี้แล้วสิ่งที่เราสะสมมาตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่นั้นจะส่งผลมาเอง หลังจากที่ได้อ่านผลงานของ ท. เลียงพิบูลย์ แล้วทำให้ได้แง่คิดที่ดีมาก ก็อยากให้คนอื่นได้อ่านและได้คิดบ้างเพื่อว่าโลกเราจะได้สงบขึ้น เพราะทุกวันนี้มนุษย์ไม่ค่อยมีพระพุทธศาสนาในหัวใจ เมื่อทำอะไรก็จะไม่คิดถึงผลของการกระทำของตัวเองที่จะตามมา

สรุปแล้วผลงานของ ท. เลียงพิบูลย์เป็นหนังสือที่น่าอ่าน น่าสนใจ มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์อย่างมากแก่ผู้อ่านและผู้ที่กำลังจะไปกระทำ ผู้กระทำไปแล้ว ดังคำพูดที่ว่า “ใครทำ ใครได้” หรือ “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” นั่นเอง

๓. นายอำพร จันทพรม อายุ ๓๕ ปี การศึกษา ปริญญาตรี เอกบรรณารักษ์ เป็นเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ กล่าวว่า หลังจากอ่านผลงานของ ท.เลียงพิบูลย์แล้วได้ขบคิด แนวปฏิบัติตนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ให้ทำดีละชั่ว โดยผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหา คุณธรรม แต่ละอย่างด้วยวิธีการเขียนเล่าประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและบุคคลใกล้ชิด ซึ่งทำให้การนำเสนอมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ผู้เขียนได้พยายามสื่อสาร การทำความดีละเว้นความชั่ว ตลอดจนความเชื่อต่างๆ เกี่ยวกับการทำบุญ ทำกุศลของบุคคลต่างๆ หลากๆ เหตุการณ์ประสบด้วยตนเอง บางเหตุการณ์ก็เป็นเรื่องเล่ามาจากบุคคลใกล้ชิด

ผู้อ่านต้องมีวิจารณญาณในการรับข้อคิดความเชื่อในเนื้อหา ซึ่งบางเรื่องอาจดูเหมือนจริงสำหรับบางคน แต่กับบางคนกลับเห็นด้วยและยอมรับความคตินั้นๆ ได้ ส่วนมากเนื้อหาผู้เขียนจะเน้นการให้มีสติในการดำเนินชีวิตให้ระมัดระวังกับกิเลสต่างๆ ที่เข้ามาในชีวิตของคนเราตลอดเวลา นั้น สำคัญอยู่ที่ผู้รับจะทำตัวให้เท่าทันสิ่งชั่วหรือสิ่งชั่วนั้นๆ ได้มากน้อยแค่ไหน

รูปแบบการนำเสนอเป็นการบันทึกเรื่องที่คุณเขียนประสบพบเห็นแล้วเลือกหยิบเรื่องที่เป็นประโยชน์มาเขียน โดยมีการแทรกเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นใกล้ตัวของผู้เขียนด้วย แต่ถ้ามองภาพกว้างๆ ก็จะทำให้เห็นว่าผู้เขียนเป็นบุคคลที่ค่อนข้างกว้างขวาง รอบรู้ ช่างสังเกต และเรียนรู้ตลอดเวลา เรื่องส่วนใหญ่ค่อนข้างกระชับรัด น่าติดตาม ทำให้น่าสนใจ แต่มีบางเรื่องที่ยาวเยิ่นเย้อ จนทำให้ผู้อ่านหมดความสนใจในเนื้อหาได้ กฎแห่งกรรมถือว่าเป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนาที่มีคุณค่าในแง่การให้รู้จักระมัดระวังในการดำเนินชีวิตอยู่ตลอดเวลาได้ดีมาก

๔. นางสาวศิริพร ไชยดิษฐ์ อายุ ๔๗ ปี การศึกษา ปริญญาตรี เอกภาษาไทย เป็นหัวหน้าบรรณารักษ์ชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ กล่าวว่า จากการที่ได้อ่านหนังสืออมตะวรรณกรรมชุดกฎแห่งกรรมของ ท.เลียงพิบูลย์แล้ว มีความเห็นว่า เรื่องที่เขียนนั้นเป็นเรื่องที่ได้พบ ได้เห็น ได้ยิน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงผลของการกระทำซึ่งอาจจะทำมาจากชาติก่อน หรือชาตินี้ แต่สิ่งที่ได้รับผลของการกระทำเป็นเรื่องเหลือเชื่อ มหัศจรรย์ ซึ่งบางเรื่องไม่สามารถพิสูจน์ได้ แต่เหตุการณ์ต่างๆ ก็เกิดขึ้นได้อย่างไม่คาดคิด ผู้ทำดีย่อมได้รับสิ่งดี ผู้ทำชั่วก็ได้รับในสิ่งไม่ดี พวกเราชาวพุทธส่วนใหญ่จะมีความเชื่อเรื่องเวรกรรม บุญบาป และจะอบรมสั่งสอนให้ลูกหลานทำความดี มีความกตัญญู และช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก โดยไม่หวังผลตอบแทน ดังนั้น ข้าพเจ้าเชื่อว่าการทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วได้ชั่วมีจริงๆ

๕. นางสาวเสาวลักษณ์ ศรีบุญเรือง อายุ ๔๕ ปี การศึกษา ปริญญาตรี เอกภาษาไทย เป็นครูภาษาไทย ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ กล่าวว่า เรื่องต่างๆ ในกฎแห่งกรรมนำมาจากชีวิตจริงของผู้คนรอบๆ ข้างของผู้เขียน และเป็นกฎแห่งความจริงไม่ว่าจะเป็นยุคใดสมัยใด ย่อมหนีการกระทำของตนเองไม่ได้ นับว่าเป็นเรื่องที่ทันสมัยอยู่เสมอ ทำให้ผู้ที่ได้ทราบเรื่องราวได้เห็นโทษภัยของการทำความชั่ว และเห็นความสุขที่ได้กระทำแต่ความดี ไม่ว่าผู้คนจะเกิดในวัยใดมีฐานะอย่างไร ย่อมจะหนีไม่พ้นสังขารตามคำของพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ข้อคิดที่ได้รับ คือ

- เมื่อทำแต่ความดีจะได้รับความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต
- จะทำให้สังคมมีแต่ความสงบสุข ไม่เบียดเบียนกันและกัน
- ทั้งผู้ที่ดีและประพฤติชั่วก็จะเป็นแบบอย่างให้คนรุ่นหลังได้รับทราบผลแห่งกรรมนั้นๆ

๖. นางสาวเนตรทราย เลขรองการ อายุ ๔๓ ปี การศึกษา ปริญญาตรี เอกภาษาไทย เป็นครูสอนภาษาไทย ชั้น ม.4 โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ กล่าวว่า กรรมคือการกระทำและผลแห่งกรรมคือสิ่งที่ได้จากการกระทำที่คนเราปฏิบัติไป โดยปกติแล้วผู้ให้สัมภาษณ์เป็นคนที่สนใจในการอ่านหรือดูละครเกี่ยวกับเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม ในตอนเด็กๆ จะดูละครเรื่องกฎแห่งกรรมซึ่งสร้างจากหนังสือเรื่องกฎแห่งกรรมของ ท.เลียงพิบูลย์ และในปัจจุบันมีละครเรื่องคนส่งกรรม เรื่องของกฎแห่งกรรมมักจะได้ขึ้น ได้ฟัง และได้พบเจอด้วยตนเองจึงเชื่อว่า เรื่องของกฎแห่งกรรมมีจริง เชื่อว่ากรรมใดใครก่อ กรรมนั้นย่อมตอบสนอง สุดแต่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่ว ตามสุภาษิตไทยที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หนังสือเรื่องกฎแห่งกรรมของ ท.เลียงพิบูลย์ เป็นเรื่องที่เล่าเปรียบเสมือนละครชีวิตที่เกิดกับคน มีความหลากหลาย มีเหตุและผลของการกระทำ อ่านแล้วให้แง่คิด ให้อ่านนอกจากสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเรายังมีสิ่งที่เกิดขึ้นอีกหลากหลายทั้งเรื่องและผู้คนที่แตกต่างกันไป บางเรื่องก็คล้ายกับตัวเรา บางเรื่องก็นำมาเป็นตัวอย่างและอุทาหรณ์สอนตนเองและผู้คนรอบข้าง เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์เป็นครูและเป็นครูประจำชั้น จึงมีโอกาสนำเรื่องที่อ่านจากงานเขียนของ ท. ไปใช้ได้มาก โดยเฉพาะการใช้สอนจริยศึกษาแก่นักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่สอนให้นักเรียนเป็นคนดีและเปรียบเสมือนเกราะป้องกันหรือภูมิคุ้มกันไม่ให้มีสิ่งร้ายๆ เกิดขึ้นกับคนรอบข้างที่เรารักและห่วงใย งานเขียนของ ท.จึงนับว่าเป็นหนังสือที่น่าอ่าน มีสาระที่เป็นประโยชน์ เหมือนคำทำนายอนาคตหรือเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้า ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับ การกระทำของคนเราที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน

๗. นางสาวเพ็ญศรี บ้านไกรทอง อายุ ๕๘ ปี การศึกษา ปริญญาตรี เอกภาษาตะวันออก เป็นครูสอนภาษาไทย ชั้น ม.4 โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ กล่าวว่าเมื่อได้อ่านเรื่องกฎแห่งกรรมของ ท.เลียงพิบูลย์แล้ว ทำให้ตระหนักว่าความดีความชั่วย่อมให้ผลปรากฏในปัจจุบันภพ มิต้องรอไปถึงภพหน้าและผลที่ได้รับจากการกระทำจะมีลักษณะใกล้เคียงกับการกระทำนั้น เช่น การทำลายทรัพย์สินหรือทำลายชีวิตผู้อื่น ผู้กระทำย่อมถูกผู้อื่นทำลายชีวิตหรือทรัพย์สินเช่นเดียวกัน ไม่มีใครอยากคบหาสมาคม บางครั้งผลแห่งกรรมชั่วอาจลามไปถึงลูกหลานด้วย แม้ในปัจจุบันเราจะเห็นตัวอย่างการจ้องล้างจ้องผลาญของยิวกับอาหรับ ที่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้บริสุทธิ์และดึงบุคคลอื่นเข้าไปเกี่ยวข้องในวังวนแห่งการแก้แค้นที่มีลักษณะตาต่อตา ฟันต่อฟัน จนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะสูญพันธุ์ไปจากโลกนี้ ก็เพราะเขาเหล่านั้นไม่เชื่อในผลของการกระทำว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แต่สอนให้มีแต่การแก้แค้นทำลายผู้อื่นมิใช่พวกเดียวกันด้วยวิชาความโง่หลงผิด

ส่วนผู้ที่เชื่อในกฎแห่งกรรมก็จะทำแต่ความดีเพื่อผลของความดีที่กระทำจะทำให้ตนเองประสบแต่ความสุขความเจริญ เป็นที่พึงที่พึงพิงของคนรอบข้าง ถ้าคนมีความเชื่อบาปบุญย่อมทำ

ให้คนกลัวผลกระทบชั่ว ไม่คิดทำชั่ว สร้างความเดือดร้อนให้ตนเองและผู้อื่น สังคมมนุษย์ก็จะมีแต่ความสุข

๘. นายประจักษ์ จันทราช อายุ ๓๖ ปี การศึกษา ปริญญาตรี เอกภาษาอังกฤษ เป็นเจ้าของกิจการส่วนตัว กล่าวว่าจากการที่ได้อ่านหนังสือกฎแห่งกรรมของ ท. เลียงพิบูลย์ซึ่งนับได้ว่ามีประโยชน์มากทำให้คนเรานั้นกลัวบาปกรรมมากขึ้น จากการที่ได้อ่านหนังสือหลักธรรมจากหลายๆ อาจารย์ที่ได้แต่งขึ้นมักจะเป็นบรรยายในแนวของการอธิบายบ้าง บรรยายบ้าง แต่กฎแห่งกรรมของ ท. เลียงพิบูลย์ นั้นจะเน้นไปถึงเรื่องเล่าของผู้คนต่างๆ ที่เป็นประสบการณ์ต่างๆ ของผู้เล่า และได้มีหัวข้อธรรมแฝงอยู่ตลอด อีกทั้งมีการจำแนกแยกแยะเป็นเรื่องราว เป็นตอนๆ ทำให้ผู้อ่านไม่เบื่อสามารถหยุดและอ่านต่อได้เพราะจบเป็นตอนๆ แต่ละเรื่องแต่ละตอนไม่จำเป็นต้องอ่านเรียงเรื่อง อ่านเรื่องไหนก่อนหลังก็ได้

เรื่องเล่าบางตอนนั้นบางครั้งก็มักจะขัดแย้งกับความคิดบ้าง ชวนให้สงสัยว่าเป็นไปได้หรือ จริงหรือ บางครั้งก็เหมือนกับว่าหลอเชื่อ แต่ทั้งหมดนั้นก็มิมีประโยชน์ทำให้คนกลัวต่อการกระทำความชั่วมากยิ่งขึ้นซึ่งมุ่งเน้นให้คนเกิดความกลัวต่อบาป แต่ก็ยากต่อการพิสูจน์ความจริงได้ว่าสิ่งเหล่านั้นมีข้อเท็จจริงมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่ที่ดุลยพินิจของแต่ละบุคคลที่พึงจะพิจารณา เรื่องเหล่านี้อาจเกิดขึ้นจริงกับคนบางคนหรือคนหลายๆ คนก็ได้ หรือไม่เคยเกิดขึ้นกับบางคนเลยก็ได้

การที่ ท.เลียงพิบูลย์ ได้นำเรื่องราวต่างๆ เหล่านี้ได้มาตีพิมพ์ จัดเป็นรูปเล่ม ทำให้สะดวกแก่การติดตามอ่าน ส่วนประโยชน์แก่ผู้อ่านจะมีมากน้อยอย่างไรก็ย่อมแล้วแต่ว่าบุคคลนั้นว่าจะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์มากแค่ไหน นำสิ่งดีมาใช้มากก็ย่อมได้รับประโยชน์มาก อ่านแล้วผ่านไปก็ย่อมได้ประโยชน์น้อย

๙. นายเรวัตติ เตรียมล้ำเลิศ อายุ ๓๒ ปี การศึกษา ปริญญาตรี เอกวิทยาการคอมพิวเตอร์ เป็นครูสอนวิชาคอมพิวเตอร์ โรงเรียนสตรีวิทยา กล่าวว่าจากการที่ได้อ่านผลงานของ ท. แล้ว มีความเชื่อถือนั่นข้างมาก เนื่องจากในแต่ละเรื่องมีตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงความมีเหตุมีผล มีสิ่งโน้มน้าวจิตใจให้เชื่อ เชื่อผลแห่งกรรม เชื่อการเวียนว่ายตายเกิด เชื่อการระลึกชาติเนื่องจากสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับชาติอดีตได้ถูกต้อง ส่วนเรื่องผู้ประกอบกรรมทำชั่วแล้วไม่ได้รับผลกระทบช่วนั้น ถึงแม้ว่าจะหนีอาญาแผ่นดินได้ แต่ไม่สามารถหนีกรรมไปได้แน่นอน

สำหรับเรื่องสำนวนภาษาใช้ภาษาร่วมสมัย ไม่ใช่คำยากมากเกินไป อ่างบุคคล สถานที่ต่างๆ ที่บางเรื่องฟังจากผู้อื่นมาแล้ว แต่ก็สามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างดีน่าเชื่อถือ

สำหรับเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เรื่องฉาน มีความเห็นว่าปัจจุบันยังพอมิให้เห็นได้อยู่ พระพุทธเจ้าเองก็ตรัสถึง แต่พระพุทธองค์ไม่ทรงสรรเสริญ

การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีความเชื่อชาตินี้ ชาติน้ำ เชื่อบาปบุญว่ามีจริง ก่อนหน้าที่จะได้อ่านก็มีความเชื่อดังเดิมอยู่แล้ว พอมาได้อ่านก็ยิ่งเชื่อมากขึ้น สำหรับหนังสือของ ท. นี่เป็นหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กในยุคปัจจุบันอยู่ เนื่องจากหนังสือมีตัวอย่างให้คิดพิจารณา ต่างจากหนังสือวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่มีแต่เนื้อหาแต่ไม่ค่อยมีตัวอย่างประกอบมากนัก หนังสือของ ท. สามารถกระตุ้นเด็กๆ ให้เชื่อว่า การทำดีได้ดีมีอยู่ บุญคุณของพ่อแม่ยังมีอยู่ ผลของการดื่มสุรา ยาเสพติด ในสมัยก่อนกับในสมัยนี้ไม่แตกต่างกันมากนัก เด็กๆ ถ้าได้อ่านแล้วน่าจะมีจำได้ มีประโยชน์กว่าหนังสือวิชาการทางพระพุทธศาสนา

๑๐. นายประสิทธิ์ การุณขวนิช อายุ ๗๐ ปี อดีตผู้จัดการธนาคาร เป็นเพื่อนของ ท. เลียงพิบูลย์ กล่าวว่าโดยส่วนตัวมีความเชื่อโดยสุจริตใจจากเรื่องที่มีประสบการณ์พบเห็นมาเอง เชื่อเรื่องกรรมมีจริง กรรมที่ยังไม่ส่งผลสักวันคงตามผู้กระทำทันในวันหนึ่งวันใด สำหรับผู้ที่ไม่เชื่อต้องเจอเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยตัวเองถึงจะเชื่อ ในเมื่อเขายังไม่เคยเจอเหตุการณ์เหล่านี้ด้วยตัวเองก็คงแล้วแต่เขา สำหรับสำนวนภาษาที่ใช้เขียน เป็นหนังสืออ่านง่าย เป็นเรื่องเล่าที่น่าติดตามอ่าน ไม่น่าเบื่อ ผลงานของ ท. เป็นหนังสือที่มีความเป็นอมตะ ถึงแม้ ท. จะตายไปนานแล้ว แต่หนังสือผลงานยังอยู่ ถ้า ท. ไม่เขียนเก็บไว้ เรื่องราวที่น่าสนใจเหล่านี้ก็จะไม่เหลืออะไร อีกทั้งการที่ ท. เขียนก็ไม่ได้หวังเงินค่าตอบแทนอย่างใดทั้งสิ้น

อ่านแล้วรู้สึกประทับใจหลายๆ เรื่อง ทำให้มีความเข้าใจในเรื่องบาป บุญ คุณ โทษมากขึ้น ซึ่งบางเรื่องได้ส่งเสริมความคิด ความเชื่อที่เราเคยได้ยินมาก่อนเป็นการเสริมประสบการณ์อีกทางหนึ่งได้ดี

๑๑. คุณบุญช่วย เพียรราชกิจ อายุ ๕๐ ปี อดีตเป็นข้าราชการ กรมไปรษณีย์โทรเลข เมื่อ ๔๐ ปีมาแล้ว เคยฟังผลงานของ ท. เลียงพิบูลย์ จากรายการทางวิทยุ ฟังแล้วเชื่อทุกเรื่อง เพราะรู้จักคุณ ท. เลียงพิบูลย์ เป็นการส่วนตัว คุณ ท. เป็นคนดีที่หาได้ยากคนหนึ่งในโลก เป็นคนดีมีศีลธรรมเป็นผู้มีประสบการณ์ต่างๆ แล้วจะมาโกหกใครๆ ทำไม คุณ ท. ไม่ได้เป็นผู้หวังประโยชน์ส่วนตัวเมื่อตอนที่ คุณ ท. มีชีวิตอยู่ มีผู้มาขอซื้อลิขสิทธิ์ เป็นจำนวนเงิน 3-4 แสนบาท แต่ คุณ ท. ไม่ขายเนื่องจากเกรงว่าคนอื่นจะขออนุญาตพิมพ์ต่อในภายหลังไม่ได้ คุณ ท. มีความประสงค์ที่จะเผยแพร่ให้คนเป็นคนดี ไม่ได้หวังเงินทองค่าตอบแทนใดๆ

คุณ ท.เป็นผู้รักษาคำพูดมาก มีคนมาขอซื้อที่ดินของ คุณ ท. หลังจากตกลงราคากันแล้ว ตอนแรกผู้ซื้อยังไม่มาชำระเงิน ภายหลังที่ดินราคาสูงขึ้น แต่ คุณ ท. ไม่ยอมขึ้นราคา ยืนยันที่จะขายให้ผู้ซื้อคนนั้นด้วยราคาที่ตกลงกันได้ เป็นที่โมโหแก่ลูกสาวของคุณ ท. เป็นยิ่งนัก

๑๒. คุณสุพจน์ สร้อยศรีมีสวนสร้อย อายุ ๓๕ ปี เป็นผู้ดำเนินรายการธรรมะทางวิทยุ รายการสายด่วนเพื่อชีวิต คลื่น เอ.เอ็ม ๘๘๓ จันทร์-ศุกร์ เวลา ๑๑.๐๐-๑๒.๐๐ น. รายการพุทธพจน์ธรรมะ คลื่น ๑๔๒๒ จันทร์-ศุกร์ เวลา ๑๑.๓๕-๑๒.๐๐ น. คลื่น ๑๔๕๔ จันทร์-ศุกร์ เวลา ๙.๐๐-๑๐.๐๐ น. ฯลฯ อีกหลายรายการ มีโอกาสได้ฟังเรื่องกฎแห่งกรรมของ ท.เลียงพิบูลย์ ทางวิทยุ เมื่อตอนอายุ ๘ ปี มีความเห็นเกี่ยวกับงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ว่า โดยภาพรวมแล้วส่วนใหญ่จะมีความเชื่อในเนื้อหาของเรื่อง มีบางเรื่องที่ไม่ขอออกความเห็น เพราะยังเข้าไม่ถึงจุดนั้น ไม่สามารถพูดได้เต็มปากว่าไม่เชื่อ เนื่องจากไม่มีประสบการณ์เช่นนั้นมาก่อน สำหรับเรื่องที่ยังไม่เชื่อก็คงไม่จำเป็นต้องไปพิสูจน์ เปรียบเหมือนเรารู้ว่ายาเฮอร์ษาโรคเอได้ ถ้าเราไม่เป็นโรคอะไร เราก็คงไม่ต้องไปพิสูจน์ว่ายาเฮอร์ษาโรคเอได้จริงหรือไม่ อย่างไร

จากการได้ฟังเรื่องกฎแห่งกรรมในวัยเด็กนั้นเป็นแรงจูงใจให้มาสนใจศึกษาธรรมะในเวลาต่อมา สำหรับเรื่องเชื่อหรือไม่เชื่อย่อมแล้วแต่ภูมิปัญญาของแต่ละคน แต่คนส่วนใหญ่ในปัจจุบันมักไม่สนใจฟังธรรมะ เป็นธรรมดาอยู่เองว่าคนที่ไม่ฟังธรรมะย่อมไม่เชื่อกฎแห่งกรรม เพราะถ้าคนเราเชื่อธรรมะ เชื่อกฎแห่งกรรม โลกเราคงไม่วุ่นวายเช่นนี้

เรื่องที่ ท. เขียน ส่วนใหญ่สอนคนให้เป็นคนดี คนที่อ่านแล้วเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมยังพอมีอยู่ สำหรับข้อเสียของงานเขียนของ ท. มีบ้าง เช่น ไม่กะทัดรัด วกวนบ้างในบางครั้ง ฯลฯ ในฐานะผู้อ่านที่มองด้วยใจเป็นธรรม น่าจะมองข้ามข้อเสียเล็กๆ น้อยๆ นี้ไป เนื่องจากคุณ ท. ไม่ใช่เป็นนักเขียนอาชีพ มีเจตนาเป็นกุศล ไม่ได้หวังเงินเป็นรางวัลตอบแทนแต่อย่างใด ที่เขียนเพราะอยากเขียน เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับอนุชนรุ่นหลังจะได้เห็นตัวอย่างที่ดีและไม่ดีในการดำเนินชีวิตต่างๆ ของบรรพบุรุษในอดีต ผู้อ่านน่าจะได้ถูกใจได้บ้างถึงโทษของการกระทำที่ไม่ดี ถึงแม้จะทำได้ไม่ได้ทั้งหมดแต่อาจทำให้ลดการทำไม่ดีได้บ้าง

๑๓. คุณหมอเขื่อน กชภักดี อายุ ๘๗ ปี อดีตหมอยา เคารพคุณ ท. มาก่อน มีความเห็นว่างานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ มีวิธีเขียน สบายใจ และข้อเท็จจริงที่ดี คุณ ท.เป็นคนตรงไปตรงมา ไม่คนชื้อสัตย์ ไม่โลก เขียนหนังสือไปตามความจริง ไม่ได้บิดเบือนข้อเท็จจริง ถ้าเรื่องไหนไม่แน่ใจก็ไปตรวจสอบ สอบถามด้วยตนเองก่อนทุกเรื่องก่อนจะเขียนพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับพระไตรปิฎกที่ว่าใครทำดีได้ดี ใครทำชั่วได้ชั่ว เมื่ออ่านแล้วจึงเชื่อเกือบทุกเรื่อง

๑๔. คุณอรทัย มงคลสุด อายุ ๗๔ ปี อาชีพเจ้าของกิจการขนส่ง กล่าวว่ารู้จักหนังสือกฎแห่งกรรมของ ท.เลียงพิบูลย์ จากหนังสืองานศพ ได้ยินเรื่องกฎแห่งกรรมของ ท.เลียงพิบูลย์ มาตลอดเป็นเวลานานมาแล้ว ทำให้ติดตามซื้อไว้ทุกเล่ม เนื่องจากเชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว อีกทั้งเชื่อว่า ท.ได้ไปสัมผัสมาจริงๆ ถึงได้พยายามเขียนมาให้อ่าน

พระพุทธเจ้าสอนว่าอย่าเชื่อก่อนที่จะพิสูจน์ การทำดีทำชั่วไม่ให้ผลปั๊บปั๊บ บางทีเห็นทันตา สำหรับในปัจจุบันของบางอย่างที่เห็นด้วยตายังเชื่อไม่ได้ เช่น ข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ยังไม่ใช่เป็นความจริงทั้งหมด ถูกเขียนให้เรารู้ในสิ่งที่เขาอยากให้เรารู้ ฉะนั้น การที่ได้สัมผัสเรื่องต่างๆ ทำให้ไม่เชื่อว่า ทำดีแล้วต้องได้ อาจจะได้หรือไม่ได้ก็ไม่เป็นไร ได้ก็ดี ไม่ได้ก็แล้วไป คำสอนของ ท.เลียงพิบูลย์ บางเรื่องไม่ตรงกับพระพุทธเจ้าบ้างเล็กน้อย หรือบางเรื่องเหมือนนิทาน เราก็อาจจะพอเชื่อในระดับนิทานก็ได้ เพราะนิทานดีๆ ก็สอนใจได้เหมือนกัน อาจมีความจริงประกอบอยู่บ้างก็ได้

๑๕. คุณพรสุวรรณ วรรณเศรษฐิน อายุ ๓๖ ปี การศึกษา ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ อาชีพ นักออกแบบสิ่งพิมพ์ กล่าวว่าจากการที่ได้อ่านงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ ตั้งแต่สมัยวัยรุ่นแล้วคิดว่า บางเรื่องมีความน่าเชื่อถือได้ว่าจะเป็นอย่างจริงได้ เพราะคนไทยมักจะได้รับการปลูกฝังว่าเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นกรรมของเรา เราทำดีก็ต้องได้ดี ถ้าเราทำชั่วก็ต้องได้ชั่ว คนอื่นก็เหมือนกัน ไม่แตกต่างไปจากเรา คำสอนนี้ทำให้เราหาคำอธิบายเป็นคำตอบให้กับชีวิตเวลามีปัญหาชีวิตได้ ทำให้รู้สึกปลงกับชีวิตที่ผิดพลาด ยอมรับผลกรรมด้วยความอดทน

งานเขียนของ ท. บางเรื่องก็เป็นเรื่องที่เกินกว่าจะเชื่อได้ บางเรื่องอาจไม่สอดคล้องกัน หรือสอดคล้องกันก็ได้ โดยไม่มีใครสามารถตัดสินได้ว่าเป็นเรื่องกฎแห่งกรรมหรือไม่ ผู้เขียนอาจเขียนเรื่องเล่าตามที่ได้รับฟังมาจริง ซึ่งเรื่องส่วนใหญ่ ท.ฟังจากผู้อื่นมาอีกทอดหนึ่ง ทำให้เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง จริงก็ดี ไม่จริงก็ดี อ่านแล้วไม่เสียหายอะไร ท.ไม่ได้ชักชวนให้ไปประพฤติกว้างว้างที่ไหน เท่าที่พิจารณาจากงานเขียนของ ท. เห็นว่า ท.มีเจตนาที่ดี มีความตั้งใจที่จะนำเรื่องเล่าเหล่านี้มาเผยแพร่ให้กับผู้อื่นได้รับทราบเพื่อเขาวชนรุ่นหลังจะได้มีแนวทางดำเนินชีวิตที่ดี

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ได้อ่านงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ จะเห็นได้ว่า ทุกคนมีความชื่นชมงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ ว่าเป็นงานเขียนที่ทรงคุณค่า มีลักษณะเฉพาะของตนเองเขียนเป็นเรื่องเล่า จบเป็นตอนๆ มีคติธรรมแฝงอยู่โดยไม่เน้นเนื้อหาวิชาการ ทำให้สะดวกในการอ่านสามารถเลือกอ่านได้ตามใจ ซึ่งผู้เขียนมีความพยายามสื่อสารเรื่องการทำดี ละเว้นความชั่ว เน้นการเป็นคนมีสติ ให้ระวังกิเลสในการดำเนินชีวิต ทำให้ได้ข้อคิด แนวทางปฏิบัติในการสอนตนเอง

คนรอบข้าง อีกทั้งงานเขียนนี้นับว่าเป็นเรื่องที่ทันสมัย เหมาะสำหรับทุกคน เป็นเรื่องthatอ่านง่าย ไม่มีคำศัพท์ยาก โดยเฉพาะเด็กๆ ที่จะป็นอนาคตของชาติสมควรอ่านเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเด็กเชื่อกฎแห่งกรรมก็ย่อมจะทำแต่ความดี กลับป ไม่กล้าสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น โตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดี สังคมก็จะเป็นสุข

สำหรับข้อเสียของงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์มีบ้างเหมือนกัน คือ บางเรื่องเกริ่นมากเกินไป บางเรื่องเขียนวกวน บางเรื่องไม่ได้บอกผลของการกระทำในเรื่องให้เห็นอย่างชัดเจนนัก และบางเรื่องมีความเหลือเชื่อ พิสูจน์ได้ยาก ซึ่งผู้อ่านต้องใช้วิจารณญาณในการที่จะเชื่อเป็นอย่างมาก

ถึงแม้ว่างานเขียนนี้จะมีข้อเสียอยู่บ้าง แต่โดยส่วนรวมแล้วนับว่ามีประโยชน์มากกว่า ซึ่งการที่จะกล่าวว่างานเขียนนี้มีประโยชน์มากน้อยระดับใด คงจะต้องขึ้นอยู่กับผู้อ่านว่าจะนำสิ่งดีๆ ที่ได้จากงานเขียนนี้ไปใช้ประโยชน์มากน้อยแค่ไหน แต่อย่างน้อยงานเขียนนี้คงจะสร้างแรงกระตุ้นต่อผู้อ่านบางคนที่ไม่เชื่อกฎแห่งกรรมเนื่องจากไม่ได้ประสบเหตุการณ์ด้วยตนเอง อาจไปหาทางพิสูจน์ความจริงให้สมกับเจตนารมณ์ของผู้เขียนต่อไป

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้น คนภายนอกพระพุทธศาสนามีความเชื่อผิดๆ เกี่ยวกับกฎแห่งกรรม ความรู้ความเข้าใจเรื่องกรรมเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะการไม่เข้าใจเรื่องกรรมหรือไม่รู้เรื่องกรรมหรือมีความเข้าใจเรื่องกรรมผิด ทำให้เกิดความเห็นผิด การปฏิเสธเรื่องกรรมและผลแห่งกรรม อาจทำให้ได้รับทุกข์ในอบายภูมิได้

ในภยเกรวสูตรกล่าวถึงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าว่า ทรงบรรลุวิชา ๓ ได้แก่ บุพเพนิวาสานุสสติญาณ ระลึกชาติได้ จุตูปปาตญาณ พระญาณที่รู้การจุติและปฏิสนธิของสัตว์ทั้งหลาย ผู้เป็นไปตามกรรม อาสวกขยญาณ พระญาณที่กระทำความสิ้นไปแห่งอาสวะกิเลสทั้งหลาย มณีพพานเป็นอารมณ์ บรรลุเป็นพระอรหันต์

เมื่อพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นแล้วทำให้ทราบว่ากฎแห่งกรรม เป็นกฎสากล เป็นกฎธรรมชาติ เป็นหลักแห่งความจริง เป็นสิ่งสลับซับซ้อน พระพุทธเจ้าทรงนำหลักกรรมมาแก้ไขเรื่องการแบ่งชั้นวรรณะโดยชาติกำเนิด กীরที่คนเราจะเป็นคนถ้อย คนต่ำทราม เป็นคนสูง ฯลฯ ไม่ใช่เพราะชาติกำเนิดหรือเพราะการบังคาลของอำนาจใดๆ แต่เพราะกรรมอันเป็นการกระทำของมนุษย์ที่ประกอบด้วยเจตนาเป็นเหตุเป็นปัจจัยทำให้เกิดผลของการกระทำ เรียกว่า กฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มนุษย์มีเสรีภาพที่จะเลือกทำกรรมตามความพอใจ แล้วกรรมนั้นจะเป็นผู้ลิขิตอนาคตของมนุษย์ ผู้กระทำความผิดต้องเป็นผู้รับผิดชอบการกระทำของตน ไม่สามารถหนีพ้นได้ การกระทำกุศลหรืออกุศล ผลเกิดขึ้นทันทีภายในใจ การได้ทำความดี จิตใจย่อมผ่องใส การทำความชั่ว จิตใจย่อมเศร้าหมอง เป็นผลที่แน่นอน ส่วนผลภายนอก เป็นวัตถุสิ่งของหรือสิ่งสมมติ ผลภายนอกเป็นของไม่แน่นอน บางคราวผลที่เกิดขึ้นสมแก่กรรม แต่บางคราวไม่สมแก่กรรมเนื่องจากไม่มีเหตุไม่มีปัจจัยที่เพียงพอ

กรรมเป็นคำกลางๆ ไม่ดีไม่ชั่ว ถือว่าเป็นกฎอย่างหนึ่ง เรียกว่า กฎแห่งกรรม หรือ กรรมนิยาม เป็นกฎเกณฑ์แห่งเหตุและผลอย่างหนึ่ง เช่นที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว กรรมนิยามเป็นเพียงกฎ ๑ ใน ๕ กฎ การที่เราจะวิเคราะห์พิจารณาสิ่งทั้งหลายนั้น อย่าไปยึดถือว่าทุกอย่างต้องเป็นกรรมทั้งนั้น ถ้าเข้าใจเรื่องนิยาม ๕ จะช่วยให้อธิบายเรื่องกรรมได้โดยง่าย

กรรม มี ๓ หมวด หมวดละ ๔ อย่าง รวมเป็นกรรมทั้งสิ้นจำนวน ๑๒ อย่าง จำแนกลงในงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์คิดเป็นร้อยละได้ดังนี้

กรรมหมวดที่ ๑

๑. ที่ว่าด้วยทฤษฎธรรมเวทนิยกรรม มีจำนวนร้อยละ ๔๐.๒๓
๒. ที่ว่าด้วยอุปปีชชเวทนิยกรรม มีจำนวนร้อยละ ๐.๓๘
๓. ที่ว่าด้วยอุปปราปรีชเวทนิยกรรม มีจำนวนร้อยละ ๑.๑๕
๔. ที่ว่าด้วยอโหสิกรรม มีจำนวนร้อยละ ๐

กรรมหมวดที่ ๒

๑. ที่ว่าด้วยชนกกรรม มีจำนวนร้อยละ ๕.๓๖
๒. ที่ว่าด้วยอุปัตถัมภกกรรม มีจำนวนร้อยละ ๑๖.๘๖
๓. ที่ว่าด้วยอุปปีพกกรรม มีจำนวนร้อยละ ๑๒.๖๔
๔. ที่ว่าด้วยอุปฆาตกรรม มีจำนวนร้อยละ ๘.๐๕%

กรรมหมวดที่ ๓

๑. ที่ว่าด้วยครุกรรม มีจำนวนร้อยละ ๐
๒. ที่ว่าด้วยพหุลกรรม หรืออาจิณณกรรม มีจำนวนร้อยละ ๐.๓๘
๓. ที่ว่าด้วยอาสันนกรรม มีจำนวนร้อยละ ๐.๗๗
๔. ที่ว่าด้วยกตัตตากรรม มีจำนวนร้อยละ ๐

กรรมของมนุษย์

มนุษย์ทั้งหลายมีชีวิตความเป็นอยู่แตกต่างกัน เพราะมนุษย์สร้างกรรมต่างกัน

คนที่มีอายุสั้น เนื่องจากเคยฆ่าสัตว์ คนที่มีอายุยืน เนื่องจากเขาเคยเป็นผู้ละปาณาติบาต

คนที่มีโรครมาก เนื่องจากเขาเคยเป็นผู้เบียดเบียนสัตว์ คนที่มีโรคน้อย เนื่องจากเขาเคยเป็นผู้มีปกติไม่เบียดเบียนสัตว์

คนมีผิวพรรณทราม เนื่องจากเขาเคยเป็นคนมักโกรธ คนมีผิวพรรณงาม เนื่องจากเขาเคยเป็นคนไม่มักโกรธ

คนมีศักดาน้อย เนื่องจากเขาเคยเป็นคนมีใจริษยา ในลาภสักการะของคนอื่น คนมีศักดามาก เนื่องจากเขาเคยเป็นคนมีใจไม่ริษยา ในลาภสักการะของคนอื่น

คนมีโรคะน้อย เนื่องจากเขาเคยเป็นผู้ไม่ให้ทานแก่สมณะหรือพราหมณ์ คนมีโรคะมาก เนื่องจากเขาเคยเป็นผู้ให้ทานแก่สมณะหรือพราหมณ์

คนเกิดในตระกูลต่ำ เนื่องจากเขาเคยเป็นคนกระด้าง เย่อหยิ่ง ไม่กราบไหว้คนที่ควรกราบไหว้ คนเกิดในตระกูลสูง เนื่องจากเขาเคยเป็นคนไม่กระด้าง ไม่เย่อหยิ่ง กราบไหว้คนที่ควรกราบไหว้

คนเกิดมามีปัญญาทราม เนื่องจากเขาเคยเป็นผู้ไม่เข้าไปหาสมณะพราหมณ์แล้วสอบถามธรรมะ คนเกิดมามีปัญญามาก เนื่องจากเขาเคยเป็นผู้เข้าไปหาสมณะพราหมณ์แล้วสอบถามธรรมะ

แสดงให้เห็นว่า บุคคลสั่งสมกรรมอย่างใดย่อมได้รับผลแห่งกรรมอย่างนั้นของตน ใครจะมาวิงวอนขอร้องให้กรรมนั้นให้ผลเป็นอย่างอื่นที่ไม่สมควรแก่กรรมที่ทำไว้ไม่ได้

กฎแห่งกรรมตามทฤษฎีของพุทธปรัชญา คือ กฎแห่งเหตุและผล เป็นกฎธรรมชาติ ไม่มีพระเป็นเจ้าสูงสุดองค์ใดเข้ามาเกี่ยวข้องในฐานะผู้สร้าง ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมีเหตุปัจจัยทำให้เกิดขึ้น มีเหตุปัจจัยทำให้เปลี่ยนแปลง มีเหตุปัจจัยทำให้แตกดับ ทฤษฎีนี้รู้จักกันทั่วไปว่า ปฏิจจสมุปบาท เริ่มจากอวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ชรามรณะ โสกปริเทวทุกขโทมนัสสุปปายาส

อวิชชาเป็นสิ่งสำคัญที่สุด อวิชชาเป็นเหตุแห่งทุกข์ เป็นเหตุแห่งสังสารวัฏ เพราะมีอวิชชาข้อเดียว ก็เป็นเหตุให้มีข้ออื่นๆ ตามมาเป็นขบวน ทำให้สัตว์ต้องเวียนว่ายตายเกิด เมื่อผู้ใดละอวิชชาเสียได้แล้ว วิชชาก็เกิดขึ้น เป็นเหตุแห่งสุข เป็นเหตุแห่งวิมุตติความหลุดพ้นจากสังสารวัฏ ย่อมไม่ถือนั่นในอุปาทานทั้ง ๔ ไม่สะดุ้งกลัว ก็ย่อมปรินิพพาน ท่านผู้นั้นย่อมรู้ชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจเพื่อความเป็นอย่างอื่นอีกไม่มี

หลักกรรมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเรื่องสังสารวัฏ เพราะชีวิตเดียวสั้นเกินไปไม่พอพิสูจน์กรรมให้หมดสิ้นได้ สังสารวัฏเป็นเรื่องลึกลับมองไม่เห็นสัมผัสไม่ได้ หลักกรรม การเกิดใหม่และเรื่องอดีตชาติบอกเราว่า คนที่เราเห็นว่าชั่วนั้นเขาย่อมต้องเคยทำกรรมดีมาบ้างในอดีต และคนที่เราเห็นว่าเป็นดีอยู่ในเวลานี้ย่อมต้องเคยทำกรรมชั่วมาบ้างเหมือนกัน เพราะฉะนั้น คนดีจึงอาจได้รับผลของกรรมชั่วในอดีตชาติก็ได้ และเมื่อชาตินี้ยังไม่ได้รับผลของกรรมดี ชาติต่อไปเขาก็จะได้

รับผลของกรรมดีแน่นอน ในทำนองเดียวกันคนชั่วที่เสวยสุขสบายก็เพราะดียังให้ผล แต่เมื่อผลกรรมดีหมด กรรมชั่วก็จะให้ผลไม่ชาตินี้ก็ชาติหน้า กรรมดีข่มให้ผลดี กรรมชั่วข่มให้ผลชั่วตามอิทธิพลของมัน เทียบตรงที่สุด ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

ทางพระพุทธศาสนาถือว่าสังสารวัฏหรือการเวียนว่ายตายเกิดมีจริง เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิดวนเวียนอยู่เรื่อยไป ถ้ายังมีกิเลสและกรรมเป็นปัจจัยอยู่ วิบากก็เกิดซ้ำซาก ถ้าหากว่าได้เจริญภาวนาจนสามารถทำเหตุปัจจัยคือกิเลสและกรรมให้สิ้นไปได้ ตายแล้วก็ไม่เกิดอีก

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้คนเชื่อเรื่องสังสารวัฏ เพราะเป็นความจริงตามธรรมชาติ เพื่อให้คนได้กลัวบาปกรรมไม่กล้าทำความชั่ว เพราะการเวียนว่ายตายเกิดเป็นทุกข์ ทุกข์มากทุกข์น้อย ขึ้นอยู่กับภพภูมิที่ไปเกิด การกลัวกรรมที่จะนำไปเกิดในทุคติภูมิทำให้เกิดหิริโอตตัปปะขึ้นในใจโดยอัตโนมัติ เพราะฉะนั้นการเชื่อเรื่องสังสารวัฏจึงเป็นบ่อเกิดแห่งศีลธรรม

สำหรับปุถุชนผู้มีกิเลสยังไม่สิ้นกิเลสและกรรมอย่างพระอรหันต์ ยังพอใจอยู่ในกามข่มเกิดอีกในกามภพ บุคคลใดเลิกละกามแล้วยังเฝ้าข่มอยู่ในรูปฌานสมาบัติ ข่มเกิดอีกในรูปภพ บุคคลใดมีความพอใจในรูปฌานข่มเกิดอีกในรูปภพ คติที่ไปเบื้องหน้าหลังจากตายไปแล้วไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับบุญหรือบาปที่ได้ทำไว้ว่าอย่างไรจะได้โอกาส หากบุญได้โอกาสดังนั้นก็ทำให้ได้เกิดในสุคติ หากบาปได้โอกาสดังนั้นก็ทำให้ไปเกิดในทุคติ

การทดสอบสมมติฐานเรื่องกรรม

กรรมเป็นเรื่องละเอียดลึกซึ้งและซับซ้อนเกินกว่าวิสัยของผู้ที่ไม่มีญาณอภิญญาจะหยั่งรู้ได้ ถึงแม้ผู้มีญาณอภิญญาที่มิใช่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไม่อาจรู้กรรมได้อย่างถูกต้อง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้นที่ทรงรอบรู้กรรมได้ถูกต้อง

คนส่วนมากมองการกระทำของตนหรือของผู้อื่นกันเพียงชาตินี้ชาติเดียว ไม่ได้มองให้ลึกไปถึงกรรมในอดีตชาติที่แต่ละคนได้ทำกันมาแล้ว อีกทั้งนึกกันไม่ออกว่าทำอะไรไว้บ้าง ทำให้ไม่สามารถพิจารณาผลเทียบกับเหตุ แต่ถ้าเชื่อว่าชาติก่อนมี ก็ต้องเชื่อว่ากรรมในชาติก่อนมีด้วย ถ้ากรรมในชาติก่อนไม่มีแล้วก็คงไม่ต้องมาเกิดในชาตินี้อีก กรรมที่ทำไปแล้วนั้นมิได้ให้ผลในชาติใดชาติเดียว แต่ให้ผลในชาตินี้ก็ได้ ให้ผลในชาติหน้าก็ได้ ให้ผลในชาติต่อๆ ไปก็ได้ เพราะฉะนั้นกรรมที่เราทำไว้ในอดีตชาตินั้น บางอย่างอาจให้ผลในชาตินี้มาแล้ว บางอย่างอาจให้ผลในชาติหน้าหรือชาติต่อๆ ไป เมื่อมีเหตุปัจจัยพอ ด้วยเหตุนี้ผลแห่งกรรมที่เราได้รับในชาตินี้จึงอาจเป็นผลที่เกิดจากการกระทำในชาตินี้ก็ได้ในชาติที่แล้วก็ได้หรือในชาติก่อนๆ จากชาตินี้ก็ได้

หลักกรรม หรือกฎแห่งกรรมมีอยู่ว่า “บุคคลทำกรรมใดไว้ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เขาย่อมต้องรับผลแห่งกรรมนั้น” กรรมดีย่อมให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่ว แต่กรรมมีความสลับซับซ้อนมาก กรรมบางอย่างไม่ปรากฏผลในทันที มันมีระยะฟักตัวตามสมควร การรอคอยผลแห่งกรรมอาจใช้เวลาเป็นร้อยปี พันปี หรือหมื่นปีก็ได้ แต่กรรมก็สามารถหาตัวผู้ทำได้ถูกต้องเสมอ การทำดีแต่ไม่ได้ดีนั้นไม่มีแน่นอน ทุกคนสามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง โดยการบำเพ็ญเพียรทางจิตจนได้ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ

สำหรับปุถุชนที่ยังละกิเลสยังไม่ได้ บางคนทำบาปเล็กน้อย บาปนั้นนำเขาไปสู่นรก (เพราะเขามีคุณน้อย) บางคนทำบาปเล็กน้อย บาปนั้นให้ผลเพียงในปัจจุบัน ไม่ให้ผลในชาติต่อไป (เพราะเขามีคุณมาก) โดยอบรมกาย อบรมศีล อบรมจิต อบรมปัญญา มีคุณธรรมมาก มีใจใหญ่อยู่ด้วยคุณ มีเมตตา เป็นต้น อันหาประมาณมิได้

มาตรฐานแห่งความดีของพระพุทธองค์นั้นอยู่ที่การลดโลภ โกรธ หลง ซึ่งเป็นมาตรฐานในระดับสูง เป็นความดีเพื่อพ้นจากความวนเวียนในสังสารวัฏ เพราะถือว่า การเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏนั้น แม้จะเกิดดีเพียงไรก็ยังเจออยู่ด้วยทุกข์ แต่ไม่ควรดูถูกกรรมแม้เพียงเล็กน้อยว่าจะไม่ให้ผล หรือไม่ควรจะเห็นว่ากรรมนี้เป็นเพียงกรรมดีเล็กน้อยไม่ทำก็ได้ ทำแต่กรรมใหญ่ๆ สำคัญๆ เนื่องจากกรรมดีทุกอย่างสมควรจะกระทำทั้งสิ้นไม่มียกเว้น โดยเฉพาะกรรมดีนั้นถ้าได้หว่านลงในเนื้อนาที่ดีเลิศ

กรรมไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วมีอยู่ ๔ ประเภท คือ ๑. กรรมที่ทำในชาตินี้ ๒. กรรมที่ทำในชาติที่แล้ว ๓. กรรมที่ทำก่อนจากชาติที่แล้วเป็นต้นไปอีก ๔. กรรมที่ทำเมื่อใกล้จะตาย กรรมทั้ง ๔ ประเภทนี้ สามารถจะให้ผลนำไปเกิดในชาติหน้าได้ทั้งสิ้น ส่วนจะนำไปเกิดในที่ดีหรือชั่ว และเมื่อเกิดมาแล้วจะเสวยสุขหรือทุกข์ก็แล้วแต่ประเภทของกรรมที่ทำไว้ เพราะฉะนั้นในขณะที่กำลังได้รับผลของกรรมใดกรรมหนึ่งอยู่ ได้รับความทุกข์หรือความสุขก็ตาม ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าเป็นผลของกรรมที่ทำไว้ในชาตินี้เท่านั้น อาจเป็นผลของกรรมใดกรรมหนึ่งใน ๔ ก็ได้

นอกจากนี้ ขณะจิตที่จวนตาย ยังมีส่วนประกอบอีก คือในขณะที่จวนจะตาย ถ้าจิตยึดมั่นอยู่ในกุศลกรรม ผู้นั้นย่อมไปสู่สุคติสวรรค์ก่อน ถ้าจิตไปยึดมั่นอยู่ในอกุศลกรรม ผู้นั้นย่อมไปนรกก่อนตามอิทธิพลของอาสันนกรรม

มีความเข้าใจผิดกันอีกอย่างหนึ่งว่าเรื่องของกรรมเป็นเรื่องอดีต ปล่อยตนให้เป็นไปตามกรรม ที่เรียกว่า ขตากรรม จึงไม่คิดจะทำอะไร นอนรอโชคตก ถือว่าอะไรๆ เกิดเพราะกรรมปางก่อน พระพุทธเจ้าทรงสอนมิให้เชื่อเช่นนั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ละกรรมที่ชั่วทำแต่กรรมที่ดี กรรมปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญของชีวิต เป็นหน้าที่ของเราในการทำพุดคิดแต่ในทางที่ถูก ก่อให้เกิด

คุณประโยชน์โดยส่วนเดียวเท่านั้น อย่างนำเรื่องกรรมเก่ามาเป็นเครื่องตัดรอนคุณประโยชน์

ผลย่อมเกิดจากเหตุ ถ้าไม่มีเหตุแล้วผลก็ไม่มี ใครไม่เคยทำกรรมชั่วไว้ก็ย่อมจะไม่ได้รับความทุกข์ ด้วยเหตุนี้เมื่อใดที่เราได้รับความทุกข์ อย่าไปโทษผู้อื่น ควรโทษตัวเองและยอมรับผลของกรรมที่ได้เคยทำไว้เอง

คนที่เชื่อมั่นในหลักกรรมว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ย่อมทำแต่ความดีหลีกเลี่ยงความชั่ว รู้จักพึ่งตนเอง ขยันทำกิจการ ไม่เกียจคร้าน ไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง ไม่สร้างวิมานในอากาศ ประสงค์สิ่งใดก็ลงมือทำ เพื่อให้เป็นจริงตามปรารถนา เมื่อมีอุปสรรคเกิดขึ้นก็ไม่ย่อท้อ พยายามหาทางแก้ไขและต่อสู้จนประสบความสำเร็จ คนประเภทนี้แม้จะเกิดมายากจน เพราะอำนาจของกรรมชั่วที่ทำไว้ในอดีต ก็มักจะก่อร่างสร้างตัวจนมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นด้วยอำนาจกรรมดีที่ทำในปัจจุบัน

วิเคราะห์ผลงานของ ท.เลียงพิบูลย์

หนังสือชุด “กฎแห่งกรรม” ของ ท.เลียงพิบูลย์ เขียนโดยนำเรื่องจริงที่ดีหรือสิ่งผิดพลาดที่เคยทำไป มาเรียบเรียงเป็นตัวอย่างบทเรียนในการอบรมสั่งสอนลูกหลานเยาวชนเพื่อเตือนใจในเรื่องศีลธรรม อาจเป็นประโยชน์แก่เยาวชนในอนาคตข้างหน้าได้ ถ้าไม่มีการบันทึกเรื่องราวไว้เมื่อผู้ประสบเหตุได้จากโลกนี้ไปแล้ว เรื่องราวก็สูญสิ้นไปด้วย อนุชนรุ่นหลังไม่มีโอกาสที่จะได้รู้ อีกทั้งการเล่าสู่กันฟังย่อมจะมีการขาดตกบกพร่องหรือต่อเติมเปลี่ยนแปลงผิดจากความจริงไป สำหรับผู้ที่ไม่เชื่อขอให้ไปพิสูจน์ ศึกษาหาความรู้ค้นคว้าหาเหตุผลต่อไป จากงานเขียนของ ท. จะเห็นได้ว่า ท. มีความเป็นห่วงเยาวชน สังคม และประเทศชาติ ท. อยากให้ชาวพุทธทั้งหลายช่วยกันร่วมใจระวังพวกมารศาสนาที่มาในรูปต่างๆ อย่าให้ใครมาทำลายชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

เรื่องที่ ท.เขียน เป็นเรื่องที่ ท.ประสบเหตุการณ์ด้วยตนเอง ๓๒.๑๘% ท.มีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์ ๕.๗๘% ผู้อื่นเล่าหรือเขียนมาเล่าให้ ท. ฟัง ๕๓.๖๔% อ้างพระไตรปิฎกและอ่านจากหนังสือพิมพ์ ๔.๒๑% แรกๆ ท.เป็นคนเชื่อยาก ต่อมาเมื่อประสบสิ่งแปลกประหลาดมหัศจรรย์ด้วยตัวเอง หลังจากพิจารณาแล้ว ท.จึงเชื่อในเรื่องลี้ลับมหัศจรรย์ว่าในโลกนี้มีแน่

งานเขียนของ ท. มีทั้งเรื่องสั้น เรื่องยาวปานกลาง เรื่องยาวปะปนกันไปแล้วแต่ข้อมูลเป็นเรื่องเล่าเรื่องอย่างเดียวไม่ได้สอนอะไรเพิ่มเติม ๒๔.๕๒% เป็นเรื่องเล่าที่มีคำสอนที่ถูกต้องเพิ่มเติม ๖๘.๕๘% เป็นเนื้อเรื่องที่มีคำสอนแปร่งๆ ไม่ค่อยถูกหรือถูกบางส่วน ๖.๕๐% คำสอนที่แปร่งนั้นอาจจะไม่ถูกต้อง หรือถูกเพียงบางส่วน หรือเป็นการพูดแง่เดียว ซึ่งไม่ร้ายแรงนัก

หลักฐานอ้างอิงต่างๆ ท.อ้างบุคคล วัน เวลา สถานที่ เท่าที่มีข้อมูล เพื่อให้สามารถไปสอบถามหาข้อเท็จจริงต่อไปได้ ซึ่งแต่ละเรื่องไม่ได้เรียงลำดับเหตุการณ์จากเด็กจนเป็นผู้ใหญ่ เรื่องที่นำมาเขียนแล้วแต่จังหวะของความคิด ข้อมูล และความเหมาะสม โดยเรื่องที่พูดถึงส่วนใหญ่มักจะพูดถึงคำสอนของพระพุทธศาสนาว่าสอนอะไร ๓๕.๒๕% เรื่องทุกข์ ๒๘.๗๔% เรื่องการปฏิบัติ ๒๑.๔๖% เรื่องกฎแห่งกรรม ๑๘.๗๗% เรื่องการศึกษาธรรม ๑๖.๔๘% เรื่องความโกรธเป็นสิ่งไม่ดี ๑๔.๕๔% แก่ความเข้าใจผิดเรื่องตายแล้วสูญ ๑๓.๔๑% เรื่องศีล ๕ ๑๒.๒๖% เรื่องศีลธรรมในปัจจุบันเสื่อม ๑๑.๔๕% เรื่องศีลธรรม ๑๑.๑๑% เรื่องการพ้นทุกข์ ๑๐.๗๓ เรื่องห่วงหาวน ๖.๕๐% เรื่องพระไตรปิฎก ๔.๕๘% เรื่องพระคุณแม่ ๔.๒๑% เรื่องวิปัสสนา ๓.๔๕%

เรื่องที่ ท. นำมาเขียนมีหลายลักษณะ จากงานเขียนของ ท. ๒๖๑ เรื่อง จำแนกออกเป็น ๘ ลักษณะ แล้ว อันดับที่ ๑ คติเตือนใจ ๔๕.๕๕% อันดับ ๒ เรื่องแปลกกลั๊บลั๊ปที่ไม่สามารถหาเหตุผลได้ ๒๗.๒๐% อันดับที่ ๓ ทำชั่วได้ชั่ว ๑๑.๔๕% อันดับที่ ๔ เห็นผลในเวลาปานกลาง ๖.๕๑% อันดับที่ ๕ ทำความดีเห็นผลดีในเวลาสั้น ๔.๒๑% อันดับที่ ๖ ธรรมชนะอธรรม ๓.๔๕% อันดับที่ ๗ เห็นแต่ผล แต่ไม่ทราบเหตุ ๐.๗๗% อันดับที่ ๘ เจออุปสรรคแต่มีความอดทนจนสำเร็จ ๐.๗๗%

ท.นำเสนองานเขียนโดยเขียนเล่าสรุป มีบทสนทนาบ้าง มีการเปรียบเทียบกับคำโบราณเปรียบเทียบกับคำพระสอน มีการอุปมาอุปมัยบ้าง เป็นบทละครบ้างแล้วแต่ความเหมาะสม

ความไม่สอดคล้องกันในงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ ตั้งแต่ต้นจนจบ สังเกตได้ว่าถ้ามีการเขียนซ้ำเรื่องเดิมแต่อธิบายไม่เหมือนเดิม เรื่องที่เขียนก่อนไม่ถูกหรือพูดในแง่เดียว เรื่องที่เขียนทีหลังมีความถูกต้องมากกว่า แต่เป็นความไม่สอดคล้องที่ไม่ร้ายแรง ถ้าอ่านแบบธรรมดาไม่จับผิดอาจจะไม่ทราบก็ได้ว่ามีบางเรื่องที่ไม่สอดคล้องกัน ซึ่งมีเรื่องที่ไม่สอดคล้องกันอยู่ ๗ ลักษณะ คิดเป็น ๑๐.๓๔%

ด้านผลทางจริยธรรม นับได้ว่ามีผลทางจริยธรรมเป็นอย่างดี หลังจากผลงานเล่มแรกออกมา ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัต (ปุ่น) วัดพระเชตุพน (ในเวลานั้นท่านมีสมณศักดิ์เป็นพระธรรมวโรดม) ได้เขียนจดหมายชมเชยมาให้กำลังใจ และ ฯพณฯ ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ก็ได้ให้ความสนใจให้การสนับสนุนหนังสือชุดนี้ ได้ช่วยตรวจแก้บทละครให้เรื่องหนึ่ง เวลาต่อมาทางคุรุสภาได้จัดพิมพ์หนังสือชุดนี้อีกหลายครั้ง เนื่องจากมีผู้สนใจกันมาก

ผู้อ่านงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ อ่านแล้วมักสะท้อนผลกลับไปยัง ท. ทั้งทางจดหมายโทรศัพท์ ไปพบด้วยตนเอง มาเล่าว่าอ่านแล้วได้ประโยชน์อย่างไร เช่น โกรธน้อยลง เลิกดื่มสุรา เลิกล่าสัตว์ เลิกพูดปด หลายคนสามารถทำได้เพราะหนังสือชุดนี้ ขณะที่ ท.มีชีวิตอยู่จึงมีผลทาง

จริยธรรมค่อนข้างมาก มีผู้สนใจที่เห็นความสำคัญ ช่วยกันเผยแพร่ มีการสั่งสอนเล็กๆ ให้อยู่ในศีลในธรรม จึงทำให้ปัญหาของสังคมมีน้อย สำหรับปัจจุบันผู้ที่ได้อ่านส่วนใหญ่มีความชื่นชมว่าเป็นงานเขียนที่ทรงคุณค่าเหมาะสมสำหรับทุกคน ผู้เขียนมีความพยายามสื่อสารเรื่องการทำดี ละเว้นความชั่ว นับว่าเป็นเรื่องที่ทันสมัยเสมอ เมื่อก่อนทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ปัจจุบันก็ไม่เคยเปลี่ยน

สำหรับข้อเสียของงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ มีบ้างเหมือนกัน คือ บางเรื่องเกริ่นมากเกินไป บางเรื่องเขียนวกวน บางเรื่องไม่ได้บอกผลของการกระทำในเรื่องให้เห็นอย่างชัดเจนนัก และบางเรื่องมีความเหลือเชื่อ พิสูจน์ได้ยาก ซึ่งผู้อ่านต้องใช้วิจารณญาณในการที่จะเชื่อ

สำหรับผู้วิจัยมีความเห็นว่างานเขียนของ ท. เป็นสัมมาทิฐิ เนื่องจาก ท. มีความเห็นตามทำนองคลองธรรมตามหลักกุศลกรรมบถและมีความเห็นที่นำไปสู่ความพ้นทุกข์

การพิสูจน์และการทดสอบ

กฎแห่งกรรมเป็นเรื่องยากแก่การพิสูจน์และทดสอบ ผู้ได้จุติปาตญาณหรือทิพพจักขุญาณที่มองเห็นสังสารวัฏไม่ตลอดสาย ก็ยังไม่อาจตรวจสอบการให้ผลของกรรมให้ชัดเจนจนรู้ทั่วถึงตลอดได้ พระพุทธเจ้าเท่านั้นที่ทรงรู้และพิสูจน์กฎแห่งกรรม

เรื่องกรรมเป็นอจินไตย ไม่อาจใช้ความคิดหรือเหตุผลเป็นเครื่องมือ ทั้งไม่อาจใช้การศึกษาทางปริยัติ (สุตมยปัญญา) เรารู้แต่ว่ากฎแห่งกรรมเป็นกฎธรรมชาติเหมือนกฎทางฟิสิกส์

หลักการส่วนใหญ่ที่ ท.ใช้เป็นเครื่องมือในการทดสอบเพื่อยืนยันความจริง คือ ความศรัทธา ใช้เหตุผล เปรียบเทียบกับทางวิทยาศาสตร์ อ้างพระไตรปิฎก ประสบเหตุการณ์ด้วยตนเอง ฟังความเห็นของปราชญ์ทางศาสนา แปล Research จากสถาบันค้นคว้าเรื่องวิญญาณและตายแล้วกลับชาติมาเกิด ไปพิสูจน์หาความจริงด้วยตนเอง

งานเขียนของ ท. ส่วนใหญ่ผู้วิจัยค่อนข้างเชื่อเรื่องที่ ท.เขียนว่าสามารถเป็นไปได้ถึงแม้ว่าจะพิสูจน์ไม่ได้ แต่มีเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้ ๔ เรื่องที่ผู้วิจัยไม่ค่อยเชื่อ คือ วิญญาณเข้าท้องตอนใกล้คลอดหรือคลอดแล้ว ผิดิบ ศพของพระมหากัสสปะในเมืองไทย และผีตายท้องกลมใจดี

ถึงแม้ว่างานเขียนนี้จะมีข้อเสียอยู่บ้าง แต่โดยส่วนรวมแล้วนับว่ามีประโยชน์มากกว่า ซึ่งการที่จะกล่าวว่างานเขียนนี้มีประโยชน์มากน้อยระดับใด คงจะต้องขึ้นอยู่กับผู้อ่านว่าจะนำสิ่งดีๆ ที่ได้จากงานเขียนนี้ไปใช้ประโยชน์มากน้อยแค่ไหน แต่อย่างน้อยงานเขียนนี้คงจะสร้างแรงกระตุ้นต่อผู้อ่านบางคนที่ไม่เชื่อกฎแห่งกรรมเนื่องจากไม่ได้ประสบเหตุการณ์ด้วยตนเอง อาจไปหาทางพิสูจน์ความจริงให้สมกับเจตนารมณ์ของผู้เขียนต่อไป

ปัจจุบันงานเขียนของ ท.หาซื่อ หาอ่านยาก คนรุ่นใหม่ไม่มีใครรู้จัก ท.เลียงพิบูลย์ ไม่รู้จักงานเขียนของ ท. นอกจากคนรุ่นเก่าที่ยังพอเหลืออยู่ เนื่องจากไม่มีผู้ส่งเสริมหรือเห็นความสำคัญ เสียหายที่งานเขียนที่มีประโยชน์นี้จะค่อยๆ เลือนหายไปกับลมหายใจของผู้เขียน...

ข้อเสนอแนะ

ตัวอย่างของกฎแห่งกรรมมีประโยชน์แก่ชาวบ้านทั่วไป นอกจากตัวอย่างที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกแล้ว ยังมี ท.เลียงพิบูลย์ เป็นผู้รวบรวมเรื่องจริงที่เกิดขึ้นกับตัวเองและผู้อื่นนำมาเขียนรวมเล่มไว้ให้เลือกอ่านมากมายถึง ๒๖๒ เรื่อง หลายคนไม่เชื่องานเขียนนี้ จากการวิจัยในงานเขียนเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มีหลักฐานให้สามารถไปพิสูจน์หาข้อเท็จจริงได้

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์กฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาและงานเขียนของ ท. เลียงพิบูลย์ เป็นการรวบรวมเรื่องราวชีวิตของผู้ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะได้มีการศึกษาเพิ่มเติม เช่น

- (๑) วิเคราะห์กฎแห่งกรรมกับวิทยาศาสตร์
- (๒) วิเคราะห์กฎแห่งกรรมกับปรัชญาอุปาท
- (๓) เปรียบเทียบเรื่องต่างๆ ที่ใกล้เคียงกันของผู้รวบรวมต่างๆ
- (๔) การพิสูจน์เรื่องกฎแห่งกรรมจากเรื่องที่เคยเกิดมาแล้ว หรือพิสูจน์ใหม่
- (๕) วิเคราะห์งานเขียนของผู้รวบรวมเรื่องกฎแห่งกรรมจากนักเขียนท่านอื่น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

ท. เลียงพิบูลย์. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เล่ม ๑-๒๗. พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยาม-บิสซิเนส แอนด์ พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๓๗.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๒-๒๕๓๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์วิญญูญาณ, ๒๕๓๒-๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎก ฉบับสมโภชพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๖๐ พรรษา พระบรม-ราชินีนาถ, ๒๕๓๕, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กิตติวุฒโฒ ภิกขุ. กรรมเวร. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิอิทธิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

คณะสหยาชธรรม. กรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิอิทธิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ไชยวัฒน์ กปิลกาญจน์. หยั่งลงสู่พระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ดร.บุญย์ นิลเกษ. โครงการวิจัย : ข้อมูลประจักษ์ตายแล้วเกิด. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สหมิตรออฟเซต, ๒๕๓๓.

ธรรมรักษา. พระไตรปิฎก และอรรถกถา ฉบับกรรมลิขิต. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สติ, ๒๕๔๒.

ธัมมวัชโณ ภิกขุ. กรรมลัทธิ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซเว่น พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๒.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). กฎแห่งกรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

_____. ข้อพิสูจน์เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โสสมสาร, ๒๕๔๑.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระราชวรมุณี .ประยุทธ์ ปยุตฺโต. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

พระราชวิสุทธิโสภณ .วิลาศ ญาณวโร.. กรรมที่ปณี. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์, ๒๕๒๑.

พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒ กัมม-จตุกกะ-มรณุปปัตติจตุกกะ. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : ทิพยวิสุทธิ-มูลนิธิ สัทธัมมโชติกะ, ๒๕๓๕.

พื้น ดอกบัว. รายงานการวิจัยเรื่อง แนวความคิดเกี่ยวกับสังสารวัฏ : การเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๔๓.

วสิน อินทสระ. หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

วิเทศกรณ์ย์. กฎแห่งกรรมคืออะไร. กรุงเทพมหานคร : สันสมบุรณ์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

สนิท ศรีสำแดง. พุทธปรัชญา : ภาควิทยูนิโคความจริง. ภาควิทยูนิโคความดี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นิลนารการพิมพ์, ๒๕๓๕.

สมเกียรติ วันทะนะ. สังคมศาสตร์วิถีชีวิต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วลี, ๒๕๒๔.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. กรรมและความเข้าใจเรื่องกรรม. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบัณฑิตธรรม, ๒๕๔๔.

_____. ผู้ทำความดี...ย่อมได้สิ่ง. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิอิทธิธรรมมหาธาตุ, ๒๕๓๒.

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ. คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

_____. หลักพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๒๐.

สุนทร ณ รั้งยี. พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

หลวงพ่อกุศล ฐานิโย. กรรมกับผลแห่งวิบากกรรม. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๕.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

พระมหาสมจินต์ สมุมาปัญญา. นรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

พระมหาจรัญ ปัญญาโว. การศึกษาบทบาทของพระมหากัสสปเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาท วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ภาคผนวก

ประวัติ จุดมุ่งหมาย และแนวความคิดของ ท.เลียงพิบูลย์

ท.เกิด พ.ศ.๒๔๔๔ บ้านเกิดอยู่แถวถนนเจริญกรุง กรุงเทพมหานคร บิดามารดามีอาชีพค้าขาย ฐานะค่อนข้างดี การศึกษาสูงสุดจบชั้นมัธยม ๘ ที่โรงเรียนอัสสัมชัญ เคยเป็นศิษย์เก่าโรงเรียนวัดสุทธิวาราม ทำงานอยู่ในบริษัทฝรั่งแถวบ้านหม้อ ท.เสียชีวิต เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๘ รวมอายุ ๘๔ ปี ท.ใช้เวลาเขียนเผยแพร่ผลงานประมาณกว่า ๒๘ ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๐-๒๕๒๘ มีผลงานทั้งสิ้น ๒๖๒ เรื่อง แต่ปัจจุบันมีการเผยแพร่เพียง ๒๖๑ เรื่อง ไม่ตีพิมพ์ ๑ เรื่อง เนื่องจากค้นฉบับหาย

ผลงานของ ท. เริ่มเผยแพร่เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๐ จากการเป็นหนังสือแจกในงานศพ ทำให้หาซื้อยาก ที่มีการจัดพิมพ์จำหน่ายก็เพื่อหารายได้สมทบทุนองค์การกุศลเป็นจำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ มีจำนวน ๒๗ เล่มนั้น ปัจจุบัน ปี พ.ศ.๒๕๔๖ หนังสือของ ท.เลียงพิบูลย์ไม่มีจำหน่ายในท้องตลาดแล้ว ผู้ที่จะได้อ่านครบทั้ง ๒๖๑ เรื่องคงจะหาได้ยาก ผู้ที่ได้อ่านจากหนังสือแจกงานศพก็จะมีเพียงไม่กี่เรื่องในเล่ม จุดประสงค์ในการเขียนของ ท. เลียงพิบูลย์ ไม่ใช่การหวังผลกำไรหรือค่าตอบแทน แต่เขียนเผยแพร่เพื่อยกระดับคุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันด้วยความปึกติสุข โดยมีความประสงค์ให้คนในสังคมตระหนักถึง “กรรม” และ “ผลกรรม” เพื่อละเว้นความชั่ว กระทำความดี โอกาสที่คนชั่วจะหยิบมาอ่านง่ายๆ คงยาก นอกจากจะต้องมีเหตุปัจจัยบางอย่างที่จะทำให้ได้อ่าน โอกาสที่คนดีจะได้อ่านก็คงไม่มากนัก แต่สิ่งที่คนที่ได้อ่านผลงานของ ท.เลียงพิบูลย์ พุฒคล้ายกัน คือเป็นหนังสือที่ค่อนข้างดี มีประโยชน์ แต่มีหลายท่านที่อ่านแล้วบอกว่าผลงานของ ท. เลียงพิบูลย์ ไม่สามารถอ้างอิงได้ในทางพระพุทธศาสนาเนื่องจากไม่ใช่งานเขียนเชิงวิชาการ

ท.กล่าวถึงผู้ถือศาสนาพุทธว่าควรจะมีหลักศาสนาพอที่จะนำทางให้เราเกิดมีความศรัทธาเลื่อมใส เมื่อปฏิบัติก็จะได้ผล เป็นทางสร้างสรรค์ความเจริญทางจิตใจด้วยคุณธรรมเป็นประโยชน์ในปัจจุบัน เริ่มขึ้นดำก้อยู่ภายในครอบครัวและต่อไปในหมู่สังคม ขยายออกไปถึงประเทศชาติและโลก เพื่อจะอยู่กันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ไม่เบียดเบียน ให้ความเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือซึ่งกัน ให้สมคำว่าธรรมย่อมคุ้มครองโลก อย่าให้เชื่อว่าเป็นชาวพุทธแต่ในนามแต่ไม่ทราบว่าพระไตรปิฎกสอนอะไร

สิ่งที่ ท.ต้องการคือ อยากศึกษาหาความรู้ในทางธรรม เพื่อจะได้ใช้ชีวิตนั้นปลายเพื่อหาทางว่าจะทำอะไรจึงจะจากโลกนี้ไปได้อย่างสงบ โดยได้อาศัยคำรับคำรา พระธรรมคำสั่งสอนที่ผู้ทรงความรู้บางท่านได้เขียนขึ้นและบางท่านได้แปลมาจากภาษาบาลี เป็นหลักที่จะศึกษาปฏิบัติต่อไป

ผู้ที่สนใจผลงานของ ท. มีกระจายไปหลากหลายอาชีพ สำหรับผู้ที่ได้อ่านแล้วส่วนใหญ่จะติดตามอ่านต่อ ที่ชอบเพราะเหมือนกำลังอ่านนิยายแต่มีสาระทางค่านิยมแห่งกรรม อ่านแล้วได้เห็นตัวอย่างคนเคยทำดีทำไม่ดีว่ามีผลแตกต่างกัน

การที่ ท. ตกลงใจเขียนเนื่องจากเพื่อนๆ ต่างแสดงความเห็นและให้กำลังใจว่า ไม่ควรมองโลกในแง่ร้าย อย่างกลัวคนอื่นว่า ถ้ามันแต่กลัวก็จะไม่ได้ทำอะไร เพราะมนุษย์ปุถุชนย่อมมีจิตใจความรู้สึกแตกต่างกัน หากที่จะรู้ความคิดของคนอื่น มีทั้งดีและชั่ว ไม่ควรไปให้ความสำคัญกับคนอื่นมากกว่า เราทำดีคนชั่วก็นินทา นี่ไม่พ้นการนินทา สิ่งสำคัญเราต้องมองดูตัวของเราเอง สำรวจดูตัวเราเอง พิจารณาว่าเรามีจิตใจอย่างไร ดีหรือชั่ว ท. ได้พิจารณาว่าทำเพื่ออะไร ก็พบว่าทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยใจบริสุทธิ์ ไม่ต้องการลาภ ยศ สรรเสริญ มุ่งหวังสร้างที่ดีโดยไม่ต้องการสิ่งตอบแทน ฉะนั้นคนที่มุ่งหน้าทำความดีแล้วไม่ควรจะกลัวอุปสรรคใดๆ วันนี้เขาไม่เห็นดี วันข้างหน้าเขาอาจเห็นดีก็ได้

งานเขียนของ ท. มีหลายเรื่องที่เป็นเรื่องแปลก ท. เขียนขึ้นเพื่อให้รู้ว่าโลกมนุษย์ยังมีเรื่องแปลกประหลาดมหัศจรรย์อีกมากมายที่เรายังไม่รู้และไม่เห็น เรื่องต่างๆ ที่น่าสนใจ เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ได้สูญสิ้นไป เพราะไม่มีผู้บันทึกไว้ แม้จะมีผู้เก็บมาเล่าสู่กันฟังด้วยปากต่อๆ กันไป ก็ไม่ถาวรยั่งยืน ไม่ช้าก็เลือนจางหายไป ท. ไม่สนใจว่าผู้อ่านจะเชื่อหรือไม่เชื่อ แล้วแต่จะคิดว่าเป็นเรื่องนิยายหรือนิทานหรือสารคดีชีวิต แล้วแต่ผู้อ่านจะพิจารณาคิดเอาเอง

โลกเรานี้ยังมีสิ่งที่ประหลาดมหัศจรรย์ลึกลับอีกมากมาย แม้ปัจจุบันนี้ความเจริญทางวิทยาศาสตร์จะก้าวหน้าเพียงไร แต่ความลึกลับมหัศจรรย์ในเรื่องวิญญาณและอภินิหารก็ยังลึกลับ ท. จึงได้ตัดสินใจเลือกเขียนเรื่องลึกลับมหัศจรรย์ที่เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม หรือเป็นเรื่องที่น่าศึกษา ท. เลือกเรื่องชนิดกลางๆ ที่มีทั้งผู้เชื่อและไม่เชื่อและพวกเขายังสงสัย โดย ท. ไม่สนใจว่าผู้อ่านจะเชื่อหรือไม่ เพราะทุกคนมีความรู้สึกของตนเองเป็นอิสระ เมื่อวัยรุ่น ท. ไม่เชื่อเรื่องผีสาร แต่เมื่อได้ประสบกับตัวเอง ได้ประสบการณ์ซ้ำๆ กันหลายครั้ง จึงมาคิดว่าที่ไม่เชื่อนั้นก็ถูก เพราะท่านไม่เคยประสบเหตุการณ์ในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประหลาดมหัศจรรย์ด้วยตัวเองมาก่อน ที่เชื่อก็ถูก เพราะคงจะเคยประสบเหตุการณ์มาด้วยตนเอง การเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่งก็ถูก เมื่อสิ่งใดไม่ได้เห็นด้วยตาและประสบด้วยตนเอง อย่างด่วนเชื่อง่ายๆ นี่เป็นหลักธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต่อเมื่อได้ใช้สติปัญญาพิจารณาด้วยความไม่ประมาท เมื่อเห็นความจริงแล้วจึงค่อยเชื่อ แม้แต่พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ก็เช่นเดียวกันพระองค์สอนให้สัตว์โลกทั้งหลาย อย่าเชื่ออะไรง่าย จงพิจารณาด้วยปัญญา ก่อน เมื่อรู้แจ้งเห็นจริงจึงค่อยเชื่อ พุทธศาสนาไม่บังคับกดขี่ให้ผู้อื่นเชื่อ เป็นศาสนาเสรี เราสามารถ

ที่จะค้นคว้าหาข้อเท็จจริงได้ หากมีความข้องใจก็วิจารณ์ด้วยเหตุผลให้ชัดเจน นี่เป็นหลักสัจธรรมทางพระศาสนาอันควรเคารพยิ่ง เพราะสอนไม่ให้เราประมาทให้ใช้สติปัญญาอย่าหลงมกมาย

ผู้ใดปฏิบัติธรรม ผู้นั้นย่อมประจักษ์ด้วยตนเอง “ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม พระธรรมย่อมจะนำความสุขมาให้ผู้ประพฤติธรรม ผู้ประพฤติธรรมย่อมไม่ไปสู่ทุกคติ พระธรรมให้ผลแก่ผู้ปฏิบัติ ไม่เลือกกาลเวลา ให้ผลสงบสุขทางใจ เพราะหลักธรรมอันสูงค่าประมาณมิได้ สามารถจะปราบมนุษย์ที่มีจิตใจชั่วร้ายให้สงบลง ธรรมของพระองค์สามารถที่จะทำลายความเดือดร้อนของโลกให้สงบลง ธรรมของพระพุทธองค์ประเสริฐล้ำเลิศกว่าธรรมทั้งหลาย สามารถจะช่วยมนุษย์ให้รอดพ้นกองทุกข์ไปได้ พุทธศาสนาจึงส่องแสงรัศมีคู่โลก ไม่มีล้าหลังทุกยุคทุกสมัยตลอดไป

การที่ ท. ได้ฟังเรื่องราวต่างๆ มากมายทำให้เกิดความเศร้าใจมากกว่ายุคนี้ศีลธรรมเสื่อมโทรมลงมาก แม้แต่ผู้ได้รับการศึกษามีวิชาความรู้ดี แต่ขาดความรู้ในศีลธรรม เห็นความชั่วเป็นเรื่องสนุก เกินขอบเขต เป็นกิฬาสัมครเล่นสนุกสนาน ก็ยอมพาคนให้ไปสู่ทางชั่วด้วยกิเลส ตัณหา โลภ รัก โกรธ หลง ต้องได้รับทุกข์กรรมอย่างหนักติดตามมาสนองภายหลัง เรื่องเหล่านี้คงจะเกิดประโยชน์ทางกุศลที่ได้เป็นตัวอย่างชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว มีโอกาสคอยดักเตือนจิตใจของผู้หลงผิดเป็นชอบ กำลังจะประกอบกรรมชั่วในทำนองเดียวกันได้มีสติยับยั้งไว้ได้ ย่อมจะเกิดเป็นกุศลบารมีก็จะส่งบุญให้ผู้เล่า หากยังได้รับทุกข์กรรมอยู่ก็คงจะคลี่คลายเบาบางลง หากเพิ่มการทำบุญ แผ่ส่วนกุศล แผ่เมตตา กรวดน้ำ ขอให้โอโหสิกรรมกับผู้จองเวรจองกรรม คิดว่าคงได้ผลไม่มากนักน้อย

ท.จึงมีความสนใจที่จะเรียนรู้ศึกษาในสิ่งลึกลับซึ่งหาหลักวิชาไม่ได้ อยากรู้ อยากเห็น อยากพิสูจน์ด้วยของจริง อีกทั้งมีเพื่อนฝูงและท่านที่เคารพนับถือ คอยชักชวนให้ ท. ได้ไปพบเห็นสิ่งมหัศจรรย์ ท.ก็ติดตามไปด้วยใจสมัคร อยากรู้ อยากเห็น อยากศึกษา ทำให้พบเหตุการณ์อันสูงค่าในชีวิต ท.จึงอยากจะเล่าเรื่องที่ได้ทราบมา บางทีผู้อ่านอาจพิจารณาด้วยใจเป็นกลาง ก็คงจะได้ความรู้ในเรื่องนี้บ้างไม่มากนักน้อย

ความคิดเห็นของ ท. บางเรื่องมีความแปร่ง เป็นความแปร่งเล็กๆ น้อยๆ ไม่ใช่ความผิดร้ายแรงใหญ่โต เป็นความแปร่งที่คนที่มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาบ้างอ่านแล้วถ้าไม่คิดอะไรมากอ่านแบบไม่จับผิดก็พอรับได้ สำหรับคนทั่วไปที่อ่านแบบไม่จับผิดอ่านแล้วอาจไม่รู้สึกว่าแปร่ง สำหรับชาวบ้านทั่วไปที่ไม่มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาเลยมาอ่านแล้วอาจไม่รู้สึกว่าแปร่งเลยก็ได้

จากงานเขียนของ ท. ทำให้ทราบว่า ท. เริ่มดื่มเหล้าเพราะเพื่อนชวน ทำให้เป็นคนเสเพล ท.เลิกสุราเมื่ออายุ ๒๘ ปี ท.ได้เล่าสาเหตุที่เลิกสุราไว้ในเรื่องที่ ๑๐ เรื่องครั้งหนึ่งในชีวิต ในปี พ.ศ.๒๔๗๒ นี้เองที่ ท.ตายแล้วฟื้น และได้ให้สัญญากับชายลึกลับผู้หนึ่ง ซึ่งมีผิวกายเป็นสีนาก รูปร่างลำสันงคงามนุ่งขาวห่มขาว ท.ไม่ทราบชื่อจริงของชายผู้นี้ ได้แต่เรียกท่านผู้นี้ว่า ท่านลุง หลัง

จากที่ ท.ฟื้นแล้วยังไม่เล่าให้ใครฟังเนื่องจากได้สัญญากับท่านลุงว่าจะไม่นำสิ่งที่ได้พบเห็นเมื่อเจ็บป่วยอยู่โรงพยาบาลไปเล่าให้ใครฟังจนกว่า ท.จะอายุครบ (อายุเท่าไร ไม่ได้ระบุไว้ ผู้วิจัยประมาณว่าอายุ ๕๐ ปี แต่ล่าช้าออกไปอีก ๖ ปี เนื่องจากมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาห้าม ท. ให้ออกมาก่อน)

ท.เล่าสาเหตุที่เลิกฆ่าสัตว์ไว้ในเรื่องที่ ๓๕ เรื่องกีฬาที่ผิดศีล ท.ทำความสะอาดปิ่นแล้ว ทดลองปิ่นกับนกนางแอ่นที่อยู่ใกล้ริมรั้วทำให้นกตาย คู่ของนกตัวนี้เศร้าเสียใจจน ท. เห็นแล้วแทบน้ำตาไหลทำให้ตัดสินใจเลิกฆ่าสัตว์ตั้งแต่นั้น

เหตุที่ ท.ไม่คิดสิ่งเสียดิเด่แม้เพื่อนจะชวน จากเรื่องที่ ๒๕ เรื่องทางผิด เนื่องจากได้ไปรู้จักลุงพันธ์คนแจวเรือจ้างที่เล่าชีวิตการติดกัญชาว่าเป็นลูกคนรวยถูกเพื่อนชวนสูบฝิ่นจนหมดตัว ลุงพันธ์สอน ท.ว่ารู้อะไรคืออะไรดีกว่า ถ้าไม่มีตัวอย่างเสียแล้วเมื่อทำชั่วก็ไม่รู้ พอรู้ว่าชั่วก็ถอนตัวไม่ขึ้น ให้ลุงเป็นตัวอย่าง อย่าเห็นผิดเป็นชอบ อย่าใจอ่อนไปลองเสพสิ่งเสียดิเด่เป็นอันขาด

ผลงานของ ท. สอนระดับศีลธรรม อยากให้พื้นฐานของสังคมดี ด้วยการถือศีล ๕ ก่อนเป็นเบื้องต้น ยกตัวอย่างคนทำความดีได้ผลดี ไม่ต้องใช้ธรรมชั้นสูงอะไรมากมายถึงแม้ว่าหลังๆ จะมีคำแปลกๆ เช่น อิทธิบาท ๔ สังฆทาน ปฏิจสุมุปาท ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ นิพพาน ฯลฯ เนื่องจาก ท. ได้มาศึกษาพระพุทธศาสนาเพราะป่วย การป่วยทำให้ ท. เห็นบุญเห็นบาป

คำสอนของ ท. ในปัจจุบันยังไม่ล้ำสมัย สามารถนำมาใช้สอนเยาวชนได้ ท.กล่าวว่ายุคนี้คนมีจิตวิปริตผิดปกติ มีความกตัญญูน้อยกว่าสมัยก่อน คนมีความโลภมาก ไม่รู้จักพอ ไม่รู้จักอั้นขาดการอบรมทางศีลธรรม จึงมีจิตใจผิดมนุษย์ ผู้ใคร่รู้ว่าตนได้ทำชั่ว จงรีบเอาชนะใจตัวเอง ละทิ้งความชั่วเพื่อประกอบความดี ยังไม่สายสำหรับผู้เริ่มต้น ความดียังคอยเราอยู่ทุกหนแห่ง แต่วันเวลาจะไม่รอเรา ผู้สร้างความดีมีแต่ความสบายใจ ผู้ประกอบกรรมชั่วมีแต่ความทุกข์ใจ ฉะนั้นเวลาเราจะทำอะไรลงไปขอให้นึกย้อนมาคิดถึงตนเองบ้าง กรรมที่ได้กระทำกับผู้อื่นมันจะสนองเราในวันหนึ่งข้างหน้า คนที่ไม่เชื่อกรรมก็คิดว่าเป็นเหตุบังเอิญ ฉะนั้น ควรจะตั้งมั่นในใจว่า จะใช้ชีวิตให้มีค่าสูง ให้เป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองมากที่สุด แม้จะต้องเสียสละก็เพื่อศีลธรรม เพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นหลักที่ควรเคารพบูชาสูงค่ายิ่งชีวิต ถ้าเราได้ติดตามชีวิตของผู้สร้างกรรมแล้วจะพบบันปลายของชีวิตจะประสบชะตากรรมที่ทำไว้เป็นกรรมตามสนอง

ท. กล่าวว่ากรรมนั้นมองไม่เห็นตัวทั้งบุญกรรมและบาปกรรม เหมือนเชื้อโรคร้ายที่เราสูดเข้าไปทางลมหายใจที่เราไม่รู้ไม่เห็นมันจะเกิดผลขึ้นภายหลัง ช้าเร็วแล้วแต่เชื้อโรคแต่ละชนิด ไม่เหมือนกัน เช่นเดียวกับกรรม แต่เชื้อโรคมีตัวมีตน แต่กรรมดีกรรมชั่วไม่มีตัวตน มีแต่ความรู้สึกเหมือนเงา

นอกจาก ท.จะมองที่ตัวเอง ครอบครัว สังคมแล้ว ท.ยังมองกว้างออกไปถึงประเทศ อยากให้คนไทยใช้ของไทย อย่างนิคมใช้ของต่างประเทศ ท.ยังมองออกไปไกลถึงโลกว่าโลกกำลังต้องการสันติภาพ แต่ความสงบสุขสันติภาพจะมีได้ก็ต้องให้ชาวโลกเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ต้องอาศัยศีลธรรม มีแต่ความเมตตาปราณี เรื่องใหญ่ก็จะกลายเป็นเรื่องเล็ก เรื่องเล็กน้อยก็จะไม่เกิดขึ้น

ท.มองออกไปที่สังคมแล้วกล่าวว่าเมื่อเราเห็นคนได้รับทุกข์ถ้าสามารถช่วยได้เราก็ช่วย เมื่อเราเห็นคนมีสุขก็สบายใจไม่อิจฉา การที่เราได้ทราบถึงการทำความดีของผู้อื่น อำนาจของความดีย่อมทำให้จิตใจของเราสบายไปด้วย คนมีคุณธรรมมีได้ทั้งคนยากจนหรือมั่งมี วัตถุไม่ได้ด้วยสาขตา ต้องดูที่ความประพฤติ

ผลงานของ ท. เกี่ยวกับกฎแห่งกรรมกับกรรม ๑๒ ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สามารถเข้ากันได้ดี

งานเขียนของ ท. มักแสดงถึงการทำความดีและผลของความดีที่เกิดขึ้นในชาติเดียวกัน เป็นการแสดงให้เห็นว่าทำดีอย่างหนึ่งแล้วได้ผลดีอย่างเดียวกันหรือคนละอย่างตอบแทน การที่ ท. เล่าคล้ายๆ จะตัดสินว่าผลของความดีหนึ่งๆ ในชาตินี้มันเกิดจากการกระทำที่ได้ทำในชาตินี้ อาจจะถูกหรือไม่ถูกก็ได้ ผู้ที่สามารถบอกว่าผลกรรมใดเกิดจากการกระทำใด มีเพียงแต่พระพุทธเจ้าเท่านั้นที่จะทราบได้อย่างถูกต้อง

การแสดงผลกรรมอย่างถูกต้องว่าทำอะไรได้ผลอะไรในชาติไหนมีแสดงอยู่ในพระไตรปิฎก อยู่ในพระสูตร ซึ่งเป็นเรื่องราวของสังคมสมัยสองพันห้าร้อยกว่าปีแล้ว ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องราวของผู้ใกล้ชิดพระพุทธเจ้าหรือผู้ที่พระพุทธเจ้าไปโปรด ซึ่งต่างจากปัจจุบันที่มนุษย์ยังมีความหนาที่บงกจากกิเลสมาก นับวันจะห่างจากวัดห่างจากศาสนาเข้าไปทุกทีเนื่องจากเหตุปัจจัยหลายประการ ทำให้มีผู้มีปัญญาทางธรรมน้อย หาผู้สนใจธรรมได้ยาก หาผู้แนะนำธรรมได้ยาก หาผู้เข้าใจธรรมที่ลึกซึ้งได้ยาก ปัจจุบันไม่มีผู้ทำนายผลของการกระทำกับการกระทำในอดีตแล้ว ผลงานของ ท. เลียงพิบูลย์ จึงเป็นผลงานที่พอจะบอกเล่าสู่กันฟังได้ในระดับหนึ่ง อนุมานได้ว่าทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว ผลของการทำดีในชาตินี้อาจเกิดจากเหตุในชาตินี้ก็ได้ เกิดจากเหตุในชาติก่อนหน้านี้อีกได้ หรือเกิดจากเหตุในชาติก่อนๆ ก็ได้ แต่ที่แน่นอนคือทำดีต้องได้ดี แต่เมื่อไรไม่มีใครทราบ แต่มันจะส่งผลเมื่อไร ไม่ว่าจะรู้หรือไม่รู้เมื่อถึงเวลาผลก็ต้องเกิด ผู้กระทำไม่สามารถเร่งกรรมหรือห้ามกรรมได้ แต่เชื่อได้ว่าไม่มีใครหนีกฎแห่งกรรมไปได้ จงสร้างแต่ความดี มีความสุขสงบกับชีวิตจนกว่าจะถึงจุดสุดขั้วของพระพุทธศาสนาชื่อพระนิพพาน

ฉะนั้น การที่จะบรรลุผลสำเร็จให้ถึงจุดสูงสุดของชีวิต ต้องรู้จักพึ่งตนเองด้วยการลงมือทำด้วยความเพียรพยายาม รู้จักแก้ไขปรับปรุงตนเอง ไม่ถ่อมมงคลตื่นข่าว ให้พิสูจน์ก่อนที่จะเชื่อ และควรริบเร่งทำความเพียรพยายามพัฒนาคุณธรรมให้สูงขึ้นไปตามลำดับ

เนื้อหางานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์ โดยย่อ

๑. เรื่องทานชีวิต ผู้เล่าช่วยชีวิตเต่า ต่อมาไฟไหม้โรงรมมีเสียงกระซิบปลุกขึ้นมาดับไฟไหม้ได้ทัน
๒. เรื่องอารยนคร ผู้เล่าฝันเหมือนได้ไปจริง ตื่นแล้วภูมิประเทศที่ผ่านเหมือนที่ฝัน
๓. เรื่องสิ่งหนึ่งในน้ำใจโจร หัวหน้าโจรขออาศัยรถไปลงกลางทาง ผลไม่ถูกโจรปล้น
๔. เรื่องชตากรรม ผู้เล่าชะตาขาดจึงทำกรรมดีหลายอย่าง ผลชะตาไม่ขาด
๕. เรื่องปัญหาชีวิต ผู้เล่าลงเลเรื่องทุจริต พ่อมาเตือนในฝันไม่ให้ทุจริตผู้เล่าจึงไม่ทุจริต
๖. เรื่องบทเรียนชีวิต ผู้เล่าเห็นความเดือดร้อนของคนขับรถสามล้อ จึงไม่โกรธเมื่อถูกตัดหน้ารถ
๗. เรื่องมรดกชิ้นสุดท้าย ผู้เล่าซื้อสัตว์ ขยัน ผลเจ้านายช่วยเหลือเต็มที่
๘. เรื่องนึกไม่ถึง ผู้เล่าช่วยออกเงินค่าอาหารให้คนถูกล้วงกระเป๋า ต่อมาคนถูกล้วงกระเป๋าช่วยปรับความเข้าใจผิดของผู้เล่าจากเพื่อนคนถูกล้วงกระเป๋าได้
๙. เรื่องกุศลสะท้อน ผู้เล่าช่วยเด็กตกน้ำ ผลลูกชายของผู้เล่าตกน้ำไม่ตาย
๑๐. เรื่องครั้งหนึ่งในชีวิต ผู้เล่าผิดศีลข้อ ๕ ต่อมาป่วยหนัก บ่นว่าหายจะบวชแล้วก็หาย
๑๑. เรื่องความดีที่ไม่สูญ ผู้เล่าช่วยคนรถเสีย ผลมีคนมาช่วยเมื่อรถเสีย
๑๒. เรื่องคนมีบาป ผู้เล่าฆ่าเพื่อนเพราะความโลภ ผลเพื่อนมาเกิดเป็นลูกเลี้ยงแค้น
๑๓. เรื่องความดีที่เป็นมงคล ผู้เล่าลูกให้แม่ชั่งนึ่ง ผลทำให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุรถชน
๑๔. เรื่องนอกฝัน ผู้เล่าฝัน ตื่นแล้วเหตุการณ์ที่ฝันกลับเป็นเรื่องจริง
๑๕. เรื่องสร้างทุกข์ ผู้เล่าไปช่วยงานเจ้าหนี้ ผลเจ้าหนี้เอ็นดูแนะนำงานให้จนสามารถไ้หนี้ได้
๑๖. เรื่องสร้างกรรม ผู้เล่าเป็นคนขับรถมีน้ำใจ ผลได้แต่งงานกับลูกสาวเจ้าของรถ และลูกพี่เก่าของผู้เล่าชอบแกล้งคนอื่นให้รถคว่ำ ผลรถคว่ำเพราะตาฝาด
๑๗. เรื่องเหตุเมื่อหลบฝน ผู้เล่าเห็นพ่อตีลูกเกินเหตุ มีพระมาห้ามให้สอนดีกว่าใช้โทษ ทำให้พ่อคิดได้

๑๘. เรื่องเวร ผู้เล่าถูกแก้งจันทน์ไม่ไหว ต้องการแก้แค้น พระแนะนำให้อือสีล ๘ วัน ทำให้อือโฮสี ต่อมาผู้แก้งรับใช้กรรม

๑๙. เรื่องวัยรุ่น ผู้เล่าหว่างลูกถูกมอมเหล้าในงานรับน้องใหม่ โชคดีปีนั้นอาจารย์ห้ามมอมเหล้า

๒๐. เรื่องเสียดสัถย์ ความรู้ช่างคนหนึ่งสัญญากับช่างแล้วไม่รักษาคำพูด ช่างโมโหจึงฟาดความรู้ช่างตาย

๒๑. เรื่องคนบ้านนอก เพื่อนของผู้เล่าเป็นคนกตัญญู ออกกลั่น ผลได้รับมรดกจากผู้อุปการะ

๒๒. เรื่องคู่ปรับ รถเก่าถูกรถใหม่ดูถูก รถใหม่เสียบ คนขับรถเก่าช่วยซ่อมรถของคนขับรถใหม่

๒๓. เรื่องความบริสุทธิ์ ผู้เล่าเล่นการพนันได้ทุกตา เจ้ามือหาเรื่อง อธิษฐานมีคนมาช่วย

๒๔. เรื่องวันเกิด เพื่อนผู้เล่าชวนไปกินเหล้า แต่ไม่ไป หลังจากนั้นเพื่อนเกิดอุบัติเหตุตาย มาขอโทษ

๒๕. เรื่องทางผิด ผู้เล่าขยันทำงานทำให้ได้รับเงินเป็นรางวัล เพื่อนของผู้เล่าคิดยาเสพติดตายอย่างอนาถ

๒๖. เรื่องมัจจุราชนอนไม่ถึง ผู้เล่าไม่หว่างกิน รีบไปขึ้นเรือที่ถึงเวลาออกเรือ ต่อมาคนชวนเป็นอหิวาห์ตายหมด

๒๗. เรื่องวิญญานกตัญญู ผู้เล่าทำสังฆทานให้วิญญาน ต่อมาวิญญานมาเตือนอุบัติเหตุ

๒๘. เรื่องใครผิด เพื่อนของผู้เล่าไม่ให้เพื่อนยืมเงินเป็นครั้งที่ ๒ เพราะเพื่อนยืมเงินครั้งแรกไปกินเหล้า ทำให้แม่ของคนยืมเงินตาย

๒๙. เรื่องกิดสั้น ผู้เล่าเป็นผู้ดักบาตรเสมอ ต่อมาน้อยใจสามีคิดฆ่าตัวตาย มีพระมาห้ามไว้

๓๐. เรื่องเพื่อนร่วมตาย เรื่องของเพื่อนที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมานาน

๓๑. เรื่องสายโลหิต ลูกผู้เล่าขับรถคันเล็กเดินทางไกลไปต่างจังหวัด เกิดอุบัติเหตุรถคว่ำถูกขาหัก

๓๒. เรื่องเข้าพรรษา ผู้เล่าตั้งใจไม่โกรธระหว่างเข้าพรรษา มีผู้ตั้งใจตาม

๓๓. เรื่องผู้เห็นไกล การเลือกคู่ครอง ไม่ควรเลือกที่ความสวย

๓๔. เรื่องความกรุณาปราณี หมอช่วยรักษาคนป่วยที่ยากจน ต่อมาหมอเงินหมดมีผู้เสนอตัวให้ยืมเงิน

๓๕. เรื่องกีฬาที่ผิดศีล เหตุที่ ท.เลิกฆ่าสัตว์ เพราะทดลองปืนทำให้นกตาย

๓๖. เรื่องสวรรค์ของคนบาป ลูกของผู้เฒ่าโง่งงชาวบ้าน ป่วยหนัก สำนึกได้ก่อนตาย
๓๗. เรื่องเด็กข้างถนน ผู้เฒ่าเป็นผู้กตัญญู มีความอดกลั้น ทำให้มีผู้ต้องการอุปการะ
๓๘. เรื่องของลุงสินธุ พ่อของผู้เฒ่าเมียนทาสที่ไม่มีความผิด ป่วยหนักเป็นฝักกลางหลังตาย
๓๙. เรื่องความดี ผู้เฒ่าช่วยคนบริสุทธิ์ให้พ้นข้อหา ต่อมาคนบริสุทธิ์นั้นมาช่วยเมื่อรถตกถนน
๔๐. เรื่องเมตตา-กรุณา ผู้เฒ่าช่วยคนหลงทางที่ป่วย ผลผู้เฒ่าได้รับมรดกจากคนหลงทางนั้น
๔๑. เรื่องชีวิตแห่งความหลัง โทษของการดื่มสุรา มีปัญหาตอนเมาบ่อยๆ ทำให้เลิกดื่มสุรา
๔๒. เรื่องคนใจดี คุณชายคนหนึ่งชอบไปแจกขนมพวกนักโทษ ผลขโมยไม่ขึ้นบ้าน
๔๓. เรื่องผู้คุ้มครอง ผู้เฒ่าอาสาไปส่งคุณลุง (เจ้าป่า) ต่อมาเจ้าป่าช่วยให้พ้นภัยจากอุบัติเหตุ
๔๔. เรื่องสัจจบารมี ผู้เฒ่าตั้งใจว่าจะบูรณะวัด การค้าเจริญรุ่งเรือง ต่อมาบูรณะวัดได้สำเร็จ
๔๕. เรื่องอำนาจจิต เพื่อนของผู้เฒ่าป่วยหนักมีกำลังใจดีมาก ทำให้มีชีวิตต่อมาอีกหลายปี
๔๖. เรื่องความสงสาร ความไม่โกรธ ใช้หลักความสงสาร
๔๗. เรื่องกฐาติ ท.เขียนประวัติของพระเจ้าตาก เพื่อเป็นอนุสรณ์ของพระเจ้าตาก
๔๘. เรื่องคงบาป ผู้เฒ่ายิงแม่กวางตาย ต่อมาไม่นานภรรยาเสียชีวิต
๔๙. เรื่องความกตัญญู ความกตัญญูต่อผู้ใหญ่ ผลเป็นที่รักของผู้ที่ใกล้ชิด
๕๐. เรื่องพบคนดี การได้พบคนดี คนดีตอบแทนน้ำใจอย่างดียิ่ง
๕๑. เรื่องบทละครเรื่องสั้นเวร สองตระกูลไม่ถูกกัน ต่อมาฝ่ายหนึ่งช่วยชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งทำให้อโหสิกัน
๕๒. เรื่องเบื่องหลังแห่งกรรม ลูกน้องของผู้เฒ่าทุจริตขาง ถูกไล่ออก
๕๓. เรื่องไม้เท้าคุณตา คุณตาโง่งงชาวบ้าน โกรธลูกที่ไม่เห็นด้วย ตีลูกตาย คุณตาสำนึกได้ตามไปดูแลลูกที่ไปเกิดใหม่
๕๔. เรื่องใครจะอยู่จำฟ้า ผู้เฒ่าเดินไปสะดุดเจอหลุมศพเพื่อนสนิทโดยไม่ทราบมาก่อนว่าตายแล้ว
๕๕. เรื่องบันทึกประหลาด ฝ่ายชายที่ขากจนมีความรักต่อหญิงสาวผู้ร่ำรวย

๕๖. เรื่องเวรกรรม ผู้เล่าขับรถชนเด็กแล้วหนี ผลถูกชายถูกรถชนตาย

๕๗. เรื่องความหลอกลวง วัชรุ่นถูกหลอกไปเป็นคอมมิวนิสต์ที่เมืองจีนได้รับความลำบากมาก

๕๘. เรื่องมารศาสนา มีคนตัดเศียรพระ ต่อมาเกิดอุบัติเหตุรถชน ต้องการให้นำไปปล่อยหน้าอก

๕๙. เรื่องมารร้าย-ไปดี เจ้าของบ้านที่ร่ำรวยให้ที่พัก อาหารกลุ่มโจรที่มาพักหน้าบ้าน ทำให้โจรไม่ปล้น

๖๐. เรื่องคนดี-คนชั่ว ลูกน้อง ๒ ฝ่ายต่างไปแจ้งเจ้าของไร่ว่าถูกกลั่นแกล้ง ปรากฏว่าลูกน้อง ๒ ฝ่ายทะเลาะกัน

๖๑. เรื่องความหลังครั้งหนึ่ง ผู้เล่าเคยกีดกันความรักของพี่สาว ทำให้ผู้เล่าไม่สมหวังในความรัก

๖๒. เรื่องกรรมหนัก เพื่อนของผู้เล่าขโมยควายมาฆ่าอย่างทรमान ต่อมาถูกระเบิดตายอย่างทรमानเหมือนควาย

๖๓. เรื่องกลับชาติ ผู้เล่าระลึกชาติได้ว่าถูกฆ่าตายจึงจะไปล้างแค้น พ่อจึงให้ไปวัดถือศีล ๓ วัน จึงให้อโหสิ

๖๔. เรื่องหนี้ชีวิต ผู้เล่าถูกกำนันโกงจนหมดตัวแต่ไม่พยายาม ช่วยชีวิตกำนันทำให้กำนันสำนึก

๖๕. เรื่องกรรมในอดีต ผู้ชายคนหนึ่งทำบุญจนหมดตัว เทพเห็นใจจึงรวมกรรมชั่วที่จะได้รับอีก ๓ ชาติ เป็นชาติเดียว

๖๖. เรื่องสิ่งลึกลับ ผู้เล่ากังวลเรื่องสงคราม ฝันเห็น ร.๖ เสด็จมาบอกว่าไม่เป็นไร อธิษฐานว่าถ้าฝันเป็นจริงขอให้เกิดนิมิตภายใน ๓ วัน

ท.ตลกจักรยานแขนโก่ง หมอซึ่งกำลังป่วยมากมาดูแลแล้วบอกว่าจะมาใหม่ ตอนเช้าหมอมารักษา ท.จนดีขึ้น แต่หมอได้ตายตั้งแต่เมื่อคืนแล้ว

๖๗. เรื่องเจ้าปัญญา ฝรั่งจ่ายค่าที่พักเป็นเช็ค แต่ในธนาคารมีเงินไม่พอ ยิวเจ้าของโรงแรมใช้ปัญญาทำให้ได้เงินค่าเช่ากลับมาบ้าง

๖๘. เรื่องคนปากเสีย แท้ก็ซื่ปากไม่ดีชอบทะเลาะกับผู้อื่นโดยสาร ต่อมาแท้ก็ซื่ถูกฆ่าตาย

๖๙. เรื่องพยานปากเอก ผู้เล่าอยู่ในเหตุการณ์โจรปล้นเรือ ถูกข่มขู่ไม่ให้ไปเป็นพยาน แต่ผู้เล่าไม่กลัว

๗๐. เรื่องวิญญาณที่รอกอย ทาสในชาติก่อนถูกตัดแขนเพราะนายหญิงรอกแก้แค้นในชาตินี้

๗๑. เรื่องคติที่ตรงกันข้าม คนมีอำนาจปัจจุบันใช้อำนาจกินอาหารฟรี เทียบกับข้าราชการสมัยก่อนไม่ยอมกินฟรี

๗๒. เรื่องดับเกิด ผู้เล้าตั้งศาลพระภูมิใหม่ อยากเห็นเจ้าที่เพื่อถามเรื่องการเกิดดับ เจ้าที่ มาเข้าฝันให้สังเกตท้องฟ้า

๗๓. เรื่องไม่ต้องการสวรรค์ คุณยายโอนสมบัติถวายวัดหมด คุณยายฝันเห็นบ้านบนสวรรค์

๗๔. เรื่องชีวิตครู ครูคนหนึ่งถูกแฟนหนุ่มเลิกด้วยเรื่องเล็กน้อย แฟนหนุ่มไปแต่งงานกับสาวสังคม สาวสังคมไปมีลูกกับชู แต่ชูทิ้ง สาวสังคมตรอมใจตาย แฟนหนุ่มป่วยหนักยกลูกสาวให้ครู

๗๕. เรื่องความกตัญญูของสัตว์ ผู้เล้าเลี้ยงหมาจรจัดที่หลงมา หมากตัญญูยอมตายไม่ยอมให้ขโมยไปทำร้ายเจ้าของ

๗๖. เรื่องไฟนรก พี่เขยของผู้เล้าเผาไล่ที่ ต่อมาพี่เขยถูกอุบัติเหตุไฟไหม้ตัวจนตาย

๗๗. เรื่องผู้ทรงศีล ผู้เล้าถูกลูกบอลลอยมาโคนสิริระอย่างแรงจนสลบ ตายแล้วฟื้น

๗๘. เรื่องมุสา ผู้เล้าโกหกว่าซื้อของได้ถูก จึงมีคนฝากให้ซื้อหลายคน

๗๙. เรื่องค่าของความคิด ความดีของคนตาย เสียขายคนดี

๘๐. เรื่องเชื่อพระตะโกธร คนขับรถของเสียแรกๆ ดี ต่อมาเหลวไหล ชี้อเล้า แก่ลงเสียก่อนลาออกเสียไม่โกธร ส่วนคนขับรถหางานไม่ได้ต้องไปเป็นพ่อค้า

๘๑. เรื่องคณินัย กำนันอวดดีว่ามีฝีมือ มีนักเลงเก่ามาสอนให้เป็นคนดี

๘๒. เรื่องปริญญารัชมชาติ ผู้เล้าเก็บเงินคืนเจ้าของ ต่อมาผู้เล้าคดงาน เจ้าของกระเป๋าสตางค์ชวนไปทำงานด้วย

๘๓. เรื่องกรรมที่มองไม่เห็น พระรูปหนึ่งตอนเด็กๆ เคยแทงตาปลาแขงด้วยเข็ม ต่อมาตาบอดรักษาไม่หาย

๘๔. เรื่องพระเครื่อง พระเครื่องหายเมื่อทำตัวไม่ดี เมื่อทำตัวดีได้พระกลับมาหลายครั้ง

๘๕. เรื่องวิญญาณที่วัดสะแก ท.ไปดูการขุดล้างป่าช้า เขียนสารานุกรมชี้ตำแหน่งศพได้ถูกต้อง

๘๖. เรื่องอโหสิกรรม มีคนโทรศัพท์มาปรึกษา ท.กรณีพบคนชั่ว ท. แนะนำให้อโหสิกรรมจะได้สบายใจ

๘๗. เรื่องชีวิตกับสันโดษ พ่อของผู้เล้าสอนผู้เล้าถึงการครองเรือนและความเป็นผู้มีสันโดษ

๘๘. เรื่องแก่นาข้าง พี่น้องชาวจีนมาอยู่เมืองไทยกับอา คนน้องขยันทำงาน ทำให้ได้รับเงินเป็นรางวัล

๘๙. เรื่องพระคุณของแม่ พระคุณของแม่ถื่นเหลือ

๙๐. เรื่องคนดีสี่กั๊ก สามีที่ตายไปแล้วมาช่วยภรรยาที่ถูกข่มเหง

๙๑. เรื่องบาปกับเคราะห์ ชายคนหนึ่งเคยขับรถชนคนตายแล้วหนี ต่อมาถูกรถชนตาย

๙๒. เรื่องรักวัวให้ผูก พ่อแม่ที่ตามใจลูกทำให้ลูกเสียคน

๙๓. เรื่องทางโลกกับทางธรรม พระสีกมาแต่งงาน เมียมีชู้ แล้วหนีไป จึงกลับไปบวชใหม่

๙๔. เรื่องชีวิตผ่าน โครงกระดูกมนุษย์ที่วัดหนองป่าพง ทำประโยชน์แก่ผู้ได้พบเห็น

๙๕. เรื่องอนุสรณ์สร้างกรรมดี ชีวิตประวัติคุณนายคิน แจ่มวิชาสอน

๙๖. เรื่องนรกในใจ ลูกนำเงินของที่ทำงานไปเสียมั่ว ขอให้พ่อที่ตายไปแล้วช่วย พ่อจึงมาช่วย

๙๗. เรื่องวัยบาป ผู้เล่าเป็นไข้รากสากตายไปพบพระภิกษุแล้วฟื้น

๙๘. เรื่องกรรมเป็นสิ่งลึกลับ คนชอบฆ่าแมลงสาบ ตายแล้วพบแมลงสาบมากมายแพะศพ อีกเรื่องหนึ่ง หมอชู้ดคนไข้ ต่อมาหมอถูกไฟไหม้ทั้งเป็น

๙๙. เรื่องอนุสรณ์แห่งเวียงพิงค์ พี่น้องร่วมสาบานไทยจีนที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนถึงรุ่นลูก

๑๐๐. เรื่องวิญญานกรุณา คนจนไปขอความช่วยเหลือจากหลุมฝังศพที่ได้สร้างคุณดีไว้มากมายก่อนตาย ต่อมาฝันว่าชายสูงอายุมาบอกขุมทรัพย์ให้

๑๐๑. เรื่องผู้ควรแก่การเคารพบูชา ระลึกถึงพระยาอนุমানราชชน

๑๐๒. เรื่องอดีตชาติ ผู้เล่าเผ่าเด็กทั้งเป็น ในชาตินั้นตกน้ำตาย ชาติต่อมาถูกฆ่าตาย

๑๐๓. เรื่องปลูกเรือนต้องตามใจผู้อยู่ การคลุมถุงชนไม่ดี ควรให้ลูกหลานตัดสินใจเอง

๑๐๔. เรื่องคนใจสูง ความรวยไม่ได้ทำให้คนมีความสุขเสมอไป สามีดี แต่ภรรยาชอบเล่นการพนัน ให้ท้ายลูกจนเสียคนทำให้หมดตัว

๑๐๕. เรื่องคนโง่ การคบเพื่อนไม่ดี คนรวยคบเพื่อนไม่ดี สุดท้ายหมดตัว หากินทุจริตติดคุก

๑๐๖. เรื่องความฝันของลุงขี้ขม ขมทูตมารับลุงขี้ขมไป ลุงขี้ขมขอต่ออายุ เนื่องจากทำความดีมาบ้างได้รับอนุญาตให้อยู่ต่ออีก ๓ เดือน

๑๐๗. เรื่องผลแห่งความเมตตากรุณา ผู้เล่าช่วยปู ทำให้ไปขึ้นรถที่ชนส่งกันสุดท้ายไม่ทัน ซึ่งรถคันนั้นไปประสบอุบัติเหตุ

๑๐๘. เรื่องของขวัญ การทำความดีไม่ควรหวังผลตอบแทน ควรทำเพื่อบุญกุศล

๑๐๙. เรื่องหาไม่ได้อีกแล้ว คนขายต้องการทองเงิน ๑๒ บาท แต่คนซื้อต้องการรับเงินทอง ๒ บาท คนขายจึงให้ของไปทำบุญ

๑๑๐. เรื่องคัณฑ์ ประเพณีงานศพในแต่ละภาค ภาคใต้แก้ศพด้วยความสนุกสนาน ภาคอีสานเรียกว่า จันทน์เชื่อนดี ภาคเหนือเรียกว่า เรือนเย็น

๑๑๑. เรื่องปัญหาทางใจ ชื่อที่ดินไปขายต่อได้กำไรมาก ผู้ขายเสียดายมากว่ามีผู้ขายมาปรึกษา ท.

๑๑๒. เรื่องจดหมายที่มีคุณค่า มีผู้เขียนจดหมายมาเรื่องกฎแห่งกรรม เจ้าของจดหมายค้นคว้ามานาน มั่นใจว่ากฎแห่งกรรมมีจริง

๑๑๓. เรื่องนึกถึงแม่ในวันเกิด งานวันเกิดผู้เล่าไม่จัดงานเลี้ยงอาหาร จะนึกถึงพระคุณของแม่

๑๑๔. เรื่องทุกข์ในกลางสุข ผู้หญิงคนหนึ่งได้รับสุขจนไม่เชื่อว่าทุกข์ในโลก ต่อมาสามีตายทำให้เข้าใจคำว่าทุกข์

๑๑๕. เรื่องความมหัศจรรย์ของวิญญูณ การได้พูดคุยกับคนที่ตายไปแล้วแต่ไม่ทราบว่าเขาตาย มี ๒ ตัวอย่าง

๑๑๖. เรื่องนี้แหละผลกรรม เพื่อนบ้านของผู้เล่าชอบปล้นเผาไร้เผาบ้าน ต่อมาเกิดอุบัติเหตุไฟไหม้ตัว

๑๑๗. เรื่องวัยเด็ก นึกถึงพระคุณของครูสมัยก่อน ห่วงใยศิษย์ เรียกมาเรียนพิเศษฟรี

๑๑๘. เรื่องเจ้าพ่องูใหญ่ ผู้เล่าทำร้ายงูใหญ่ที่เลื้อยข้ามถนนทำให้การค้าตกต่ำ หลังจากขอขมาแล้วการค้าเจริญรุ่งเรืองเหมือนเดิม

๑๑๙. เรื่องปีเก่าปีใหม่กับปัจจุบันของเรา เดือนเขวชนเรื่องกรรมตามสนอง วัชรุ่นกระซอกสร้อยแล้วไปยิงถูกลูกของคนที่เข้ามาช่วยตาย

๑๒๐. เรื่องชีวิตกับปัจจุบัน พยาบาลที่ฆ่าตัวตายเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้วมาคุยกับคนไข้

๑๒๑. เรื่องสงกรานต์สมัยเก่า คนโบราณคิดให้คนหันมาสนใจเรื่องเล่นน้ำจะได้ไม่สนใจความร้อน

๑๒๒. เรื่องความลับในคงคิปป ผีคิปปคู่เลือดสิ่งมีชีวิต พระธุดงค์ช่วยทำให้สามารถทำลายผีคิปปได้

๑๒๓. เรื่องแรงกตัญญู ท่านผู้เฒ่ามาเข้าฝันบอกขุมทรัพย์แต่ไม่เชื่อ ทำให้หนุ่มคนหนึ่งไม่มีเงินรักษาแม่

๑๒๔. เรื่องโทษของความโลภ ความโลภทำให้สามีคิดฆ่าภรรยาเพื่อหวังเงินประกัน

๑๒๕. เรื่องกรรมที่พิสูจน์ไม่ได้ สามิโกธลิงที่เข้ามาทำลายไร่ข้าวโพด ทำให้ลิงบาดเจ็บที่เท้า ต่อมาลูกออกมามีบาดแผลที่เท้าเหมือนลิง

๑๒๖. เรื่องศีลธรรมกับการค้า การค้าและศีลธรรมควรคู่กัน ความซื่อสัตย์ทำให้มีลูกค้าประจำ

๑๒๗. เรื่องสามวิญญาน ท.ต่ออายุให้แม่ และญาติผู้ใหญ่อีก ๒ คน โดยจะไปบวชพระ ๒ รูป

๑๒๘. เรื่องลอยทุกข์ การลอยกระถางผู้เล่าลองสอนเด็กให้ลอยบาปไป

๑๒๙. เรื่องอภินิหารแห่งกุศลกรรม ผู้เล่าถูกรถชน ได้ไปพบกับหัวหน้าใหญ่ชวนให้ทำงานที่นี้ แต่ผู้เล่าขอผลัดไปอีก ๑๐ ปีเพื่อไปดูแลภรรยาและลูก

๑๓๐. เรื่องของกรรม ผู้เล่ากดหัวสุนัขในน้ำจนหอบ ต่อมาผู้เล่ามีอาการหอบเหมือนสุนัข เมื่อขอขมาแล้วจึงหาย

๑๓๑. เรื่องประเพณี ประเพณีเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม หลักพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมของชาติ

๑๓๒. เรื่องหมดสิ้นแล้ว เจ้าของเรื่องฆ่าวัวเป็นอาชีพ ทำน้ำเสีย ต่อมาไฟไหม้หมดตัวจนเสียสติ

๑๓๓. เรื่องพลังทางใจ ฝรั่งเศสเพื่อนที่เป็นหมอหลอกว่าเป็นโรคร้าย ต่อมาฝรั่งเศสตายด้วยความตกใจ

๑๓๔. เรื่องสิ่งลึกลับและมหัศจรรย์ ผู้เล่าช่วยชีวิตปลา มีรถที่เหมือนกันวิ่งผ่านไปแล้วตกสะพาน บาดเจ็บสาหัส

๑๓๕. เรื่องชีวิตของลุงหวาน ผู้เล่าตีแมวที่ขานวอย่างแรง ต่อมาผู้เล่าเป็นอัมพาต

๑๓๖. เรื่องข้าพเจ้ากับสิ่งลึกลับ ท.ตกจากที่สูงที่วัดเขาสุกิมแต่ไม่เป็นอะไร มีวิญญานคุณลุงช่วยรับไว้

๑๓๗. เรื่องความหมายของกฐิน เรื่องธกฐิน เศรษฐีชี้เหนียวห่วงสมบัติตายแล้วไปเกิดเป็นจระเข้

๑๓๘. เรื่องอสุรกายในเมืองมนุษย์ แม่ครัวของผู้เล่าขกค่าอาหารดักบาตรพระ ทำให้แม่ครัวป่วยหนัก กินอะไรไม่ได้

๑๓๙. เรื่องผู้มีพระคุณ พระคุณของพ่อ พ่อเป็นข้าราชการที่ซื่อสัตย์

๑๔๐. เรื่องหัวอกพ่อแม่ ผู้เล่าอยากไปเรียนต่อแต่พ่อแม่ไม่มีเงิน ผู้เล่าจึงไปสอบชิงทุนได้

๑๔๑. เรื่องศาสนากับพระสงฆ์ พระสงฆ์ที่ไม่สำรวม พระสะพายกล้องถ้ำรูปสีกา

๑๔๒. เรื่องโขนหนังกับธรรมชาติ หนังกับชีวิตมนุษย์เหมือนกัน มีแต่โลก รัก โกรธ หลง

๑๔๓. เรื่องวิญญาณกะนอง ผู้เล่าเห็นผีในโรงพยาบาลเดินแก่งคนไข้ จึงทำบุญถวายสังฆทานไปให้

๑๔๔. เรื่องวิญญาณอมตะ ความรักต่างภพของผู้ชายผู้หญิงที่อยู่คนละภพ ผู้หญิงมาชวนให้ไปอยู่ด้วย

๑๔๕. เรื่องเกือบจะสาย แม่เดือนลูกสาวเรื่องคู่ครอง ลูกไม่เชื่อ ค่อยมากรอบครัวล้มเหลว จึงกลับไปหาแม่

๑๔๖. เรื่องขึ้นถ้ำพระอรหันต์ ท.ไปนมัสการศพพระมหากัสสปที่ถ้ำพระอรหันต์ มีผู้นำน้ำตาเทียนติดตัวมา ทำให้ไม่สามารถออกจากป่าได้ เมื่อขอมาแล้วมีรถผ่านมาช่วยดึงรถขึ้นมาจากหล่มได้

๑๔๗. เรื่องชาติกับเขาวชน วยรุ่นลี้วงกระเป่าบนรถเมล์ แล้วฆ่าพลเมืองดี

๑๔๘. เรื่องพลังแห่งสามัคคี สองตระกูลเป็นอริกัน แต่ได้ไปเป็นทหารอยู่กรมกองเดียวกัน คนหนึ่งช่วยชีวิตอีกคนหนึ่ง ทำให้สองตระกูลดีกัน

๑๔๙. เรื่องดวงชะตามนุษย์ รถของผู้เล่าตกถนนแต่ไม่เป็นไร หลังจากได้ภาวนาพุทโธ

๑๕๐. เรื่องเขาวชนตัวอย่าง เรื่องของการประสบความสำเร็จของคนจนที่ยัน อดทน

๑๕๑. เรื่องเพื่อน เด็กเรียบร้อยถูกเพื่อนชวนไปนั่งรถเที่ยวแต่เพื่อนไปปล้น ทำให้เด็กเรียบร้อยถูกลูกหลงของตำรวจตาย

๑๕๒. เรื่องบานไม่รู้โรย ผู้หญิงเคยช่วยชีวิตผู้ชาย ต่อมาผู้หญิงถูกหลอกไปขายในช่องผู้ชายไปช่วยแบบปาฏิหาริย์

๑๕๓. เรื่องคับอารมณ์ เมียของคนขับแท็กซี่มีชู้ ตั้งใจว่าคืนนี้จะฆ่าทั้งคู่ ท.แนะนำไม่ให้

๑๕๔. เรื่องธรรมะรักษา ผู้ตายตั้งใจจะไปฆ่าหมอที่ไม่ยอมมารักษาพี่ชาย ระหว่างจะไปฆ่าหมอถูกระสุนคนอื่นที่เขาทะเลาะกันจนตาย

๑๕๕. เรื่องท่องแดนคนบาป ท.ไปสัมภาษณ์นักโทษชายในเรือนจำ ทำให้นักโทษฉกรรจ์สำนึกได้

๑๕๖. เรื่องท่องแดนประหาร ท.ไปชมแดนฝึกอาชีพของนักโทษและชมแดนประหาร การประหารนักโทษแบบเก่าทั้งภาคกลางเหนือ และอีสาน

๑๕๗. เรื่องท่องทัณฑสถานหญิง ท.ไปสัมภาษณ์นักโทษหญิงในเรือนจำ เพื่อจะได้ประโยชน์ส่วนรวมต่อไป

๑๕๘. เรื่องคลื่นชีวิต ต้นฉบับหาย

๑๕๙. เรื่องใครจะทำไม ช่างตัดผมเป็นห่วงเจ้าแก่เกรงว่าจะถูกโกงค่าแหวนที่จ่ายเป็น เช็ก ทำให้ช่างตัดผมถูกไล่ออก

๑๖๐. เรื่องพิษตัวต่อ ผู้เล่าถูกตัวต่อกัด ๑๒ ตัว เป็นโรคหัวใจด้วยแต่ไม่ตาย

๑๖๑. เรื่องอย่าทำบุญทำบาป ท.ฝันว่าไปเห็นท่านลุง ๔ คนสวดเรียกวิญญาณที่ชั่วร้ายในเมืองมนุษย์ไปนรก

๑๖๒. เรื่องความอัศจรรย์ของวิญญาณ ท.ไปงานพระราชทานเพลิงศพ คุณสถิต รังคสิริ เห็นภาพคนบนเปลวไฟเผาศพ คนนั่งสมาธิบอกว่าเป็นพี่ชายผู้ตายมารับผู้ตายไป

๑๖๓. เรื่องค่าของใจสบาย มีคนเผาหญาลามมาไหม้สวนเงาะ ตอนแรกโกรธไปแจ้ง ตำรวจ ตอนหลังทำใจได้ไปถอนแจ้งความ

๑๖๔. เรื่องเมืองลับแล ชายคนหนึ่งหลงไปเมืองลับแลได้แต่งงานกับคนลับแล มีลูก ๑ คน แต่พูดหลอกให้ลูกไม่ยอมแ่ ทำให้อยู่ในเมืองลับแลไม่ได้

๑๖๕. เรื่องหอกอาถรรพณ์ ศิษย์คิดล้างครู ศิษย์เกรงทำครุมาสู้กัน สุดท้ายศิษย์ก็ต้องตาย เพราะหอก

๑๖๖. เรื่องความรู้อย่างชาวบ้าน ท.เขียนเรื่องศาสนาภาษาชาวบ้าน ไม่มีบาลี สอนเรื่อง เวียนว่ายตายเกิด เพื่อใช้กรรมดีกรรมชั่ว

๑๖๗. เรื่องผู้เชื่อกรรม ผู้เล่าเคยช่วยค่ารถคนตกรถ ต่อมารถของผู้เล่าเสียจึงได้มาช่วย ลากรถไปส่งปัมน้ำมัน

๑๖๘. เรื่องพลังแห่งจิต ผู้เล่าเคยเชื่อกอดสะพานน้ำ ต่อมาเป็นมะเร็งที่หลอดเสียง ท.ไป เข็ม ผู้เล่าเห็น ท. ๒ คน คนเป็นมะเร็งมีจิตใจเข้มแข็ง หมอบอกอยู่ได้ไม่เกิน ๖ เดือน แต่ต่อมา อาการดีขึ้น

๑๖๙. เรื่องบนถนนยังมีคนดี แท้ก็กังวลเรื่องข้าวสาร ใจลอยไปชนท้ายรถคันหนึ่งแต่ เขาไม่เอาเรื่อง

๑๗๐. เรื่องลูกของใคร เศรษฐีมีเมีย ๒ คน มีลูก ๑ คน ขกมรดกให้แม่และลูกคนละส่วน ทำให้เกิดการแย่งลูกกัน

๑๗๑. เรื่องหนี้กรรมหนี้เวร ขาขชอบหาหอยมาขาย ขายแล้วไปเกิดเป็นหอย

๑๗๒. เรื่องคดีเมืองผี ผู้เล่าเผาเบงกังกงเต็กไปให้เพื่อนมากแล้วฝันว่าเพื่อนเดือดร้อน ผู้ เล่ามาปรึกษาท.

๑๗๓. เรื่องของพลังทางจิต คนเป็นมะเร็งในหลอดเสียง พลังทางจิตดีทำให้หายป่วยเร็ว

๑๗๔. เรื่องวิญญาณที่เชียงใหม่ มีคนจะนำน้ำมันพรายผีตายโหงมาคิดใส่หญิงที่ตนสนใจ แต่ผีตายโหงมาอาละวาดเนื่องจากไม่ได้รับเครื่องเซ่น

๑๗๕. เรื่องเหตุบังเอิญ รถของ ท. ล้อหลุด มีผู้มาช่วย ๒ คน นำอะไหล่มาคนละอย่างแล้วเข้ากันได้พอดี

๑๗๖. เรื่องสิ่งลึกลับที่นักวิทยาศาสตร์รับรอง สถาบันค้นคว้าเรื่องวิญญาณและตายแล้วกลับชาติมาเกิดพิสูจน์เกี่ยวกับวิญญาณ

๑๗๗. เรื่องประวัตินายเจมส์ คิคค์ ผู้บกมรรคให้กับการค้นคว้าวิจัยในการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับวิญญาณมนุษย์

๑๗๘. เรื่องสัตว์พยาบาท ผู้เล่าเคยยิงควายถูกปืนตุงในลำคอ ต่อมาป่วยเกิดเม็ดแฉ่งๆ เคลื่อนขึ้นลงในลำคอ ผ่าตัดแล้วก็ขึ้นใหม่อีก

๑๗๙. เรื่องเจ้าหนี้ร้องให้ คนตายเป็นห่วงหนี้ ไปเข้าฝันภรรยาให้นำเงินไปชำระเจ้าหนี้

๑๘๐. เรื่องอกเขาอกเรา แท้ก็ซ่อนน้อยขั้บรดไปชนรถคนอื่น แต่เขาไม่เอาเรื่อง

๑๘๑. เรื่องพบตัวจริง เจ้าของเรื่องวิญญาณที่รอกอยมาเล่าเรื่องเอง

๑๘๒. เรื่องเมื่อไปเยี่ยมคนไข้ คำแนะนำสำหรับคนใกล้ตาย ให้ตั้งใจให้สงบ อย่างกังวล

๑๘๓. เรื่องวิญญาณที่ให้คุณ เจ้าของบ้านคนเก่าตายต้องกลมมาแสดงตัวให้คนมาอยู่ใหม่เห็น

๑๘๔. เรื่องหัวอกนก ผู้เล่ายิงนกตัวเมียตาย นกตัวผู้จึงพุ่งตัวเอาหัวคิงพื้นตายตาม

๑๘๕. เรื่องอารมณ์ของมนุษย์ สมัยก่อนเพื่อนบ้านจะดี ปัจจุบันเพื่อนบ้านไม่รู้จักกัน

๑๘๖. เรื่องพระยัตกสรรก ฝันถึงพระยัตกสรรก มีชีปะขาวนำพระมาถามว่าจะรับไหม รับแล้วจะดี

๑๘๗. เรื่องธุดงค์วัตร การธุดงค์วัตรต้องสละแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีอะไรเกินกว่าบริขารที่จำเป็น

๑๘๘. เรื่องผลบุญผลบาป ผู้เล่าป่วยหนักแล้วอธิษฐานว่าถ้าหายจะนับถือศาสนาพุทธ

๑๘๙. เรื่องอกินหารหลวงปู่ ผู้เล่าตั้งใจไปนมัสการหลวงปู่แหวน แต่ไปสาย แต่หลวงปู่แหวนอยู่รอพบ

๑๙๐. เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลึกลับมีจริงหรือ มีผู้บอกผู้เล่าว่าสามีไม่เคยไหว้เทวรูป เทวรูปจึงไม่ช่วย

๑๙๑. เรื่องปากมนุษย์ ผู้เล่าไปเข้าบ้านพบวิญญาณในบ้านเช่า

๑๙๒. เรื่องปัญหาทางโลกกับทางธรรม ป. กับ ท. สนทนากันเรื่องการเกิด การตาย คนเราเกิดมาเพื่อรอวันตาย

๑๕๓. เรื่องคุณยายเจ้าของเตียง ผู้เล่าป่วยนอนอยู่บนเตียงในโรงพยาบาล มีวิญญาณจะมานอนด้วย

๑๕๔. เรื่องท่านผู้มีความรู้ตอบเรื่อง "พระยัตตรสรก" พระยัตตรสรก หมายถึงต้นกำเนิดแห่งความไม่รู้หกประการ

๑๕๕. เรื่องคิงเห่า ผู้เล่าชิมคิงเห่า ต่อมาเป็นโรคคี้อักเสบ

๑๕๖. เรื่องวิญญาณจีนเต่า ผู้เล่าเคยโกงสมบัติและฆ่าคนตาย ต่อมาเกิดใหม่ผู้ตายจึงมาสิงให้ทรมาน ผู้เล่าจึงเอาชนะด้วยความดี

๑๕๗. เรื่องทำอย่างใดจึงสบายใจ ป. กับ ท. สนทนากันเรื่องการทำให้สบายใจให้สบายความสุขไม่ได้อยู่ที่เงิน ความสุขที่แท้จริงอยู่ที่ใจเราเอง

๑๕๘. เรื่องผู้ที่ข้าพเจ้าอาลัย ท.ระลึกถึงท่านศาสตราจารย์สุกิจ นิมมานเหมินทร์

๑๕๙. เรื่องหนังสือปกดำ ป. กับ ท. สนทนากันเรื่องปกหนังสืองานศพแม่ของ ท. ใช้สีแดงแสด เนื่องจากพระพุทธศาสนาสอนให้ปลดปล่อยความทุกข์ให้หมดไป

๒๐๐. เรื่องตายแล้วไปไหน ป. กับ ท. สนทนากันเรื่องตายแล้วสูญ ควรศึกษาถึงหลักธรรมให้เข้าใจ อย่าให้คนอื่นหลอกได้

๒๐๑. เรื่องทำไมจึงเลิกฆ่าสัตว์ ผู้เล่าชอบล่าสัตว์ทำให้เจ็บหน้าอก ต่อมาสำนึกได้ไปรักษาที่วัด

๒๐๒. เรื่องทำดีได้ชั่วจริงหรือ ลูกชายได้รับสมบัติจากพ่อแล้วอกตัญญู ทำให้หลานตายไปที่ละคนเนื่องจากเจ้าที่ลงโทษ

๒๐๓. เรื่องกงเกวียน เพื่อนของผู้เล่าชอบขว้างก้อนหินใส่หน้าต่างรถราง ต่อมาก้อนหินถูกศีรษะแม่ของผู้ขว้างจนเลือดไหล ผู้ขว้างจึงสำนึกได้

๒๐๔. เรื่องผิดหรือถูก ป.กับท. สนทนากันเรื่องการใช้คำนำหน้าชื่อผู้ตาย ขอให้ใช้ให้เหมาะสมที่ควรใช้ตามกาละ

๒๐๕. เรื่องนครแลดับ การสร้างนครลับแล เนื่องจากกรุงเก่าแตก

๒๐๖. เรื่องอดีตที่ผ่านมา เรื่องราวในชีวิตที่ประสบมาและเรื่องที่น่าคิดที่ฟังจากผู้อื่น และขอให้ผู้ที่ขายชาติกลับใจ

๒๐๗. เรื่องปล่อยสัตว์ ผู้เล่าป่วยมาก จึงไปต่ออายุด้วยการไล่ชีวิตโคจนหาย

๒๐๘. เรื่องบาปทางใจ ผู้เล่าหลอกใช้เขาแล้วฆ่าเขา ทำให้ไม่มีความสุข หวาดผวาเหมือนมีใครคอยจ้องจะฆ่า

๒๐๙. เรื่องผู้ใช้กรรม เพื่อนของผู้เล่าชอบทำลายพืชสวนคนอื่น ต่อมากลายเป็นคนหวาดระแวงว่าคนจะมาทำร้าย ทำให้ฟันลูกชายตัวเองตาย

๒๑๐. เรื่องวิญญาณมีจริงหรือ ป. กับ ท. สนทนากันเรื่องตายแล้วสูญ, การระลึกชาติ พิสูจน์ได้จากประสบการณ์ที่ได้พบมา จากเรื่องของคนอื่น และจากเด็กระลึกชาติได้

๒๑๑. เรื่องความเชื่อถือในกฎแห่งกรรมของชาวมุสลิม ความเชื่อในกฎแห่งกรรมของ ศาสนาต่างๆ เหมือนกันกับศาสนาพุทธ

๒๑๒. เรื่องนรกในโลกมนุษย์ คอมมิวนิสต์ในลาวเป็นเรื่องที่คนไทยอ่านแล้วต้อง สำนึกคือน่าหนึ่งใจเดียวกัน

๒๑๓. เรื่องกรรมที่วนเวียน ท. ไม่ฉวยโอกาสขึ้นราคาสินค้า ทำให้สามารถซื้อที่ดินได้ ในรากายุติธรรม

๒๑๔. เรื่องกรรมของลุงแก้ว ผู้เล่าเผ่าเต่ายาง ทำให้ตายเหมือนเต่ายาง

๒๑๕. เรื่องน้ำใจของพ่อ ความรักของพ่อที่ถูกสาวป่วยหนัก พ่อบนไว้ว่าถ้าลูกสาวหาย ป่วยจะครึ่งไม้กางเขนเดินไปตามถนนเป็นเวลา ๑๐ ปี แล้วลูกสาวก็หาย

๒๑๖. เรื่องกรรมใดหนอ ท.ป่วย ทำให้สงสัยว่าไปทำกรรมอะไรมา

๒๑๗. เรื่องความรู้สึก ป. กับ ท. สนทนากันเรื่องถูกคนตำหนิเรื่องเขียนกฎแห่งกรรม ความรู้สึกนึกคิดแต่ละคนไม่เหมือนกัน

๒๑๘. เรื่องประเพณีของเรา ท.เล่าเรื่องราวเก่าๆ วันสงกรานต์

๒๑๙. เรื่องผู้ผ่านยมโลก ผู้เล่าไปตอนฝัน กลับมาแล้วหมดสติคล้ายฝันแล้วฟื้น

๒๒๐. เรื่องขอส่วนบุญ มีญาติมาสั่งผู้เล่าตอนกลางคืนแทบทุกคืนไม่ซ้ำกัน พ่อของผู้ เล่าบวชอุทิศส่วนกุศลให้ ต่อมาก็ไม่มีวิญญาณมาให้เห็นอีกเลย

๒๒๑. เรื่องการสัมมนาชุด "กฎแห่งกรรม" จุดประสงค์ในการเขียนชุด "กฎแห่งกรรม" ไม่ได้เขียนเพื่อหวังเงินหรือสอนศาสนา

๒๒๒. เรื่องเวียนตายเวียนเกิด เด็กหญิงรัตนาระลึกชาติได้ว่าเคยเกิดเป็นแม่กิมลั่น

๒๒๓. เรื่องชีวิตของชาวพุทธ ชาวพุทธไทย สมัยก่อนคนจะโอบอ้อมอารี

๒๒๔. เรื่องผู้ที่ประสบการณ์ การได้สัมผัสวิญญาณของหลายๆ คน

๒๒๕. เรื่องอำนาจจิต พลังใจ พุทธานุภาพของคันธีมหาโพธิ์และองค์พระเจดีย์พุทธ-คยา เป็นภาพลอยขึ้นสู่ท้องฟ้ากลางอากาศ รัศมีส่องแสงสว่างโชติช่วง

๒๒๖. เรื่องใครที่ไม่เกิดไม่ตาย มีการปลุกปั่นให้คนเชื่อว่าตายแล้วสูญ

๒๒๗. เรื่องเด็กชายชนัระลึกชาติ เด็กชายชนัระลึกชาติได้ว่าเคยเกิดเป็นครูบัวใบ

๒๒๘. เรื่องตายแล้วเกิดใหม่ คำบรรยายของ ศจ.นพ.เอียน สตีเวนสัน คั่นคว้าเรื่องตาย แล้วเกิดใหม่ในหลายประเทศ

๒๒๙. เรื่องเชื่อพระหรือเชื่อมาร นายเล้งมาเกิดเป็นโชติ ลูกชายของน้องสาวระลึกชาติได้

๒๓๐. เรื่องความกลัวของมนุษย์ ป. กับท. สนทนากันเรื่องคนทำบาปหนักมักเห็นสิ่งที่น่ากลัวก่อนตาย เป็นอาสันนกรรม

๒๓๑. เรื่องปัญหาที่ต้องแก้ด้วยหลักธรรม เด็กระลึกชาติได้จริงหรือไม่ ค้นหาหลักธรรมเพื่อตอบปัญหาแก้ข้อสงสัย

๒๓๒. เรื่องความตายไม่น่ากลัว หนังสือเกี่ยวกับการตายแล้วเกิด นิตยสารนิวสวิคสำรวจชาวอเมริกันพบว่าส่วนใหญ่เชื่อว่าตายแล้วกลับมาเกิดอีก

๒๓๓. เรื่องท่านผู้เห็นธรรม ผู้เล่าปฏิบัติธรรมที่วัดมหาธาตุ ได้พบธรรมสามครั้ง

๒๓๔. เรื่องพุทธปาฏิหาริย์ ผลของพุทธานุภาพ เหตุการณ์ของโลกเปลี่ยน

๒๓๕. เรื่องกรรมดีที่ตามสนอง ผู้เล่ากินทรัพย์แก่เจ้าของที่กำลังจะฆ่าตัวตาย ต่อมาเจ้าของทรัพย์มาช่วยชีวิตไว้ทันเมื่อยามกลับขึ้น

๒๓๖. เรื่องกรรมใหม่หรือกรรมเก่า ผู้เล่าปรนนิบัติบิดาที่เป็นอัมพาตอย่างดี ต่อมาผู้เล่าป่วยเป็นอัมพาต

๒๓๗. เรื่องสนทนาพาไป ป.สนทนากับ ท. เรื่องตอนวิญญูณออกจากร่างเป็นเวลาสุขสบาย เนื่องจากเพื่อนของ ท.มีแต่เพื่อนคิมิศีลธรรม

๒๓๘. เรื่องหลักพุทธศาสนากับนักวิทยาศาสตร์ ป.สนทนากับ ท. เรื่องศาสนาพุทธจะเจริญกว่าวิทยาศาสตร์ทำได้อย่างไร สิ่งลึกลับที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ แต่พวกนักวิทยาศาสตร์เพิ่งจะเริ่มค้นพิสูจน์ได้

๒๓๙. เรื่องคำสารภาพของจำเลย ผู้พิพากษานำหนังสือกฎหมายให้จำเลยที่ไม่ยอมสารภาพอ่าน เมื่อนักโทษอ่านแล้วยอมรับสารภาพ

๒๔๐. เรื่องบุพเพสันนิวาส พ่อแม่ของผู้เล่าเป็นคนใจบุญไม่เคยทะเลาะกันเลย เมื่อตายไปแล้วไปเกิดในสุคติ

๒๔๑. เรื่องลัทธิมาร์กซิสม์ ลัทธिकอมมิวนิสต์นี้ตรงกันข้ามกับพระพุทธศาสนา แต่มีผู้โฆษณาชวนเชื่อว่าเหมือนกับพระพุทธศาสนา

๒๔๒. เรื่องทำอะไรอายุจะยืน ให้ปฏิบัติทางจิต กำจัดกิเลสตัณหาทำให้มีอายุยืน

๒๔๓. เรื่องแรงอธิษฐาน ผู้เล่าต่ออายุให้แม่ เนื่องจากอ่านเรื่องที่ ท.ต่ออายุให้แม่

๒๔๔. เรื่องความดีที่เกิดผล ผู้ไม่เชื่อว่าทำดีได้ดี เนื่องจากกรรมเก่ามาชิงให้ผลเสียก่อน

๒๔๕. เรื่องในยุคนี้มีอะไรที่ควรต้องรู้จริง ป.สนทนากับ ท. เรื่องไม่มีใครเกิดไม่มีใครตาย มีผู้คิดทำลายความเชื่อเก่าๆ เป็นการทำลายชาติทางอ้อม

๒๔๖. เรื่องสิ่งทึมหัศจรรย์ของไสยศาสตร์ ผู้เล่าปวศต้องเจ็บหน้าอก รักษาทางแผนปัจจุบันไม่หาย ไปรักษาทางไสยศาสตร์แล้วหาย

๒๔๗. เรื่องขอกลับมาเกิด ลูกของผู้เล่าและพี่เลี้ยงตายพร้อมกัน พี่เลี้ยงมาเข้าฝันว่าปีหน้าจะส่งมาเกิดใหม่ตรงตามที่ฝัน

๒๔๘. เรื่องกฎแห่งกรรมและศาสนา มีผู้ถามเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดแล้วตอบไม่ได้ จึงไปศึกษาพระพุทธศาสนาแล้วกลับมาสอนพระพุทธศาสนา

๒๔๙. เรื่องชีวิตนี้เหมือนกำลังฝัน ท.ใช้เวลานอนป่วยศึกษาหลักธรรม

๒๕๐. เรื่องอนิจจาตัวเรา ป. สนทนากับ ท. เรื่องไปทำบุญแต่เกิดอุบัติเหตุ เหตุที่ทำดีเหมือนไม่ได้ดีเนื่องจากไปทอดกฐินแต่ทำบุญผิดๆ เช่น ฆ่าควายเพื่อทำอาหารเลี้ยง คัมเกล้า

๒๕๑. เรื่องเมตตาคิดของมนุษย์ แมวมีความผูกพันกับคุณตาเจ้าของ เมื่อเจ้าของตายแมวไม่ยอมกินข้าวแล้วตายตามคุณตาไป

๒๕๒. เรื่องไสยศาสตร์กับนายแพทย์แผนปัจจุบัน หมอป่วยรักษาด้วยแผนปัจจุบันไม่หาย ไปรักษาไสยศาสตร์แล้วหาย

๒๕๓. เรื่องเหตุใดจึงเขียน "กฎแห่งกรรม" ท.เขียนถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า

๒๕๔. เรื่องผลแห่งกรรมในปัจจุบัน ผู้เล่าฆ่าตัดกระเพาะอาหารแล้วสลบไปภายหลังฟื้นขึ้นมาเพราะอยากดักบาตรให้มากกว่านี้ และต้องการจะดูแลบิดามารดาให้มากกว่านี้

๒๕๕. เรื่องพระครูสถาพรพุทธมนต์ มีผู้ทำไสยศาสตร์ทำให้ผู้ร่วมงานของผู้เล่ามีอันป่วยเจ็บตายหลายคน ผู้เล่าทันทอะไรไม่ได้ไปให้หลวงปู่วัดมะขามเฒ่ารักษาจนหาย

๒๕๖. เรื่องผู้ไม่ยอมลืม ท.เคยช่วยคนป่วยเข้าศิริราช ต่อมาหลานของผู้ป่วยช่วยถ่ายรูปให้เป็นจำนวนมากโดยไม่รับค่าตอบแทน

๒๕๗. เรื่องผลของกรรมดี ท.ช่วยเด็กตกน้ำ ต่อมาลูกชายตกน้ำไม่ตาย

๒๕๘. เรื่องประเพณีกับพุทธศาสนา ท.แนะนำงานแต่งงานลูกชายคนเล็กของ ท. ให้ทำบุญให้ลูก ให้ถือศีล ๕ ให้บริสุทธิ์ก่อนถึงวันแต่งงาน ๓ วัน

๒๕๙. เรื่องที่ปัญญาชนสนใจ ลูกของผู้เล่าตายเพราะกินข้าวกระเพราไก่ ไข่ดาว ๒ ฟองทุกวัน

๒๖๐. เรื่องสังขารกับธรรมชาติ คนทำชั่วเพราะไม่สนใจพระพุทธศาสนา

๒๖๑. เรื่องจริงหรือไม่ ประวัติดังของพระพุทธเจ้า

๒๖๒. เรื่องที่เป็นประโยชน์ของชาวโลก เหตุที่นับถือพระพุทธศาสนา เนื่องจากได้อ่านหนังสือเป็นจำนวนมากเกี่ยวกับศาสนาต่างๆ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวสุจิต พรศิริประสาท

วัน เดือน ปีเกิด ๔ มีนาคม ๒๕๑๐

สถานที่เกิด : ๖๖/๑๑ ซอยเซนต์หลุยส์ แยก ๓๕ ถนนจันทน์ แขวงทุ่งวัดดอน เขต
สาทร กรุงเทพมหานคร

การศึกษา : พ.ศ.๒๕๒๘ สำเร็จการศึกษา ปวช. จากโรงเรียนกรุงเทพการบัญชี
วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
: พ.ศ.๒๕๓๒ สำเร็จการศึกษา ศึกษาศาสตรบัณฑิต เอกพลศึกษา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพมหานคร
: พ.ศ.๒๕๔๒ สอบอภิธรรมได้ชั้นมัชฌิมอภิธรรมิกะเอก จากอภิธรรม
โชติกวิทยาลัย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ท่าพระจันทร์ เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร

หน้าที่การงาน : พ.ศ.๒๕๓๒ เป็นครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ สีลม
กรุงเทพมหานคร
: พ.ศ.๒๕๓๓-๒๕๓๔ เป็นครูสอนวิชาเนตรนารี
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒ โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ สีลม
กรุงเทพมหานคร

: พ.ศ.๒๕๓๔-๒๕๔๔ เป็นผู้ดูแลคอมพิวเตอร์ฝ่ายสนับสนุนการสอน

: พ.ศ.๒๕๔๕ ถึงปัจจุบัน เป็นครูวัดผลชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ สีลม กรุงเทพมหานคร

เข้าศึกษาต่อ : ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๒

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๖